

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน (AEC)
The Reinforce of Educational Network in ASEAN Community (AEC)

โดย

พระครูสิริรัตนานุวัตร, รศ.ดร.

พระครูสุเมธธรรมธาดา, ดร.

พระครูพิพิธจารุธรรม, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

พ.ศ. 2561

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761166

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน (AEC)

โดย

พระครูสิริรัตนานวัตร, รศ.ดร.

พระครูสุมนต์ธรรมธาดา, ดร.

พระครูพิพิธจารุธรรม, ดร.

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช

พ.ศ. 2561

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761166

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The Reinforce of Educational Network in ASEAN Community (AEC)

By

Assoc.Prof., Dr. Phrakusiriratananuwat
Dr. Phrakrusumondhammadhada
Dr. Phrakruphiphitjarutham
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Buddhachinaraj Buddhist College
B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 610761166

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน (AEC)
ผู้วิจัย:	พระครูสิริรัตนาวุธ, รศ.ดร. พระครูสุนทรธรรมธาดา, ดร. และ พระครูพิพิธธรรม, ดร.
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
ปีงบประมาณ:	2561
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีของ
ประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา (2) เพื่อศึกษาเครือข่ายทางการศึกษา ฯ (3) เพื่อศึกษากระบวนการ
เสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตพื้นที่เครือข่ายหลักได้แก่
มหาวิทยาลัยเดลา ซเล ฟิลิปปินส์ และมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เมียนมา เก็บข้อมูลภาคเอกสารจาก
เอกสารสารสนเทศ พระราชบัญญัติ แผนพัฒนา นโยบาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ เก็บข้อมูลภาคสนาม
โดยลงพื้นที่จริงจากการคัดเลือกพื้นที่และรายประเด็นเชิงพื้นที่ในฐานมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน
ที่มีเอกลักษณ์ทางการศึกษาและวัฒนธรรมโดยสนทนากลุ่มย่อยและสัมภาษณ์รายบุคคลจากผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่าย ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์
บันทึกกิจกรรม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

ประเทศฟิลิปปินส์ มีภาคีจัดการศึกษา 2 ภาคใหญ่ ๆ คือ ภาครัฐกับภาคเอกชน โดย
ภาคเอกชนมีองค์กรศาสนาคริสต์เป็นหลักจัดการ นอกนั้นองค์กรมุสลิม องค์กรประชาชน เห็นได้ชัด
คือ ระดับมหาวิทยาลัยเอกชนมีจำนวน 943 แห่งขณะที่รัฐบาลมีเพียง 100 แห่ง มีระบบการศึกษาชั้น
พื้นฐานเป็นทางการ ทั้งไม่เป็นทางการ และการศึกษาอิสระ หลักสูตรการศึกษาแบบอเมริกา รัฐบาล
มีนโยบายจัดการศึกษาแก่ทุกคน (Education for all) ให้ความสำคัญแก่วิชาชีพ กระจายอำนาจ
การศึกษาด้วยการถือโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ใช้สูตรช่วงปีอายุเข้าศึกษา 3+6+4 ตามด้วยอาชีวะ 2 ปี เป็นการศึกษาภาคบังคับและเรียนฟรี
ระดับอุดมศึกษาใช้สูตรช่วงปีเข้าศึกษา 4-2-3. รัฐมีนโยบายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขยายไปออกไป
ชื่อว่า K-12 กระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่กำกับนโยบายการศึกษา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา
ตามระดับและประเภท คือการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเทคนิคและอุดมศึกษา ถือว่าวิสัยทัศน์ว่า
การศึกษาคือเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชาติที่ยั่งยืนที่สุด และได้ชื่อว่า เป็นศูนย์กลาง
การศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศเมียนมา มีภาคีจัดการศึกษา 2 ภาคคือภาครัฐกับภาคเอกชน โดยภาคเอกชนที่
เป็นหลัก ๆ คือ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งจัดการศึกษาภาคปริยัติธรรม และภาคสามัญที่รัฐบาล
รับรอง ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้สูตร 5+4+2 ระดับประถมศึกษาเป็นภาคบังคับ ระดับ

มัธยมศึกษาเป็นการศึกษาสมัครใจ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เรียนฟรี มีประเภทการศึกษา 2 ประเภทคือ สายสามัญ กับ สายอาชีวะ ส่วนระดับอุดมศึกษาใช้สูตร 4 -6 ปี จะเห็นได้ชัดว่า มีระดับอุดมศึกษาของพระสงฆ์ 10 แห่ง จัดการศึกษาแบบอังกฤษ มีหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษา 3 หน่วย คือ 1) กรมการศึกษาพื้นฐานรับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีวศึกษา ดูแลด้านเกษตรกรรม พณิชยกรรม และการฝึกหัดครู มีทั้งเรียนเต็มเวลาและนอกเวลา 3) กรมอุดมศึกษา ทำหน้าที่วางแผนนโยบายและดำเนินการด้านอุดมศึกษาของประเทศ นอกจากนี้ยังมีสถาบันเทคโนโลยีที่จัดการศึกษาวิชาชีพพระระดับสูงที่ใช้เวลาในการศึกษา 4-6 ปี

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา ด้วยความจำเป็น สมาชิก กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนส่งเสริมเครือข่ายด้วย การมีแผนการ -เคลื่อนไหว -ปรับปรุง -เปลี่ยนแนวคิดบริหารจัดการและสร้างทักษะ กำหนดคุณสมบัติผู้บริหารเครือข่ายที่มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี มีอุปนิสัยที่รับใช้สังคม มีทฤษฎีบริหารเครือข่ายด้วย 4M สร้างโมเดลเครือข่ายด้วยแผนยุทธศาสตร์ที่แยกเป็น 3 ปัจจัยหลัก คือ (1) ปัจจัยนำเข้าหลัก (2) ปัจจัยกระบวนการ (3) ปัจจัยผลิตผล ดำรงรักษาเครือข่ายโดยผู้บริหารเครือข่ายที่มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี มีอุปนิสัย และเสริมสร้างเครือข่ายให้มีชีวิตด้วยกิจกรรมต่อเนื่อง และท้ายสุด มีการรักษาเครือข่าย ด้วยการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย กำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข ปัญหา และมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

Research Title: The Reinforce of Educational Network in ASEAN Community (AEC)

Researchers: Assoc.Prof., Dr. Phrakusiriratananuwat
Dr. Phrakrusumondhammadhada and
Dr. Phrakruphiphitjarutham

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Buddhachinaraj Buddhist College

Fiscal Year: 2561 / 2018

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this research were to study to study multiple educational management of Philippines and Myanmar, to study educational network ๓ (3) to study the process of reinforce for educational network. It is quality research. Its main scope of area is De La Salle University including associated university, Philippines and Yangon University including associated university, Myanmar. It is study of data from documental information in the forms of enactment, developing planning, policy, regulation, law. The field data focuses on its directed area from selecting the area and case area as the network universities which are relating with educational, cultural identity by seminar focus group and personal interview in 4 groups, namely :- administrators, teachers, students and participant network. Its research tools are interview form and notebook form. Its analysis is characterized by description.

Philippines, there is associate of educational management in main 2 parts, namely;- governmental and private associates. The main private is religious organization, i.e. Christianity. Out of this, it is foundation, community organization. It is clearly seen that the private university is more than the governmental university in amount of 943, meanwhile the governmental university is only 100. The system of education in Philippines is formal and non-formal including voluntary. It is used the educational form of America. The policy of government is the management of education for all. The government pays the significance for vocation. The educational extension from thought is School Based Management. The basic education is the yearly form in age of 3+6+4 with vocation, as compulsory and free for all. There is educational policy is extended in year old of K-12. The Upper high school is the

learning form 4+2+3 for students. The ministry of education controls educational policies governing offices under these, namely;- the office of primary education region, technology and university. The vision of government is “education is tool for the development of human resource in sustainability” and named the center of education in ASEAN.

Myanmar, there is the associate of educational management in main parts, namely;- governmental and private associates. The private is the main roles in management, especially Buddhism administrating Dhamma School and Dhamma – general education in law. The government approves this management. The primary education of Myanmar takes the yearly form in age of 5+4+2. The primary school is compulsory, the secondary school is voluntary and the primary and the secondary school are free cost. The kind of education is general and vocation. The degree of upper high school takes learning form of 4+6. In which, the private is the participant of educational management as Buddhist organization. It is clearly seen that there are 10 religious universities being administrated by scholar Buddhist monks of Myanmar. The form of management in Myanmar is English. The office of educational administration is (1) the department of primary school for primary development of school, (2) the department of technology and agriculture for agricultures, trading and teaching training and (3) university department for development of policy and administration of university. Moreover, the institution of technology gives vocational education in learning year of 4-6.

The process of promotion for education network in 5 steps is (1) necessity (2) member (3) activity (4) relation (5) exchange and learning. The support of network in 4 forms is (1) planning, (2) movement, (3) reforming and (4) new vision of administration and skill. The definition of network administrator by vision, good working and social service personality. There is the theory of network administration in 4 Ms is (1) Man, (2) Money, (3) management and (4) material. To build network model with strategy divided 3 main factors is (1) input, (2) process and (3) output. Finally, to do network for sustainability in 6 steps is (1) continuing activity, (2) good relation, (3) to do motivation, (4) full media equipment, (5) helping and solution and (6) to find new generation of network in all time.

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน ปีงบประมาณ 2561 สำเร็จลงได้ด้วยดีตามแผนดำเนินการของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อพระเดชพระคุณพระธรรมเสนานูวัตร เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ประธานที่ปรึกษาวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และขอขอบคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พร้อมด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์ฯ ที่มีส่วนส่งเสริมการทำวิจัยนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษา เจ้าหน้าที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอาชีวศึกษา และภาคีประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา ขอขอบคุณนิสิตของบัณฑิตศึกษาและศิษย์เก่าที่มีส่วนช่วยให้ข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำอันมีค่า ตลอดถึงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ที่มีส่วนร่วมกับการงานวิจัยด้านอื่น ๆ ที่มีได้เอยนามเป็นการเฉพาะนี้ หากคุณความดีใดที่จะเกิดจากการวิจัยนี้ ขอมอบให้เป็นปฏิการะคุณแก่ทุกท่านและสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ องค์กร คณะบุคคลต่าง ๆ ขอให้ทุกท่าน องค์กร หน่วยงาน ประสบในสิ่งที่พึงหวังทุกประการ

พระครูสิริรัตนานูวัตร, รศ.ดร.

พระครูสุเมธธรรมธาดา และ

พระครูพิพิธธรรม, ดร.

1 กันยายน 2561

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง/แผนผัง/ภาพ.....	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อชื่อคัมภีร์.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	11
1.3 ปัญหาการวิจัย.....	11
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	11
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	13
1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	14
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีประชาคมอาเซียน.....	16
1) ที่มาของการจัดการศึกษา.....	16
2) ความหมายการจัดการศึกษา.....	22
3) หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา.....	22
4) องค์ประกอบการจัดการศึกษา.....	35
5) กระบวนการจัดการศึกษา.....	37
6) การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา.....	39
7) ประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา.....	42
8) รูปแบบการจัดการศึกษาอาเซียน (มหาจุฬาฯ โมเดล).....	44
9) พหุภาคีการจัดการศึกษา ฟิลิปปินส์ และ เมียนมา.....	48
2.2 แนวคิดเครือข่ายการศึกษาอาเซียน.....	72
1) ที่มาของเครือข่าย.....	72
2) ความหมายเครือข่าย.....	80
3) หลักการสำคัญของเครือข่าย.....	84
4) กำเนิดเครือข่าย.....	85
5) ประเภทเครือข่าย.....	87
6) องค์ประกอบของเครือข่าย.....	91

7) ลักษณะ/รูปแบบเครือข่าย.....	94
8) เครือข่ายแบบมีส่วนร่วม.....	103
9) ระดับการมีส่วนร่วม.....	104
10) กิจกรรมเครือข่าย.....	105
11) กระบวนการ/วิธีการ.....	107
12) การประยุกต์ใช้.....	109
13) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน.....	110
2.3 แนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายประชาคมอาเซียน.....	113
1) ที่มาของการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	113
2) ความหมายการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	115
3) หลักการสำคัญการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	116
4) องค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	118
5) กระบวนการ/วิธีการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	122
6) กระบวนการทำงานแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	123
7) หน่วยงานรับผิดชอบการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	125
8) ระบบประเมินผลการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	126
9) การประยุกต์ใช้การสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	128
10) การบริหารจัดการเครือข่ายการศึกษา.....	130
11) องค์คุณของผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามการบริหารทั่วไป.....	132
12) กระบวนการจัดการเครือข่ายการศึกษา.....	133
13) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์เครือข่ายการศึกษา.....	134
14) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการศึกษา.....	138
15) ระดับการสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	139
16) องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม.....	139
2.4 ทฤษฎีเสริมสร้างเครือข่าย.....	141
2.5 รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	147
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	154
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	154
3.2 พื้นที่/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	155
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	157
3.4 การเก็บข้อมูล.....	157
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	158
3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย.....	158

บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	159
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาแบบพหุภาคี ฟิlipปีนส์และเมียนมา.....	159
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครือข่ายทางการศึกษา ฟิlipปีนส์และเมียนมา.....	171
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาฟิlipปีนส์และเมียนมา.....	184
1) กระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	184
2) การเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	185
3) ผลสัมฤทธิ์เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนและภาคีเครือข่ายการศึกษา.....	195
4.4 องค์ความรู้กระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียน.....	197
1) กำหนดโครงสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	197
2) กำหนดปัจจัยหลักการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา.....	200
3) แผนภูมิโมเดลเครือข่ายการศึกษา.....	209
4) การดำเนินงานเครือข่ายและภาคีเครือข่ายการศึกษา.....	209
5) ส่วนประกอบการทำงานของการดำเนินงานของเครือข่ายการศึกษา.....	210
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	213
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	213
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	218
5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	225
บรรณานุกรม.....	228
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก บทความวิจัย.....	235
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	256
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมดำเนินการ และผลที่ได้รับของโครงการ.....	257
ภาคผนวก ง เครื่องมือวิจัย	258
ภาคผนวก จ ภาคีเครือข่ายไม่เจาะจง.....	261
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือ /แบบสรุปเอกสาร/แบบบันทึกข้อมูล.....	262
ภาคผนวก ช กิจกรรมเสวนาเพื่อการวิจัย.....	263
ภาคผนวก ซ อัตราส่วนการมีส่วนร่วมวิจัย.....	265
ภาคผนวก ฌ ประวัติผู้วิจัย.....	266
สรุปโครงการวิจัย.....	269
ใบรับรองผลงานวิจัย.....	274

สารบัญตาราง/แผนผัง/ภาพ

ตารางที่

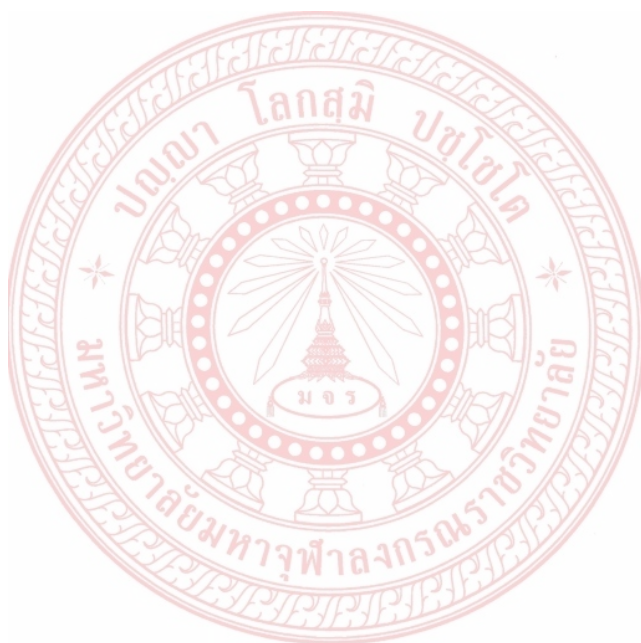
2.1.1 แสดงสาระข้อกำหนดการศึกษาไทยที่สอดคล้องกับอาเซียน.....	20
2.1.2 แสดงตัวอย่าง 8 หลักสูตรแกนกลาง สพฐ. กับ 5 สาระการเรียนรู้.....	27
2.1.3: แสดงภาพรวมกรอบเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางอาเซียนกับแนวทางปฏิบัติ เรียนรู้.....	29
2.1.4 แสดงสรุปเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิตของ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน.....	32
2.1.5 แสดงองค์ประกอบหลักรูปแบบการจัดการศึกษา.....	36
2.1.6 แสดงกระบวนการจัดการศึกษา 6 กระบวนการ.....	37
2.1.7 แสดงรูปแบบการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียน.....	47
2.1.8 แสดงการศึกษาระดับพื้นฐานช่วงชั้นเรียน/อายุ/ภาคบังคับ.....	52
2.1.9: แสดงระดับชั้นการศึกษา/ช่วงอายุ/ระบบการศึกษา.....	65
2.1.10 แสดงภาคจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เมียนมา.....	68
2.2.1: แสดงสรุปเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิตของ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน.....	79
2.2.2: แสดงยุทธศาสตร์ของ สกอ. กับการศึกษาอาเซียน.....	101
4.1.1. แสดงการเปรียบเทียบการจัดการศึกษา ระดับพื้นฐาน 2 ประเทศอาเซียน	161
4.4.1 แสดงงบประมาณบริหารเครือข่าย.....	205

แผนผังที่

2.1.1 แสดง 3 เสาหลักการศึกษาอาเซียน.....	17
2.1.2 แสดงยุทธศาสตร์การเข้าประชาคมอาเซียนของไทย.....	23
2.1.3 แสดงหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาเมียนมา.....	67
2.2.4 แสดงความเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กร กับ องค์กร.....	83
2.2.5 แสดงความสัมพันธ์ของประเภทเครือข่าย.....	91
2.2.6 แสดงองค์ประกอบเครือข่าย.....	94
2.2.7 แสดงเครือข่ายแนวดิ่งและแนวนราบ.....	98
2.2.8 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมเครือข่าย.....	103
2.2.9 แสดงการสื่อสารสารสนเทศ MOU.....	107
2.2.10 แสดงกระบวนการเครือข่าย.....	107
2.2.11 แสดงบทบาทกระบวนการเครือข่าย.....	109
2.2.12 แสดงการประยุกต์ใช้เครือข่าย.....	110
2.3.1 แสดงหลักการสร้างเครือข่าย.....	117

2.3.2	แสดงองค์ประกอบเครือข่ายทางสังคม.....	120
2.3.3	แสดงองค์ประกอบเครือข่ายสังคม.....	121
2.3.4:	แสดงความกระบวนการทำงานของเครือข่าย.....	125
2.3.5	แสดงหน่วยงานที่รับผิดชอบเครือข่าย.....	126
2.3.6	แสดงเครือข่ายภาคประชาชนตามแนวพระพุทธศาสนา	129
2.3.7	แสดงคุณสมบัติผู้จัดการเครือข่ายตามแนวพระพุทธศาสนา.....	132
2.3.8	แสดงการสื่อสารภาครัฐ (ดิ่ง) กับประชาชน (แนวราบ).....	136
2.3.9	แสดงการสื่อสารเครือข่ายด้วยกิจกรรม.....	137
2.4.1	แสดงกลุ่มเครือข่ายเผยแพร่ธรรมสมัยพุทธกาล-ปัจจุบัน.....	145
2.4.2	แสดงการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา.....	146
4.1.1:	แสดงเปรียบเทียบภาคีเครือข่ายจัดการศึกษาไทย.....	168
4.2.1	แสดงเครือข่ายการศึกษาอาเซียน.....	174
4.2.2	แสดงองค์ประกอบเครือข่ายอาเซียน.....	174
4.2.3	แสดงเครือข่ายแนวดิ่งและแนวราบ.....	176
4.3.1	แสดงคุณสมบัติผู้บริหารเครือข่าย.....	190
4.3.2	แสดงองค์คุณแห่งผู้จัดการเครือข่ายตามแนวพระพุทธศาสนา.....	191
4.3.3	แสดงกระบวนการรักษาเครือข่ายที่ยั่งยืน.....	195
4.4.1	แสดงโครงสร้างบริหารเครือข่ายการศึกษา (จำลอง).....	197
4.4.2	แสดงโครงสร้างการบริหารเครือข่าย นิสิตอาเซียน มจร.....	198
4.4.3	แสดงโครงสร้างแผนงานเครือข่าย.....	199
4.4.4	แสดงโครงสร้างเครือข่ายการศึกษาอาเซียน.....	200
4.4.5	แสดงยุทธศาสตร์รายด้านการศึกษาอาเซียน.....	201
4.4.6	แสดงหน่วยงานที่รับผิดชอบเครือข่าย.....	207
4.4.7	แสดงสาระกระบวนการของเครือข่าย.....	208
4.4.8	แสดงโมเดลโครงสร้างการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาอาเซียน.....	209
4.4.9	แสดงองค์ประกอบดำเนินงานเครือข่าย.....	211
4.4.10	แสดงยุทธศาสตร์เครือข่าย.....	212
5.1	แสดงกระบวนการสร้างเครือข่าย.....	216
5.2	แสดงหน้าที่ของสามเสาอาเซียน.....	217
5.3	แสดงอัตราร้อยละหน่วยกิตของหมวดวิชา.....	226
ภาพที่	2.2.1 แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงบุคคล กับ บุคคล.....	81
	2.2.2: แสดงความเชื่อมโยงกลุ่ม กับ กลุ่ม.....	82
	2.2.3: แสดงองค์กร กับ องค์กร.....	82
	2.1.1 แสดงแหล่งเรียนรู้.....	41

2.1.2 แสดงอุปกรณ์นาฬิกาแทนระฆัง.....	41
2.2.4: แสดงความเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กร กับ องค์กร.....	83
2.2.5: แสดงความสัมพันธ์ของประเภทเครือข่าย.....	91
2.2.9: แสดงเครือข่ายแนวดิ่งและแนวนราบ.....	98
4.1.1 แสดงการสนทนากลุ่มย่อย.....	163
4.1.2 แสดงการเสวนากลุ่มย่อย เมียนมา.....	165
4.2.1 แสดงผู้เสวนากับผู้บริหาร ม.อดัมสัน.....	180
4.2.2 แสดงสนทนากลุ่มมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง.....	181

คำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อชื่อคัมภีร์

รายงานการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเอกสาร โดยใช้พระไตรปิฎกเป็นข้อมูลปฐมภูมิ มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการศึกษา เครือข่าย การเสริมสร้างเครือข่าย เป็นพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำหนดรหัสเป็นอักษรย่อคัมภีร์ (ไทย) เล่ม/ข้อ/หน้า โดยมีคำอธิบายสัญลักษณ์และอักษรย่อคัมภีร์ ดังนี้

วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวรรค
วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก มหาวิภังค์
วิ.อ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก อรรถกถา
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท
ขุ.สุ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย สุตนิบาต
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค
อง.ทุก. (ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต

3บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เริ่มต้นจากสมาคมอาสา ก่อตั้งเมื่อ กรกฎาคม พ.ศ. 2504/1961 พัฒนาการต่อมาเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 รัฐมนตรีต่างประเทศของ 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์มาเลเซีย และสิงคโปร์ ได้ลงนามในปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) ณ วังสราญรมย์ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร (เดิม) เพื่อจัดตั้งสมาคมความร่วมมือในระดับภูมิภาคแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีชื่อย่อว่า ASEAN ชื่อทางการว่า สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) ต่อมาเมื่อประเทศในอาเซียนอีก 5 ประเทศเข้าร่วมเป็นประชาคม ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม เวียดนาม เมียนมา ลาว และกัมพูชา ครบ 10 ประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2542/1999 โดยมีวัตถุประสงค์ตามกรอบปฏิบัติอาเซียน ที่มีรายละเอียดระบุโครงสร้างองค์กรและหลักปฏิบัติร่วมกัน ชื่อกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เริ่มใช้เมื่อธันวาคม 2551 ว่า “เพื่อให้ประเทศสมาชิกมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความพร้อมในทุกด้านมีความสามารถในการแข่งขันสูงโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางผู้นำอาเซียนตกลงกันว่าจะสร้างประชาคมให้สำเร็จในปี พ.ศ. 2558”¹

พ.ศ. 2558/2015 ประเทศสมาชิกอาเซียนดังกล่าว ก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC) อย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายร่วมกัน ว่า “เปิดประตูสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (AEC) ซึ่งจะส่งผลให้ภูมิภาคอาเซียนกลายเป็นกลุ่มเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ที่มีฐานการผลิตร่วมกัน มีการเคลื่อนย้ายปัจจัยทางการผลิตอย่างเสรี เกิดความเป็นปึกแผ่นและสร้างอำนาจต่อรองทางด้านการค้า/เศรษฐกิจ ในเวทีการค้าโลกได้อย่างเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ประชาคมอาเซียนภายใต้คำขวัญว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม” (One Vision, One Identity, One Community) เป็นกลไกเปลี่ยนแปลงชีวิตของชาวอาเซียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีวัตถุประสงค์หลักการตั้งประชาคมที่กำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียนหรือปฏิญญากรุงเทพ (The ASEAN Declaration / Bangkok Declaration)) 7 ประการ ดังนี้

¹ ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร. อินโฟกราฟิกพุทธอาเซียน, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง, 2561), หน้า 3.

1. ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม
2. ส่งเสริมการมีเสถียรภาพ สันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค
3. ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และด้านการบริหาร
4. ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย
5. ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต
6. ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
7. ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ²

ในวัตถุประสงค์หลัก 7 ประการนี้ ข้อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอาเซียน คือ ข้อ 6 การส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาอาเซียน รองลงมาคือ ข้อ 4 คือ การส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย ที่รองลงมาอีกคือ ข้อ 1 ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นเสาที่ 3 แห่งอาเซียนนี้ จะเห็นว่า ประชาคมอาเซียนให้ความสำคัญด้านการศึกษาไปพร้อม ๆ กับการเมือง/ความมั่นคงและเศรษฐกิจด้วย

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยอุดมการณ์ 3 สายงานหลักและถือเป็นเสาหลักหรือองค์ประกอบแห่งประชาคมอาเซียน โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของเสาแต่ละต้น/ด้าน ดังนี้

เสาที่ 1 ด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

เสาที่ 2 ด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC)

เสาที่ 3 ด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)³

²The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) Bangkok, 8 August 1967, [ออนไลน์]
แหล่งข้อมูล<<http://asean.org>> (10 ม.ค.61)

³พรศักดิ์ สุจริตรักษ์, ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม, สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2556, หน้า 11.

แผนผัง 1.1: แสดง 3 เสาหลักประชาคมอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, <https://www.google.com>, 2561

ถามว่า การศึกษาประชาคมอาเซียนอยู่ที่เสาไหน ตอบว่า การศึกษาอยู่เสาที่ 3 โดยเสานี้ มุ่งเน้นพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงการศึกษาด้วย มีแนวคิดที่ว่า ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เป็นสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) โดยได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนนี้ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน 6 ด้าน หนึ่งใน 6 ด้านนี้ ได้แก่การศึกษาในคำว่า “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ซึ่งหมายถึงการศึกษาคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งนี้โดยมีกลไกการดำเนินงาน มีการประชุมรายสัปดาห์ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและระดับรัฐมนตรีและคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศไทย ที่ก้าวทันกับอารยประเทศในสหัสวรรษใหม่ โดยความมุ่งหมาย คือ “การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”⁴ สืบเนื่องกันนี้ ก็กำหนดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล การ

⁴พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, หมวด 1 บททั่วไป “ความมุ่งหมายและหลักการ” หน้า 4-5.

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

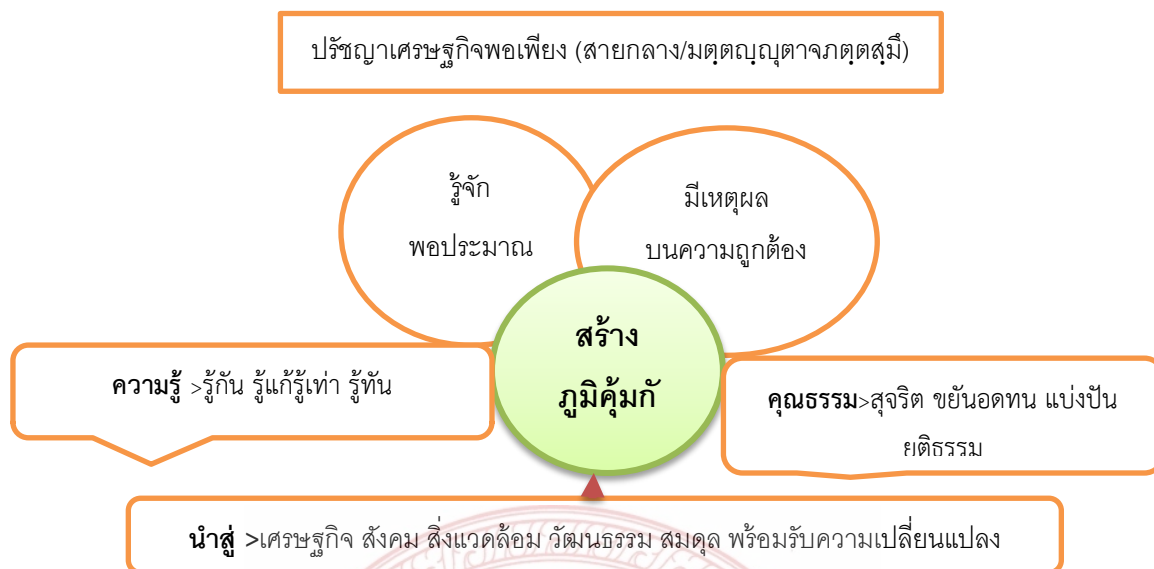
การพัฒนาที่ผ่านมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ในส่วนที่ 2 ว่าด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ ในวงเล็บที่ (5) การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ที่มุ่งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบและปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และขยายออกมาเป็นข้อ 5.2 คือ “พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สอดคล้องกับสภาพของเมืองและชุมชน โดยพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นโดยสำรวจความต้องการของผู้เรียน และการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคปัจจุบัน”⁵

ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 สังคมไทยได้อิทธิพลหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัวชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ต่อมา รัฐบาลไทยได้ประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบอย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 นี้ ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปณิธานทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน และปัจจัยที่สำคัญในแผนพัฒนามีพันธกิจที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในประเทศและระดับอาเซียน มีแผนผังปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

⁵ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

<<http://www.nesdb.go.th>> (9 ก.ย. 59)

แผนผัง 1.2: แสดงการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวตฺร, 2561

ความดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นไปตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้ รัฐบาลได้มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกล่าวคือ “การศึกษาตลอดชีวิต หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”⁶

สังคมไทยได้ดำเนินมาถึงจุดที่ต้องทบทวนตนเองอีกครั้งหนึ่ง จากการประเมินสังคมไทยขององค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีบทสรุปตรงกันอย่างหนึ่งคือความล้มเหลวทางการศึกษาทำให้ประเทศไทยต้องหันมาทบทวนเรื่องการจัดการศึกษาจนนำมาสู่การปฏิรูปการศึกษาด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้หันมาทบทวนบทบาทของสถาบันศาสนาในการจัดการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้แล้วพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็ได้ให้ความสำคัญต่อสถาบันศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

⁶ กลุ่มงานจัดการฐานข้อมูลกลุ่มพัฒนาระบบสารสนเทศ, พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542, หนังสือพระราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา, (ม.ป.ป.) หน้า 2.

การปฏิรูปการศึกษาได้เริ่มมีมาในอดีตถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ กันตลอดเวลา ซึ่งถือว่าการศึกษามีการพัฒนาควบคู่กันไปอย่างไม่มีความหยุดยั้งต่อความสำคัญและที่มาของปัญหา เนื่องจากปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ไม่สอดคล้องต่อการพัฒนากระบวนการการเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ไม่เอื้ออำนวย และไม่ได้ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อการจัดการการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่าที่ควร เพราะรัฐบาลได้มองเห็นว่าเยาวชนของชาติจะมีการพัฒนาขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาการเรียนจากแบบเก่าสู่การเรียนแบบใหม่ อีกทั้งเพื่อให้การเรียนรู้ดำเนินไปด้วยดีและให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีการศึกษาสาระสำคัญเกี่ยวกับเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (ศูนย์กลาง) ตามหมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 22 ถึงมาตรา 30 และจากทฤษฎีไตรสิกขาและอริยสัจสี่ของพระพุทธภูมิ (ป.อ. ปยุตโต) ตลอดถึงทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ของ ศาสตราจารย์ สุนท อมรวิวัฒน์

การปฏิรูประดับอุดมศึกษา โดยสำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษามีกรอบแผนการศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551-2565 เพื่อการยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย และเพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้น อุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทยโดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ โดยผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงของแผนอุดมศึกษา คือ เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต

การศึกษาและการพัฒนาถือว่า เป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดในการวัดและเป็นตัวชี้วัดสังคมไทยและประเทศชาติจะมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด จุดสำคัญที่สามารถตรวจสอบและสามารถมองเห็นภาพด้านการพัฒนาได้ หลายครั้ง เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาประเทศมักจะเป็นการกล่าวถึงการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจแต่ความเป็นจริงแล้วเป้าหมายของการพัฒนาไม่ใช่ความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวแต่เป็นความเข้มแข็งที่สะท้อนผ่านออกมาในมิติอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งต้องอาศัยการสร้างปัญญาให้เกิดความเข้มแข็งและเกิดการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างแท้จริง จากปัจจัยพื้นฐานของสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือว่า คนเท่านั้นจะมีร่างกายจิตใจ สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่ดีของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 81 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษา พ.ศ.2542 ว่ารัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติโดยมีจุดมุ่งหมายและหลักการเพื่อการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 29 แห่ง พ.ร.บ. พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถาบันศาสนาเป็นองค์กรหนึ่งที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนจัดการศึกษาอบรมมีแหล่งแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร.... กล่าวคือสถาบันศาสนาเป็นหลักการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังในหมวด 8 มาตรา 58 (2) ให้..สถาบันศาสนา...ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในฐานะภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษา

ความพยายามสร้างระบบการศึกษาทั้งระบบให้เอื้อประโยชน์ในการสร้างบุคลากรที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง คนมีความสุขหรือที่เรียกว่า การปฏิรูปการเรียนรู้⁷ เท่าที่ดำเนินการมาหลายปี ยังประสบปัญหาอยู่มาก ทั้งนี้ เพราะยังขาดการนำผู้เรียนเข้าสู่ระบบการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง คนมีความสุข โดยเฉพาะคนดี คนมีความสุข นั้นจะต้องอาศัยกระบวนการทางพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน เป็นคนดี คนมีความสุข การจะทำให้คนเก่งในสังคมช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดประโยชน์สุข และเกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติ ซึ่งการศึกษาจะต้องดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบให้แก่เยาวชนของชาติให้มีรากฐานการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่เป็นหลักธรรมและคุณธรรม นั่นคือการจัดการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญ ให้เยาวชนของชาติมีความเข้มแข็งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมความดี มีความสุขสันติภาพตามแนวทางแห่งพุทธธรรมและเป็นพื้นฐานของการเป็นคนเก่งที่มีความมุ่งมั่นพากเพียรให้บรรลุความสำเร็จ อันเป็นการพัฒนาสร้างผู้เรียนหรือชุมชนอันเป็นเยาวชนของชาติให้เป็นคนดี คนเก่ง คนมีความสุข ตามวิถีทางแห่งพุทธ เป็นแนวทางการใช้ในชีวิตประจำวัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมกัลยาณมิตรที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีการประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นทฤษฎีพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เรียกว่า “ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา” ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมทางกาย-วาจา พฤติกรรมทางใจ และการพัฒนาปัญญาสู่ความพ้นทุกข์ ตามที่ Janjiro Takakusu กล่าวเรื่องนี้ว่า ไตรสิกขา คือการศึกษาครบองค์รวมพฤติกรรมของมนุษย์และถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษา เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าสรุปลงในคำว่าไตรสิกขา ได้แก่ (1) ศีลสิกขา (2) สมาธิสิกขา (3) ปัญญาสิกขา จากคำที่ว่า “It is well known that Buddhism lay stress on the Threefold Learning of Higher Morality, Higher Thought, and higher Insight”⁷ และคนที่ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนานี้ เรียกว่าอุบาสก อุบาสิกา ผู้เข้าใกล้พระรัตนตรัย ก็คือผู้ศึกษาในไตรสิกขา หลักการศึกษาไทยตามแนวพระพุทธศาสนาในฐานะหนึ่งในสิบประเทศอาเซียน

ประเทศฟิลิปปินส์ หนึ่งในกลุ่มประชาคมอาเซียน ได้รับการยอมรับจากการรายงานของ Editor Bow ทราบว่า “ประเทศฟิลิปปินส์ จะเป็นผู้นำด้านการศึกษาแห่งหนึ่งของโลก”⁸ จากข้อสรุป ธนวุฒิ แก้วนุชว่า ฟิลิปปินส์เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งการศึกษาประเทศนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบอเมริกามีส่วนช่วยให้เกิดการตื่นตัวทางสังคมและเกิดปัญญาชนใน ประเทศฟิลิปปินส์และฟิลิปปินส์ยังใช้รูปแบบการศึกษาแบบอเมริกาในสถานศึกษามาจนถึงปัจจุบัน แสดงว่าเป็นประเทศที่ทันสมัยในอาเซียน เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและการศึกษาที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีหลักสูตรการศึกษานันทันสมัยแบบเดียวกับสหรัฐอเมริกา โดยนักเรียนทุกคนเข้าเรียนภาคบังคับในชั้นประถมปีที่ 1-6 ส่วนปีที่ 7 ให้ยกเลิก พร้อมกันนี้ก็จัดตั้ง

⁷ Janjiro Takakusu, *The Essentials of Buddhist Philosophy*, (New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, edition 2, 1975), p. 10.

⁸ KERO uAsean.com เรียบเรียง, เนื้อหาอ้างอิงจาก หนังสือ รู้รอบตอบได้ เรื่องอาเซียน บริษัทสภาพบุ๊คส์ จำกัด[ออนไลน์]แหล่งข้อมูล ><http://www.uasean.com/kerobow01/222>< (9 ก.พ.61)

มหาวิทยาลัยแห่งชาติคือ มหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์ขึ้น ซึ่งจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอเมริกา ดำเนินการโดยเอกชนและมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ การศึกษาในรูปแบบอเมริกันมีส่วนช่วยให้เกิดการตื่นตัวทางสังคมและเกิดปัญญานในประเทศฟิลิปปินส์ และฟิลิปปินส์ยังใช้รูปแบบการศึกษาแบบอเมริกาในสถานศึกษามาจนถึงปัจจุบัน

พหุภาคีจัดการศึกษา ฟิลิปปินส์มีพหุภาคีจัดการศึกษา 2 ภาคใหญ่ คือ ภาครัฐกับภาคเอกชน ในส่วนภาคเอกชนนั้น มีมหาวิทยาลัยภาคเอกชนถึง 943 แห่ง ขณะที่ภาครัฐมีเพียง 100 แห่ง ภาคเอกชนที่มีบทบาทจัดการศึกษามาแต่ยุคอาณานิคมคือ องค์การศาสนาคริสต์ ที่ออกเผยแผ่ศาสนา โดยวิธีการศึกษาจากการสร้างโรงเรียน สร้างมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่จะใช้สถานศึกษาตามชื่อผู้ก่อตั้ง เช่น De La Salle หรือมหาวิทยาลัยอดัมสัน เป็นต้น

ประเทศเมียนมา มีนโยบายการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีหน่วยงานในสังกัด ประกอบด้วยกรม 3 กรมหลัก ๆ คือ กรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมการเทคโนโลยี เกษตรและอาชีพะ กรมอุดมศึกษา ใน 3 กรมนี้จัดเป็นระดับได้ 2 ระดับ คือ ระดับพื้นฐานกับระดับอุดมศึกษา มีประเภท คือ สายสามัญ กับ สายอาชีพ ที่สำคัญคือ มีพหุภาคีจัดการศึกษามากมาย โดยสรุปแล้วมี 2 ภาคใหญ่ คือ ภาครัฐ กับภาคเอกชน ในส่วนภาครัฐนั้นก็เป็นกรนโยบายพัฒนาประเทศของทุกประเทศ แต่ส่วนเอกชนนั้นก็เช่นกัน ที่น่าทึ่งคือ เอกชนภาคศาสนา ซึ่งภาคพระพุทธศาสนามีการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทหรือระบบ ซึ่งพุทธศาสนาจัดการศึกษา 4 ระบบ สมองตอบความต้องการการศึกษาทางเลือกของชาวเมียนมาได้ดี กล่าวคือ -สอบส่วนกลาง/ปฐมเปีย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปัญญาธิ ภาคพระพุทธศาสนา ได้แก่โดยระดับอุดมศึกษานั้นมีสถาบันการศึกษาถึง 10 แห่ง คือ

1. Pali University, Yangon
2. International Theravada Buddhist Missionary University, Yangon
3. Sitagu International Buddhist Academy (SIBA) Sagaing Hill, Myanmar
4. State Pariyatti Sasana University, Mandalay
5. International Buddhist Education Center, Sagaing
6. Buddhist University, Yangon
7. Buddhist University, Mandalay Sitagu (SIBA)
8. International Buddhist University (SSBU)
9. Mon State Buddhist University
10. Sariputta College

เหตุผลที่มีการจัดการศึกษามากมายเพียงนี้ ก็มาจากความสมเหตุสมผลที่ว่า มีชาวพุทธ 90% วัด 45,000 แห่ง พระสงฆ์สามเณร 500,000 รูป

ประเทศอาเซียน 2 ประเทศดังกล่าวข้างต้น ได้พัฒนาการศึกษามา มีความทันสมัย สามารถแข่งขันพัฒนาประเทศของตนในละช่วงวัยชีวิต สิ่งหนึ่งที่คู่ขนานไปกับการเปลี่ยนแปลงคือ การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาคม เป็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มสังคมศาสนา การศึกษา ศิลปกรรม ณ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ก็คือ การปรับกลยุทธ์

ศิลปวัฒนธรรมศาสนาหรือวัดวาอารามต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม แทนที่จะเที่ยวตามป่าเขา ตลาดการค้าต่าง ๆ ดังมีรายงานการวิจัยหลายเรื่อง โดยเฉพาะรายงานการวิจัยของสถาบันพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เช่น เรื่อง การพัฒนารูปแบบ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีเนื้อหาที่น่าสนใจ คือ “แนวคิด การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรมเช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมาความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีเรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หมายถึงการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพสภาพธรรมชาติสภาพสังคมวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ความต้องการพื้นฐานในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”⁹

เครือข่ายการศึกษา มีความสำคัญและจำเป็นมากเพราะเป็นการพัฒนาร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย ดังนั้น กลุ่มประชาคมอาเซียน 10 ประเทศที่ถือว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แล้ว ก็ต้องการจัดการศึกษาลักษณะเครือข่ายด้วย ตามที่นายสนธยา พลศรี กล่าวถึงเครือข่ายการศึกษา ว่า เครือข่าย ไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกันสิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันคือวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผล ร่วมกันการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”¹⁰

การพัฒนาการศึกษาด้วยการศึกษาริชาศึกษาการศึกษาของประเทศอาเซียนในรูปแบบเครือข่ายนี้ คณะผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการศึกษาการศึกษาของประเทศอาเซียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 ประเทศ คือ ประเทศฟิลิปปินส์ และเมียนมา มาเป็นพื้นที่สมมติฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้โดยได้คำนึงถึงบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นนโยบายและหลักการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม,

⁹ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555, หน้า 4.

¹⁰ สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์, 2550) หน้า 207, อ้างใน พระดาวเหนือ บุตรสีทา “การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพชรธรรมนำสุขอำเภอกู่เหล็กจังหวัดสุโขทัย, 2557, หน้า 14.

ความต้องการทางการพัฒนาการศึกษา ตลอดจนองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา เป็นแนวคิดในการบูรณาการในระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคน พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคม เป็นแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการพัฒนาบุคลากรของประเทศชาติด้วยการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการพัฒนาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกรอบแนวคิดการพัฒนาการศึกษาเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกำหนดกิจกรรมที่บ่งชี้ถึงเครือข่ายว่า “แนวทางความตกลงร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศพ.ศ. 2550 ข้อ 4.1 ว่าด้วย ความตกลงร่วมมือทางวิชาการกล่าว คือความตกลงร่วมมือเพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัย การถ่ายทอดเทคโนโลยี การให้บริการทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนด้านศิลปะและวัฒนธรรมหรือกิจกรรมทางวิชาการอื่น ๆ ที่สภาสถาบันอุดมศึกษาไทยเห็นควรดำเนินการความตกลงร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศทั้งในลักษณะทวิภาคีและพหุภาคี”¹¹ ซึ่งชี้ว่า สกอ. ให้ความสำคัญสนองตอบนโยบายการศึกษาและแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ แท้จริงก็ทำเรื่องนี้มาก่อนและทำกับหน่วยงานอื่น ๆ เสมอ แต่การมีปฏิธานปฏิบัติให้เข้มข้น

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ระบบการศึกษาของประชาคมอาเซียนในสองประเทศนี้ รายงานวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลแก้ไขปัญหาการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับโลกสมัยใหม่ในกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นแนวทางสร้างความยั่งยืนจากความเข้มแข็งมีการปฏิรูปการเรียนรู้คู่กับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ตอบสนองความต้องการของสังคมไทย สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมถึงยุทธศาสตร์การชาติระยะต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษา องค์กรของรัฐและสังคมประเทศชาติและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 20 ปีของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา

¹¹ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพฯ : บริษัททวงศ์สว่างพับลิชชิงแอนด์พริ้นตัง จำกัด, 2560), หน้า 88.

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีของประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา
- 2) เพื่อศึกษาเครือข่ายทางการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา
- 3) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา

1.3 ปัญหาการวิจัย

ปัญหาการวิจัยนี้เกิดจากแนวคิดการจัดการศึกษาระหว่างชาติอาเซียนว่าเป็นอย่างไร ก่อนหน้าที่จะรวมกันเป็นประชาคมย่อมต้องจัดการศึกษาต่างกัน เพราะไม่มุ่งที่จะรองรับความเป็นประชาคมอาเซียน แต่เมื่อเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องรองรับกันเพื่อเป็นจีอาเซียน (G-10ASEAN) เมื่อเทียบกับจีเจ็ด (G-7Urope) ของยุโรป

จากรายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยนายธนู ศรีทอง มีวัตถุประสงค์ที่ว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน กล่าวว่าเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาซึ่งระบบโดยมีองค์ประกอบหลักในการจัดการศึกษา คือ

1) **ด้านปัจจัยนำเข้า** มีการจัดโครงสร้างองค์กร มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ มีความครอบคลุมภาระงาน มีความชัดเจนในด้านอำนาจหน้าที่ เป็นต้น

2) **ด้านกระบวนการ** มีการบริหารจัดการ มีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแผนงานของมหาวิทยาลัยเอื้อต่อการจัดการศึกษาระดับนานาชาติในประชาคมอาเซียน การบริหารจัดการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลสากล มีโครงการความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ เป็นต้น และ

3) **ด้านผลผลิต** มีคุณภาพบัณฑิต มีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ทักษะทางวิชาชีพ มีความรู้และความสามารถในการวิชาชีพ ค่านิยม จรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างในฐานะประเทศอาเซียน 2 ประเทศ คือ

แนวคิดการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียนเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีอะไรเป็นกลไกความเชื่อมสัมพันธ์เป็นรูปธรรมได้ และการเชื่อมกันนี้ต้องมีอายุยาวนาน มีชีวิต เคลื่อนไหวตลอดเวลา นั่นคือเครือข่ายทางการศึกษา ปัจจัยที่ให้เครือข่ายเคลื่อนไหวได้นี้คืออะไร มีวิธีบริหารจัดการอย่างไรต่อไป

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ

(1) การจัดการศึกษา ประกอบด้วยที่มาของการจัดการศึกษา ความหมายการจัดการศึกษา หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา ประเภท/องค์ประกอบการจัดการศึกษา พหุภาคีการ

จัดการศึกษา กระบวนการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และการประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา

(2) เครือข่ายการศึกษา ประกอบด้วย ที่มาของเครือข่าย ความหมายเครือข่าย หลักการสำคัญ กำเนิดเครือข่าย ประเภทเครือข่าย องค์ประกอบเครือข่าย ลักษณะของเครือข่าย เครือข่ายแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมเครือข่าย กระบวนการเครือข่าย การประยุกต์ใช้ และเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

(3) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ประกอบด้วย ที่มาของการเสริมสร้างเครือข่าย ความหมายการเสริมสร้างเครือข่าย หลักการสำคัญการเสริมสร้างเครือข่าย ประเภท/องค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่าย กระบวนการ/วิธีการเสริมสร้างเครือข่าย การทำงานแบบการเสริมสร้างเครือข่าย หน่วยงานที่รับผิดชอบการเสริมสร้างเครือข่ายระบบการประเมินผลการเสริมสร้างเครือข่าย ประยุกต์ใช้การเสริมสร้างเครือข่าย การบริหารจัดการเครือข่าย องค์คุณของผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามการบริหารทั่วไป กระบวนการจัดการเครือข่าย การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์เครือข่าย การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการศึกษา ระดับการสร้างเครือข่าย องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และการรักษาเครือข่าย

2) ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่วิจัยไว้ว่าโดยประเทศได้แก่ ฟิlippินส์ และ เมียนมา โดยประเทศฟิลิปปินส์ กำหนดเอามหาวิทยาลัยเดลาเซล (De La Salle University) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน โดยมีภาคีเครือข่ายแห่งพื้นที่โดยมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร ในส่วนประเทศเมียนมานั้นมีมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง กรุงย่างกุ้ง มีภาคีเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ และมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์

3) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ตัวอย่างของการวิจัยนี้ คือ ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศเมียนมา โดยเน้นลงที่มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน รวมทั้งสิ้น 20 ท่าน ดังนี้

(1) ประเทศฟิลิปปินส์ บุคลากรทางการศึกษามหาวิทยาลัยประเทศฟิลิปปินส์ จำนวน 10 ท่าน แยกเป็นกลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่ายโดยมีสภานารี/บาทหลวง

(2) ประเทศเมียนมา บุคลากรทางการศึกษามหาวิทยาลัย ประเทศเมียนมา จำนวน 10 ท่าน แยกเป็นกลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่ายพระสงฆ์ นักศึกษาแลกเปลี่ยนนักเรียนธุรกิจ

4) ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาทำวิจัยนี้เป็นไปตามสัญญาในปัจุบันประมาณ 2561

15. นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการศึกษาอาเซียน หมายถึง การศึกษาที่มาของการจัดการศึกษา ความหมายการจัดการศึกษา หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา ประเภทองค์ประกอบการจัดการศึกษา กระบวนการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียน (มหาจุฬา โมเดล) พหุภาคีการจัดการศึกษา ฟิลิปปินส์ และ เมียนมา

เครือข่าย หมายถึง การศึกษาที่มาของการเสริมสร้างเครือข่าย ความหมายการเสริมสร้างเครือข่าย หลักการสำคัญการเสริมสร้างเครือข่าย ประเภท/องค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่าย กระบวนการ/วิธีการเสริมสร้างเครือข่าย การทำงานแบบการเสริมสร้างเครือข่าย หน่วยงานที่รับผิดชอบการเสริมสร้างเครือข่าย ระบบการประเมินผลการเสริมสร้างเครือข่าย ประยุกต์ใช้การเสริมสร้างเครือข่าย การบริหารจัดการเครือข่าย องค์คุณของผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามการบริหารทั่วไป กระบวนการจัดการเครือข่าย การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์เครือข่าย การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการศึกษา ระดับการสร้างเครือข่าย องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

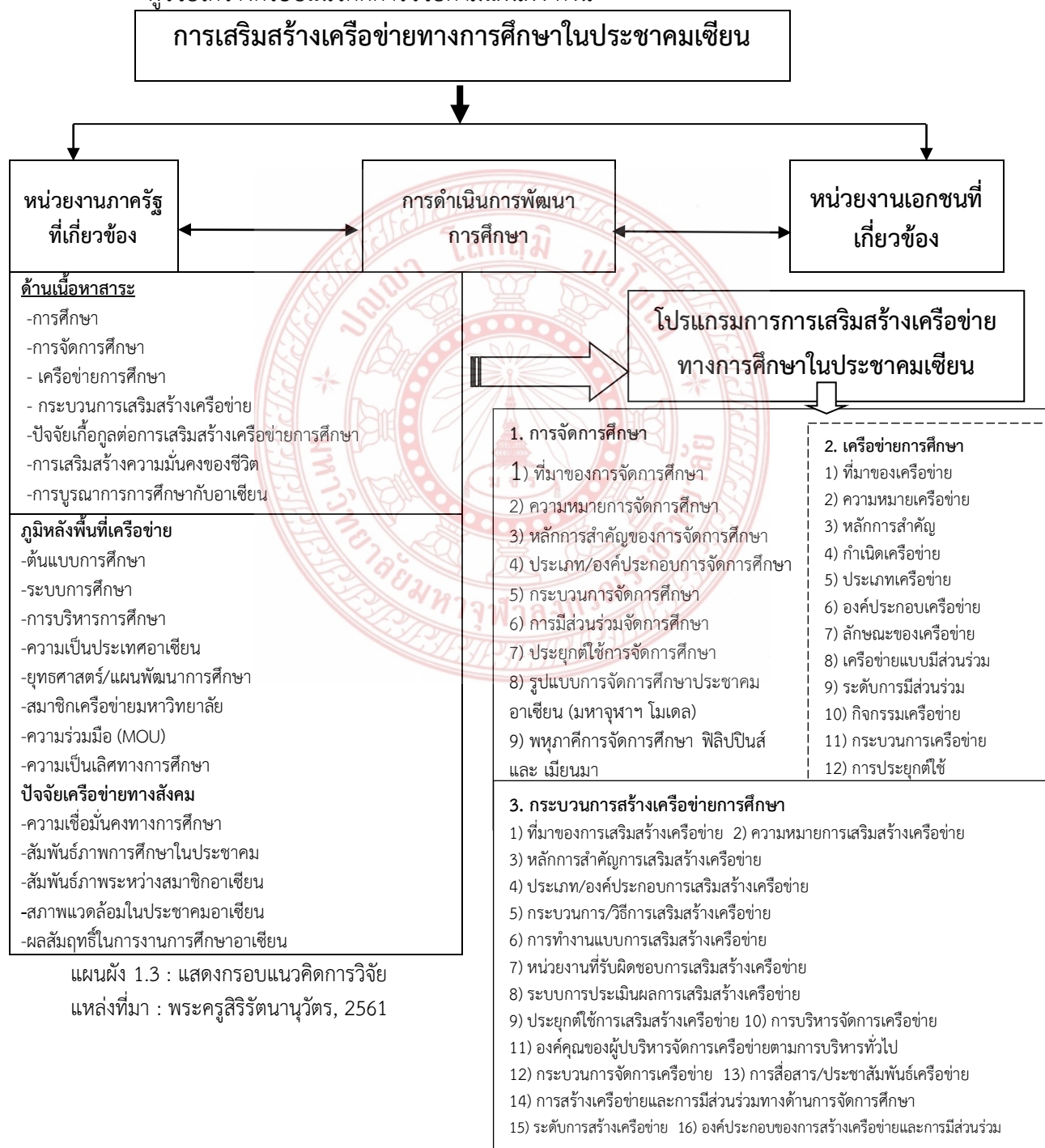
ประชาคมอาเซียน หมายถึง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) ซึ่งใช้เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยนี้ 2 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์และเมียนมาหรือ จากประชาคมอาเซียน ๑๐ ประเทศ ประกอบด้วย ไทย พม่า ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และ บรูไน

เครือข่ายการศึกษา หมายถึง เครือข่ายการศึกษาในพื้นที่วิจัยตัวอย่าง คือ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เมียนมา รวมถึงภาคีเครือข่าย มหาวิทยาลัย เดลา ซเล เมียนมา รวมถึงมหาวิทยาลัยเครือข่ายที่ทำกิจกรรมเครือข่ายด้านการสอน อบรม สัมมนาหรือทำกิจกรรมการศึกษาร่วมกัน ตลอดถึงการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษาระหว่างสถาบันการศึกษาเพื่อการศึกษาในประชาคมทิศทางที่พัฒนาไปด้วยกัน

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การตั้งเครือข่ายที่มียุทธศาสตร์ทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ มาตรการ โครงการ/กิจกรรม มีความเชื่อมโยง เพิ่มสมาชิกเครือข่ายเป็นแนวร่วม สร้างความเคลื่อนไหวด้วยการติดต่อประสานงานต่อเนื่อง ขยายเครือข่ายเป็นวงกว้าง มีผู้บริหารจัดการเครือข่าย มีเครื่องมือบริหารเครือข่าย มีอาคารสถานที่เครือข่าย

การจัดการเครือข่าย หมายถึง การบริหารเครือข่ายที่มีเอกภาพด้วยการสร้างระบบยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ กิจกรรม โครงการ การสร้างแผนงานบุคลากร การเงิน สร้างปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ ปัจจัยการผลิต กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย สร้างความรู้สึกที่ดีต่อ ทำการเรียนรู้ร่วมกัน มีฐานข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล มีระบบสารสนเทศกัน จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการติดต่อข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ให้ความเชื่อมั่นช่วยเหลือสมาชิกเครือข่าย ให้ความเสมอภาค มีกลไกสร้างความมั่นคงบริหารองค์กรอย่างมืออาชีพ

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดการวิจัยตามแผนผัง ดังนี้

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดประโยชน์ที่ได้รับจากรายงานการวิจัยนี้ ดังนี้

- 1) ได้ชุดความรู้การจัดการศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาที่มาของการจัดการศึกษา ความหมายการจัดการศึกษา หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา ประเภทองค์ประกอบการจัดการศึกษา กระบวนการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา รูปแบบการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียน (มหาจุฬาฯ โมเดล) พหุภาคีการจัดการศึกษา ฟิลิปปินส์ และ เมียนมา
- 2) ได้ชุดความรู้เครือข่ายการศึกษา ประกอบด้วย ที่มาของเครือข่าย ความหมายเครือข่าย หลักการสำคัญ กำเนิดเครือข่าย ประเภทเครือข่าย องค์ประกอบเครือข่าย ลักษณะของเครือข่าย เครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม กิจกรรมเครือข่าย กระบวนการเครือข่าย การระยুক্তใช้ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน
- 3) ได้แนวทางและกระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในรูปเครือข่ายทางการศึกษา ประชาคมอาเซียน
- 4) ได้เสนอแนวทางต่อการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย รวมของรัฐและเอกชนให้มีการพัฒนารูปแบบ กิจกรรม และกระบวนการจัดการศึกษาพัฒนาจิตใจและปัญญาของบุคคลและการพัฒนาชุมชน/สังคมในเชิงมหัพภาคและจุลภาคตามแนวคิดที่ว่า หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ และหนึ่งประชาคม
- 5) ได้เสนอการศึกษาคณะสงฆ์ไทยรวมของรัฐบาลและเอกชน ให้แนวทางในส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าจากการศึกษาเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านการศึกษาร่วมกัน
- 6) ได้การศึกษาคณะสงฆ์ไทย รวมของรัฐบาลและเอกชน ได้มีการพัฒนาความร่วมมือในด้านการศึกษาและมีแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับการศึกษาประเทศต่าง ๆ นอกเหนือจากอาเซียน
- 7) ได้ผลวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่มีต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการศึกษา สังคม เพื่อจะนำไปสู่การจัดการด้านการศึกษามีต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการศึกษา สังคม เพื่อจะนำไปสู่การจัดการด้านการศึกษา
- 8) นักวิชาการและผู้สนใจ ได้รับความรู้ ความเข้าใจการศึกษาแห่งอาเซียน และสามารถยกระดับไปสู่การพัฒนาพัฒนาจิตใจและสังคมแห่งสันติภาพ ตามหลักการที่ว่า “สิบประเทศ หนึ่งอาเซียน” รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของมนุษยชาติ
- 9) ได้เห็นแนวโน้มและทิศทางการศึกษากับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มประชาคมอาเซียน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคี ฯ เพื่อศึกษาเครือข่ายทางการศึกษา และ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีประชาคมอาเซียน
- 2.2 แนวคิดเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียน
- 2.3 แนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียน
- 2.4 ทฤษฎีการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียน

2.1 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีประชาคมอาเซียน

ประเด็นแนวคิดการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียน เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียนนี้ ตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา ผู้วิจัยมีกรอบในการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ที่มาของการจัดการศึกษา
- 2) ความหมายการจัดการศึกษา
- 3) หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา
- 4) ประเภท/องค์ประกอบของการจัดการศึกษา
- 5) กระบวนการจัดการศึกษา
- 6) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
- 7) ประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา
- 8) รูปแบบการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียน (มหาจุฬาฯ โมเดล)
- 9) พหุภาคีการจัดการศึกษา ฟิลิปปินส์ และ เมียนมา

1) ที่มาของการจัดการศึกษา

ประเทศไทยในฐานะหนึ่งในประชาคมอาเซียน มีรากฐานการศึกษามาจากพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา (ไตรสิกขา) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษาของประชาคมอาเซียนนี้ ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิต เป็นปัจจัยนำสู่การพัฒนาประเทศโดยรวม ตามวัตถุประสงค์ของการตั้งประชาคมอาเซียนข้อ 6 ว่า “การ

ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาอาเซียน รองลงมาคือ ข้อ 4 ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย ที่รองลงมาอีกคือ ข้อ 1 ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม”¹ สอดคล้องกับหนึ่งในสามเสาหลักของอาเซียน คือเสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ((ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ซึ่งเสานี้จะรวมเอาการศึกษา

สำหรับจัดการศึกษาในการพัฒนาชีวิตโดยองค์รวมด้วย ดังแผนภาพนี้

แผนผัง 2.1.1 แสดง 3 เสาหลักการศึกษาอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

การศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาชีวิตโดยองค์รวม ซึ่งถือเป็นภาระงานจัดการระบบ ๆ ที่ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ ของผู้บริหารประเทศ ระบบนี้จะทำหน้าที่แตกต่างกันแต่สัมพันธ์กันโดยเป้าหมายเดียวกัน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์รวมเป็นระบบขนาดใหญ่และระบบนี้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมภายใน มีสภาพเป็นพลวัตรคือมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยถือว่ากระบวนการจัดการศึกษาจะทำหน้าที่รองรับการพัฒนาและเป็นกลไกขับเคลื่อนระบบหลักของสังคมย่อมมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มากและมีความสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ ของสังคมอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จึงมีการพัฒนาเครือข่ายการศึกษารูปแบบต่าง ๆ

การจัดศึกษา คือ การสร้างกระบวนการพัฒนาชีวิตโดยองค์รวม โดยพัฒนาจากกาย วาจา ด้วยศีล พัฒนาจิตใจด้วยสมาธิ พัฒนาปัญญาด้วยการภาวนา ตามหลักการศึกษาในพระพุทธศาสนาให้มีการจัดการศึกษาตามไตรสิกขา ว่า “สมาธิอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมาธิเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันบุคคลอบรมโดยมีปัญญาเป็นฐาน ย่อมหลุดพ้นโดยชอบจากอาสวะทั้งหลาย คือ กามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ”² สอดคล้องกับ แนวคิดเรื่อง ไตรสิกขา (the Threefold Training) คือ

¹ The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) Bangkok, 8 August 1967, [ออนไลน์]

แหล่งข้อมูล<<http://asean.org>> (10 ม.ค.61)

² ที.ม. (ไทย) 10/142/89.

ศีล สมาธิ ปัญญา ของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “It is well known that Buddhism lay stress on the Threefold Learning of Higher Morality, Higher Thought, and higher Insight”³ เทียบกับสุขภาพกายใจที่ปฏิบัติตนให้ตระหนักอยู่เสมอว่า “ร่างกายที่สดใส อยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์” (A sound mind is in a sound body)⁴ ข้อความนี้ ถ้าว่าตามการบริหารกายทั่วไป คือ ทำร่างกายให้แข็งแรงซึ่งสมบูรณ์ดเว้นจากสุรายาเสพติด บริหารกาย ดูแลสุขภาพด้วยหลัก 5 อ. คือ อาหาร อากาศ อารมณ์ อุจจาระ และออกกำลังกาย ถ้าตามศาสนาโดยพื้นฐานแล้ว คือ ทำกายให้สุจริต วใจให้สุจริต แล้วจิตก็จะผ่องใสบริสุทธิ์ตาม

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษาให้มีการบริหารจัดการการอุดมศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลและพันธกิจของการอุดมศึกษาอย่างมีคุณภาพ จากตัวบ่งชี้ว่า “(1) มีการบริหารจัดการบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของประเภทสถาบันและสังคมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (2) มีการบริหารจัดการทรัพยากรและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คล่องตัว โปร่งใสและตรวจสอบได้ มีการจัดการศึกษาผ่านระบบและวิธีการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและคุ้มค่าคุ้มทุน (3) มีระบบการประกันคุณภาพเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง”⁵

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ว่าด้วย “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (Children Center) กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”⁶ หมายถึงว่า จัดการศึกษาสนองตอบตามความต้องการของผู้เรียน จัดตามศักยภาพของผู้เรียน จัดตามสภาพแวดล้อมทางศิลปวัฒนธรรมของผู้เรียนอาศัยอยู่ หรือถ้าผู้เรียนคนใดมีอัจฉริยภาพเพียงพอก็สามารถเรียนตามอัธยาศัยหรือโฮมสคูล (Home School) ได้นั่นเอง บางกรณีผู้เรียนนั้นสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับที่จัดการศึกษาโดยศาสนสถานศึกษาก็ได้ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม-แผนกสามัญศึกษาของพระสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ได้ถ้าเป็นอิสลามก็เรียนปอนีอะ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560- พ.ศ. 2564 เอกสารนี้ เป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นกฎหมาย

³ Janjira Takakusu, *The Essentials of Buddhist Philosophy*, (New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, edition 2, 1975), p. 10.

⁴ จิตใจที่แจ่มใส อยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ SOUND MIND IN SOUND BODY [แหล่งข้อมูล] <http://www.sahavicha.com> (3 มิ.ย.59)

⁵ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, *เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง*, หน้า 2.

⁶ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)*, (กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2545), หน้า 13.

บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 นั้น มีหลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะมีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ว่า “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม”⁷ ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าว มีคำย่อว่า -คุณธรรมจริยธรรม -มีอาชีพ-พัฒนาที่ยั่งยืน-เท่าเทียม การศึกษา-เข้าถึงอินเทอร์เน็ต-พัฒนามีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งหวังให้กำลังคนได้รับการผลิตและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ และมีองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านคุณภาพ และด้านการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ที่มุ่งหวังให้การบริการการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกกลุ่มทุกวัยในระดับที่เหมาะสมกับสภาพบริบทและสภาพพื้นที่ ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านการเข้าถึงการให้บริการและด้านความเท่าเทียม

ยุทธศาสตร์ 5 ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ที่มุ่งหวังให้คนไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างคุ้มค่า และมีความคล่องตัว ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านประสิทธิภาพ⁸

ที่มาการจัดการศึกษาไทยเข้าสู่อาเซียน

สืบเนื่องจากยุทธศาสตร์การศึกษาชาติหลายฉบับที่กำหนดเป้าหมายไว้สูงสุดถึงระดับสากล ปัญหาต่อมาคือ จะถึงได้อย่างไร จึงต้องมาสร้างกลยุทธ์ มาตรการ กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ไว้ ดังจะเห็นได้จาก พ.ร.บ. การศึกษา กรอบมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาทุกระดับ โดย

⁷ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 (ม.ป.ป.) หน้า 51.

⁸ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564, จัดพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) หน้า ก.

สุบิน ยุระรัช ในรายงานการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่อาเซียนตาม พ.ร.บ./แผนการศึกษา/กรอบมาตรฐานการอุดมศึกษา ดังนี้

เอกสาร	สาระสำคัญ
1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	อยู่ในหมวด 6 มาตรา 47-51 ที่กล่าวถึงมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในมาตรา 48 ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก
2. กรอบมาตรฐานการอุดมศึกษา	ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้เกี่ยวกับมาตรฐานการอุดมศึกษา 3 เรื่อง ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมความรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะมาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต การพัฒนาบัณฑิตจำเป็นต้องอาศัยการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาตามคุณลักษณะที่คาดหวัง
3. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2551-2554)	เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ได้แก่ (1) การเพิ่มสัดส่วนผู้เข้าศึกษาอุดมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี: ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากเดิม 28:72 เป็น 33:67 (2) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีงานทำไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (3) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีความสามารถด้านวิเคราะห์ สังเคราะห์สามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้เป็นอย่างดี มีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (4) เน้นการมีส่วนร่วมของภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคอุตสาหกรรมบริการ (5) การเพิ่มศักยภาพการผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และ (6) การเพิ่มจำนวนผู้เรียนอุดมศึกษา นอกเหนือช่วงอายุ 18-24 ปี โดยใช้ระบบการสะสมหน่วยกิตในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรองรับการศึกษาตลอดชีวิต
4. กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)	กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี มีเป้าหมายเมื่อสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ. 2565 คือ การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทยโดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษานานาชาติของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ โดยผู้ที่ได้รับผลโดยตรงของแผนอุดมศึกษา คือ เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต

ตาราง 2.1.1: แสดงสาระข้อกำหนดการศึกษาไทยที่สอดคล้องกับอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

ประเทศฟิลิปปินส์

รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ปี 2530 ตามมาตรา 14 ระบุว่า “ โรงเรียนควรสอนเรื่องของความรักชาติและเชื้อชาติ รักความเป็นมนุษยชาติ เคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งในบทบาทของผู้เสียสละเพื่อมนุษยชาติในด้านประวัติศาสตร์ของฟิลิปปินส์ โรงเรียนควรสอนเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองยึดมั่นในคุณธรรมและคุณค่าของจิตวิญญาณพัฒนาจารีตและวินัยในตนเอง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี”⁹

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9155 กำหนดรูปแบบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในบริบทของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management-SBM) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ “เพื่อสนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน”¹⁰ พระราชบัญญัตินี้กำหนดโครงสร้างของกรมศึกษาธิการให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่กระจายอำนาจออกไป 4 ระดับคือ จากระดับรัฐไปสู่ระดับเขต สู่ระดับอำเภอ และสู่ระดับโรงเรียน”

ประเทศเมียนมา

ประเทศเมียนมา มาถึงยุคปฏิรูปการศึกษา โดยรัฐบาลภายใต้การนำของนางออง ซาน ซู จี หัวหน้าพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย หรือ NLD ที่บริหารประเทศอยู่ขณะนี้ กำลังผลักดันการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งถูกละเลยมานานในช่วงการปกครองโดยรัฐทหารในยุคก่อนจึงได้ริเริ่มแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษาขึ้น ซึ่งมีกรอบเวลายาวไปจนถึงปี ค.ศ. 2021 จุดประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือ ปรับปรุงการเรียนการสอน และให้ความสำคัญต่อคนทุกกลุ่มในสังคม ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย มาตรการที่อยู่ระหว่างการเสนอ รวมถึงเพิ่มจำนวนปีสำหรับการศึกษาพื้นฐานอีกสองปีเป็นทั้งหมด 13 ปี และจะมีการใช้หลักสูตรใหม่ การให้ความสำคัญหลักต่อการเรียนรู้ของเด็ก และห้องเรียนที่มุ่งเน้นการตอบโต้ปฏิสัมพันธ์ ไม่ใช่การศึกษาแบบท่องจำอย่างเดียว แม้ว่าแผนงานในระดับนโยบายจะได้รับการตอบรับที่ดี แต่ผู้สังเกตการณ์กล่าวว่า ในทางปฏิบัติ แผนยุทธศาสตร์แห่งชาติของเมียนมานี้ น่าจะเผชิญกับอุปสรรคด้านค่าใช้จ่ายที่สูง

⁹ ธนวุฒิ แก้วนุช, “การจัดการการศึกษาในประชาคม อาเซียน : รากฐานของการพัฒนา” ใน การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า และลาว: จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์, รวบรวมโดย คณะนักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต ปีการศึกษา 2556 สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ชื่อชุดเอกสารประกอบการสัมมนาการจัดการการศึกษาเรื่อง “การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน : รากฐานของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556), หน้า 32.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35. อ้างแล้ว, ,

2) ความหมายการจัดการศึกษา

พ.ร.บ.การศึกษา พ.ศ.2542 มาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”¹¹ นี่ คือ ก า ร จั ด การศึกษา คือ เป้าหมายที่จะพัฒนาคุณภาพมนุษย์ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม แนวคิด การประพฤติ ปฏิบัติ โดยคาดหวังว่า คนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคมมีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งกับสังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการงานอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

หลักการการจัดการศึกษาต้องดำเนินไปเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง มีบุคลากร หน่วยงานที่รับผิดชอบ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา มีวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรป้อนสนับสนุนต่อเนื่อง ที่สำคัญคือมีกระบวนการประเมินผลการจัดการศึกษาที่เชื่อถือได้ มีผลผลิตการศึกษาคือ ผู้ได้รับการศึกษา มีผลลัพธ์หรือผลสะท้อนคือการมีพลเมืองที่มีคุณภาพ เป็นสังคมที่พึงประสงค์

การจัดการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็น ถือว่าภาระงานหลักสำคัญของผู้บริหารประเทศระดับสูง การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพมนุษย์เพื่อให้มีทิศทาง มีมาตรฐาน สร้างระบบการบริหารจัดการเป็น โครงสร้าง มีลายลักษณ์อักษร

3) หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา

ประเทศไทยร่วมเป็นกลุ่มประเทศอาเซียนในวิสัยทัศน์ที่ว่า One Vision, One Identity, One Community บนพื้นฐานประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง-ความมั่นคง และสังคม-วัฒนธรรม เรียกว่า เสาสามเสาสำหรับค้ำยันกลุ่มอาเซียนนี้ไว้อย่างมั่นคง นอกจากนี้เป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยกกระดับคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของประชาชนที่ดีขึ้น รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความมั่นคงในรูปแบบต่างๆ เป็น หลักการสำคัญที่นำมาซึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558 ภายใต้แนวทาง การพัฒนา 8 ยุทธศาสตร์บนแผนภาพเอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558 กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ¹² ดังนี้

¹¹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 บททั่วไป “ความมุ่งหมายและหลักการ” หน้า 5.

¹² สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558 กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ (ม.ป.ป.) หน้า 2-3.

แผนผัง 2.1.2: แสดงยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

จากแผนผังข้างต้นนี้ ในส่วนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง ได้แก่ยุทธศาสตร์ที่ 2 ถือว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต มาจากกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และยุทธศาสตร์ที่ 4 ตรงกับนโยบายการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตามปณิญาชะอำ-หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2553 นโยบายที่ 5 ว่า “การพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน”¹³

¹³ กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินการด้านการศึกษาตามปณิญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน, (ม.ป.ป.) หน้า 49.

องค์การยูเนสโก (UNESCO)กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาโลกในองค์รวมโดย จตุสดมภ์ ด้วยอักษร สี่อักษรแอล (4L) คือ

L1 = Learn to learn

L2 = Learn to do

L3 = Learn to live together

L4 = Learn to be¹⁴

L1 หมายถึง การเตรียมพร้อมเครื่องมือสำหรับศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เช่น เด็กไทยต้องเรียนภาษาไทยให้อ่านออก เขียนได้เพื่อเรียนต่อระดับสูง แม้ภาษาอื่น ๆ ที่เป็นภาษาสากล หรือ คอมพิวเตอร์ต้องได้รับศึกษาในระดับที่ประถมหรือมัธยม สอดคล้องกับแนวคิดของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรที่ว่า “การศึกษาต้องครบองค์ประกอบ 3 อย่างคือ ความรู้ ภาษา คอมพิวเตอร์”

L2 หมายถึง การศึกษาที่เน้นภาคปฏิบัติ คือการศึกษาด้านอาชีพ เน้นทักษะการทำงาน (Working skill) แม้นายกรัฐมนตรี คสช. พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ให้ความสำคัญการศึกษาสายที่สำคัญคือ การศึกษาสายใช้เวลาศึกษาระยะสั้น ลงทุนน้อย สถานะงานรองรับมีมากมาย เป็นการแก้ปัญหาแรงงานที่ว่างงานไปด้วยนี้

L 3 หมายถึง การอยู่ร่วมกับคนอื่นด้วยความเข้าใจความต่างแห่งอุปนิสัย สีมวล ขนชั้น ฐานะ วิถีชะ มีความเข้าใจและกิจกรรมเพื่อบริหารความขัดแย้ง มีการบริหารอารมณ์ด้วยสติปัญญา ทำความเข้าใจสภาพปัญหาตามแนวจริยสัจ 4 และการตระหนักถึงการอิงอาศัยซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการความขัดแย้ง การเคารพความแตกต่าง ความเข้าใจซึ่งกันและกันและสันติภาพ

L4 หมายถึง การที่จะเป็นอยู่เพื่อทำหน้าที่ของพลเมือง มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับสังคม มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมตนเอง คำนึงถึงศักยภาพของแต่ละคน ใช้เหตุผลตัดสินปัญหา มีสุนทรียภาพ มีจริยธรรมในการทำหน้าที่การงาน

หลักการสำคัญในการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก คือ ศึกษาตลอดชีวิต ประสานสิทธิให้มีส่วนร่วม นำกระบวนการมาใช้ในการเรียนรู้

สาระอาเซียน กับ หลักสูตรการศึกษา

หลักสูตรการศึกษาของประเทศอาเซียนนี้ เป็นหลักสูตรองค์รวมตามวิสัยทัศน์ พันธกิจการศึกษาอาเซียนร่วมกัน แยกเป็น 2 ระดับ คือ

(1) สาระหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

(2) สาระหลักสูตรระดับการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สกอ.)

¹⁴ UNESCO, The Four Pillars of Education, [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล<www.unesco.org/education/4pillars/> (30 พ.ค.61)

สาระหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นคู่มือคู่มือหลักสูตรอาเซียนหลักสูตรอาเซียนนี้คือสิ่งที่ทั้งองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) และอาเซียนเรียกร้องให้มีการใช้สิ่งที่เหมาะสมในการสอนไม่ว่าจะเป็นวิธีการสอนพื้นฐานเนื้อหาและการประเมินโดยใช้หลักการบูรณาการของการรับรู้ด้านอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมทั้งนี้รวมถึงใช้วิธีปฏิบัติและค่านิยมที่เหมาะสมกับสิ่งที่เรียนและขบวนการเรียนรู้จากต้นแบบหลักสูตรนี้เราหวังว่าจะช่วยให้ครูและนักเรียนพบกับวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายค้นหาวิถีทางที่ประชาชนอาเซียนดำรงชีวิตและปรับตัวเข้ากับความเป็นจริงปัจจุบันและหาโอกาสท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมภาษาและศาสนาต้นแบบหลักสูตรนี้น่าจะเป็นเครื่องมือขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) และอาเซียนในการกระตุ้นให้ประชาชนอาเซียนกลับมาใช้ประโยชน์ให้คุณค่าคงไว้ซึ่งมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมอาเซียน

การศึกษาระดับพื้นฐาน มีสาระสำคัญของหลักสูตรแกนกลางอาเซียน จะเน้นใน 5 ประเด็นซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN –Cultural Community: ASCC) และรองรับ Roadmap for an ASEAN Community ได้แก่

1. การรู้เกี่ยวกับอาเซียน (Knowing ASEAN)
2. การตระหนักถึงคุณค่าของอัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity)
3. การเชื่อมโยงโลกและท้องถิ่น (Connecting Global and Local)
4. การส่งเสริมความเสมอภาคและยุติธรรม (Promoting Equity and Justice)
5. การทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Working together for a Sustainable Future)¹⁵

ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน (โครงสร้างสมาชิกภาพความมุ่งประสงค์และแนวทางปฏิบัติ) และการสำรวจลักษณะที่สำคัญความสำเร็จและสิ่งท้าทายในอนาคต

การเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์และความหลากหลาย ได้แก่ การสำรวจความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและความเชื่อการตระหนักรู้และชื่นชมในความแข็งแกร่งซึ่งมีอยู่ในความเหมือนของประชาชน (ไม่ว่าจะเป็นส่วนบุคคลหรือกลุ่ม) เช่นเดียวกับลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน

การเชื่อมโยงโลกและท้องถิ่น ได้แก่การสำรวจประเด็นท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาและกระแสของโลกอย่างไรและเหตุการณ์ในท้องถิ่นในอาเซียนส่งผลต่อสภาพการณ์ของโลกอย่างไร

การส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรมได้แก่ การปลูกฝังหลักการของความเสมอภาคและความยุติธรรมและมอบเครื่องมือและข้อมูลให้ผู้เรียน (ทางวิทยาศาสตร์และทางการเมือง

¹⁵ สำนักงานคณะกรรมการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือหลักสูตรอาเซียน (ภาคภาษาไทย), ม.ป.ป.
หน้า 10.

เช่นเดียวกับหลักปรัชญา) เพื่อใช้วิเคราะห์สถานการณ์ที่ซับซ้อนและสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม

การทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนและมั่นคง ได้แก่การตระหนักถึงความกดดันอันเกิดจากทรัพยากรที่จำกัดและการเติบโตของประชากรและผลกระทบต่อความยั่งยืนในขณะเดียวกันก็สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันภายในชุมชนของตนและนอกชุมชนเพื่อให้สามารถสร้างอนาคตอันมั่งคั่งสันติสุขและยั่งยืนสำหรับอาเซียน

หลักสูตรแกนกลางกับสาระการเรียนรู้อาเซียน ระดับพื้นฐาน (สพฐ)

ตารางแสดงหลักสูตรแกนกลาง กับ สาระการเรียนรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5 สาระอาเซียน 7 วิชาพื้นฐาน	1.ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน	2. การเห็นคุณค่าความเป็นหนึ่งและความหลากหลาย	3. การเชื่อมโยงโลกและท้องถิ่น	4.การส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรม	5.ทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน
1. ประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา	10ประเทศในเอเชียรวมตัวกันเป็นประชาคมความตระหนักในแผนงานการจัดตั้ง (ASEANBlueprint)2009-2015	การผลิตและการค้นให้เกิดความความเข้มแข็งของกลุ่มความเคารพในความแตกต่าง	การแลกเปลี่ยนข้ามแต่เกิดขึ้นในโลกทัศน์ของแต่ละจากปัจจัยครอบครัวชุมชนประสบการณ์ส่วนตัวสูงสุดคือประวัติศาสตร์ศาสนา	ข่าวสารต่างๆมีเสรีความเสมอภาคสิทธิมนุษยชนบางเหมือนกันทั่วโลก	ระบบเศรษฐกิจจะต้องสร้างความอุดมและภูมิภาคทรานนการศึกษาเป็นกฎแห่งประจักษ์ความสำเร็จทั้งและประเทศชาติ
2. วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	ประชาคมอาเซียนสมาชิกในการพัฒนาความมั่นคง	ความหลากหลายทางรากฐานของระบบอาเซียน	สภาพแวดล้อมในของระบบความมั่นคงยั่งยืนให้กับทุกชีวิตบน	ชุมชนต่างๆ สามารถท้องถิ่นมาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมได้	การทำการเกษตรแบบสภาพแวดล้อมและจำนวนประชากรที่ลบท่อสภาพแวดล้อม
3. หน้าที่พลเมืองและจริยศึกษา	ความดีศรีชาติ บางครั้งต้องการในสิ่งที่ขัดกับผลประโยชน์ของภูมิภาคโดยรวม	การดำรงอยู่ของบุคคลต่างๆที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกัน	ประชาชนทุกคนการที่ท้องถิ่นของกับชุมชนอื่นๆบนโลกความรับผิดชอบของตน	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดการดำเนินชีวิตการบัญญัติและบังคับรัฐบาล กำหนดประชาชน	สภาพแวดล้อมทางแก่การอนุรักษ์เพื่อคนบุคคลมีบทบาทสำคัญช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ
4. ภาษาและวรรณคดี	1.ภาษาราชการของลดอุปสรรคด้านการหลากหลายแล้วยังเป็นคนบางกลุ่ม 2.ภาษาของแต่ละแสดงทางวัฒนธรรมอันประเทศนั้น	ภาษาส่งผลให้เกิดซึ่งเชื่อมโยงผู้คนเข้าหาถิ่นและตนถูกวิธีการต่างๆ	การอพยพย้ายถิ่นของการแพร่ขยายของตะวันออกเฉียงใต้	ชื่อของกลุ่มชนต่างๆมีและทำลายความเสมอยุติธรรม	การให้เด็กและเยาวชนๆเป็นการสร้างความประเทศชาติในขณะของโลกของผู้คนต่อธรรมชาติด้วย
5. ศิลปศึกษา	สัญลักษณ์ของอาเซียนของแนวคิดสำคัญในประชาคมอาเซียน	ศิลปะเชื่อมโยงผู้คนศิลปะสร้างทัศนคติกันไป	ผู้คนในภูมิภาคต่างความเห็นสุนทรีย์ภาพกันผ่านศิลปกรรม	ศิลปกรรมเป็นปัจจัยแบ่งปันเจตคติ	เงื่อนไขทางสังคมและตัวกำหนดความโทรมของศิลปกรรม

ตาราง 2.1.2 (ต่อ)

5 สาระอาเซียน 7วิชาพื้นฐาน	ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน	2. การเห็นคุณค่า ความเป็น หนึ่งและ ความหลากหลาย	3. การเชื่อมโยง โลกและท้องถิ่น	4. การส่งเสริมความ เสมอภาคและความ ยุติธรรม	5. ทำงาน ร่วมกันเพื่อ อนาคตที่ยั่งยืน
6. สุขศึกษา	อาเซียนได้กำหนด เพื่อยกระดับมาตรฐาน ภูมิภาค	ร่างกายที่สมบูรณ์ของ การละเล่นกีฬา ประเภทต่างๆ	กิจกรรมด้าน เปลี่ยนเป็น และแนวโน้มการ ของโลกส่งผลต่อ ท้องถิ่น	การเข้าถึงการบริการ เกี่ยวข้องกับ เสมอภาคและความยุติธรรม	สุขภาพของผู้คนส่วน โดยปัจจัยทาง สภาพแวดล้อม
7. เทคโนโลยี	ยังคงมีความเหลื่อมล้ำ ความรู้ของประเทศ สมาชิกอาเซียน	เทคโนโลยีสามารถทำ ปรากฏเด่นชัดหรือ คลุมเครือ	บางครั้งเทคโนโลยีก็ แต่ในขณะเดียวกัน แข็งแกร่งให้กับ	สื่อประเภทใหม่ เท่าเทียมกันทางสังคม และความยุติธรรม	ผู้คนขยายขอบเขต ผ่านทางเทคโนโลยี

ตาราง 2.1.2: แสดงตัวอย่างแปดหลักสูตรแกนกลาง สพฐ. กับ ห้าสาระการเรียนรู้
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

ตารางสรุปการรวมเนื้อหาหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งเป็นสาระสำคัญของหลักสูตรอาเซียน 5
ประเด็น ต่อแนวทางการเรียนรู้ 4 แนวทางใน 5 สาระอาเซียน ใน 3 ระดับชั้นการศึกษา (ประถมตอน
ปลาย มัธยมต้น มัธยมปลาย) ตารางดังนี้

5 สาระ อาเซียน 4 แนวทาง	1. ความรู้ เกี่ยวกับอาเซียน	2. การเห็น คุณค่าอัตลักษณ์ และความ หลากหลาย	3. การเชื่อมโยง โลกและท้องถิ่น	4. การส่งเสริม ความเสมอภาค และความ ยุติธรรม	5. การทำงาน ร่วมกันเพื่อ อนาคตที่ยั่งยืน และมั่นคง
1. ประชาชน	รับรู้ว่าเป็นประชาชน ของอาเซียนต่างมี สิ่งที่เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน มาตั้งแต่ในอดีต และรับรู้ว่าเป็น เขาสามารถทำงาน ร่วมกันเพื่อ สันติภาพและ ความมั่งคั่ง	ซาบซึ้งในความ เหมือนของ ประชาชน (รายบุคคลและ กลุ่ม) และ บุคลิกลักษณะที่ แตกต่างกัน และ เห็นว่าสิ่งเหล่านี้มี ส่วนร่วมกันและ มีอัตลักษณ์แต่ละ บุคคล	เข้าใจถึงขอบเขต ว่าวัฒนธรรม ชุมชน และชาติ ของตนได้รับ อิทธิพลจาก วัฒนธรรมชาติอื่น และในทาง กลับกัน	ให้จิตสำนึกที่จะ ประเมินความ เสมอภาคและ ความยุติธรรม ผลลัพธ์ของการ กระทำหรือ ทางเลือกของ บุคคลอื่น และ ความรับผิดชอบ ร่วมกันระหว่าง บุคคลและกลุ่ม	ตระหนักถึง ความสำคัญของการ ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นเพื่อเอาชนะ สิ่งท้าทายที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน และ เพื่อให้เกิดความ ยั่งยืนระยะยาวใน ระบบต่างๆ เช่น สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ตาราง 2.1.3 (ต่อ)

5 สาร อาเซียน 4 แนวทาง	1. ความรู้ เกี่ยวกับอาเซียน	2. การเห็น คุณค่าอัตลักษณ์ และความ หลากหลาย	3. การเชื่อมโยง โลกและท้องถิ่น	4. การส่งเสริม ความเสมอภาค และความ ยุติธรรม	5. การทำงาน ร่วมกันเพื่อ อนาคตที่ยั่งยืน และมั่นคง
2. สถานที่	มองเห็นว่า ประเทศใน อาเซียนเผชิญกับ สิ่งท้าทายและ โอกาส และเข้าใจ ว่าอาเซียนให้ กลไกที่นำพาให้ ภูมิภาคเข้าไว้ ร่วมกัน	ตระหนักว่าความ แตกต่างทาง ภูมิศาสตร์และ ทรัพยากรท้องถิ่น อาจสร้างทักษะ และวิถีชีวิตที่ ต่างกัน	เข้าใจว่าสถานที่ ต่าง ๆ ถูกเชื่อมต่อ กันหรือแยกออก จากกันได้ และสิ่ง นี้ส่งผลกระทบต่อ ประวัติศาสตร์และ วิถีชีวิตของ ประชาชนใน ปัจจุบันในหลายๆ ด้าน	ตระหนักถึงการ พึ่งพาซึ่งกันและ กันของสถานที่ใน เมืองและชนบท เช่นเดียวกับข้อ ได้เปรียบและ ข้อเสียเปรียบของ แต่ละท้องถิ่นที่ แตกต่างกัน	ตระหนักว่าการ ปฏิสัมพันธ์ของ บุคคลและกลุ่มต่อ สิ่งแวดล้อม สามารถมี ผลกระทบ หรือ เอื้อประโยชน์ที่ สำคัญต่อ ประชาชนที่อื่น และตระหนักว่า การช่วยผู้อื่นเมื่อ เขาต้องการ จะ ช่วยสร้างความ หยุ่นตัวในภูมิภาค
3. สื่อ	เข้าใจว่านโยบาย ของภูมิภาค อาเซียนด้านการ แลกเปลี่ยนทาง เทคโนโลยี พลังงาน และ ความช่วยเหลือ ด้านสาธารณสุข จะนำมาซึ่งการ ขยายตัวทาง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและ ผลประโยชน์ทาง กายภาพ	ตระหนักว่าทุก วัฒนธรรม พยายามที่จะ ตอบสนองความ ต้องการพื้นฐาน ของมนุษย์ และ การเข้าใจว่า ทรัพยากรที่มีอยู่ นั้นแตกต่างกันใน แต่ละพื้นที่	เกิดการตระหนักรู้ ว่ามี หลายวิธีการ ที่ทรัพยากร สินค้า เงิน และการ บริการจะโยก เปลี่ยนจากสถานที่ หนึ่งไปยังอีกที่ หนึ่ง และ กระบวนการ เหล่านี้ เปลี่ยนแปลง อย่างไรบ้างใน เวลาต่าง ๆ กัน และสิ่งเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อ ความเป็นอยู่ของ ประชาชนอย่างไร	รับรู้ว่าการเข้าถึง ทรัพยากร เทคโนโลยี และ บริการส่งผลต่อ การศึกษา และ ความเป็นอยู่ที่ดี ของพลเมืองแต่ละ คน เช่นเดียวกับ ความยั่งยืนทาง การเมืองและ สังคมของชุมชน	การเข้าใจว่า นโยบายทาง เศรษฐกิจและ ทรัพยากร ตลอดจนการ ปฏิบัติมีผลกระทบต่อ สวัสดิภาพของ ผู้อื่น และการ เข้าใจว่าควรมีการ ตรวจสอบทั้งผลดี และผลเสียทั้งใน ระยะยาวและ ระยะสั้น

ตาราง 2.1.3 (ต่อ)

5 สาร อาเซียน 4 แนวทาง	1. ความรู้ เกี่ยวกับอาเซียน	2. การเห็น คุณค่าอัตลักษณ์ และความ หลากหลาย	3. การเชื่อมโยง โลกและท้องถิ่น	4. การส่งเสริม ความเสมอภาค และความ ยุติธรรม	5. การทำงาน ร่วมกันเพื่อ อนาคตที่ยั่งยืน และมั่นคง
4. แนวคิด	เข้าใจว่าการแลกเปลี่ยนทางความคิดในอาเซียนช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของชาติอาเซียนและปัจเจกชน	ตระหนักว่ากลุ่มมนุษย์จะสร้างสรรค์ความคิดใหม่สำหรับสร้างสิ่งต่าง ๆ และคิดค้นวิธีการแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และประวัติศาสตร์	เกิดการตระหนักรู้ว่ามีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดเทคโนโลยี ข้อมูล การปฏิบัติ และสุนทรียศาสตร์ มีหลาย วิธีซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจวัตรประจำวันของชุมชนในที่ต่าง ๆ	เข้าใจว่าความเสมอภาคและความยุติธรรมได้รับการนิยามโดยกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลา และสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลต่อวิถีคิดของประชาชนและการปฏิบัติด้านความเสมอภาคและความยุติธรรมในปัจจุบัน	รับรู้ว่าการจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อน การค้นหาความคิดและมุมมองใหม่ ๆ สามารถช่วยให้เกิดผลที่มั่นคงและยั่งยืน

ตาราง 2.1.3: แสดงภาพรวมกรอบเนื้อหาหลักสูตรแกนกลางอาเซียนกับแนวทางปฏิบัติเรียนรู้
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

สาระหลักสูตรอาเซียน ระดับอุดมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ที่ว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” คือ การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องโดยให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมเข้าสู่ ร ะ ช ำ ค ม สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยเฉพาะข้อที่ว่าด้วย การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการดำเนินการ 2 ประการ คือ (1) พัฒนาหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิตและนันทนาการที่ครอบคลุมทั้งศิลปดนตรีกีฬาวัฒนธรรมศาสนาประชาธิปไตยความเป็นไทยและเรื่องอาเซียน (2) ส่งเสริมการใช้และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

ควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลัก รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาสากลอื่นที่เหมาะสม และภาษาประเทศเพื่อนบ้านควบคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในกลุ่ม ประเทศอาเซียนเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน.....¹⁶

เกณฑ์มาตรฐานผลิตบัณฑิตอาเซียน

สำนักงานเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Asean University Network : AUN) ได้แสดงเกณฑ์มาตรฐานอาเซียนด้านการผลิตบัณฑิต ซึ่งทำให้คุณลักษณะความเป็นนานาชาติในการจัดการศึกษาของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นโดยการปรับปรุงรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตรสาขาวิชาจำนวนทั้งสิ้น 15 เกณฑ์ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิตของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน¹⁷ ดังตารางนี้

เกณฑ์ประเมิน	ตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิต
1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนและทำความเข้าใจในหลักสูตร
	1.2 หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	1.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังครอบคลุมความรู้และทักษะทั่วไปรวมถึงความรู้และทักษะเฉพาะทาง
	1.4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสะท้อนความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์
2. ข้อกำหนดของหลักสูตร	2.1 มหาวิทยาลัยประกาศใช้ข้อกำหนดของหลักสูตร
	2.2 กรอบหลักสูตรแสดงให้เห็นถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
	2.3 กรอบกำหนดของหลักสูตรทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบข้อมูลตามที่ต้องการ
3. โครงสร้างและเนื้อหาในหลักสูตร	3.1 เนื้อหาในหลักสูตรมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะทั่วไปกับความรู้และทักษะเฉพาะสาขา
	3.2 หลักสูตรสะท้อนวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย
	3.3 การสนับสนุนของแต่ละวิชาในหลักสูตรเพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน
	3.4 หลักสูตรมีองค์ประกอบเชื่อมโยงเป็นทิศทางเดียวกันโดยวิชาและเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ มีการบูรณาการกัน
	3.5 หลักสูตรแสดงให้เห็นทั้งความกว้างและความลึกทางวิชาการ
	3.6 หลักสูตรประกอบด้วยตั้งแต่รายวิชาพื้นฐานจนถึงรายวิชาเฉพาะทางรวมถึงการทำโครงงานหรือวิทยานิพนธ์

¹⁶ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การประชุม ประจำปี 2556 ของสศช. เรื่อง เส้นทางประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน, พ.ศ. 2556, หน้า 7-8.

¹⁷ AUN Secretariat, *ASEAN University Network Quality Assurance, Guide to AUN Actual Quality Assessment at Programme Level (Version No. 2.0)*. (Bangkok : Chulalongkorn University, 2011), p.10-44.

	3.7 หลักสูตรมีความทันสมัย
4.กลยุทธ์การเรียนการสอน	4.1 คณะหรือหน่วยงานมีกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ชัดเจน
	4.2 กลยุทธ์การเรียนการสอนทำให้นักศึกษาได้ความรู้และสามารถใช้ความรู้ในเชิงปฏิบัติ
	4.3 กลยุทธ์การเรียนการสอนที่ใช้คำนึงถึงผู้เรียนและกระตุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
	4.4 กลยุทธ์การเรียนการสอนจะช่วยกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
5.การประเมินนักศึกษา	5.1 การประเมินนักศึกษาดำเนินการตั้งแต่การรับเข้าการติดตามความก้าวหน้าระหว่างศึกษาและการประเมินเมื่อสำเร็จการศึกษา
	5.2 การประเมินดำเนินการโดยอิงจากเกณฑ์
	5.3 การประเมินนักศึกษาดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลาย
	5.4 การประเมินนักศึกษาสะท้อนผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและเนื้อหาของหลักสูตร
	5.5 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ
	5.6 วิธีการประเมินต้องครอบคลุมวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
	5.7 มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกัน
เกณฑ์ประเมิน	ตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิต
6.คุณภาพบุคลากรสายผู้สอน	6.1 บุคลากรมีความสามารถในงานของตนเอง
	6.2 มีบุคลากรเพียงพอที่จะทำงานตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
	6.3 การสรรหาบุคลากรและการเลื่อนตำแหน่งตั้งอยู่บนคุณค่าทางวิชาการ
	6.4 บุคลากรทราบและเข้าใจบทบาทและความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ระหว่างกัน
	6.5 จัดสรรหน้าที่ให้มีความเหมาะสมกับคุณสมบัติประสบการณ์และทักษะ
	6.6 ระบบจัดการเวลาและระบบจูงใจถูกออกแบบมาสนับสนุนคุณภาพของการเรียนการสอน
	6.7 บุคลากรมีความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ
	6.7 มีกระบวนการทบทวนประชุมพิจารณาและปรับการมอบหมายงาน
	6.9 มีการวางแผนและปฏิบัติตามแผนในเรื่องการสิ้นสุดการจ้างการเกษียณอายุ
	6.10 มีระบบประเมินการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
7.คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน	7.1 เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีความรู้ความสามารถและมีความพึงพอใจในการให้บริการ
	7.2 มีบุคลากรเพียงพอสำหรับงานด้านปฏิบัติการและมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
	7.3 มีบุคลากรเพียงพอสำหรับงานคอมพิวเตอร์และมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
	7.4 มีบุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการนักศึกษาและมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
8.คุณภาพนักศึกษา	7.1 มีนโยบายที่เหมาะสมสำหรับการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตร
	7.2 มีกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตรดำเนินการอย่างเหมาะสม
	7.3 ภาระงานในการเรียนของนักศึกษามีความสอดคล้องกับภาระงานในการเรียนที่ระบุไว้ในหลักสูตร

ตาราง 2.1.4 (ต่อ)

เกณฑ์ประเมิน	ตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิต
9.การสนับสนุน และให้คำปรึกษา นักศึกษา	9.1 มีระบบการตรวจสอบความคืบหน้าของนักศึกษาที่เพียงพอ
	9.2 นักศึกษาได้รับการแนะนำทางวิชาการสนับสนุนและพัฒนาเกี่ยวกับสมรรถนะของตนเองอย่างเหมาะสม
	9.3 มีการให้คำปรึกษานักศึกษาอย่างเพียงพอ
	9.4 นักศึกษามีความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม
10.โครงสร้าง พื้นฐานและสิ่ง อำนวยความสะดวก	10.1 มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการบรรยายจำนวนห้องเรียนและอุปกรณ์ในห้องเรียนมีความเหมาะสม
	10.2 ห้องสมุดมีเพียงพอและทันสมัย
	10.3 ห้องปฏิบัติการมีเพียงพอและทันสมัย
	10.4 คอมพิวเตอร์มีเพียงพอและทันสมัย
	10.5 สิ่งแวดล้อมเชิงสุนทรีย์และมาตรฐานความปลอดภัยเป็นไปตามข้อกำหนดใน
11.ระบบประกัน คุณภาพของ กระบวนการเรียน การสอน	11.1 การพัฒนาหลักสูตรดำเนินการโดยบุคลากรสายผู้สอนทั้งหมด
	11.2 การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
	11.3 การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการตลาดแรงงาน
	11.4 หลักสูตรได้รับการประเมินอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาที่เหมาะสม
	11.5 มีการประเมินหลักสูตรและรายวิชาอย่างเป็นระบบโดยนักศึกษา
	11.6 ความคิดเห็นของนักศึกษาที่หลากหลายจะต้องถูกนำมาใช้ในการปรับปรุง
	11.7 กระบวนการเรียนการสอนแผนการประเมินรูปแบบการประเมินและการประเมินตัวเองจะขึ้นอยู่กับการประกันคุณภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
12.กิจกรรมการ พัฒนาบุคลากร	12.1 มีการวางแผนที่ชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านวิชาการและการสนับสนุน
	12.2 กิจกรรมการฝึกอบรมและการพัฒนาพนักงานทั้งในด้านวิชาการและการสนับสนุนที่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการที่ระบุไว้
13.ความคิดเห็นของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย	13.1 มีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ใช้บัณฑิตอย่างเป็นระบบและพอเพียง
	13.2 มีสำรวจความคิดเห็นจากนักศึกษาและศิษย์เก่าอย่างพอเพียง
	13.3 มีสำรวจความคิดเห็นจากพนักงาน/บุคลากร
14.ผลผลิต	14.1 อัตราการสำเร็จการศึกษาและการลาออกกลางคันเป็นระดับที่น่าพอใจและ
	14.2 ค่าเฉลี่ยเวลาของผู้สำเร็จการศึกษาเป็นที่น่าสนใจ
	14.3 การจ้างงานของผู้สำเร็จการศึกษาเป็นที่น่าสนใจ
	14.4 ระดับของกิจกรรมการวิจัยโดยนักวิชาการเจ้าหน้าที่และนักศึกษาเป็นที่น่าสนใจ
15.ความพึงพอใจของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย	15.1 ความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียเป็นที่น่าสนใจ

ตาราง 2.1.4: แสดงสรุปเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิตของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

คุณลักษณะบัณฑิตที่มีมาตรฐานสู่สากล แม้แต่จะเป็นระดับอาเซียนก็ตามที่นายสุบิน ยุระรัช ได้กล่าวถึงคุณลักษณะบัณฑิตอาเซียนที่พึงประสงค์ไว้ว่า “คุณลักษณะของบัณฑิตที่อาเซียนคาดหวังมีจำนวน 26 คุณลักษณะซึ่งเป็นการแบ่งคุณลักษณะของบัณฑิตตามทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Bloom’s Taxonomy of Educational Objectives) ของ Bloom & Others (1971) ได้แก่ 1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) มีจำนวน 12 คุณลักษณะได้แก่ทักษะทางปัญญา ความรู้ในสาขาวิชาการคิดสร้างสรรค์การคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์การคิดเชิงวิพากษ์ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาความสามารถเชิงตัวเลขความสามารถในการบริหารจัดการตนเองการบริหารเวลาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความสารถด้านภาษาอังกฤษ 2) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) มีจำนวน 8 คุณลักษณะได้แก่คุณธรรม/จริยธรรม/จรรยาบรรณในวิชาชีพ ความซื่อสัตย์สุจริตทัศนคติที่ดีต่องาน/เพื่อนร่วมงานการมองเห็นคุณค่าในตนเองความเป็นผู้นำบุคลิกภาพที่ดีความตระหนักในตนเองการตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรแรงจูงใจในการทำงานมุมมองสากล/ความเป็นพลโลกความมั่นใจ 3) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) มีจำนวน 6 คุณลักษณะได้แก่ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทักษะการทำงานเป็นทีมทักษะทางสังคม/ทักษะระหว่างบุคคลทักษะการปฏิบัติ/ทักษะทางวิชาชีพทักษะการสื่อสารทักษะในการปรับตัวและทักษะในการสืบค้นข้อมูลนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงอาชีพที่ประชาคมอาเซียนคาดหวังมีจำนวน 15 อาชีพ ได้แก่แพทย์ทันตแพทย์พยาบาลนักสำรวจผู้เชี่ยวชาญการประมงนักเทคโนโลยีการอาหารวิศวกรสถาปนิกผู้ประกอบการอาชีพด้านบริการท่องเที่ยวมัคคุเทศก์พนักงานโรงแรมภัตตาคารหรือร้านอาหารนักบัญชีนักธุรกิจนักลงทุนหรือเจ้าของกิจการนักกฎหมายหรือทนายความและนักสิทธิมนุษยชน”¹⁸

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับ อาเซียน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย เป็นต้นสังกัดของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ซึ่งกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ รวมถึงมาตรฐานการเรียนรู้ 5 ด้านดังกล่าวข้างต้นเหมือนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ได้ดำเนินทุกอย่างให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษารวมถึงสอดคล้องกับประชาคมอาเซียนด้วย เพื่อรองรับอาเซียนนี้ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเปิดหลักสูตรอาเซียนศึกษาในวิทยาลัยนานาชาติ ระดับปริญญาโท ชื่อปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) วิชาเอก อาเซียนศึกษา ในส่วนของวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชนี้ ได้ดำเนินการเปิดห้องอาเซียนภายในห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์ โดยติดตั้งอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงพร้อมเครื่องคอมพิวเตอร์ 10 กว่าเครื่องให้บุคลากรรวมถึงนิสิตวิทยาลัยเข้าใช้ นอกจากนี้มีข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนมากมายที่เป็นสัญลักษณ์ อัตลักษณ์ เช่นชุดแต่งกายประจำชาติของประเทศอาเซียนนี้

การก้าวสู่อาเซียนนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อนุวัติตามบ้านเมือง โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ 5 มาตรฐาน คือ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ปัญญา ความรับผิดชอบ/ความสัมพันธ์ต่อสังคม และการใช้เทคโนโลยี/การคิดคำนวณ จากรายงานวิจัยโดยนายธนู

¹⁸สุบิน ยุระรัช, “การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตไทยสู่อาเซียน”, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ 15 ฉบับที่ 4, (ตุลาคม-ธันวาคม 2556), หน้า 150-151.

ศรีทอง กล่าวถึงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก้าวสู่ระดับอาเซียน ในส่วนที่การศึกษาเกี่ยวกับนโยบายและกฎหมายทางการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า “ประเทศไทยเริ่มจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยมีพัฒนาการมาตามลำดับ ปัจจุบันมีรูปแบบมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เนื่องด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสการก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน จึงทำให้เกิดแนวโน้มการเปิดเสรีทางการศึกษาอันจะนำไปสู่ความร่วมมือทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และท่ามกลางความร่วมมือยังมีระดับของการแข่งขันแบบเสรีอยู่ด้วย จึงทำให้ประเทศไทยในฐานะสมาชิกประชาคมอาเซียนและสมาชิกของสังคมโลกจำต้องพัฒนาทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนกระทั่งตัวบทกฎหมายต่าง ๆ การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งหมดที่กล่าวมามีศูนย์กลางอยู่ที่การพัฒนาการจัดการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นแกนกลางในการพัฒนาส่วนอื่น ๆ ทั้งหมด ดังนั้น สถาบันที่จัดการศึกษาจึงต้องเร่งวางกรอบแนวนโยบายทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย เช่น ด้านการบริหาร ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถร่วมมือและแข่งขันได้ทั้งในระดับอาเซียนและระดับสังคมโลก”¹⁹

หลักสูตรอาเซียนศึกษา วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ ระดับปริญญาโท ผ่านการรับรองจากสภามหาวิทยาลัย มีแนวสังเขป ดังนี้

1. ปรัชญาของหลักสูตร

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาเซียนศึกษา มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ในเชิงลึกและกว้างเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง ที่มุ่งสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ ตลอดจนผลิต บุคลากรที่มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเสา 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ ความมั่นคง และสังคมวัฒนธรรม มีระบบเชื่อมโยง การพึ่งพิง ซึ่งส่งอิทธิพลถึงกันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการลงทุน การค้าขาย การแก้ปัญหาสังคม การเสริมสร้างความมั่นคง ตลอดจนความเข้าใจและสร้างมิตรภาพอันดี ระหว่างกันในภูมิภาค อาเซียน หากยังส่งผลดีต่อประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียน ตลอดจนผู้คนในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกที่สนใจใน ประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ทั่วไป และปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “จัด การศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม”

¹⁹ ธีรทอง, รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548, หน้า 46.

2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.1 เพื่อผลิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญไปสร้างโอกาสและกลไกการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างบุคลากรที่มีความสนใจในภูมิภาคอาเซียน

2.2 เพื่อผลิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ให้มีความสามารถในการสร้างเครือข่ายนักวิชาการในการร่วมมือผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการด้านอาเซียนศึกษา

2.3 เพื่อผลิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิตให้สามารถในการเผยแพร่ความรู้ในการส่งเสริมการผลิตเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาคมอาเซียน

2.4. เพื่อผลิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มีความรู้ ความเข้าใจในประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะระดับภูมิภาคและ บทบาทที่มีต่อประชาคมโลกที่สามารถทำงานได้ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ

ชื่อหลักสูตร (39 หน่วยกิต)

ชื่อไทย : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (อาเซียนศึกษา)พร.ม.(อาเซียนศึกษา)

ชื่ออังกฤษ : Master of Arts (ASEAN Studies) M.A. (ASEAN Studies)

รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน

622 101 กำเนิดและการพัฒนาของประชาคมอาเซียน

(Origin and Development of ASEAN Community)

622 102 พระพุทธศาสนาในภูมิภาคอาเซียน (Buddhism in ASEAN Region)

622 104 พหุวัฒนธรรมนิยมในอาเซียน (Multiculturalism in ASEAN)

622105 ความร่วมมือของอาเซียนด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม(ASEAN

Cooperation in Political, Economic and Socio-Cultural Dimensions)

622106 พุทธธรรม กับ ประชาคมอาเซียน (Buddhadhamma and ASEAN Community)

622 108 กระบวนการสร้างสันติภาพในอาเซียน (Peace Building Process in ASEAN)

622 110 ความร่วมมือของอาเซียนกับประชาคมภายนอก

(ASEAN's Cooperation with external Communities)

โดยสรุป การจัดการศึกษาอาเซียน คือยุทธศาสตร์การศึกษาทุกระดับ ทุกกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานการศึกษาทุกประเภท โดยตระหนักถึงร่วมมือประชาคมอาเซียนตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542

4) องค์ประกอบการจัดการศึกษา

ผดุงชัย ภูพัฒน์ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการศึกษาหลัก 3 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา

2. การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้

3. การประเมินผลการเรียน

ข้อ 1 สร้างจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ หลังจากได้รับการเรียนการสอน โดยจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน

ข้อ 2 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเป็นกิจกรรมที่พยายามตอบสนองให้เกิดผลลัพธ์ตามจุดมุ่งหมาย ทางการศึกษาซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา รวมทั้งให้กรอบของการประเมินผลการเรียนอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย

ข้อ 3 ประเมินผลการเรียน เพื่อช่วยเป็นสารสนเทศย้อนกลับซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งช่วยตัดสินผลการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ทางการศึกษาหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด สารสนเทศที่ได้จากการประเมินผลการเรียนจะช่วย ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนากระบวนการทาง การศึกษาให้มีความเหมาะสมและอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่ง ๆ ขึ้นไป²⁰

นายธนู ศรีทอง ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียนเชิงระบบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1. องค์ประกอบหลัก ด้านปัจจัยนำเข้า
2. องค์ประกอบหลัก ด้านปัจจัยกระบวนการ
3. องค์ประกอบหลัก ด้านการผลิต²¹

จำนวน 3 องค์ประกอบหลักนี้ พร้อมกับประกอบรอง โดยสรุป ดังนี้

ปัจจัยนำเข้าหลัก	ปัจจัยกระบวนการหลัก	ปัจจัยผลผลิตหลัก
1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2. ข้อกำหนดของหลักสูตร 3. โครงสร้างและเนื้อหาในหลักสูตร 4. คุณภาพบุคลากรสายผู้สอน 5. คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน 6. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 7. ระบบประกันคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน	1. กลยุทธ์การเรียนการสอน 2. การประเมินนักศึกษา 3. การสนับสนุนและการให้คำปรึกษานักศึกษา 4. กิจกรรมการพัฒนาบุคลากร 5. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	1. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 9 ประการ 2. ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน

ตาราง 2.1.5 แสดงองค์ประกอบหลักรูปแบบการจัดการศึกษา

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

²⁰ ผดุง ภูพัฒน์, แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ม.ป.ป), หน้า 1-2.

²¹ อ่างแก้ว, ธนู ศรีทอง และคณะ, รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 124-127.

เรื่องการจัดการศึกษานี้ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ชาวเมียนมา ดร. ธิดา ว่า “รูปแบบการศึกษาในคณะสาขานี้ควรมีรูปแบบอย่าง ได้รับคำตอบว่า ควรจะต้องคุณลักษณะบัณฑิตเรื่องอาเซียนให้มากขึ้น จุดเด่นที่สามารถทำได้ชัด ๆ คือ จำนวนห้าสาระการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา นั่นคือ ด้านสำนึกในวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมนี้เป็นร่องรอยแห่งความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละประเทศอาเซียน เป็นแหล่งจริยธรรมที่ควบคุมพฤติกรรมของคนและเป็นแนวทางให้คนในชาตินั้น ๆ ปฏิบัติต่อกันให้มีชีวิตอยู่กันอย่างมีความสุข”²²

ในเรื่องเดียวกันนี้ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้บริหารสำนักงานกิจการต่างประเทศของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้รับคำตอบว่า “ที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญนี้ นักศึกษาต้องมีเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจจะเป็นกิจกรรมกีฬา หรือ กิจกรรมวัฒนธรรมละคร กิจกรรมทางศาสนา และที่สำคัญคือ ต้องหาเวทีแสดงต่อสาธารณชน เช่น วันครบรอบสมาคมศิษย์เก่า (Alumni) ของมหาวิทยาลัยหรืองานอื่น ๆ ที่สำคัญคือ สามารถเก็บกิจกรรมนี้เป็นประกอบหน่วยกิตในช่องทักษะหรือความสามารถ (Skill/Ability) ในประกาศนียบัตรได้ เป็นเงื่อนไขในการสมัครเข้าทำงานที่จะได้โอกาสมากกว่าคนอื่น ๆ ที่ไม่มีทักษะในกิจกรรมหรือมีน้อย”²³

5) กระบวนการจัดการศึกษา

พ.ร.บ. การศึกษา 2542 มาตรา 9 กล่าวถึง “การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลัก 6 กระบวนการ ดังนี้

- (1) มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”²⁴ ดังตารางแสดงกระบวนการ ดังนี้

²²สัมภาษณ์ ดร. ธิดา กยู (Thida Kyu), ศาสตราจารย์ (Head) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ผู้อำนวยการโปรแกรม MDevS (16 ม.ค.61)

²³Interview, Sr. Maruja S. Padre Jaun, MSCS (Office for University Relations), (15 ก.พ.61)

²⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, หน้า 6-7.

กระบวนการที่	ขอบเขตกระบวนการ
1. นโยบาย	ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน โครงการ
2. กระจายอำนาจ	หน่วยงานที่รับผิดชอบเขตพื้นที่ สถานศึกษา อบ.ต. กติกา
3. มาตรฐานการศึกษา	การประกันคุณภาพ ความสอดคล้องกับพันธกิจ มาตรฐานความรู้ 5 ด้าน
4. ส่งเสริมวิชาชีพ	พัฒนาบุคลากรสายวิชาการ สายวิชาชีพ แลกเปลี่ยนกับสถาบันต่างประเทศ
5. ระดมทรัพยากร	ห้องสมุด เทคโนโลยีฯ อินเทอร์เน็ต
6. มีส่วนร่วม	บริหารจัดการ กรรมการสถานศึกษา ผู้แทนจากหลายอาชีพ วัด บ้าน ชุมชน องค์กร อบ.ต. องค์กรศาสนา

ตาราง 2.16 แสดงกระบวนการจัดการศึกษา 6 กระบวนการ

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

ระดับการจัดการศึกษา

การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา (การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง)

การแบ่งภาคการศึกษา

การศึกษาในระบบ ระดับพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา แบ่งภาคการศึกษาแบบทวิภาค (Semester) โดยเฉพาะระดับพื้นฐานที่ยังถือตามการจัดการภาคเรียนแบบเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลงไปตามภาคเรียนของอาเซียน แต่ระดับอุดมศึกษา ส่วนใหญ่มหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐได้จัดภาคเรียนตามอาเซียนแล้ว คือ เปิดภาคเรียนที่ 1 กันยายน – ธันวาคม ภาคเรียนที่ 2 มกราคม – พฤษภาคม ในส่วนมหาวิทยาลัยในการกำกับของรัฐ เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณชัยวิทยาลัยยังใช้ภาคการศึกษาแบบเดิม

ประเภทการศึกษา

การจัดการศึกษาไทย ระดับพื้นฐานแบ่งเป็น 2 ประเภท ประเภทสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หรือ ศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป ดังนั้น การใช้คำว่า “อุดมศึกษา” แทนคำว่า “การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย” ก็เพื่อจะให้ครอบคลุมการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญา ที่เรียนภายหลังที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว

6) การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วม (participant) ถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตยในการทำงาน มีชื่อเรียกอีกว่า ทำงานเป็นทีม (team work) พระพุทธเจ้าตรัสสอนอธิปไตยไว้ 3 ด้าน คือ “อัตตอธิปไตย ความมีตนเป็นตนใหญ่ โลกาธิปไตย ความมีโลกาเป็นใหญ่ และธรรมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่”²⁵ โดยลักษณะอัตตอธิปไตย จะถือความคิดเห็นของตนเป็นหลัก ถ้าตนว่าถูกก็ถูก ถ้าตนว่าผิดก็ผิด ถ้าตนคิดว่าเป็นแนวทางที่ไปได้ก็ใช้ ส่วนดีก็ดี มีความเชื่อในตนเองสูง ถ้าได้ก็กล้าเสีย จะได้แต่งงาน คืองานสำเร็จด้วยดี ส่วนที่เสียคือ ทำงานร่วมเป็นทีมไม่ค่อยได้ มีแนวโน้มไปทางไม่ให้เกิดประโยชน์อื่น ๆ ไม่ถนอมน้ำใจเพื่อนร่วมงาน ผลเสียร้ายแรง คือ จะขาดมิตร ได้งานโดยไม่ได้เพื่อน ลักษณะโลกาธิปไตย จะตรงกันข้ามกับอัตตอธิปไตย คือทำร่วมกับคนอื่นได้ดี มีเพื่อนฝูงมากมาย ได้กินได้ใช้ ปากอ้อมท้องอ้อม แต่งานจะด้อย ไม่ค่อยสำเร็จ หากสำเร็จก็เพียงผ่าน ๆ ลักษณะธรรมาธิปไตย คือ ถือความถูกต้องเป็นงาน ทำงานเป็นงาน ถืองานเป็นศูนย์กลาง คอยพุงกันไปรอบข้าง ให้ไปได้พร้อมกัน จะมีผลสัมฤทธิ์ที่ได้ทั้งงานด้วย ได้เพื่อนด้วย ตามทฤษฎีของจอห์น แนช ทิ้งค์ วิน วิน (think Win Win)²⁶

พระพุทธศาสนาโดยคณะสงฆ์มีข้อปฏิบัติแบบคิดวิน วินนี้ ด้วยเหมือน โดยใช้คำว่า สังฆะ แปลว่า หมู่ หรือ คณะ หมายถึง คณะของพระสงฆ์ที่มี 4 รูปบ้าง 5 รูปบ้าง 10 รูปบ้าง มีส่วนร่วมในการคิด ในการมอบให้ ในการยอมรับ ถือว่าเป็นสังฆกรรมที่ทำพิธีในเขตสีมาเท่านั้น เช่น สังฆกรรมบวชพระสงฆ์ สังฆกรรมรับภิกษุ สังฆกรรมสวดปาติโมกข์ ส่วนสังฆทานนั้น ไม่ใช่สังฆกรรม แต่ถือต้องการรับร่วมกันเพื่อแจกจ่าย แม้ว่าบางครั้งจะเห็นพระสงฆ์รับสังฆทานรูปเดียวก็ได้ แต่นั่นหมายถึงเป็นตัวแทนเท่านั้น ส่วนเอกกลากที่เกิดขึ้นในสังฆทานนั้นก็นำมาไว้เป็นกองกลาง เมื่อท่านใดประสงค์จะใช้ก็มาขออนุญาตรับจากพระภิกษุเสนา (ผู้แบ่งภัตต์) ดังแนวคิดเรื่อง “ทำงานเป็นสังฆะ” ที่ว่า

“การทำงานแบบสังฆะ คือการทำงานร่วมกัน ถูมิติจากเสียงส่วนใหญ่ เป็นระบบสังฆามติ เทียบได้กับประชาธิปไตย ประชาวิจารณ์ของชาวบ้าน ที่จะตัดสินเรื่องใดต้องได้รับฉันทานุมติจากองค์ประชุม นั้น ๆ สมมติว่าเรามีแผนการพัฒนาหมู่บ้านว่าอีกสามปีข้างหน้าจะมีถนนคอนกรีตผ่านหมู่บ้าน มีบ่อน้ำใช้เลี้ยงปลา มีเขื่อนเก็บกักน้ำทำนาปรัง ผู้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านก็จะทำการหาเสียง ชี้แจงขอความเห็นชอบจากลูกบ้าน เมื่อได้รับการตกลงแล้วจึงดำเนินการทำ พระสงฆ์ก็ลักษณะเดียวกันตามชื่อว่าสังฆะ ที่แปลว่าหมู่หรือคณะคือทำงานร่วมกัน มีมติร่วมกันในทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สมมติว่าการเข้าอุปสมบทของคนคนหนึ่ง นอกจากมีคุณสมบัติส่วนตัวครบถ้วนแล้วยังไม่พอ จะต้องอยู่ในดุลยพินิจของอุปัชฌาย์ ยังมีพระคู่สวดสองรูปเพื่อสวดที่ชัดเจนและแม่นยำ ปานนี้ยังไม่พอ ยังต้องมีพระสงฆ์นั่งหัตถบาทเป็นอันดับเพื่อเป็นพยานในการอุปสมบทของผู้นั้น เมื่อพระคู่สวดยุติสวดจบลง พระอันดับเหล่านั้นก็กล่าวว่า สาธุ พร้อมกัน ก็เป็นอันยอมรับว่า ยกผูอุปสมบทนั้นขึ้นสู่หมู่สงฆ์ร่วมสังฆกรรมต่าง ๆ กับหมู่สงฆ์ได้”²⁷

²⁵ อ.ทก. (ไทย) 20/40/201.

²⁶ กิเลน ประลองเชิง, ทฤษฎี ทิ้งค์ วิน วิน, [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

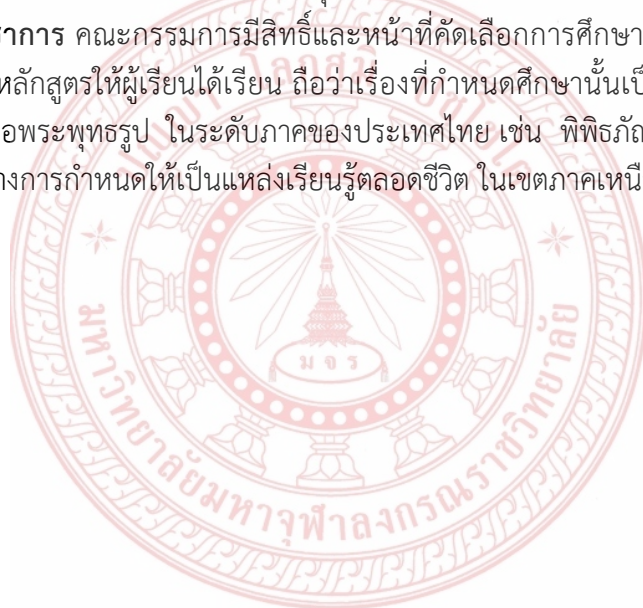
><https://www.thairath.co.th/content/75776> (17 พ.ค.61)

²⁷ พระครูสิริรัตนานันท์, รวมบทความ, (พิษณุโลก: โฟกัสเมเตอร์ปริ้นต์, 2544), หน้า 55.

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องหรือประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษา 2542 ที่กำหนดให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาในรูปคณะกรรมการโรงเรียน มีผู้แทนจากฝ่ายต่าง ๆ ดังในมาตรา 40 กำหนดว่า “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ (ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม) ”²⁸ และคณะกรรมการในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนี้ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาได้

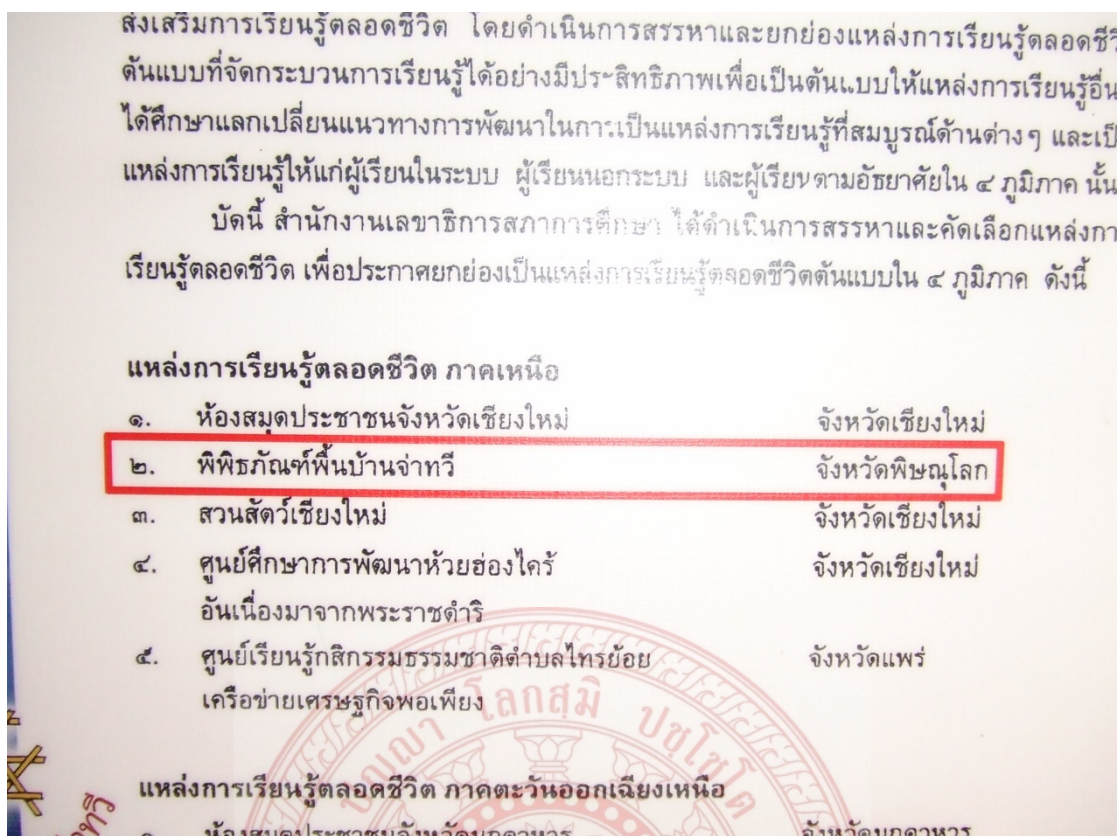
รายงานวิจัยโดยนายสุรชาติ ถีกสถิตย์ เสนอบทบาทการมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านงานบุคคล ด้านบริหารงานทั่วไป²⁹

ด้านวิชาการ คณะกรรมการมีสิทธิ์และหน้าที่คัดเลือกการศึกษาอิสระที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกำหนดเป็นหลักสูตรให้ผู้เรียนได้เรียน ถือว่าเรื่องที่กำหนดศึกษานั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ เช่น โรงพะเห็ด โรงหล่อพระพุทธรูป ในระดับภาคของประเทศไทย เช่น พิพิธภัณฑ์บ้านจำทวี บุรณเขต จังหวัดพิษณุโลก ทางกาหนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเขตภาคเหนือ ดังภาพนี้

²⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545, หน้า 23.

²⁹ สุรชาติ ถีกสถิตย์, การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนปลวกแดงพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553, หน้า 6.

ภาพ 2.1.1 แสดงข้อมูลแหล่งเรียนรู้

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

ลักษณะของพิพิธภัณฑ์นี้ จะรวมอุปกรณ์ทำเกษตรกรรมสมัยโบราณ มีอุปกรณ์จับสัตว์
ชนิดต่าง ๆ มีคราด ไถ มีเรือนอยู่ไฟจำลองที่ใช้ผ้าสีดำคลุมเอาไว้ เพราะเด็กแรกเกิดเข้าไปนอนจะเสียมตา
มาก แต่ผ้าสีดำนี้แรก ๆ จะคลุมแล้วทยอยเปิดต่อมา จนกว่าตาเด็กทารกนั้นจะสู้แสงได้ ที่สนใจคือ
นาฬิกาเสียง เรียกว่าโปง จะบอกเวลาฉันเพล เวลาออกบิณฑบาต ดังภาพนี้

ภาพ 2.1.2 แสดงอุปกรณ์นาฬิกาแทนระฆัง

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

ด้านงบประมาณ คณะกรรมการมีบทบาทเต็มที่ที่จะระดมทุนจัดซื้อจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่โรงเรียน เช่น รถยนต์ขนาดใหญ่ (รถบัส) ซึ่งงบประมาณทางการจะไม่ได้แม้โรงเรียนใหญ่ ๆ ก็ตาม แต่คณะกรรมการมีมติเห็นชอบให้จัดซื้อได้ เพื่อนำนักเรียนนักศึกษาทัศนศึกษาต่างสถานที่ หรือแม้แต่งบประมาณจ้างบุคลากรนักรักษาโรงที่ไม่มีอัตราจากงบประมาณกลางก็สามารถจัดตั้งเพื่อจ้างนักรักษาได้ เรียกว่างบรายได้ของสถานศึกษานั้น เช่น วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชมีบุคลากรอัตราจ้างมากกว่าบรรจุ มีภาระงานมากที่ต้องใช้บุคลากร เช่น แม่บ้าน แม่ครัว เพื่อทำหน้าที่ จึงมีบัญชีการเงินขึ้น 3 ชุด คือ บ.01 ได้แก่บัญชีการเงินงบประมาณแผ่นดิน บ.02 ได้แก่บัญชีงบประมาณที่ทางวัดพระศรีรัตนมหาธาตุอุดหนุน บ.03 ได้แก่บัญชีงบประมาณรายได้ เช่นจากค่าเช่า ใช้บริการอาคาร สถานที่ของค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม รายได้จากผ้าตามเทศกาล เป็นต้น ดังนั้นจึงเรียกได้ว่า บ.01 และ บ.02 เป็นงบจากผู้มีส่วนร่วมก็ได้ว่า

ด้านบุคคล เป็นอัตรากำลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้ทำงานได้ จำเป็นต้องมี เมื่อมีแล้วสิ่งที่ตามมาคือค่าจ้าง ซึ่งมีค่าจ้างที่เป็นเงินเดือน ที่ค่าตำแหน่งต่าง ๆ ตามระเบียบทางราชการที่มากนัก้อยต่างกัน แต่บุคคลที่จะได้มาโดยการมีส่วนร่วมนี้เป็นอย่างไร ข้อนี้มีโมเดลให้ชัด ๆ ว่า ผู้วิจัยเป็นกรรมการสถานศึกษา ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนาของโรงเรียนแห่งหนึ่ง เป็นโรงเรียนวิทยาศาสตร์ขนาดใหญ่ โรงเรียนนี้มีการบริหารจัดการที่ยึดตาม พ.ร.บ. การศึกษา 2542 เช่นเดียวกับโรงเรียนอื่น ๆ หน้าที่หลักของกรรมการสถานศึกษาคือ กำหนดนโยบาย แผนงาน อนุมัติแผนงาน เห็นชอบในหลักการที่เป็นโครงการ แผนการศึกษา การปกครองระดับต่าง ๆ ที่ไม่งานประจำวัน การมีส่วนร่วมด้านบุคคลนี้ ก็คือการกำหนดนโยบาย อนุมัติแผนงาน อนุมัติงบประมาณของคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนจากฝ่ายต่าง ๆ ตามมาตรา 40 แห่ง พ.ร.บ. 2542 นี้เอง

ด้านบริหารงานทั่วไป งานด้านนี้มีส่วนประกอบสำคัญขององค์กร ถ้าเป็นต้นไม้ก็เปรียบได้กับเปลือก ซึ่งสำคัญชนิดที่ว่าถ้าต้นไม้ไม่มีเปลือกแล้ว แม้แก่ก็หาอยู่ได้ไม่ ดังนั้น องค์กร จะมุ่งเอาแต่งงานวิชาการ งบประมาณไม่ได้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมนี้ คือคณะกรรมการสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติอัตรากำลัง การกำหนดแผนงานบริหาร แหล่งเรียนรู้ สื่อสารองค์กร การจัดแจงทางกฎหมาย การเป็นตัวแทนว่าความในกรณีต่าง ๆ ดังเช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีรองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ที่ได้มาโดยการคัดเลือก สรรหา หรือลงมติตามระเบียบที่กระทรวงกำหนดไว้

7) ประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา

การประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา โดยการสร้างกระบวนการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการ รูปแบบ วิธีการ กติกา แผนงาน ทรัพยากร บุคลากร หน่วยงานรับผิดชอบ ค่านิยม จิตสำนึก ในรูปแบบเดียวกับการสร้างเครือข่าย คือ การสร้างความสัมพันธ์ (connection) กับบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน โดยการติดต่อและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและร่วมมือทำกิจกรรมกัน สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม Network Building and Participatory ซึ่งธรรมดาเครือข่ายนั้น ในตัวมันเองต้องมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่บุคคลนั้น ต้องมีหน่วยงานสังกัดหรือพื้นที่ที่ตนประกอบอาชีพอยู่เพื่อให้เกิดความเชื่อถือ ติดตามได้ มีความเสี่ยงน้อยสุดด้วยการประยุกต์ใช้กับกระบวนการจัดการเครือข่าย

การประยุกต์ใช้การจัดการศึกษากับกระบวนการจัดการเครือข่าย เป็นลักษณะเดียวกันกับการบริหารงานองค์กรย่อย ๆ เช่น การบริหารโรงแรมหรือศาลเจ้าสักแห่งหนึ่ง ผู้บริหารสถานแห่งนั้นต้องคิดว่า จะบริหารจัดการให้ได้อย่างไร ข้อสำคัญคือให้ดี เป็นที่ประทับใจของผู้เข้าใช้บริการ ดังนั้นกระบวนการ 5 นี้เรียก เรียกว่า POCCC ย่อมาจากกระบวนการบริหารองค์กรนั้นตาม Henri Fayol เสนอไว้ว่า

- (1) การวางแผน (Planning) (ยุทธศาสตร์)
- (2) การจัดองค์การ (Organizing)
- (3) การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding)
- (4) การประสานงาน (Coordinating)
- (5) การควบคุม (Controlling)³⁰

การวางแผน เป็นกุญแจสำคัญในการบริหารเครือข่าย โดยการจัดวางโครงการและแผนงานต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้ารวมถึงการตั้งงบประมาณ กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องวิสัยทัศน์พันธกิจที่กำหนดไว้

การจัดการองค์กร คือ การแบ่งงานในองค์กรองค์รวม กำหนดตำแหน่งงานต่าง ๆ พร้อมกับกำหนดอำนาจหน้าที่บุคคลที่เหมาะสมกับงาน

การบังคับบัญชา คือ การอำนวยการให้ปฏิบัติหน้าที่ การตัดสินใจ การวินิจฉัย การมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีภาวะผู้นำ

การประสานงาน คือ การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อยๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานสอดคล้องกัน และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

การควบคุม คือ การควบคุมงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการตรวจสอบควบคุมด้านการเงิน การบัญชีของหน่วยงาน รวมถึงการควบคุมการสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและการพ้นตำแหน่งของอัตราบุคลากรและงานในหน้าที่ของพนักงาน

การจัดระบบบริหารเครือข่าย (Network Organizing) เป็นการจัดระบบเครือข่ายที่จะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่นดังรายงานศึกษา เรื่อง การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบธรรมนำสุขอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยมีองค์ประกอบและข้อสรุป ดังนี้

- (1) การจัดผังเครือข่าย (Mapping)
- (2) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (Role and Responsibility)
- (3) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (Communication System)
- (4) การจัดระบบเรียนรู้ร่วมกัน (Learning System)
- (5) การจัดระบบสารสนเทศ (Information System)³¹

³⁰Henri Fayol, **General and Industrial Management**, (London: Sir Issac Pitman & Sons Ltd. 1949), page 34.

แผนผังเครือข่าย แสดงความเชื่อมโยงแต่ละเครือข่าย กำหนดบทบาทหน้าที่ตามฐานะ หลักฐานรอง แสดงถึงหัว กลาง ท้าย ของภาระงานในเครือข่ายนั้น ๆ

ข้อที่ 2 จัดแผนการทำงาน โดยนำเอาความสนใจ ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของ สมาชิกแต่ละคนมาเสริมกันในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบคือผู้นำนั่นเอง

ข้อที่ 3 การเชื่อมโยงสมาชิกของเครือข่ายเข้าด้วยกัน เป็นช่องทางแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ แพร่กระจายความคิดซึ่งมีผลต่อการรักษาและขยายตัวของเครือข่าย สามารถกระทำได้ทั้งแบบเป็นทางการเช่นการจัดเวทีประชาคมการประชุมการสัมมนาเป็นต้นและช่องทางการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการเช่นการพบปะสังสรรค์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในโอกาสสำคัญต่าง ๆ จดหมายข่าว ระหว่างสมาชิก เป็นต้น

ข้อที่ 4 จัดระบบการพัฒนาสมาชิกของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องผ่านระบบการเรียนรู้ ร่วมกันทั้งในรูปแบบของการฝึกอบรมการศึกษาดูงานการสัมมนาและการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Action Learning) สมาชิกในเครือข่ายต้องมีใจเปิดกว้างยินดีรับฟังความคิดเห็นที่ แตกต่างต่างคนต่างประนีประนอมภายใต้ความคิดเห็นที่แตกต่างมีใ้ยึดมั่นในความคิดของตนเอง

ข้อที่ 5 คุณสมบัติของเครือข่ายจะประสานงานกันเชิงพื้นที่ และเชิงประเด็น โดยระบบ สารสนเทศควรยึดหลักการใช้งานได้ง่าย ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้และเผยแพร่ได้กระจาย ออกไปอย่างกว้างขวางเกิดประสิทธิภาพมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

8) รูปแบบการจัดการศึกษาอาเซียน (มหาจุฬาฯ โมเดล)

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียน โดยนายธนู ศรีทอง พบว่า ได้เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาอาเซียนตามกรอบทฤษฎีระบบโดยยกประเด็นหลักในการจัดการ การศึกษามาเป็นองค์ประกอบหลัก จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) องค์ประกอบหลักด้านปัจจัยนำเข้า (2) องค์ประกอบหลักด้านกระบวนการ และ (3) องค์ประกอบหลักด้านผลผลิต และมีปัจจัยรอง และปัจจัยย่อย โดยสรุปด้วยตาราง³² ดังนี้

³¹ พระดาเหณี บุตรสีทา, การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพชรมนาสุโขอำเภอทุ่งเสลี่ยมจังหวัดสุโขทัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์, 2557, หน้า 34-35.

³² อ่างแล้ว, ธนู ศรีทอง, รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 124-127.

รูปแบบจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านปัจจัยนำเข้า		
องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบรอง	องค์ประกอบ
ด้านปัจจัยนำเข้า	1. การจัดโครงสร้างองค์กร	1. ส่วนงานหลัก (main campus) ทำหน้าที่ควบคุมคุณภาพด้านการบริหาร ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการประกันคุณภาพ การศึกษา
		2. ส่วนงานย่อยระดับคณะ วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน หน่วยวิทยบริการ และสถาบันสมทบ
		3. การกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนงานไว้ชัดเจน
	2. บุคลากร	4. บุคลากรเป็นพระสงฆ์และคฤหัสถ์
		5. การพัฒนาบุคลากรด้านการใช้ภาษาอังกฤษ
		6. การพัฒนาบุคลากรด้านการปฏิบัติงาน
		7. การส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตบริการ
	3. นิสิต	9. การรับนิสิตชาวต่างประเทศเข้าศึกษา
		10. นิสิตที่เป็นพระสงฆ์และคฤหัสถ์
		11. การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่เอื้อต่อความเป็นนานาชาติ
	4. งบประมาณ	12. การจัดทำแผนกลยุทธ์ทางการเงิน
		13. ระบบการจัดหางบประมาณเหมาะสม
		14. ระบบการใช้จ่ายงบประมาณชัดเจน
		15. ระบบตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ
	5. หลักสูตร	16. การบูรณาการพระพุทธศาสนาเข้ากับทุกหลักสูตร ที่เปิด
		17. หลักสูตรภาคภาษาอังกฤษสาขาวิชา
		18. หลักสูตรเอื้อต่อการพัฒนาคณะสงฆ์
	6. แหล่งการเรียนรู้	19. เอกสารการสอน ตำรา หนังสือ วารสารแต่ละสาขาวิชาเพียงพอ
		20. ความร่วมมือให้บริการห้องสมุดระหว่างสถาบัน
	7. สื่อเทคโนโลยี	21. สื่อเทคโนโลยีการปฏิบัติงานมีความเพียงพอและหลากหลาย
		22. สื่อเทคโนโลยีพร้อมใช้งานอยู่เสมอ

	8. สภาพแวดล้อม	23.การจัดบริบทและสภาพแวดล้อมทางกายภาพเอื้อต่อความเป็นนานาชาติ เช่น สถานที่พักของนิสิต สถานที่ประสานงานที่ใช้ภาษาอังกฤษสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ
ด้านกระบวนการผลิตบัณฑิต	1. การบริหารจัดการ	1. ปรัชญามหาวิทยาลัยที่ว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาระดับนานาชาติในประชาคมอาเซียน
		2. วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยว่า “มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติโดยจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน” มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาระดับนานาชาติในประชาคมอาเซียน
		3.แผนงานเอื้อต่อการจัดการศึกษาระดับนานาชาติในประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย การจัดท าแผนพัฒนาระยะยาว แผนปฏิบัติการประจำปี
		4.การบริหารจัดการเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลสากล (Good Governance)
		5. ส่วนงานด้านกิจการต่างประเทศ
		6. กิจกรรม/โครงการความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ
		7.การสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับความเป็นนานาชาติ ในประชาคมอาเซียน
		8. รูปแบบการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
	2. การเรียนการสอน	9.การบูรณาการการเรียนการสอนเข้ากับพันธกิจด้านอื่น ๆ ของมหาวิทยาลัย
	3. การใช้สื่อการเรียนการสอน	10. การใช้งานวิจัยเป็นฐานการเรียนรู้
		11. การเรียนการสอนใช้ตัว รากกลางโดยเฉพาะวิชาแกน พระพุทธศาสนา
		12. คณาจารย์ใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนทันสมัยหลากหลายและมีความเป็นนานาชาติ
		13. เปิดโอกาสให้นิสิตฝึกใช้สื่อที่ทันสมัยหลากหลายในกิจกรรมการเรียนการสอน

รูปแบบจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านกระบวนการ		
องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบรอง	องค์ประกอบย่อย
	4. การวัดผล ประเมินผล	14. วัดผลประเมินผลโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่ทันสมัยและหลากหลาย
		15. วัดผลประเมินผลด้วยข้อสอบกลางในวิชาแกนพระพุทธศาสนา
		16. วัดผลประเมินผลตามสภาพเป็นจริง
		17. วัดผลประเมินผลที่เน้นผลการปฏิบัติของนิสิตอย่างเป็นรูปธรรม
	5. การประกัน คุณภาพ การศึกษา	18. ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
ด้านผลผลิต	1. คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 9 ประการ	1. มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา สามารถประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ มีปฏิภาณนำเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด มีความเป็นผู้นำทางจิตใจและปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์กว้างไกลสามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก มีศรัทธาที่จะอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรม จริยธรรม และเสียสละเพื่อส่วนรวม
	2. ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน	2. มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตาราง 2.1.7 แสดงรูปแบบการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

จากตารางข้างต้นนี้ สรุปโดยหลัก ๆ คือ ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยปัจจัยรอง (1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (2) ข้อกำหนดของหลักสูตร (3) โครงสร้างและเนื้อหาในหลักสูตร (4) คุณภาพบุคลากรสายผู้สอน (5) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (6) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (7) ระบบประกันคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน ปัจจัยกระบวนการ ประกอบด้วยปัจจัยรอง (1) กลยุทธ์การเรียนการสอน (2) การประเมินนักศึกษา (3) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษานักศึกษา (4) กิจกรรมการพัฒนาบุคลากร (5) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปัจจัยผลิต ประกอบด้วยปัจจัยรอง (1) คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 9 ประการ (2) ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน

9) พหุภาคีการจัดการศึกษา ฟิลิปปินส์ และ เมียนมา

ภาคีการจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ มีรูปแบบสถานศึกษาที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนนำไปบริหารจัดการ รูปภาควิชา รูปแบบระบบ รูปแบบการบริหารตามเอกลักษณ์และเจตนารมณ์ของผู้ก่อตั้งสถานศึกษานั้น ๆ แต่เป็นหลักสูตรกลางของรัฐบาลเสมอ ดังมีภาคีการจัดการศึกษาของประเทศพื้นที่ตัวอย่าง 2 ประเทศ ดังนี้

(1) ภาคีการจัดการศึกษา ประเทศฟิลิปปินส์

ย้อนรอย การจัดการศึกษาฟิลิปปินส์ ยุคอาณานิคม

ยุคเริ่มต้นระยะที่ 1 เมื่อ ค.ศ. 1571 ฟิลิปปินส์ ได้ตกเป็นอาณานิคมของสเปน เป็นเหตุให้ฟิลิปปินส์ได้รับอิทธิพลจากสเปนโดยปริยาย ที่สเปนตอนนั้นดำเนินการศึกษาโดยศาสนาซึ่งเป็นศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เป็นศาสนาที่มีบทบาทจัดวางระบบการศึกษาให้แก่ฟิลิปปินส์ จากนั้น การศึกษาในฟิลิปปินส์ก็ถูกเปลี่ยนแปลงอีกครั้งใน ค.ศ.1863 เรียกว่า กฎหมายการศึกษา (Educational Decree) โดยเน้นให้การศึกษา มีระบบ มีมาตรฐาน และก่อตั้งเรียนโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นตามปัจจัยอำนวยความสะดวกคือที่ดินที่มากมาย และได้รับอิทธิพลทางภาษาทำให้มีภาษาพื้นเมือง คือ ภาษาตากาล็อก นับว่าประสบความสำเร็จในการปฏิรูประบบการศึกษา มีส่วนให้สเปนถือครองที่ดินมากมายในประเทศฟิลิปปินส์ อาทิ มหาวิทยาลัย ดา ลา ซาน (De La Salle University) และมหาวิทยาลัย อาเตเนโอ เด มานิล่า (Ateneo de Manila University) เป็นต้น โดยสรุป ส่งผลดีสำหรับฟิลิปปินส์ คือ ระบบการศึกษาของฟิลิปปินส์มีคุณภาพ มีมาตรฐานและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ผ่านการปฏิรูปทางการศึกษาของสเปน รวมไปถึงการที่ประชาชนภายในประเทศมีระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษที่สูงขึ้น ผลเสียภายใต้การปกครองโดยสเปน คือ การถูกกลืนรองอิสรภาพในการกำหนดทิศทางการศึกษด้วยตัวเอง อาทิ ประชาชนฟิลิปปินส์ได้รับอิทธิพลและกฎเกณฑ์ต่างๆ ภายใต้ระบบการศึกษาแบบคาทอลิก หรือเอกลักษณ์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมและภาษาท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์และให้ความสำคัญที่น้อยลงภายใต้ระบบการศึกษาแบบอเมริกัน

ยุคเริ่มต้น ระยะที่ 2 ค.ศ. 1571-1898 ภายหลังสิ้นสุดการเป็นอาณานิคมของสเปนแล้ว ต่อมาก็ตกเป็นอาณานิคมของอเมริกา ทำให้การระบบการศึกษาแบบสเปนเปลี่ยนไปเป็นระบบอเมริกา (Americanization) มีการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้นแทนการใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นเวลานานกว่า 5 ทศวรรษ ส่งผลให้นักเรียนได้ศึกษาวรรณคดีของนักเขียนอเมริกันมากมาย เช่น วิลเลียม เชกสเปียร์ อีกทั้งสหรัฐยังผูกขาดการใช้ภาษาอังกฤษในระบบการศึกษา จวบจน ค.ศ. 1940 ภายหลังจากที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองฟิลิปปินส์ในสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ญี่ปุ่นไม่ได้มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาภายในประเทศฟิลิปปินส์

ยุคหลังอาณานิคม

สมัยหลังอาณานิคมนั้น ฟิลิปปินส์ ยังให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษในระบบการศึกษา อยู่เหมือนเดิม จะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญของประเทศฟิลิปปินส์ ฉบับ ค.ศ.1987 ที่ระบุไว้อย่าง ชัดเจนว่า “ภาษาทางการที่ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนคือภาษาฟิลิปปินส์และภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการของฟิลิปปินส์ได้กำหนดให้ใช้ภาษาทั้งสองในวิชาที่แตกต่างกันในการเรียนการสอน ในปัจจุบัน นโยบายการศึกษาของฟิลิปปินส์ เป็นไปในรูปแบบอเมริกันที่เน้นภาษาอังกฤษเป็น ภาษาหลักในการเรียนการสอน”³³

นโยบายการจัดการศึกษา

รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ปี 2530 ตามมาตรา 14 ระบุว่า “โรงเรียนควรสอนเรื่องของ ความรักชาติและเชื้อชาติรักความเป็นมนุษยชาติเคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งในบทบาทของผู้ เสียสละเพื่อมนุษยชาติ ในด้านประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โรงเรียนควรสอนเรื่อง สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองยึดมั่นในคุณธรรมและคุณค่าของจิตวิญญาณพัฒนาจารีตและวินัยใน ตนเอง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์มีความรู้เกี่ยวกับ เทคโนโลยี”³⁴

ปี 2556 สมัยประธานาธิบดีเบนิกโน อาคีโน มีนโยบายเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ทั้งหมดซึ่งลงนามโดยประธานาธิบดีเบนิกโน อาคีโน เมื่อเดือนพฤษภาคมปี 2556 และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน เป็นต้นมานั้น จะเป็นระบบ K-12 โดยมีการขยายเวลาการศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก 10 ปี ในระบบเก่า มาเป็น 12 ปี ประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปี และ เพิ่ม มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี³⁵ ในส่วนชั้นอนุบาลใช้เวลา 1 ปี

ปี พ.ศ. 2544 สืบเนื่องจากข้อความข้างต้น มี “พระราชบัญญัติกรมวัฒนธรรมการศึกษา และกีฬา (Department of Education, Culture and Sports-DECS) ถูกเปลี่ยนเป็นกรม ศึกษาธิการ (Department of Education” DepEd) ได้ แบ่ง สำนักงานระดับเขตพื้นที่และระดับ

³³ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี[ออนไลน์]แหล่งข้อมูล ><https://th.wikipedia.org/wiki/ฟิลิปปินส์>< (29 ธ.ค.60)

³⁴ ธนวุฒิ แก้วนุช, “การจัดการการศึกษาในประชาคม อาเซียน : รากฐานของการพัฒนา”ใน การ จัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า และ ลาว: จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์,รวบรวมโดย คณะนักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต ปีการศึกษา 2556 สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ชื่อชุดเอกสารประกอบการ สัมมนาการจัดการการศึกษาเรื่อง “การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน : รากฐานของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556), หน้า 32.

³⁵ Education in the Philippines : การจัดการศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์ [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล ><http://aseancorner.blogspot.com/2014/01/education-in-philippines.html>< (30 ธ.ค.60)

อำเภอและโรงเรียน ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารต่าง ๆ ที่ตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9155 พ.ศ. 2544 ว่าด้วยเรื่องการกำกับดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งจะกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของระดับการบริหารต่าง ๆ จากส่วนกลางถึงระดับโรงเรียน

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติอีกฉบับหนึ่ง คือ ฉบับที่ 9155 กำหนดหน้าที่หลักของสำนักงานในพื้นที่ต่างๆ คือการประกันคุณภาพมีหน้าที่ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกโรงเรียนภายใต้อำนาจของตนและให้การสนับสนุนด้านอื่นๆ แก่หน่วยงานระดับอำเภอและโรงเรียนครอบคลุมการศึกษาในเด็กปฐมวัยประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมทั้งระบบการเรียนรู้ทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชนที่ออกจากโรงเรียนและนักศึกษาผู้ใหญ่และรวมถึงการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9155 กำหนดรูปแบบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในบริบทของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management-SBM) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ "เพื่อสนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน" พระราชบัญญัตินี้กำหนดโครงสร้างของกรมศึกษาธิการให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่กระจายอำนาจออกไป 4 ระดับ คือ รัฐบาล → เขตการศึกษา → อำเภอ → โรงเรียน³⁶ กล่าวคือ ขยายอำนาจบริหารการศึกษาจากบนสุด สู่ล่างสุด เป็นลักษณะการบริหารแนวดิ่ง ลักษณะเดียวกับเครือข่ายแนวดิ่งที่บริหารจัดการโดยภาครัฐ

ข้อดีของการบริหารจัดการแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) จะสามารถนำมาเป็นกรอบบูรณาการเพื่อสนับสนุนงบประมาณดำเนินกิจการในโรงเรียน เสริมสร้างศักยภาพผู้บริหาร ครูและบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกับผู้แทนชุมชน ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนศาสนา ศิษย์เก่า เป็นต้น

หน่วยงานบริหารการศึกษา/การกระจายอำนาจบริหารการศึกษา

ประเทศฟิลิปปินส์ กำหนดให้กรมศึกษาธิการเป็นหน่วยงานภาครัฐขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาและการพัฒนาด้าน อัตรากำลังของชาติ มีภารกิจของการพัฒนาทำการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพที่มีความเสมอภาคและทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษามีการจัดตั้งมูลนิธิสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ทุกคนได้รับการบริการได้ทั่วไประยะดี

กรมศึกษาธิการ รับมรดกทอดมาจากกรมวัฒนธรรมการศึกษาและกีฬา มีความรับผิดชอบเบื้องต้นของกรมนี้อริเริ่มการวางแผนการนำไปปฏิบัติและประสานความร่วมมือใน

³⁶อ้างแล้ว, ธนวุฒิ แก้วนุช, “การจัดการการศึกษาในประชาคม อาเซียน : รากฐานของการพัฒนา” ใน การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า และลาว: จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์, หน้า 35.

ระดับนโยบายความช่วยเหลือในเบื้องต้นมาตรฐานแผนงานจัดโปรแกรมและโครงการต่างๆในพื้นที่เป็นการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบเป็นการบริหารสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นการศึกษาของรัฐและเอกชนดูแลการจัดตั้งและบริหารจัดการบำรุงรักษาให้ดีและเพียงพอบูรณาการระบบการศึกษาเชื่อมโยงกับเป้าหมายของการพัฒนาชาติการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาสถาบันรัฐฟิลิปปินส์ใช้รูปแบบ SBM (School Based Management) ซึ่งถูกนำมาใช้ใน 23 หัวเมืองซึ่งได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลกฝ่ายจัดหาเงินทุนสำหรับโรงเรียนโครงสร้างพื้นฐานของการฝึกอบรมการพัฒนาหลักสูตรและตำราเรียน SBM

คณะกรรมการโรงเรียน ประเทศฟิลิปปินส์ ใช้การกระจายอำนาจจากรัฐสู่โรงเรียนหรือจากหัวเมืองสู่โรงเรียนต่าง ๆ นี้ด้วยมาตรการ SBM นั้น เป็นการให้อิสระและความคล่องตัวในการตัดสินใจการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการงบประมาณบุคลากรและการบริหารทั่วไปโดยมีคณะกรรมการสภาโรงเรียน (School Council) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนตัวแทนครูผู้ทรงคุณวุฒิ คล้ายสถานศึกษาในประเทศไทยที่มีตัวแทนฝ่ายต่างๆ เช่น ผู้แทนศาสนา ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนต่าง ๆ นี้ จะมีส่วนร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครองให้มากที่สุดเป็นการเสริมสร้างและแสดงถึงความเป็นเจ้าของและทำให้ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับและมีประสิทธิภาพในฐานะส่วนร่วมบริหารจัดการโดยกรมศึกษาธิการ กำหนดอำนาจของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า

ผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและรับผิดชอบในการทำความเข้าใจที่ตรงกันในการปรับปรุงการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

ผู้บริหารมีหน้าที่จัดการเงินกองทุนเพื่อดูแลรักษาโรงเรียนและการใช้จ่ายดำเนินการอื่น ๆ เป็นการส่งอำนาจตัดสินใจสู่โรงเรียนเพื่อการพัฒนาที่คล่องตัวและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้วย

ระบบ/ระดับการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ฟิลิปปินส์

ระบบการศึกษาแบบเป็นทางการระดับพื้นฐานของฟิลิปปินส์เป็นระบบตามสูตร 6+4+2 โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี (เดิม 10 ปี) ปีจากอายุ 5-17 ปีกำหนดหลักสูตรที่เป็นทางการไว้ 4 ระดับ (ไม่นับรวมระดับอนุบาล) ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตร 6-7 ปี ฟรีค่าเรียน
2. ระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตร 4 ปี ฟรีค่าเล่าเรียน เป็นการศึกษาขั้นเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ เพื่อการศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยผ่านการทดสอบด้วยข้อสอบระดับชาติ (National Career Assessment Examination –NCAE)
3. ระดับอาชีวศึกษา (Vocational Education) ใช้เวลา 2-3 ปี เป็นการศึกษาภาคบังคับ ฟรีค่าเล่าเรียน จัดการศึกษาโดยนักการพัฒนาทักษะและเทคนิค ทำหน้าที่ฝึกอบรม พัฒนาอาชีพแก่เยาวชนบุคคลที่ไม่ได้เข้าเรียนและผู้ใหญ่ที่ว่างงาน

การศึกษาประเภทนี้ เป็นภาคบังคับ 2 ปี น่าจะจัดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา แต่ไม่ใช่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาประเภทนี้จะต้องเรียนตามภาคบังคับ แต่สามารถเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ อายุส่วนใหญ่จะประมาณ 16 ปี

การศึกษาระดับพื้นฐานของฟิลิปปินส์ เป็นแบบ K-12 คือตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา ด้วยอายุ 12 เป็นภาคบังคับ ตามบทความระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ³⁷ ดังตารางนี้

อายุ (Age)	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
ชั้นปี (Grade)	-			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ระดับชั้น Level	ระดับก่อนประถม (Pre-Elementary)			ระดับประถม (Elementary/primary)						ระดับมัธยมศึกษา (Junior High)				ระดับอาชีวศึกษา (vocational education) Senior High	
ระบบ Access	ภาคบังคับ (Compulsory)														
ค่าเรียน Cost	ฟรี (Free) ฟิลิปปินส์														

ตารางที่ 2.1.8: แสดงการศึกษาระดับพื้นฐานช่วงชั้นเรียน/อายุ/ภาคบังคับ

แหล่งที่มา : ระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2561

4. ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ใช้สูตร 4-2-3 ระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 4-8 ปี (ขึ้นอยู่กับสาขาที่เรียน) ปริญญาโท ใช้เวลา 2 ปี ปริญญาเอก ใช้เวลา 3 ปี ระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่อายุประมาณ 16 ปี (แสดงว่าระดับอาชีวะนั้นบังคับ แต่จะเรียนระดับอุดมศึกษาได้) และสาขาวิชาที่เปิดสอนที่คล้ายคลึงกับสาขาวิชาที่เปิดสอนใน สหรัฐอเมริกา หรือในประเทศไทย ในระดับนี้เป็นระดับที่อนุญาตให้ชาวต่างชาติไปศึกษาได้ระดับอุดมศึกษานี้มี 2 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยของรัฐ และของเอกชน โดยมีมหาวิทยาลัยของรัฐบาลมีจำนวน 100 กว่าแห่งแต่นักศึกษาต่างชาติเข้าศึกษาได้จำนวน 90 แห่ง สำหรับข้าราชการที่ประสงค์จะลาไปศึกษาต่อที่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ก.พ.อนุญาตให้ไปศึกษาได้เฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐ ดังต่อไปนี้เท่านั้น คือ

1. มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ ซึ่งมี 7 สาขาวิทยาเขต คือ Baguio, Cebu, Diliman, Los Banos, Manila, San Fernando และ Visaysa
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีแห่งชาติฟิลิปปินส์ มี 4 วิทยาเขต คือ Cavite, Negros occidental, Taguig และ Manila
3. มหาวิทยาลัยไบคอล มี 1 วิทยาเขตคือ Legaspi City
4. มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ตอนเหนือ มี 1 วิทยาเขต คือ Ilocos Sur

³⁷งานวิเทศสัมพันธ์กองนโยบายและแผน, ระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, (11 กันยายน 2558), หน้า 13.

5. มหาวิทยาลัยรัฐลูซอนกลาง มี 1 วิทยาเขต คือ Nueva Ecija

6. มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ตะวันออก (University of Eastern Philippines) มี 1 วิทยาเขต คือ วิทยาเขตซามาเฌียงเหนือ (Northern Samar)

ส่วนมหาวิทยาลัยเอกชนฟิลิปปินส์ มีจำนวน มีมากกว่า 900 แห่ง แต่อนุญาตให้นักศึกษาต่างชาติเข้าศึกษาได้ 164 แห่ง

ประเภท/ภาคี การจัดการศึกษา

ประเทศฟิลิปปินส์จัดการศึกษาแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการรวมถึงการรับความรู้นอก การศึกษาแบบอิสระ (ตามอัธยาศัย) เป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการรวมถึงการรับความรู้นอก โรงเรียนนั้นมีวัตถุประสงค์หลักสำหรับผู้เรียนกลุ่มเฉพาะ เช่น เยาวชนหรือผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถเข้า เรียนต่อที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยได้ใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือซึ่งบูรณาการการ เขียนและการอ่านเบื้องต้นเข้ากับทักษะในชีวิตประจำวัน หน้าที่ในการบริหารควบคุมและ ดำเนินการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถมและมัธยมศึกษา) นั้นจะเป็นของแผนกการศึกษา วัฒนธรรมและกีฬาในขณะที่คณะกรรมการการอุดมศึกษา จะรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาระดับสูง นอกจากนี้ประเทศฟิลิปปินส์ใช้การเรียนการสอนแบบทวิภาษาบางวิชาจะสอนเป็นภาษาอังกฤษส่วน วิชาอื่น ๆ จะสอนเป็นภาษาฟิลิปปินส์

การศึกษานอกโรงเรียนหรือศึกษาผู้ใหญ่ (กศ.น.) ประเทศฟิลิปปินส์มีการจัดการศึกษาแบบ ไม่เป็นทางการหรือนอกกระบวนโรงเรียนได้แก่หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือประเทศ ฟิลิปปินส์ใช้การเรียนการสอนแบบทวิภาษา บางวิชาจะสอนเป็นภาษาอังกฤษส่วนวิชาอื่นๆจะ สอนเป็นภาษาตากาล็อก (ภาษาพื้นบ้าน)

สรุป การศึกษาที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ และการศึกษาไม่เป็นทางการ หรือนอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย (อิสระ)

การจัดระบบภาคการศึกษา

ประเทศฟิลิปปินส์ มีระบบภาคการศึกษา 2 แบบ คือ

1. แบบ Semester

ภาคการศึกษาที่ 1 มิถุนายน - ตุลาคม (5 เดือน)

ภาคการศึกษาที่ 2 พฤศจิกายน - มีนาคม (5 เดือน)

ภาคฤดูร้อน เมษายน - พฤษภาคม (2 เดือน)

(เหมือนของประเทศไทย มจร.)

2. แบบ Trimester

ภาคการศึกษาที่ 1 มิถุนายน - สิงหาคม

ภาคการศึกษาที่ 2 กันยายน - ธันวาคม

ภาคการศึกษาที่ 3 มกราคม - เมษายน

ภาคฤดูร้อน เมษายน - พฤษภาคม

การบริหารสถานศึกษา

ประเทศฟิลิปปินส์ กระจายอำนาจทางการศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management =SBM) กำกับนโยบายการศึกษาโดยกรมศึกษาธิการ (Department of Education of the Philippines) หรือกระทรวงศึกษาธิการในไทย มีหน่วยงานบริหารศึกษาไว้ ดังนี้

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับประถมและมัธยมศึกษา) โดยแผนการศึกษา วัฒนธรรมและกีฬา ทำหน้าที่ในการบริหาร ควบคุม (ปัจจุบันกรมการศึกษา)

การศึกษาระดับสูง บริหารโดยคณะที่คณะกรรมการการอุดมศึกษาจะรับผิดชอบ

การศึกษาด้านเทคนิค บริหารโดยเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาทักษะและการศึกษาด้านเทคนิคซึ่งยังมีหน้าที่ปฐมนิเทศ ให้การฝึกอบรมและการพัฒนาด้านทักษะอาชีพแก่เยาวชนที่ไม่ได้เข้าเรียนใน โรงเรียนและผู้ใหญ่ที่ว่างงาน

การศึกษาเดย์แคร์ (เด็กก่อนเกณฑ์หรือวัย) สังกัดกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน ที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นพื้นที่ศึกษา คือ มหาวิทยาลัย De La Salle ในจำนวน 3 มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนี้ ตั้งอยู่ในกรุงมนิลา เป็นมหาวิทยาลัยที่ตั้งโดยบาทหลวงสองพี่น้องตระกูล เดลาซาลมีแผนผังการบริหารมหาวิทยาลัย ดังแผนผังโครงสร้างการบริหารสำนักงานผู้จัดการใหญ่ (President) และแผนผังการบริหารงานสำนักอธิการบดี

การบริหารวิชาการ

ประเทศฟิลิปปินส์เห็นตรงกันว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนที่สุด ดังวลีของกรม ศึกษาธิการที่ว่า GO ! Education และ Education for all ดังนั้น กองพัฒนาหลักสูตรได้กำหนดหลักสูตรขึ้นมา เรียกว่า K to 12³⁸ (K-12 is a designation for the sum of primary and secondary education ในประเทศไทย K-12 คงหมายถึง การศึกษา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรใหม่ในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา โดยมี

³⁸คำว่า K-12 หมายถึง ช่วงชั้นเรียนและเทคโนโลยีทางการศึกษาในอเมริกา คานาดา และประเทศอื่น ๆ บางประเทศ เป็นรูปแบบสั้น ๆ สำหรับระดับชั้นโรงเรียนที่สนับสนุนสาธารณะพื้นฐานถึงวิทยาลัย ระดับชั้นนี้ เป็นโรงเรียนอนุบาลและระดับชั้นที่ 1 ถึง 12 (ถ้าช่วงชั้นนั้นใช้ระดับชั้น 13 ปี ก็จะเป็นปีแรกของวิทยาลัย) ชุมชนส่วนใหญ่ในอเมริกาและคานาดา (หรือที่อื่น ๆ ที่ใช้) ก็จะเป็นเพียงเริ่มต้นจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ระดับ 12 ชั้น

วิสัยทัศน์ที่สรุปได้ ว่า สร้างสมรรถนะพื้นฐาน ฉลาดในอารมณ์สมัย ใส่ใจโลกและสังคม นิยมจิตสาธารณะ ร่วมศึกษากับชุมชน ฝึกฝนทักษะเพื่อทำงาน การศึกษาระดับสูง มุ่งสู่ตลาดแรงงานระดับชาติถึงระดับโลก³⁹

ส่วนที่ดีของโครงการ K to 12 นี้เป็นการเตรียมความพร้อมเข้าศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เป็นการลดอัตราการออกกลางคันของผู้เรียนได้ดี ซึ่งจะเพิ่มโอกาสการศึกษาให้มีผู้สำเร็จการศึกษามากขึ้น เพราะมีรากฝอยดีจากความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการของ กรมศึกษาธิการ คณะกรรมการการศึกษาระดับสูงและคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ของโครงการ K to 12 นี้

เมื่อศึกษาการบริหารจัดการศึกษาบริหารวิชาการของประเทศนี้ จะมีทราบว่า มีอิสระในการบริหารงานมาก กล่าวคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมาจากการจ้างของคณะกรรมการสภาโรงเรียน ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีมืออาชีพ โดยต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากหน่วยงานของรัฐ เช่นเดียวกับครูพันธุ์ใหม่ในปัจจุบันนี้ของประเทศที่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพครู โดยหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ จะกำหนดแผนแม่บทพัฒนาโรงเรียนเอง แบบมีส่วนร่วมกับผู้แทนผู้ปกครอง นักเรียน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนศาสนา ผู้แทนทางการศึกษา เรื่องนี้เมื่อเทียบกับประเทศไทย จะเห็นว่า พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545,2553) การศึกษาขั้นพื้นฐาน จะกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาตามมาตรา 34 มีหน้าที่ “พิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ”⁴⁰ มีคำย่อว่า “กำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน”

บริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

ประเทศฟิลิปปินส์ มีภาคการจัดการศึกษาแยกเป็น 2 ภาคใหญ่ คือ (1) ภาครัฐ (3) ภาคเอกชน โดยระดับมหาวิทยาลัยมีจำนวน 1,043 แห่ง แยกเป็นภาครัฐ 100 แห่ง ส่วนภาคเอกชน มีผู้ร่วมจัดการศึกษาในรูปแบบสาธิตกศตมมากมาย มีองค์กรศาสนาหลัก ๆ คือ ศาสนาคริสต์ตั้ง มหาวิทยาลัยเอกชนมากมายเกือบครึ่งหนึ่งของมหาวิทยาลัยทั้งหมด จำนวน 1,043 แห่ง จะเป็น มหาวิทยาลัยเอกชน ซึ่งมีประมาณ 87% (900 กว่าแห่ง) มีทั้งการจัดการศึกษาในระบบและการศึกษาอิสระ มีสายศิลป์และสายอาชีพ

³⁹อ้างแล้ว, ธนวุฒิ แก้วนุช, “การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน : รากฐานของการพัฒนา” ใน การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า และลาว : จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์, รวบรวมโดย คณะนักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต ปีการศึกษา 2556 สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ชื่อชุดเอกสารประกอบการสัมมนาการจัดการการศึกษา เรื่อง “การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน : รากฐานของการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556), หน้า 36.

⁴⁰พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และแก้ไขเพิ่มเติม 2545,2553)

องค์กรจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมนี้ ถือว่ามีความหลากหลายในการจัดการโดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลากรของประเทศที่เหมือนกัน นอกจากองค์กรต่าง ๆ ร่วมจัดการศึกษาแล้ว ทั้งไทยและฟิลิปปินส์ยังมีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษานอกโรงเรียน หรือ (กศ.น.) เพื่อรองรับบุคคลที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาและสร้างความเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญ

การจัดการศึกษาภาคเอกชนในฐานะองค์กรในต่างประเทศเมื่อเทียบดูแล้วมีมากกว่าประเทศไทย นั่นคือประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งจัดการศึกษาทั้งระดับพื้นฐานและอุดมศึกษานั้นมีมาก เช่น องค์กรศาสนาคริสต์โดยบาทหลวงร่วมกันสร้างมหาวิทยาลัยสาธารณกุศลหรือมูลนิธิทางศาสนา เช่น เดลา เซล (DE La Salle) พื้นที่เครือข่ายในการวิจัยนี้ ที่ตั้งขึ้นโดยบาทหลวง

เมื่อเทียบกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของไทย โดย พ.ร.บ. การศึกษา 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการจากภาคส่วนต่าง ๆ หรือผู้แทนกลุ่มอาชีพเข้าเป็นกรรมการด้วย เรื่องนี้ ผู้วิจัยก็เป็นกรรมการในฐานะผู้แทนศาสนา โรงเรียนจุฬารามราชวิทยาลัย จังหวัดพิษณุโลก มีหน้าที่กำหนดแผนและนโยบาย งบประมาณ กิจกรรมสำคัญของโรงเรียน รวมถึงกิจการภายในและต่างประเทศตามแบบฉบับของโรงเรียนวิทยาศาสตร์ ผลิตบุคลากรทางการแพทย์ การวิทยาศาสตร์ หรือสาขาวิชาการอื่น ๆ

ตามมาตรา 32 ว่าด้วย “ให้กระทรวงมีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภา หรือในรูป คณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อ พิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่ กฎหมายกำหนด”⁴¹

ตามที่กล่าวการบริหารวิชาการข้างต้นนี้ เป็นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของ ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาก็มีคณะกรรมการบริหารในสภาการศึกษาเช่นเดียวกัน ตามมาตรา 32 การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงให้ม้องค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาหรือในรูป คณะกรรมการ เป็นคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ไม่เกิน 28 คน) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้ คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีโดยมาตรา 33 สภาการศึกษา มีหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา กับการศึกษาทุกระดับ
2. พิจารณาเสนอนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาเพื่อดา เนินการให้เป็นไปตาม แผนตาม
3. พิจารณาเสนอนโยบายและแผนในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา
4. ดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษาตาม

⁴¹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 10.

5. ให้ความเห็นหรือคำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ การเสนอนโยบาย แผนการศึกษาแห่งชาติและมาตรฐานการศึกษาให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ให้คณะกรรมการสภาการศึกษาประกอบด้วย

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน
2. กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้แทนองค์กรเอกชน
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ
6. พระภิกษุซึ่งเป็นผู้แทนคณะสงฆ์
7. ผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
8. ผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นและ
9. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่น

รวมกัน ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นนิติบุคคล⁴²

การบริหารงบประมาณ

ฟิลิปปินส์ มีการบริหารงานในโรงเรียนขั้นพื้นฐานตามที่กล่าวมาข้างต้นว่า โรงเรียนโดยคณะกรรมการมีอิสระบริหารงานด้วยตนเองผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสภาโรงเรียน และมีหน่วยงานจากเขตพื้นที่ตามที่กฎหมายระบุเป็นผู้ ตรวจสอบถ่วงดุลถัดมาสิ่งสำคัญของงบประมาณนี้ คือ การได้มาของงบประมาณ โดยรัฐบาลจะมีงบประมาณแผ่นดินมาให้ตามจำนวนนักเรียน (ต่อหัวนักเรียน) แยกตามหมวด คือ ค่าบำรุงการศึกษา คิดเป็นค่าสาธารณูปการ ค่าวัสดุบูรณะอาคารสถานที่ ค่ากิจกรรม เป็นต้นการลงทะเบียนเรียนคิดเป็นค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ สมุด อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น

แหล่งงบประมาณ

ภาครัฐ - โรงเรียนได้รับงบประมาณจากภาครัฐที่จะจัดสรรให้ตามจำนวนนักเรียน เป็นค่าบำรุงการศึกษา ค่าใช้อื่น ๆ

ภาคหน่วยงานในภูมิภาคอื่น ๆ ระดับกรม ระดับเขตพื้นที่ หรือภาคเอกชน หุ้นส่วนที่จัดกองทุนก่อสร้างโรงเรียน

ภาครายได้ตามแผนงาน โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสภาโรงเรียน ซึ่งมีหน่วยงานจากเขตพื้นที่ตามกฎหมายกำหนดตรวจสอบถ่วงดุลถัดมา

การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษานั้น ทางรัฐบาลให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานเขตพื้นที่ การศึกษารับผิดชอบอัตรากำลังครูและเจ้าหน้าที่ โดยคุณสมบัติของครูของการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น

⁴²พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (และแก้ไขเพิ่มเติม 2545,2553) [ออนไลน์]

ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์ ถ้าเป็นครูสอนระดับมัธยมศึกษาต้องมีวิชาเอกวิชาโทที่ตรงกับการสอนรายวิชานั้น ๆ ทั้งนี้ต้องผ่านการอบรมสถาบันฝึกหัดวิชาชีพครูด้วย ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองครู บุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนนั้น

เรื่องนี้ เมื่อเทียบกับประเทศไทย ณ ปัจจุบัน หลักสูตรครุศาสตร์ใช้เรียนศึกษา 5 ปี และมีเอกสารประกอบวิชาชีพครูด้วย เช่นเดียวกับการแพทย์หรือเภสัชกรที่ต้องมีใบรับรองประกอบวิชาชีพ ถ้าไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาครุศาสตร์ คือสำเร็จการศึกษาสาขาอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ศิลปะ ดนตรี ต้องมีเอกสารรับรองใบประกาศนียบัตรวิชาครูด้วย

คุณสมบัติของครูในสถานศึกษา

คุณสมบัติของผู้สอนนั้น จะสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการศึกษา รัฐบาลฟิลิปปินส์ โดยกรมศึกษาธิการขั้นพื้นฐานต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือสาขาครุศาสตร์หรือสาขาอื่น ๆ แต่ต้องมีใบประกาศนียบัตรวิชาชีพครู เช่นเดียวกับประเทศไทย สำหรับสอนแต่ละระดับ กล่าวคือ ถ้าสอนระดับประถมศึกษา ต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านประถมศึกษา ทั้งโรงเรียนของรัฐและเอกชน เมื่อเทียบดูแล้วจะเห็นว่า หลักสูตรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2545 และ 2546 จะให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับประถมมาก เพราะตามการศึกษาวิจัยของนายธนวุฒิ แก้วนุช จะเห็นว่า หลักสูตรระดับประถมศึกษาจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

“หลักสูตรต้องครอบคลุม ทุกสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะทักษะ การอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์รวมถึงมีรูปแบบทัศนคติที่ีระหว่างผู้เรียน เนื้อหาของหลักสูตร หลักสูตรต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาค่านิยมที่พึงประสงค์ ระบบความเชื่อที่ให้ความอุปถัมภ์แก่ผู้เยาว์ ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และสำนึกในความเป็นชาติในผู้เรียน เป็นแบบแผนการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสูตรเน้นการพัฒนาทักษะการทำงานเช่นเดียวกับความสำคัญของทักษะทางสติปัญญา ังพัฒนาพละนาถัยร่างกายของผู้เรียนในตลอดทั้งหลักสูตร เน้นพัฒนาสมรรถนะและคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม สะท้อนมิติใหม่ที่พลเมืองพึงปฏิบัติและวัฒนธรรมขยายไปสู่การรวมทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และคุณธรรมในการทำงานหลักสูตรให้ความสนใจในการเอื้อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาฟิลิปปิโน สมรรถนะหลักและค่านิยมที่พึงประสงค์ ในหลักสูตรนี้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมทางสังคมที่แท้จริง”⁴³

ผู้สอน ถ้าระดับมัธยมศึกษา ต้องมีคุณวุฒิปริญญาตรีด้านการมัธยมศึกษาพร้อมวิชาเอกและวิชาโทเฉพาะด้านในวิชาระดับมัธยมศึกษา ทั้งสองระดับต้องสำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครูที่ได้รับ

⁴³ อ่างแล้ว, ธนวุฒิ แก้วนุช, “การจัดการการศึกษาในประชาคม อาเซียน : รากฐานของการพัฒนา” ใน การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า และลาว : จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์, หน้า 8.

การรับรอง สำหรับการสอนในระดับวิทยาลัยหรือ มหาวิทยาลัยต้องมีคุณวุฒิน้อยปริญญาโทในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะและคุณวุฒิปริญญา เอกสำหรับการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเคย์แคร์ (เด็กก่อนเกณฑ์หรือวัย) สังกัดกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนา ครูต้องมีคุณสมบัติอายุระหว่าง 18-45 ปี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สุขภาพ กายภาพ และต้องผ่านการอบรมจากกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนาไม่น้อยกว่า 2 ปี

พหุภาคีการจัดการศึกษามหาวิทยาลัย ฟิลิปินส์

ฟิลิปปินส์ มีมหาวิทยาลัยเอกชนอยู่มากมาย มหาวิทยาลัยในฟิลิปปินส์มีทั้งสิ้น 1,043 แห่ง รัฐบาลสาธารณรัฐฟิลิปปินส์อนุญาตให้นักเรียนต่างชาติเข้าไปได้เฉพาะในระดับอุดมศึกษา เท่านั้น แต่ปัจจุบันกรมตรวจคนเข้าเมือง ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์อนุญาตให้นักเรียน ต่างชาติเข้าเรียนได้เพียง 254 แห่ง ซึ่งมีมหาวิทยาลัยในฟิลิปปินส์ แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1. มหาวิทยาลัยของรัฐบาล มีประมาณ 100 กว่าแห่ง แต่กรมตรวจคนเข้าเมือง อนุญาตให้นักเรียนต่างชาติเข้าเรียนได้ 90 แห่ง นักเรียนไทยที่มีใบข้าราชการมีสิทธิ์ไปศึกษาได้ทั้ง 90 แห่ง สำหรับข้าราชการที่ประสงค์จะลาไปศึกษาต่อที่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ก.พ.อนุญาตให้ไปศึกษาได้เฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐ ดังรายชื่อต่อไปนี้

1.1 มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ (University of the Philippines ทุกวิทยาเขตมี 7 สาขา คือ Baguio, Cebu, Diliman, Los Banos, Manila, San Fernando และ Visaysa)

1.2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีฟิลิปปินส์ (Technological University of the Philippines มี 4 Campus คือ Cavite, Negros occidental, Taguig และ Manila)

1.3 มหาวิทยาลัยไบคอล (Bicol University (ยกเว้นวิทยาเขตประศาสนศาสตร์), Legaspi City)

1.4 มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ตะวันออกเฉียงเหนือ (University of Northern Philippines, Ilocos Sur)

1.5 มหาวิทยาลัยรัฐลูซอนกลาง (Central Luzon State University, Nueva Ecija)

1.6 มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ภาคอีสาน (University of Eastern Philippines, Northern Samar)

2. มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ในฟิลิปปินส์เป็นของเอกชน ซึ่งมีประมาณ 87% (900 กว่าแห่ง) แต่กรมตรวจคนเข้าเมืองอนุญาตให้นักเรียน ต่างชาติเข้าเรียน ได้เพียง 164 แห่งเท่านั้น

ประเด็นข้างต้นที่น่าสังเกตคือ การเรียนหลักสูตรภาษาอังกฤษสถานศึกษาในฟิลิปปินส์ ส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติในเรื่องความสามารถ ทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยก่อนการรับเข้าศึกษาในระดับต่างๆ แต่สถานศึกษาจะกำหนด ให้นักศึกษาไทยทุกคนต้องเข้าศึกษา หลักสูตร

ภาษาอังกฤษ 1 ภาคการเรียน ก่อนที่จะพิจารณา อนุมัติให้ศึกษาวิชาการต่อไปได้ ในทางปฏิบัติ ก็ขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

มหาวิทยาลัยอดัมสัน (Adamson of University)

มหาวิทยาลัยเอกชนที่สร้างขึ้นยุคชาวต่างชาตินิยมไปเรียน โดยเฉพาะชาวเอเชีย อาฟริกา แม้แต่ชาวไทยก็นิยมไปเรียน คือ มหาวิทยาลัย Adamson of University ที่ตั้งขึ้นโดยหลักที่ว่า

ปรัชญา >มหาวิทยาลัยอดัมสัน สถาบันการศึกษาวินเซนคาธอลิก เป็นศูนย์กลางนำความรู้สำหรับการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม (Adamson University, a Catholic Vincentian educational institution, is a recognized leading center for quality education particularly for the socially disadvantaged)

พันธกิจ

> ฐานะมหาวิทยาลัยคาธอลิก เรามุ่งหวังความจริงและความรู้ที่จุดประกายอย่างแท้จริง โดยคุณค่าของพระเยซูที่สอนของโบสถ์ (As a Catholic University. We diligently pursue truth and knowledge inspired by Gospel values and guided by the teachings of the Church)

ในฐานะชุมชนชาววินเซน เรามุ่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตามตัวอย่างของเซนต์วินเซนต์ เด พอล ผู้นำได้นำและจัดแจงความร่วมมือในความรับผิดชอบที่สร้างสรรค์ต่อผู้ที่แสวงหาอยู่

(As a Vincentian community. We inspire others to follow the example of St. Vincent de Pual, who led and organized his contemporaries in creatively responding to those who are in need)

ในฐานะสถาบันการศึกษา เราจะช่วยสื่อสารการความรู้ สื่อสารผู้นำที่รับผิดชอบที่สร้างสรรค์และมีสังคมผ่านพันธกรณีสู่ความเป็นเลิศในการค้นพบในการศึกษาและการบริการ

(As an institution of learning, we assist in the formation of competent, creative and socially responsible leaders through our commitment to excellence in discovery, learning and service)

ในฐานะตัวเร่งการขนส่งทางสังคม เราจะจัดแจงการบริการที่มีคุณภาพที่ให้อำนาจคนอื่น ๆ ให้เป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง

(As a catalyst of social transformation, we provide quality services that empower others to become agents of change)

คุณค่าแก่น >เราปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของเราและทำให้พันธกิจของเราสัมฤทธิ์ผลจากการดำเนินตามคุณค่าหลักซึ่งเป็นหัวใจของเรา

(Core Values> We pursue our vision and accomplish our mission from the following fundamental values that are at the heart of who we are)

คติการศึกษา>การศึกษามีหัวใจ (Education with a Heart)

สรุป ประเทศฟิลิปปินส์ (สาธารณรัฐ) ได้สมัญญานามว่า เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะมีหลักสูตรการศึกษาแบบอเมริกา มีระบบการศึกษาในระบบ และนอกระบบ การศึกษาอิสระ เป็นลักษณะจัดการศึกษาแก่ทุกคน (Education for all) ปลุกฝังความรักชาติ มนุษยชาติ มีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในคุณธรรม จารีตประเพณี มีความคิดสร้างสรรค์ ให้มีความสำคัญแก่วิชาชีพ กระจายอำนาจการศึกษาด้วยการถือโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) จัดการโครงการศึกษาแบบ K-12 หมายถึง การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมถึงการศึกษาอาชีพเป็นการบังคับและเรียนฟรี ถือนโยบายว่า การศึกษาคือเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชาติที่ยั่งยืนที่สุด

(2) ภาควิชาการจัดการศึกษา ประเทศเมียนมา

ย้อนรอยการศึกษา ยุคก่อนอาณานิคม (ที่มาของการจัดการศึกษา)

มหาวิทยาลัยเก่าแก่เกิดก่อนอาณานิคม คือ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง มีชื่อเดิมว่า วิทยาลัยย่างกุ้ง และมหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ย่างกุ้ง ตั้งอยู่เขตกมยุด เมืองย่างกุ้ง เป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดในระบบการศึกษาสมัยใหม่ของเมียนมาและเป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในเมียนมา มหาวิทยาลัยนี้ได้ดำเนินการเรียนการสอนหลัก ๆ คือ ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก มีสาขาวิชาศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และกฎหมาย ปัจจุบันนี้ ระดับปริญญาตรี จัดให้เรียนสาขา รัฐศาสตร์ เท่า ๆ กับระดับประกาศนียบัตรของบัณฑิตศึกษาในพื้นที่ต่าง ๆ ตามลักษณะงานสังคม และพื้นที่ธรณวิทยา

เริ่มแรกนั้น มหาวิทยาลัยจำนวนมากในประเทศมาจากมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง จนถึง ค.ศ. 1958 เมื่อมหาวิทยาลัยมันตะเลย์มาเป็นมหาวิทยาลัยอิสระ ทุกสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาดกอยู่ภายในมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง หลังจากมีพระราชบัญญัติการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ค.ศ. 1964 วิทยาลัยอาชีวะและสถาบันการศึกษาทุกแห่งของมหาวิทยาลัย เช่น สถาบันพยาบาล สถาบันเทคโนโลยีย่างกุ้ง และสถาบันเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้งก็ตกเป็นมหาวิทยาลัยอิสระ ยังเหลือมหาวิทยาลัยย่างกุ้งพร้อมด้วยศิลปศาสตร์ วิทยาศาสตร์และนิติศาสตร์ไว้ ความรับผิดชอบการศึกษา ระดับอุดมศึกษาดกอยู่กับรัฐมนตรีต่าง ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยย่างกุ้งขึ้นกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

มหาวิทยาลัยย่างกุ้งตกเป็นศูนย์กลางความไม่พอใจทางการเมืองตลอดประวัติศาสตร์ของเรื่องนี้ ทัวประเทศร่วมกันประท้วงประเทศอาณานิคม (ค.ศ.1920, 1936 และ 1938) เริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ผู้นำในการเคลื่อนไหวประท้วงประเทศอาณานิคม เช่น นายพล ออง ซาน, นายอุ นู, นาย เนวิน และ นาย อุอันต์ บางคนเป็นศิษย์เก่าที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ธรรมเนียมของนักศึกษาจะประท้วงกันที่มหาวิทยาลัยต่อเนื่องกันมาในพื้นที่หลังอาณานิคม ค.ศ.1962, 1974, 1988 และ ค.ศ.1996

เมื่อ ค.ศ. 1878 ในฐานะเป็นวิทยาลัยสมทบของมหาวิทยาลัยกัลกัตตา วิทยาลัยย่างกุ้งจัดเข้าร่วมและจัดการโดยสมาคมการศึกษาที่ตั้งขึ้นจากการบริหารของอาณานิคมอังกฤษ ค.ศ. 1904

วิทยาลัยได้ชื่อใหม่ว่า วิทยาลัยปกครอง (Government College) และ ค.ศ.1920ได้ชื่อว่า วิทยาลัยมหาวิทยาลัย (University College)

ค.ศ. 1920 มหาวิทยาลัยย่างกุ้งก็ได้รับการสถาปนาขึ้น เมื่อวิทยาลัยมหาวิทยาลัย (Rangoon College –secular) และวิทยาลัยจุัดซอน จัดให้เข้าร่วมโดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง คณะทูตบาทหลวงชาวอเมริกันได้ตัดสินใจยอมรับวิทยาลัยจุัดซอน ในฐานะสถาบันที่แยกตัวกันภายในมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ซึ่งจำลองในตัวเองตามแบบมหาวิทยาลัยแคมบริดจ์และมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ทุกสถาบันต่อมาจะระดับอุดมศึกษาก็คิดค้นพบโดยชาวอังกฤษภายใต้การบริหารของมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ได้แก่ วิทยาลัยมัณฑะเลย์ เมืองมัณฑะเลย์ ใน ค.ศ. 1925 วิทยาลัยฝึกหัดครูและวิทยาลัยพยาบาล ใน ค.ศ. 1930 วิทยาลัยเกษตรกรรม เมืองมัณฑะเลย์ ใน ค.ศ. 1938

การศึกษา ยุคอาณานิคม

สมัยนี้ แม้ว่ามหาวิทยาลัยเป็นที่สนใจของคนชั้นสูงสมัยนั้น ถึงอย่างนั้น มหาวิทยาลัยก็ยังเป็นศูนย์กลางของความเคลื่อนไหวต่อต้านอาณานิคม นักศึกษาจะประท้วงการเข้าควบคุมมหาวิทยาลัยของรัฐบาลอังกฤษและพระราชบัญญัติย่างกุ้งซึ่งจะตั้งผู้บริหารในตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัย พลเมืองออกมาประท้วงขับไล่การปกครองของอาณานิคม ค.ศ. 1920, 1936 และ 1938 เริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยนี้ วันชาติของเมียนมาจะรำลึกการจลาจลของนักศึกษาเมียนมาที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ค.ศ. 1920 ใน ค.ศ. 1930 มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ชาตินิยมเมียนมา ซึ่งสร้างนักการเมืองอาวุโสในอนาคต รวมถึงเลขาธิการ ชื่อนายพล ออง ซาน, นายอู นู นาย บะมาน นาย แก้วนิ น นายบะเว นายอูธัน และ นายเทียนเปมิน (Aung San, U Nu, Ba Maw, KyawNyein, Ba Swe, U Thant and Thein Pe Myint) เป็นต้น

ในช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 2 มหาวิทยาลัยย่างกุ้งประสบปัญหาการแตกสลายมากมายแต่กลายเป็นหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่มีเกียรติที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นหนึ่งของมหาวิทยาลัยระดับสูง (Top) ในเอเชีย ดึงดูดนักศึกษาจากพื้นที่ข้างเคียงมาก ช่วงสงครามโลก ครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้ครอบครองมหาวิทยาลัยนี้ แต่มหาวิทยาลัยได้ครอบครองและฟื้นฟูขึ้นภายหลังเมียนมาได้รับเอกราช ค.ศ. 1948 ยุคทองนี้ก็สิ้นสุดลง ค.ศ. 1962.

การศึกษา ยุคเอกราช/หลังอาณานิคม

ค.ศ. 1962 คณะทหารภายใต้ นายพลเนวิน (Ne Win) และเส้นทางเมียนมาเข้าสู่ยุคสังคมนิยม มหาวิทยาลัยย่างกุ้งตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมการอุดมศึกษา องค์กรรัฐบาลกลาง โดยแรก ๆ นั้น ดำเนินการผ่านสภาคณาจารย์ นักการศึกษาและข้าราชการ ยิ่งกว่านั้น จุดกลางการสอนก็เปลี่ยนเข้าสู่เมียนมา ซึ่งเป็นจุดกลางการสอนของมหาวิทยาลัยตั้งแต่สถาปนาขึ้นมา มาตราฐานการศึกษาก็เริ่มมีแนวโน้มเป็นรูปร่างที่เด่นชัดและสากล มหาวิทยาลัยได้ชื่อใหม่ว่า มหาวิทยาลัยศิลปะและวิทยาศาสตร์ย่างกุ้ง ภายหลังมีภาควิชาและคณะการศึกษาแน่นอนแล้วก็แยกตัวจากมหาวิทยาลัย ค.ศ. 1964

ยุคการศึกษาของเลือด

นักศึกษามหาวิทยาลัยอย่างกุ่มได้แสดงสาธิตที่สันติภาพและการประท้วงในมหาวิทยาลัยกับกลุ่มมหาวิทยาลัยที่ไม่ยุติธรรม เมื่อ 7 มิถุนายน 1962 นายพลเนวิน (Ne Win) ได้ส่งกองทหารเพื่อสลายนักศึกษา ซึ่งในการนี้นักศึกษา 12 คนถูกฆ่า และสภาพนักศึกษาก็ลดไปเหลือเศษหลักในเช้าถัดมา

เมื่อ พฤศจิกายน ค.ศ.1974 อดีตเลขาธิการยูเอ็น ชื่อ นายอุ ธัน (U Thant) ได้สิ้นชีวิตลงและทำพิธีฝังศพในที่ 5 ธันวาคม 1974 นักศึกษาได้คว่ำหีบศพออกแสดงตามเส้นทางแข่งชื่อ Kyaikkasan ได้สร้างสุสานชั่วคราวบนพื้นที่ของมหาวิทยาลัยเพื่อประท้วงรัฐบาลที่ไม่ให้เกียรติเพื่อนร่วมชาติที่มีชื่อเสียงไปพร้อมกับร่างศพ ทหารได้กระหน่ำลงไปในมหาวิทยาลัย เมื่อ 11 ธันวาคม ซึ่งได้ฆ่านักศึกษาบางคนได้กุสุสานและเผาศพนายอุ ธัน ที่ฐานเจดีย์ชเวดากอง (Shwedagon Pagoda)

นักศึกษาประท้วงการปกครองของนักสังคมนิยมของนายพลเนวิน (Ne Win) ถึงจุดลงเอยใน ค.ศ.1988 นักศึกษาประท้วงเดือน มีนาคม 1988 พบกับการตอบโต้อันรุนแรงจากรัฐบาล การประท้วงยังต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ในเดือนสิงหาคม 1988 นักศึกษาทั่วประเทศมารวมกันเพื่อต่อต้านระบอบการปกครองแบบทหาร การประท้วงนี้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเรือนแสนตามถนนหนทาง ทุกวันนี้เหตุการณ์นี้เป็นที่จดจำมากขึ้นในคำว่า 8888 (การบริการประชาชนแห่งชาติ) ความเคลื่อนไหวปีบอัดกองทัพบกทหารนายพลซอเมือง (Saw Muang) ผู้เข้ารับหน้าที่พร้อมออกกฎหมายรัฐและสถาบันวิชาการเสริมสร้างหรือเรียกย่อ ๆ ว่า Na Wa Ta (SLORC) เป็นที่คาดการณ์ว่า นักศึกษามากกว่าสามร้อยคนเสียชีวิตในการประท้วงนี้ หลายเดือนและหลายปีต่อมา นักศึกษาที่ถูกจับขังมากขึ้น

ยุครุ่งอรุณการศึกษา

ค.ศ. 1989 ทหารที่ยึดอำนาจการปกครองได้เปลี่ยนชื่อสถานที่ต่าง ๆ ของเมียนมา มหาวิทยาลัยอย่างกุ่ม (Yangon University) ซึ่งถูกปิดในปี 1990 เนื่องจากกลัวประวัติซ้ำรอยเหตุการณ์ 8888 ขึ้นมา มาถึงวันนี้ มหาวิทยาลัยปิดตัวลงในช่วงที่ไม่ปกติ การป้องกันนักศึกษาจากการชุมนุมกัน รัฐบาลได้แพร่กระจายสถาบันที่มีอยู่และภาควิชาในอย่างกุ่มเข้าเป็นสถาบันการศึกษาจนถึง ค.ศ. 2013 นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรวิชาการอาชีพและหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรถูกควบคุมไว้ที่ตั้งวิทยาเขตแม่ (main campus) มหาวิทยาลัยใหม่ ๆ เช่น มหาวิทยาลัยดากอง (Dagon) มหาวิทยาลัยอย่างกุ่มตะวันออก (East Yangon) และมหาวิทยาลัยอย่างกุ่มตะวันตก (West Yangon) ถูกสร้างขึ้นเพื่อจัดการให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยอย่างกุ่มได้เฉลิมฉลองครบรอบ 60 หรือ 75 ปี (Diamond Jubilee) หลายสัปดาห์ เริ่มวันที่ 1 ธันวาคม 1995 การฉลองครบรอบ 25 ปี (Jubilee) ถือเป็นโอกาสการสถาปนาที่เป็นทางการของสถานศึกษา 75 ปี สำหรับอนุสรณ์นี้ รัฐบาลได้สร้างหอ 75 ปี (Diamond Jubilee) สร้างตึกประวัติศาสตร์เรื่องนี้ 4 หลังไว้รอบ ๆ มหาวิทยาลัย มีมูลค่าหกร้อยสามสิบล้านจ๊าด และดวงตราไปรษณียภัณฑ์ใหม่ก็สร้างขึ้นครั้งนี้ด้วย สถาบันที่ขึ้นตรงและภาควิชา (เช่น สถาบันเศรษฐศาสตร์ย่างกุ่ม) จะเริ่มชีวิตเป็นภาควิชามหาวิทยาลัยอย่างกุ่ม ซึ่งพร้อมที่จะแยกตัวและฉลองครั้งนี้ด้วย

การเปลี่ยนผ่านไปสู่รัฐบาลใหม่ ค.ศ. 2011 เมียนมาดำเนินการศึกษาตามเป้าหมายที่เริ่มใหม่ ค.ศ. 2013 นาย ดอ อวอง ซาน ซูจี (Daw Aung San Suu Kyi) ตั้งชื่อมหาวิทยาลัยอย่างกว้างที่ยกระดับและมีคณะกรรมการฟื้นฟู เดือนธันวาคม 2013 มหาวิทยาลัยเปิดการศึกษาใหม่สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี เริ่มแรกทีเดียว มีนักศึกษาเพียง 50 คนที่ยอมรับ กฎหมายการศึกษาแห่งชาติที่ต่อต้านกันนั้นถูกตราขึ้นใหม่ ใน ค.ศ. 2014 ภายใต้กฎหมายนี้ มหาวิทยาลัยได้รับการบริหารจัดการโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิการบดีด้วย

ยุคปฏิรูปการศึกษา

ยุคปฏิรูปการศึกษา เป็นยุครัฐบาลภายใต้การนำของนางออง ซาน ซูจี หัวหน้าพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย หรือ NLD ที่บริหารประเทศอยู่ขณะนี้ กำลังผลักดันการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งถูกละเลยมานานในช่วงการปกครองโดยรัฐทหารในยุคก่อนจึงได้ริเริ่มแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษาขึ้น ซึ่งมีกรอบเวลายาวไปจนถึงปี ค.ศ. 2021 จุดประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือ ปรับปรุงการเรียนการสอน และให้ความสำคัญต่อคนทุกกลุ่มในสังคม ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย มาตรการที่อยู่ระหว่างการเสนอ รวมถึงเพิ่มจำนวนปีสำหรับการศึกษาพื้นฐานอีกสองปีเป็นทั้งหมด 13 ปี และจะมีการใช้หลักสูตรใหม่ การให้ความสำคัญหลักต่อการเรียนรู้ของเด็ก และห้องเรียนที่มุ่งเน้นการตอบโต้ปฏิสัมพันธ์ ไม่ใช่การศึกษาแบบท่องจำอย่างเดียว แม้ว่าแผนงานในระดับนโยบายจะได้รับการตอบรับที่ดี แต่ผู้สังเกตการณ์กล่าวว่า ในทางปฏิบัติแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติของเมียนมานี้ น่าจะเผชิญกับอุปสรรคด้านค่าใช้จ่ายที่สูง

การปฏิรูปการศึกษา งบประมาณสำหรับแผนยุทธศาสตร์นี้ซึ่งมีกรอบเวลา 5 ปี สูงอยู่ในระดับกว่า 350,000 ล้านดอลลาร์ นอกจากนี้ ยังมีผู้วิจารณ์ว่ารัฐบาลไม่ได้ขอความเห็นจากชนกลุ่มน้อยและภาคประชาสังคมอย่างเพียงพอ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเด็กในชนบทและเยาวชนของชนเผ่าต่างๆ จำนวนมากไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาของรัฐบาล โดยรับการศึกษาตามวัดและโรงเรียนของชนกลุ่มน้อยแทน และบางแห่งอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลด้วย

แผนปฏิรูปการศึกษาของรัฐซึ่งถูกเปิดเผยเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างประเทศ หลังจากใช้เวลาศึกษาเตรียมงานเป็นเวลาสามปี นางออง ซาน ซูจี กล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มขึ้นด้วยการศึกษา และเราต้องพิจารณาให้ได้ว่าเราต้องการอะไรบ้างเพื่อที่จะให้เกิดผลสำเร็จต่อแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษา"⁴⁴

ระบบ/ระดับการจัดการศึกษา ประเทศเมียนมา

ระบบการศึกษาประเทศเมียนมามีหลักสูตรการศึกษาเป็นระบบ 5+4+2 โดยแยกเป็น 5 ระดับ/ช่วงชั้น 2 ระดับ คือ **ระดับพื้นฐาน** ประกอบด้วย (1) ระดับประถมศึกษา 5 ปี (บังคับ)

⁴⁴เมียนมาร์ลงทุนหลายแสนล้านบาทฟื้นฟูระบบการศึกษาที่เคยตเลิกละอันดับต้นๆ ของเอเชีย[ออนไลน์] แหล่งข้อมูล<<https://www.voathai.com/a/myanmar-education-ro/3817989.html>>(26 ธ.ค.60)

- (2) มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปี (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี **ระดับอุดมศึกษา** ประกอบด้วย
(1) อาชีวศึกษา 1- 3 ปี (2) อุดมศึกษา 4 -6 ปี⁴⁵

จากความข้างต้น รัฐบาลสนับสนุนการศึกษาคือให้การศึกษาฟรีใน 2 ระดับ (ตาม
คำอธิบายในบทความระบบการศึกษาในประเทศไทย) คือ

1.ระดับปฐมวัย (Primary) ระดับประถมศึกษาในเมียนมาใช้เวลาเรียน 5 ปี เด็กจะเริ่มเข้าเรียนเมื่ออายุ 5 ปี ระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ (compulsory) ในเกรด 1 ซึ่งเป็นการศึกษาระดับขั้นต้นของนักเรียนที่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษา (ให้การศึกษาฟรี)

2. ระดับมัธยมศึกษา (Secondary) สมัครงใจ/อิสระ

2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower-Secondary) เป็นช่วงการศึกษาที่สูงขึ้นมาจากการศึกษาปฐมวัยระยะเวลาเรียน 4 ปีช่วงอายุนักเรียนอยู่ระหว่าง 10-13 ปี (ให้การศึกษาฟรี/สมัครงใจ)

2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper-Secondary) ระยะเวลาเรียน 2 ปี ช่วงอายุนักเรียนจะอยู่ระหว่าง 14-15 ปี (มีค่าธรรมเนียมการศึกษา/สมัครงใจ)

โดยสรุป เมียนมา การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือระดับก่อนอุดมศึกษา(pre university) ตามบทความเรื่องระบบการศึกษาในประเทศไทย โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ⁴⁶ ดังนี้

อายุ Age	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ชั้นปี Grade	-		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ชั้นเรียน Level	ชั้นอนุบาล Pre-Primary		ชั้นประถมศึกษา Primary					ชั้นมัธยมต้น Lower-Secondary				ชั้นมัธยมปลาย Upper-Secondary	
ระบบ Access	อาสา/อิสระ Voluntary		การศึกษาภาคบังคับ Compulsory					อิสระ/การเลือกศึกษา Voluntary					
ค่าใช้จ่าย Cost	-		รัฐบาลอุดหนุน Free									เสียค่าใช้จ่ายน้อย Fees (small)	

ตารางที่ 2.1.9: แสดงระดับขั้นการศึกษา/ช่วงอายุ/ระบบการศึกษา

แหล่งที่มา : ระบบการศึกษาในประเทศไทย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2561

⁴⁵ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (กรรณการพิมพ์), หน้า 65-66.

⁴⁶ งานวิเทศสัมพันธ์กองนโยบายและแผน, ระบบการศึกษาในประเทศไทย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, (11 กันยายน 2558): หน้า 13.

3. ระดับอาชีวศึกษา (Vocational Education) การศึกษาในระดับนี้ใช้เวลา 1-3 ปี
 ภายหลังจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วงอายุ 16-17 ปี

4. ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาใช้เวลา 4-6 ปี
 ช่วงอายุ 18 ปีเป็นต้นไป (ไม่จำกัด)

5. การศึกษาอิสระ/เลือกศึกษา (voluntary Education)

ระบบการศึกษาอาสาอิสระ/การเลือกศึกษา (Voluntary) คือ รัฐบาลเมียนมาได้
 ตั้งเป้าหมายที่จะให้มีโรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งแห่งในทุกหมู่บ้าน กรมการเทคโนโลยีเกษตรและ
 อาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาด้านเกษตรกรรม พณิชยกรรม วิศวกรรมเครื่องกล
 การประมง คหกรรมและการฝึกหัดครูทางด้านช่างเทคนิค การเรียน-การสอนมีทั้งเต็มเวลาและ
 นอกเวลา มีทั้งหลักสูตรระยะยาวและระยะสั้นเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานในสภาพ
 เศรษฐกิจและสังคมของเมียนมาที่กำลังเปลี่ยนแปลง⁴⁷

หน่วยงานบริหารการศึกษา เมียนมา

ประเทศเมียนมา กำกับนโยบายการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีหน่วยงานแยกย่อย
 บริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

1. กรมการศึกษาพื้นฐานของเมียนมา เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางนโยบาย
 และบริหารการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา รวมทั้งการฝึกหัดครู

2. กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีวศึกษา เป็นหน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาด้าน
 เกษตรกรรม พณิชยกรรม วิศวกรรมเครื่องกล การประมง คหกรรมและการฝึกหัดครู ทางด้านช่าง
 เทคนิค การเรียน-การสอนมีทั้งเต็มเวลาและนอกเวลา มีทั้งหลักสูตรระยะยาวและระยะสั้น

3. กรมอุดมศึกษา ทำหน้าที่วางแผนนโยบายและดำเนินการด้านอุดมศึกษาของประเทศ
 จัดการศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยใน 3 เมืองสำคัญ คือ มหาวิทยาลัย Yangon, Mandalay
 และ Manlamyine นอกจากนี้ยังมีสถาบันเทคโนโลยีที่จัดการศึกษาวิชาชีพระดับสูงที่ใช้เวลาใน
 การศึกษา 4-6 ปี ตามลักษณะวิชาอีกด้วย

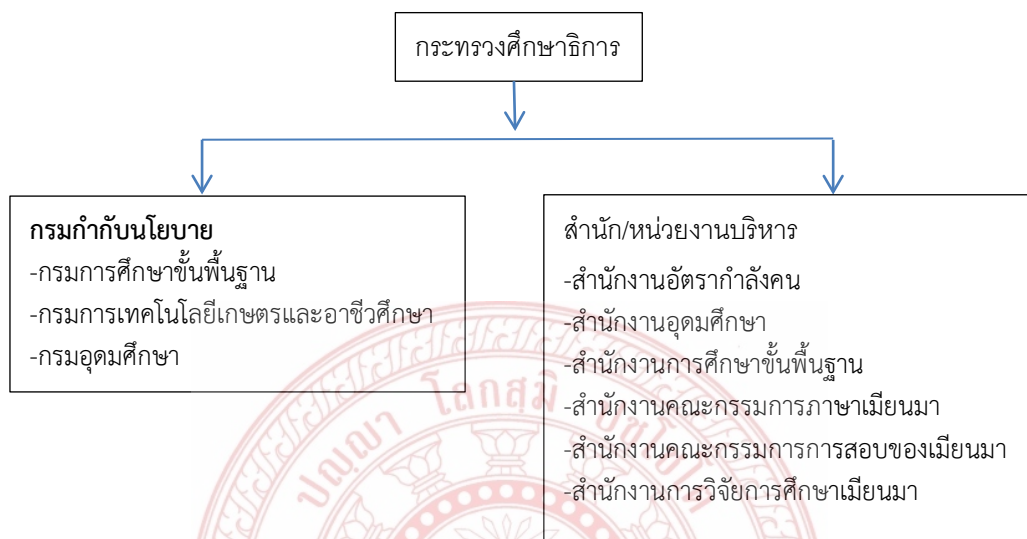
กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education) ของเมียนมา มีหน่วยงานรับผิดชอบการ
 บริหารการศึกษาของประเทศ มี 6 หน่วยงานในสังกัด คือ

1. สำนักงานอัตรากำลังคน (Office Staff)

2. สำนักงานอุดมศึกษา (Department of Higher Education) -ในส่วนของการศึกษา
 ระดับอุดมศึกษาแบ่งความรับผิดชอบย่อยออกเป็น 2 กรม (Departments of Higher Education)
 ตามภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือของประเทศ (upper Myanmar) ตั้งอยู่ที่มณฑลพะโล่และภาคใต้ของ
 ประเทศ (lower Myanmar) ตั้งอยู่ที่ย่างกุ้ง

⁴⁷ อ่างแล้ว, งานวิเทศสัมพันธ์กองนโยบายและแผน, ระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน, มหาวิทยาลัย
 เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, หน้า 13.

3. สำนักงานการศึกษาพื้นฐาน (Department of Basic Education)
4. สำนักงานคณะกรรมการภาษาเมียนมา (Department of Myanmar Language Commission)
5. สำนักงานคณะกรรมการการสอบของเมียนมา (Department of Myanmar Board of Examinations)
6. สำนักงานการวิจัยการศึกษาเมียนมา (Myanmar Education Research Bureau)

แผนผัง 2.1.3 แสดงหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาเมียนมา

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

ภาคีการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เมียนมา

การจัดการศึกษาในเมียนมา นอกจากจัดการศึกษาที่กำกับนโยบายและกระทรวงที่รับผิดชอบข้างต้นแล้ว ยังมีแบบการจัดการศึกษาอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งการจัดการศึกษาภาครัฐและเอกชน แต่มีเนื้อหาทางธรรมะ นั่นก็หมายถึง พหุภาคีการจัดการที่หลากหลายโดยเมียนมาในฐานะเป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่มีประชากรพุทธถึง 90% และเป็นศาสนาประจำชาติ ต่างจากฟิลิปปินส์ที่มีประชากรพุทธ 1.5 % ส่วนใหญ่เป็นคริสต์ถึง 92% ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ

การศึกษาที่จัดโดยภาครัฐ ได้แก่ -สอบส่วนกลาง/ปฐมเปีย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปฏิภนกร -มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยบาลี)

การศึกษาที่จัดโดยเอกชน ได้แก่ -สอบของภิกษุภิกษุวิงสะ -สอบของเณร/เณรจ่อ⁴⁸

เมื่อเทียบมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้ง 2 แห่งที่มีการบริหารจัดการแบบเอกชนโดยคณะสงฆ์ผู้บริหารสูงสุด ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณวุฒิคุณสมบัติเพียงพอ แต่ก็อิงอาศัยภาครัฐที่ผ่านการรับรองตามกฎหมาย ทำให้สถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ตั้งอยู่ในฐานะมหาวิทยาลัยการกำกับของรัฐ (กึ่งรัฐ+เอกชน)

⁴⁸ ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร. อินโฟกราฟิกพุทธอาเซียน, (นันทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรีณัตติง, 2561), หน้า 98.

ประเทศ	ภาคการศึกษา พุทธศาสนา	จำนวน	
		รัฐ	เอกชน
เมียนมา	พุทธ 90% วัด 45,000 แห่ง พระสงฆ์สามเณร 500,000 รูป	พุทธศาสนาจัดการศึกษา 4 ระบบ -สอบส่วนกลาง/ปฐมเปีย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปฎิภุทธ มหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1.Pali University, Yangon 2.International Theravada Buddhist Missionary University, Yangon 3.Sitagu International Buddhist Academy (SIBA) Sagaing Hill, Myanmar 4.State Pariyatti Sasana University, Mandalay 5.International Buddhist Education Center,Sagaing 6.Buddhist University, Yangon 7.Buddhist Universtiy, Mandalay Sitagu (SIBA) 8.International Buddhist University (SSBU) 9.Mon State Buddhist University 10.Sariputta College	เอกชนจัดการศึกษา 2 ประเภท/แห่ง -สอบของภิกษุภิกษุวิงสะ -สอบของเณร/เณรจ่อ

หมายเหตุ: ฟิลิปปินส์ คริสต์ 92% มหาวิทยาลัยรัฐ 100 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 943

ตาราง 2.1.10 แสดงภาควิชาจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เมียนมา

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานวัตร, 2561

หน่วยงานบริหารอุดมศึกษา เมียนมา

กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาโดยตรง มีมหาวิทยาลัยของรัฐที่ขึ้นตรงกับกระทรวงนี้ จำนวน 58 แห่ง ส่วนมหาวิทยาลัยที่อยู่ในการกำกับดูแลโดยกระทรวงอื่น จำนวน 47 แห่ง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข ดูแลเกี่ยวกับการแพทย์และการสาธารณสุขอื่นๆ กระทรวงเกษตรและการชลประทาน รับผิดชอบสถาบันเกษตรกรรม กระทรวงกลาโหม รับผิดชอบดูแลวิทยาลัยป้องกันประเทศ กระทรวงการป่าไม้ ดูแลกิจการสถาบันไม้ รวมถึงมหาวิทยาลัยพัฒนาเผ่าชนต่าง ๆ

ความหมายการจัดการศึกษา

ประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา มีความหมายการจัดการศึกษาที่คล้ายกันคือ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพมนุษย์ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม แนวคิด การประพฤติ ปฏิบัติ สร้างศักยภาพทางความคิด การกระทำ สร้างความสมดุลทางสังคม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันได้ มีหลักการ มีเหตุผล แก้ปัญหาที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับพระพุทธศาสนาที่พัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักไตรสิกขา คือ ศีลพัฒนาด้านกาย วาจา สมาธิ พัฒนาด้านจิตใจให้มีความฉลาดในอารมณ์ สังคม คุณธรรมจริยธรรม ปัญญา พัฒนาความคิดให้คิดตรง ถูกต้อง คิดบวก มองโลกตามความจริงอย่างที่เป็น (as it really is=suchness)

ฟิลิปปินส์ ถือว่า การศึกษาคือเครื่องมือพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน เป็นการจัดการศึกษาแบบ Education for all or Go Education ตัวอย่างมหาวิทยาลัยอดัมสันมีคติอยู่ว่า การศึกษามีหัวใจกระจายอำนาจแบบ School Based Management จัดการโครงการศึกษาแบบ K-12

เมียนมา จัดการศึกษาโดยถือว่า เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered Approach) ส่งเสริมความริเริ่ม วิเคราะห์ วิจัย และทักษะในการแก้ปัญหา เป็นที่ยอมรับว่ามีส่วนให้คุณภาพดีขึ้น กระทรวงศึกษาธิการมีวิสัยทัศน์การศึกษาว่า “การศึกษาเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นส่วนประกอบสำคัญในคุณภาพชีวิต เป็นเครื่องค้ำประกันคุณภาพทางสังคมและศีลธรรมเป็นเครื่องมือผลิตผลทางเศรษฐกิจ” และถือคติเดียวกับฟิลิปปินส์ คือ การศึกษาสำหรับทุกคน (Education for all)

หลักการสำคัญการจัดการศึกษา เมียนมา

นางออง ซาน ซูจี ที่ปรึกษาแห่งรัฐเมียนมา กล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มขึ้นด้วยการศึกษา และเราต้องพิจารณาให้ได้ว่าเราต้องการอะไรบ้างเพื่อที่จะให้เกิดผลสำเร็จต่อแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษา เป็นที่มาของแผนยุทธศาสตร์การศึกษาของเมียนมา โดยกำหนดไว้ว่า ปรับปรุงการเรียนการสอน และให้ความสำคัญต่อคนทุกกลุ่มในสังคม ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย มาตรการที่อยู่ระหว่างการเสนอ รวมถึงเพิ่มจำนวนปีสำหรับการศึกษาพื้นฐานอีกสองปีเป็นทั้งหมด 13 ปี และจะมีการใช้หลักสูตรใหม่ ที่ให้ความสำคัญหลักต่อการเรียนรู้ของเด็กและห้องเรียนที่มุ่งเน้นการตอบโต้ปฏิสัมพันธ์ ไม่ใช่การศึกษาแบบท่องจำอย่างเดียว

ประเทศเมียนมา มีหลักการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยรัฐบาลออกข้อกำหนดเป็นนโยบายการศึกษาผ่านวิสัยทัศน์ พันธกิจ ว่า

วิสัยทัศน์ (Vision)

มุ่งสร้างมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยระดับชาติชั้นนำ (To strive towards the emergence of a leading National Research University)

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมพื้นฐานการสอนที่มีคุณภาพอย่างมีจริยธรรม มีอาชีพและมีหลักการ
2. ฝึกฝนและพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เป็นนักวิชาการและมีอาชีพ

3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดีให้สามารถจัดการที่แข็งแกร่งเพื่อความก้าวหน้าของงานวิชาการและการวิจัย

4. นำผลการวิจัยเพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคม

5. เพิ่มภาระงานทำงานร่วมกันกับประชาคมทั่วโลกเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนไปของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

6. สนับสนุนการพัฒนาความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ในพื้นที่และในชาติ

องค์ประกอบการจัดการศึกษา ประการสำคัญหรือหลัก ๆ คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิต ซึ่ง ปัจจัยนำเข้าจะเกี่ยวข้องเริ่มจากนโยบายการศึกษาจากภาครัฐ องค์การการศึกษาภาครัฐ เช่น คณะกรรมการมาตรฐานอุดมศึกษา (สกอ.) ลงมาถึง ยุทธศาสตร์ของสถาบันการศึกษานั้น ตลอดถึงกระบวนการเข้าศึกษา ของนิสิต อาจารย์ การเงินต่าง ปัจจัยกระบวนการ เป็นขั้นตอนปฏิบัติตามนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ ปัจจัยผลผลิต คือ ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรมคือ การสำเร็จการศึกษาของนิสิต รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น (1) จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (2) การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ (3) การประเมินผลการเรียน

กระบวนการจัดการศึกษา ก็จะรวมเอาปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิตเป็นกระบวนการจัดการศึกษา เริ่มจาก (1) นโยบายการศึกษาภาครัฐ (2) กระจายอำนาจจากภาครัฐสู่เขตการศึกษาสู่อำเภอและท้ายสุดคือสู่โรงเรียน (3) มาตรฐานการศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ประเภทยุทธศาสตร์การกุศล องค์การศาสนา หรือกระทรวงอื่นที่ไม่ใช่ กระทรวงศึกษาธิการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาด้วย (4) ส่งเสริมวิชาชีพ เรื่องนี้เห็นได้ชัดจากการจัดการศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์ที่จัดให้มีการศึกษาโดยสมัครใจ หรือการศึกษาระยะแทนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี และเป็นการบังคับซึ่งเรียนฟรีอีกด้วยเป็นการสร้างทักษะอาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงวัยที่ว่างงาน ส่วนประเทศไทยนั้นจะมีระดับอาชีวะ 2-4 ปี ต่อจากมัธยมต้น เป็นระดับ ปว.ช. ปว.ส. (5) ระดมทรัพยากร กล่าวคือ ทรัพยากรบุคคลที่มีความมีความรู้ ความสามารถด้านอาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทรัพยากรที่เป็นทรัพย์สิน นั่นคือ คือทุนการเงิน ทุนสถานที่ ทุนอาคาร (6) มีส่วนร่วม โดยร่วมลงทุน ร่วมจัดสรร ร่วมบริหาร โดยตัวแทนกรรมการสถานศึกษาจากหลากหลายอาชีพเข้าร่วมเป็นภาคีบริหารโรงเรียนแม้ระดับมหาวิทยาลัยก็จะมีกรรมการจากภายนอกเป็นกรรมการสภาวิทยาลัยหรือกรรมการชุดต่าง ๆ รองลงมา

ภาคีหรือการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านที่สำคัญคือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านงานบุคคล ด้านบริหารงานทั่วไป ที่เป็นรูปธรรม ประเทศฟิลิปปินส์มีมากมาย ระดับมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวน 943 แห่ง เกือบร้อยละแปดสิบเป็นองค์การกุศลของศาสนาคริสต์ เช่น มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยเด ลา ซเล เมืองมะนิลา ที่ก่อตั้งมาหลายทศวรรษ ขณะที่มหาวิทยาลัยรัฐมีเพียง 100 แห่ง ในส่วนประเทศเมียนมา มหาวิทยาลัยของรัฐบาลมี 58 แต่มีกระทรวงอื่นจัดการศึกษาภายใต้กำกับของกระทรวงศึกษาธิการอีก 47 แห่ง และมีภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาช่วยจัดการศึกษาด้วย เพราะเมียนมาเป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่มีประชากรพุทธถึง 90% และเป็นศาสนาประจำชาติ ต่างจากฟิลิปปินส์ที่มีประชากรพุทธ 1.5 % ส่วนใหญ่เป็นคริสต์ถึง 92% จึงแยกการจัดการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ 1. การศึกษาที่จัดโดยภาครัฐ ได้แก่ -สอบ ส่วนกลาง/ปฐมวัย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปริญญาตรี -มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยบาลี)

2. การศึกษาที่จัดโดยเอกชน ได้แก่ -สอบของภิกษุภิกษุวิงสา -สอบของเนร/เนรจ่อ⁴⁹

เมื่อเทียบมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้ง 2 แห่งที่มีการบริหารจัดการแบบเอกชนโดยคณะสงฆ์ ผู้บริหารสูงสุด ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณวุฒิคุณสมบัติเพียงพอ แต่ก็อิงอาศัยภาครัฐที่ผ่านการรับรองตามกฎหมาย ทำให้สถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ตกอยู่ในฐานะมหาวิทยาลัยการกำกับของรัฐ (กึ่งรัฐ+เอกชน)

ในประเทศไทย มีองค์กรเอกชนประเภทมูลนิธิ เช่น โรงเรียนสืบทอด พิชญโลก องค์พระสงฆ์ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมต้น-ปลาย ถึงระดับมหาวิทยาลัย (มจร.) องค์กรอิสลาม เช่น โรงเรียนปอเนาะ องค์กรคริสต์จักร เช่น โรงเรียนเซนต์นิโคลาส มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ รวมถึงกระทรวงอื่น ๆ ของรัฐที่ไม่ใช่กระทรวงศึกษาธิการ เช่น กระทรวงมหาดไทย โรงเรียนเทศบาล เป็นต้น

ประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา การนำหลักการประยุกต์ใช้ต่อการจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของสังคมส่วนใหญ่ที่ทุกการบริหารจัดการมุ่งหวังคือ ความเสมอภาค คุณภาพที่พึงจะได้รับเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยเริ่มจากแนวคิดทฤษฎีแบบวิน วิน (ธรรมาธิปไตย) มหาวิทยาลัยโมเดลในการประยุกต์ใช้เรื่องนี้ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยตั้งคณะอาเซียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2506 ประกอบด้วย 4 ภาควิชา พ.ศ. 2556 ตั้งศูนย์อาเซียนศึกษาเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นศูนย์กลาง (HUB) ของการศึกษาพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2560 – 2564 จัดทำแผนกลยุทธ์พัฒนาศูนย์อาเซียนศึกษา มีการจัดการจัดการโดยคณะกรรมการประจำศูนย์อาเซียน ณ ปัจจุบันเปิดหลักสูตรอาเซียนศึกษา ระดับปริญญาโท สังกัดวิทยาพุทธศาสตร์นานาชาติ มจร. ส่วนกลาง

การประยุกต์โดยหลักการ หลัก ๆ คือ (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding) (4) การประสานงาน (Coordinating) (5) การควบคุม (Controlling) สอดคล้องกับแนวคิดของ Henri Fayol เรื่อง General and Industrial Management

สรุปได้ว่า ที่มาการจัดการศึกษาของอาเซียนนั้นมาตามปริญญาอาเซียน กฎบัตรอาเซียน และส่วนประกอบ 3 เสาหลักอาเซียนเสาที่ 3 คือ สังคม-วัฒนธรรม (Socio-cultural Pillar) มีความหมายการจัดการศึกษาว่า การศึกษาคือการเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีส่วนสำคัญคือพัฒนาโดยองค์รวมด้านกาย จิต ปัญญา สังคม พัฒนากาย จิต มีการศึกษา 2 ประเภทหลัก คือ ประเภทสามัญ ประเภทอาชีพ มีองค์ประกอบจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียน หรือปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลิตผล มีกระบวนการจัดการศึกษาเริ่มจาก นโยบาย กระจายอำนาจ มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมวิชาชีพ ระดมทรัพยากร มีส่วนร่วม กำหนดให้มีส่วนร่วมบริหาร วิชาการ บุคลากร งบประมาณ มีแนวทางการประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา คือแผนยุทธศาสตร์ มาตรฐานความรู้ 5 ด้าน การวัดประเมินผล ถือรูปแบบการจัดการศึกษาประชาคมอาเซียนโดย 3 ปัจจัยหลัก มีพหุภาคีการจัดการโดยหน่วยงานของรัฐหลายกระทรวง หน่วยงานเอกชน องค์กรมูลนิธิ องค์กรศาสนา

⁴⁹ ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร. อินโฟกราฟิกพุทธอาเซียน, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง, 2561), หน้า 98.

2.2 แนวคิดเครือข่ายการศึกษาอาเซียน

ประเด็นแนวคิดเครือข่ายการศึกษาอาเซียน เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ประชาคมอาเซียนนี้ ตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 คือศึกษาเครือข่ายทางการศึกษาประเทศ ฟิลิปปินส์และเมียนมา ผู้วิจัยมีกรอบในการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ที่มาของเครือข่ายการศึกษา
- 2) ความหมายเครือข่ายการศึกษา
- 3) หลักการสำคัญการศึกษา
- 4) กำเนิดเครือข่ายการศึกษา
- 5) ประเภทเครือข่ายการศึกษา
- 6) องค์ประกอบเครือข่ายการศึกษา
- 7) ลักษณะของเครือข่ายการศึกษา
- 8) เครือข่ายแบบมีส่วนร่วม
- 9) ระดับการมีส่วนร่วม
- 10) กิจกรรมเครือข่ายการศึกษา
- 11) กระบวนการเครือข่ายการศึกษา
- 12) การประยุกต์ใช้การศึกษา
- 13) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนการศึกษา

1) ที่มาของเครือข่าย

เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง กำหนดกิจกรรมที่บ่งชี้ถึงเครือข่ายว่า “แนวทางความตกลงร่วมมือทางวิชาการระหว่าง สถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ พ.ศ. 2550 ข้อ 4.1 ว่าด้วย ความตกลงร่วมมือทางวิชาการกล่าวคือความตกลงร่วมมือเพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนการวิจัยการถ่ายทอดเทคโนโลยีการให้บริการทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนด้านศิลปะและวัฒนธรรมหรือ กิจกรรมทางวิชาการอื่นๆที่สภาสถาบันอุดมศึกษาไทยเห็นควรดำเนินการความตกลงร่วมมือกับ สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศทั้งในลักษณะทวิภาคีและพหุภาคี”¹ เรื่องนี้ชี้ชัดว่า สกอ. ให้ความสำคัญสนองตอบนโยบายการศึกษาและแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ แท้จริงก็ทำเรื่องนี้มาก่อน และทำกับหน่วยงานอื่น ๆ เสมอ แต่การมีปฏิสัมพันธ์ให้เข้มข้น

¹ สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง, (กรุงเทพฯ : บริษัททวงศ์สว่างพับลิชชิ่งแอนด์พริ้นติ้ง จำกัด, 2560), หน้า 88.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และแนวนโยบายของการศึกษาแห่งชาติไว้ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวนโยบายที่ 5 ว่า “ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน”²

พ.ศ. 2543 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินการด้านการศึกษาดำเนินการตามปฏิญญาชะอำ-หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2553 ณ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน และผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ผู้อำนวยการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และผู้แทนกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ ที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบร่างนโยบายเพื่อดำเนินงานตามปฏิญญาชะอำ-หัวหินด้านการศึกษ จำนวน 5 นโยบาย ได้แก่

“นโยบายที่ 1 ว่าด้วย “การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษานักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ภายในปี 2557”

นโยบายที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ

นโยบายที่ 3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษาและครูอาจารย์ในอาเซียน รวมทั้งเพื่อให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพ ทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกของอาเซียน

นโยบายที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียนเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสพการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่างๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

²สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, การบรรยายทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการค้าสู่ประชาคมอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์, 2553), หน้า 23.

นโยบายที่ 5 การพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน”³

อรนุช กนิทสิริรัตน์ ได้กล่าวถึงคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ชินวัตรนายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภาวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554 เกี่ยวกับนโยบายการศึกษาไว้ดังนี้ ข้อ 4.1.7 ความว่าเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน โดยร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอสอดคล้องตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการเร่งรัดการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพรับรองสมรรถนะการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีพและการจัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานให้ครบทุกอุตสาหกรรม⁴

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้สรุปประเด็นร่วมที่สำคัญเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในการบรรยายเรื่อง“ก้าวสู่ประชาคมอาเซียนใน ค.ศ.2015” โดยวิฑูรย์ ศรีวิหค อธิบดีกรมอาเซียนและการบรรยายเรื่อง“ประชาคมอาเซียนกับอนาคตการศึกษาไทย”โดย พินิติ รตะนานุกูล รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาความว่า

1. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในสาระและรายละเอียดของกฎบัตรอาเซียน
2. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเพิ่มพูนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งถูกกำหนดในข้อตกลงเบื้องต้นให้ใช้เป็นภาษาอาเซียนให้แก่คนไทยในทุกระดับ
3. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาของประเทศเพื่อนบ้านอย่างน้อยหนึ่งประเทศ
4. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนและการศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีในเรื่องการสร้างสมดุลงานระหว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรมและลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชาติในภูมิภาคที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน
5. การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านอื่นๆเพื่อรองรับผลอันเนื่องมาจากความร่วมมือในเสาต่างๆเมื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่นการให้ความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจตลอดจนจัดระบบการสนับสนุนด้านการศึกษาโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันการศึกษาในระดับสาขาต่าง ๆ ในรูปแบบเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน AUN (ASEAN University Network) การสร้างระบบการประกันและการประเมินคุณภาพและเกณฑ์มาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบ (benchmark) ทั้งระดับภายในประเทศและกับประเทศอื่นๆในกรอบอาเซียนทั้งในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาการสร้างผลงานวิจัยและการจัดการบริการทางการศึกษาสนับสนุนให้มีการพัฒนาคุณภาพครูครุณาจารย์โดยให้มีการแลกเปลี่ยนระดับศาสตราจารย์มาสอนระดับปริญญา

³ กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินการด้านการศึกษาตามปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน, [ออนไลน์]แหล่งข้อมูล<<http://region6.prd.go.th/main.php?filename=asean04>>, หน้า 49.

⁴อรนุช กนิทสิริรัตน์, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ชินวัตรนายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2554), หน้า 27-27.

โทและเอกในภูมิภาคเพิ่มขึ้นและให้มีการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโทและเอกเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นเป็นต้น⁵

มาตรฐานความรู้อาเซียน

เรื่องนี้ ถือว่าเป็นที่มาของเครือข่ายอย่างหนึ่ง คือมาตรฐานความรู้อาเซียน โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒน์ น ๑ คนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ที่ว่า “การศึกษาตลอดชีวิต” คือ การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมเข้าสู่ ร ะ ช ๑ ค ม สังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ได้แก่

1) การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการดำเนินการ ดังนี้

(1) พัฒนาหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งด้านวิชาการทักษะชีวิตและนันทนาการที่ครอบคลุมทั้งศิลปะดนตรีกีฬาวัฒนธรรมศาสนาประชาธิปไตยความเป็นไทยและเรื่องอาเซียน

(2) ส่งเสริมการใช้และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลัก รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาสากลอื่นที่เหมาะสมและภาษาประเทศเพื่อนบ้านควบคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรมและสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

2) การพัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติโดยสร้างระบบความเชื่อมโยงระหว่างคุณวุฒิทางการศึกษาตามระดับการเรียนรู้กับคุณวุฒิวิชาชีพตามระดับความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนที่เทียบเคียงกับมาตรฐานสากลเพื่อให้แรงงานมีสมรรถนะและมีเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพที่ชัดเจนตลอดจนสนับสนุนการเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรีด้านแรงงานภายใต้กรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อย่างเป็นรูปธรรม

(2) สอดแทรกการพัฒนาคนทุกช่วงวัยด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลายสอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(3) เน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์

⁵สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, การบรรยายทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการค้าสู่ประชาคมอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์, 2553), หน้า 99-105.

ด้วยปัญหาการสร้างแรงจูงใจปลูกฝังค่านิยมในการเรียนสายอาชีพและการประกอบอาชีพอิสระการยกระดับคุณภาพมาตรฐานอาชีวศึกษาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายและสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษารวมทั้งสร้างเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังแรงงานกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะสถานประกอบการสถาบันเฉพาะทางควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับนานาชาติ

(4) เตรียมความพร้อมคนไทยในการรับประโยชน์และลดผลกระทบที่จะเข้ามาพร้อมกับการเข้าออกของแรงงานอย่างเสรีสร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถของคนไทยในการออกไปทำงานต่างประเทศยกระดับทักษะด้านอาชีพและทักษะด้านภาษาควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมจากผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีรวมทั้งเร่งปรับปรุงการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติให้เป็นระบบ

3) การสร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทยและยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิดและสร้างความเป็นเอกภาพในสังคมตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลกโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนเพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและการรับรู้ข้อมูลสื่อสารซึ่งกันและกัน⁶

เกณฑ์มาตรฐานการผลิตบัณฑิตอาเซียน

เรื่องนี้ ถือว่า เป็นที่มาของการจัดการมีเครือข่ายอาเซียนอย่างหนึ่ง โดย สำนักงานเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Asean Univesity Network : AUN) ได้ แสดงเกณฑ์มาตรฐานอาเซียนด้านการผลิตบัณฑิตซึ่งทำให้คุณลักษณะความเป็นนานาชาติในการจัดการศึกษาของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้นโดยการปรับปรุงรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตรสาขาวิชาจำนวนทั้งสิ้น 15 เกณฑ์ซึ่งสามารถสรุป รายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิตของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน⁷ ดังตารางนี้

⁶สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การประชุม ประจำปี 2556 ของสศช. เรื่อง เส้นทางประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน, พ.ศ. 2556, หน้า7-8.

⁷AUN Secretariat, ASEAN University Network Quality Assurance, Guideto AUN Actual Quality Assessmentat Program Level (VersionNo.2.0), (Bangkok : Chulalongkorn University, 2011), p.10-44.

เกณฑ์ประเมิน	ตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิต
1.ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนและทำความเข้าใจในหลักสูตร
	1.2 หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	1.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังครอบคลุมความรู้และทักษะทั่วไปรวมถึงความรู้และทักษะเฉพาะทาง
	1.4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสะท้อนความต้องการของผู้ได้รับประโยชน์
2.ข้อกำหนดของหลักสูตร	2.1 มหาวิทยาลัยประกาศใช้ข้อกำหนดของหลักสูตร
	2.2 กรอบหลักสูตรแสดงให้เห็นถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
	2.3 กรอบกำหนดของหลักสูตรทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบข้อมูลตามที่ต้องการ
3.โครงสร้างและเนื้อหาในหลักสูตร	3.1 เนื้อหาในหลักสูตรมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะทั่วไปกับความรู้และทักษะเฉพาะสาขา
	3.2 หลักสูตรสะท้อนวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย
	3.3 การสนับสนุนของแต่ละวิชาในหลักสูตรเพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน
	3.4 หลักสูตรมีองค์ประกอบเชื่อมโยงเป็นทิศทางเดียวกันโดยวิชาและเนื้อหารายวิชาต่างๆ มีการบูรณาการกัน
	3.5 หลักสูตรแสดงให้เห็นทั้งความกว้างและความลึกทางวิชาการ
	3.6 หลักสูตรประกอบด้วยตั้งแต่รายวิชาพื้นฐานจนถึงรายวิชาเฉพาะทางรวมถึงการทำโครงการหรือวิทยานิพนธ์
	3.7 หลักสูตรมีความทันสมัย
4.กลยุทธ์การเรียนการสอน	4.1 คณะหรือหน่วยงานมีกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ชัดเจน
	4.2 กลยุทธ์การเรียนการสอนทำให้นักศึกษาได้ความรู้และสามารถใช้ความรู้ในเชิงปฏิบัติ
	4.3 กลยุทธ์การเรียนการสอนที่ใช้คำนึงถึงผู้เรียนและกระตุนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
	4.4 กลยุทธ์การเรียนการสอนจะช่วยกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
5.การประเมินนักศึกษา	5.1 การประเมินนักศึกษาดำเนินการตั้งแต่การรับเข้าการติดตามความก้าวหน้าระหว่างศึกษาและการประเมินเมื่อสำเร็จการศึกษา
	5.2 การประเมินดำเนินการโดยอิงจากเกณฑ์
	5.3 การประเมินนักศึกษาดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลาย
	5.4 การประเมินนักศึกษาสะท้อนผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและเนื้อหาของหลักสูตร
	5.5 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ
	5.6 วิธีการประเมินต้องครอบคลุมวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
	5.7 มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจนและสอดคล้องกัน

ตาราง 2.2.1 (ต่อ)

6.คุณภาพบุคลากรสายผู้สอน	6.1 บุคลากรมีความสามารถในการงานของตนเอง
	6.2 มีบุคลากรเพียงพอที่จะทำงานตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
	6.3 การสรรหาบุคลากรและการเลื่อนตำแหน่งตั้งอยู่บนคุณค่าทางวิชาการ
	6.4 บุคลากรทราบและเข้าใจบทบาทและความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ระหว่างกัน
	6.5 จัดสรรหน้าที่ให้มีความเหมาะสมกับคุณสมบัติประสบการณ์และทักษะ
	6.6 ระบบจัดการเวลาและระบบจูงใจถูกออกแบบมาสนับสนุนคุณภาพของการเรียนการสอน
	6.7 บุคลากรมีความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ
	6.7 มีกระบวนการทบทวนประชุมพิจารณาและปรับการมอบหมายงาน
	6.9 มีการวางแผนและปฏิบัติตามแผนในเรื่องการสิ้นสุดการจ้างการเกษียณอายุงาน
	6.10 มีระบบประเมินการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
7.คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน	7.1 เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีความรู้ความสามารถและความพึงพอใจในการให้บริการ
	7.2 มีบุคลากรเพียงพอสำหรับงานด้านปฏิบัติการและความพึงพอใจในการ
	7.3 มีบุคลากรเพียงพอสำหรับงานคอมพิวเตอร์และความพึงพอใจในการให้บริการ
	7.4 มีบุคลากรเพียงพอต่อการให้บริการนักศึกษาและความพึงพอใจในการให้บริการ
8.คุณภาพนักศึกษา	7.1 มีนโยบายที่เหมาะสมสำหรับการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตร
	7.2 มีกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาในหลักสูตรดำเนินการอย่างเหมาะสม
	7.3 ภาระงานในการเรียนของนักศึกษามีความสอดคล้องกับภาระงานในการเรียนที่ระบุไว้ในหลักสูตร
9.การสนับสนุนและให้คำปรึกษานักศึกษา	9.1 มีระบบการตรวจสอบความคืบหน้าของนักศึกษาที่เพียงพอ
	9.2 นักศึกษาได้รับการแนะนำทางวิชาการสนับสนุนและพัฒนาเกี่ยวกับสมรรถนะของตนเองอย่างเหมาะสม
	9.3 มีการให้คำปรึกษานักศึกษาอย่างเพียงพอ
	9.4 นักศึกษามีความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม
10.โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	10.1 มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการบรรยายจำนวนห้องเรียนและอุปกรณ์ในห้องเรียนมีความเหมาะสม
	10.2 ห้องสมุดมีเพียงพอและทันสมัย
	10.3 ห้องปฏิบัติการมีเพียงพอและทันสมัย
	10.4 คอมพิวเตอร์มีเพียงพอและทันสมัย
	10.5 สิ่งแวดล้อมเชิงสุนทรีย์และมาตรฐานความปลอดภัยเป็นไปตามข้อกำหนดในทุก

ตาราง 2.2.1 (ต่อ)

11.ระบบประกันคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน	11.1 การพัฒนาหลักสูตรดำเนินการโดยบุคลากรสายผู้สอนทั้งหมด
	11.2 การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
	11.3 การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการตลาดแรงงาน
	11.4 หลักสูตรได้รับการประเมินอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาที่เหมาะสม
	11.5 มีการประเมินหลักสูตรและรายวิชาอย่างเป็นระบบโดยนักศึกษา
	11.6 ความคิดเห็นของนักศึกษาที่หลากหลายจะต้องถูกนำมาใช้ในการปรับปรุง
	11.7 กระบวนการเรียนการสอนแผนการประเมินรูปแบบการประเมินและการประเมินตัวเองจะขึ้นอยู่กับประกันคุณภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
12.กิจกรรมการพัฒนาบุคลากร	12.1 มีการวางแผนที่ชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านวิชาการและการสนับสนุน
	12.2 กิจกรรมการฝึกอบรมและการพัฒนาพนักงานทั้งในด้านวิชาการและการสนับสนุนที่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการที่ระบุไว้
13.ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	13.1 มีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ใช้บัณฑิตอย่างเป็นระบบและพอเพียง
	13.2 มีสำรวจความคิดเห็นจากนักศึกษาและศิษย์เก่าอย่างพอเพียง
	13.3 มีสำรวจความคิดเห็นจากพนักงาน/บุคลากร
14.ผลผลิต	14.1 อัตราการสำเร็จการศึกษาและการลาออกกลางคันเป็นระดับที่น่าพอใจและ
	14.2 ค่าเฉลี่ยเวลาของผู้สำเร็จการศึกษาเป็นที่น่าสนใจ
	14.3 การจ้างงานของผู้สำเร็จการศึกษาเป็นที่น่าสนใจ
	14.4 ระดับของกิจกรรมการวิจัยโดยนักวิชาการเจ้าหน้าที่และนักศึกษาเป็นที่น่าสนใจ
15.ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	15.1 ความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียเป็นที่น่าสนใจ

ตาราง 2.2.1: แสดงสรุปเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินมาตรฐานการผลิตบัณฑิตของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

นายสุบิน ยุระรัช กล่าวถึงคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่มีมาตรฐานสู่สากลแม้แต่จะเป็นระดับอาเซียนก็ตาม ว่า “คุณลักษณะของบัณฑิตที่อาเซียนคาดหวังมีจำนวน 26 คุณลักษณะ ซึ่งเป็นการแบ่งคุณลักษณะของบัณฑิตตามทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Bloom’s Taxonomy of Educational Objectives) ของ Bloom & Others (1971) ได้แก่ 1) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) มีจำนวน 12 คุณลักษณะได้แก่ทักษะทางปัญญาความรู้ในสาขาวิชาการคิดสร้างสรรค์การคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์การคิดเชิงวิพากษ์ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาความสามารถเชิงตัวเลขความสามารถในการบริหารจัดการตนเองการบริหารเวลาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความสารถด้านภาษาอังกฤษ 2) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) มีจำนวน 8 คุณลักษณะได้แก่คุณธรรม/จริยธรรม/จรรยาบรรณในวิชาชีพความซื่อสัตย์สุจริตทัศนคติที่ดีต่องาน/

เพื่อนร่วมงานการมองเห็นคุณค่าในตนเองความเป็นผู้นำบุคลิกภาพที่ดีความตระหนักในตนเองการตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรแรงจูงใจในการทำงานมุมมองสากล/ความเป็นพลโลกความมั่นใจ 3) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) มีจำนวน 6 คุณลักษณะได้แก่ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทักษะการทำงานเป็นทีมทักษะทางสังคม/ทักษะระหว่างบุคคล ทักษะการปฏิบัติ/ทักษะทางวิชาชีพทักษะการสื่อสารทักษะในการปรับตัวและทักษะในการสืบค้นข้อมูลนอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงอาชีพที่ประชาคมอาเซียนคาดหวังมีจำนวน 15 อาชีพ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์พยาบาลนักสำรวจผู้เชี่ยวชาญการประมง นักเทคโนโลยีการอาหารวิศวกรสถาปนิกผู้ประกอบการอาชีพด้านบริการท่องเที่ยวมัคคุเทศก์พนักงานโรงแรมภัตตาคารหรือร้านอาหารนักบัญชีนักธุรกิจนักลงทุนหรือเจ้าของกิจการนักกฎหมายหรือนายความและนักสิทธิมนุษยชน”⁸

โดยสรุป คือ ความมุ่งหมายตามเกณฑ์มาตรฐานความรู้ การผลิตบัณฑิตอาเซียนเพื่อตอบสนองประชาคมอาเซียน ที่สำคัญคือ เต้นเหตุดัง 3 เสาหลัก คือ เสาเศรษฐกิจ เสาการเมือง/ความมั่นคง และเสาสังคม/วัฒนธรรม นี้ จะผนวกการศึกษาไว้ด้วย ด้วยเหตุที่การศึกษาเป็นเครื่องมือหลักการแห่งการพัฒนาชาติ จึงต้องพัฒนาให้ไปคู่กับเสาอื่น ๆ แต่เมื่อต้องการให้การศึกษาในประชาคมอาเซียนนี้ก้าวหน้า มั่นคง ทันสมัยเท่าเทียมโลกตะวันตกได้ต้องร่วมมือกันในฐานะเครือข่ายการศึกษา

2) ความหมายเครือข่าย

คำว่า เครือข่าย, การประสานสัมพันธ์, การเชื่อมโยง (network, connection, linking) คือ การติดต่อด้านข่าวสารและการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การเรียนรู้ใหม่ในรูปแบบของเครือข่าย ที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร พัฒนาการไปสู่กว้างระดับรัฐหรือชาติ เป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ที่บุคคล หรือกลุ่ม/องค์กร ได้มีโอกาสติดต่อสื่อสาร สนับสนุนให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายที่บุคคล กลุ่ม และองค์กรกำหนดไว้ โดยมีปรัชญาเครือข่ายว่า กระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (ระดับบุคคล องค์กร ชุมชน ธุรกิจ การท่องเที่ยว คณะสงฆ์)

กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง “การร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรประเภทเดียวกัน หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มองค์กรต่างประเภทกัน ซึ่งมีหลายระดับตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจก การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มโดยดำเนินงานภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ”⁹

⁸ สุบิน ยุระรัช, “การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตไทยสู่อาเซียน”, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ 15 ฉบับที่ 4, (ตุลาคม-ธันวาคม 2556), หน้า 150-151.

⁹ กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย, รายงานการวิจัยสถานการณ์เครือข่ายด้านเด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาสคนพิการและผู้สูงอายุ, (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547), 7. อ้างจาก, สรัญญา จุฑานิล, การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2556, หน้า 9.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่า “เครือข่ายอาจเป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล/กลุ่ม/องค์กรประเภทเดียวกัน หรืออาจเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม/องค์กรต่างประเทศ เครือข่ายมีได้หลายระดับตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจก เช่น การเชื่อมโยงระหว่างข้าราชการกับข้าราชการด้วยกัน การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่ม เช่น การเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม เช่น การเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาด้วยกัน หน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชนสถานศึกษากับหน่วยงานธุรกิจ เป็นต้น และการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่”¹⁰

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโณ นิยามเครือข่ายทางสังคมว่า “ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย โดยเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการสื่อสารความร่วมมือการพึ่งพาอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย”¹¹ ดังภาพนี้

ภาพ 2.2.1: แสดงความเชื่อมโยงบุคคล กับ บุคคล
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

¹⁰ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย, 2543), หน้า 28.

¹¹ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโณ, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: โครงการสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2547), หน้า 6.

ภาพ 2.2.2: แสดงความเชื่อมโยงกลุ่ม กับ กลุ่ม
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

แผนภาพ 2.2.3: แสดงองค์กร กับ องค์กร
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

แผนผัง 2.2.4: แสดงความเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กร กับ องค์กร
แหล่งที่มา : <https://www.google.com>, 2561

สนธยา พลศรี อ่างในพระดาวเหนือบุตริสทา รายงานวิจัย เรื่องการสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบรมมนำสุขอำเภอดงเสถียร จังหวัดสุโขทัย ให้ความหมายเครือข่ายว่า “ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคลบุคคลต่อกลุ่มกลุ่มต่อกลุ่มเครือข่ายต่อเครือข่ายกลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกันพบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกันดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้นแต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกันสิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันคือวัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”¹²

วิชัย แสงศรี ให้ความหมายของเครือข่ายว่า “การสร้างความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยมีหลักการข้อตกลงและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนระหว่างคนกับคน คนกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่มและเครือข่ายต่อเครือข่าย ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ โดยอาจผ่านเข้ามาทางผู้นำกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มให้สมาชิกของกลุ่มที่ประกอบอาชีพเดียวกันและทำงานร่วมกัน เป็นวิธีการถ่ายทอดที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งนี้จะ

¹² สนธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นตังแฮร์ส, 2550) หน้า 207, อ่างใน พระดาวเหนือ บุตริสทา “การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพบรมมนำสุขอำเภอดงเสถียรจังหวัดสุโขทัย, 2557, หน้า 14.

ประสบความสำเร็จได้เพราะมีผู้นำที่มุ่งให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงประสบความสำเร็จ นอกจากนี้การเรียนรู้ของสมาชิกในเครือข่ายมีอยู่ตลอดเวลาการเรียนรู้บางอย่างก็รับจากภายนอกเข้ามาเกือบทั้งหมดแต่บางอย่างก็มีการปรับและประยุกต์ให้ใช้ได้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาวิชาชีพ”¹³

ด่วน เปาชีกูจิ ให้ความหมายเครือข่ายว่า “การรวมตัวของกลุ่มที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีระยะเวลาอันพอควร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันและหากบรรลุวัตถุประสงค์หนึ่งแล้ว เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ใหม่ได้และยังเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคลกลุ่มและองค์กรผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการสื่อสารความร่วมมือการพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลายตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน”¹⁴

3) หลักการสำคัญของเครือข่าย

หลักการสำคัญของเครือข่าย ต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างบุคคล กับ บุคคล กลุ่ม กับ กลุ่ม บุคคล กับ กลุ่ม เครือข่าย กับ เครือข่าย ด้วยเหตุนี้ ในฐานะผู้วิจัย ถือว่าเครือข่ายการศึกษามีความสำคัญมาก เพราะให้คุณประโยชน์ทั้งทางกายภาพ เช่น รูปแบบการจัดอาคาร สถานที่ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของสิ่งที่เกี่ยวข้อง แม้ธงอาเซียน มีลักษณะเต็มไปด้วยความหมายด้วยสถานศึกษาที่มีห้องอาเซียนต้องประกอบด้วยสื่ออาเซียนอย่างไรส่วนในทางจินตภาพ จะมีความคิดเป้าหมายที่แสดงความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น แนวคิดการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา หรือการเปิดหลักสูตรบริการวิชาการแก่สังคมระยะสั้นในกลุ่มอาเซียน เป็นต้น

อดิเรก พันเชื้อว ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมา กล่าวถึงเครือข่ายทางการศึกษาว่า “การสร้างระบบเครือข่าย (Network) กับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศจะช่วยเพิ่มทรัพยากรด้านวิทยาการความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นที่มาของการเรียนรู้ร่วมกันใช้ทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยีร่วมกัน เป็นที่มาของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการพัฒนาคณาจารย์ การแลกเปลี่ยนคณาจารย์และการแลกเปลี่ยนนักศึกษา การสร้างระบบเครือข่ายกับสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคจะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดความซ้ำซ้อนในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ช่วยให้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏจัดการศึกษาที่ตอบสนองจุดเด่นจุดแข็งของตนเอง ลดการแข่งขันหรือกีดกันจากมหาวิทยาลัยลงไปและ

¹³วิชัย แสงสี, การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552, หน้า 27.

¹⁴ด่วน เปาชีกูจิ,ด่วนเปาชี กูจิ, การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย: กรณีศึกษาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคใต้, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554), หน้า 17.

ยังอาจได้กำลังคนอาจารย์และเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัยอื่นมาช่วยเสริมกำลังได้อีกด้วย ผู้ได้รับผลประโยชน์ไปเต็ม ๆ คือประชาชนในท้องถิ่น”¹⁵

เสรี พงศ์พิศ กล่าวว่า นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” ได้รับความนิยมน้อยลงหลายทศวรรษโดยแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากสาเหตุ 3 ประการ คือ

ประการแรก ภาวะการแข่งขันแบบใหม่ (New Competition) ในยุคการค้าใหม่ ทำให้ไม่สามารถใช้โครงสร้างและการบริหารแบบเก่าซึ่งเป็นแบบอำนาจตามลำดับชั้น (Hierarchical) ได้อีกต่อไป อำนาจแนวดิ่ง (รัฐ) ไม่อาจนำองค์กรให้ไปสู่เป้าหมายในยุคใหม่ได้ จึงต้องมีการปรับความสัมพันธ์ให้เป็นแนวนอน (เอกชน) ให้เป็นเครือข่าย

ประการที่สอง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร (IT) ทำให้องค์กรต่าง ๆ สามารถปรับตัวและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและ

ประการสุดท้าย ความก้าวหน้าทางวิชาการที่ก่อให้เกิดเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงสร้างสังคมในลักษณะที่เป็นเครือข่ายและองค์การต่าง ๆ ล้วนมีลักษณะเป็นเครือข่ายทั้งภายในตัวมันเองและในความสัมพันธ์กับองค์การภายนอก”¹⁶

โดยสรุป ประการสำคัญของเครือข่าย คือ การทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นภารกิจความสำคัญของเครือข่าย เมื่อกิจกรรมร่วมกันแล้วสิ่งที่ตามมา คือ การแลกเปลี่ยนกันทางความคิด ทางโครงการ และมีข้อตกลงร่วมกันระดับปฏิญญาร่วมกัน จากนั้นนำไปสู่การสร้างยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน ร่วมกัน ลดปัญหาความซ้ำซ้อนที่ประเทศในกลุ่มประเทศ เช่นกลุ่มประเทศอาเซียนนี้ลงไป จะทำให้กิจกรรมมีความสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น เพราะเป็นการเพิ่มพลังรวมทรัพยากร ข้าราชการทำงานอย่างเต็มอัตรากำลังเพราะพลังของลักษณะเครือข่ายที่มีอำนาจต่อรองเอกภาพ

4) กำเนิดเครือข่าย

จุดกำเนิดของเครือข่ายมีขึ้นโดยอัตโนมัติ เป็นแบบธรรมชาติ เป็นลักษณะสังคมมนุษย์ที่เป็นสังคม ต้องมีการสัมพันธ์ต่อกันและทุกระดับชั้น แล้ววิวัฒนาการไปเป็นเครือข่ายจัดตั้งและเครือข่ายวิวัฒนาการ สอดคล้องแนวคิดของ ธนา ประมุขกุล เครือข่ายมี 3 ลักษณะ ว่า

1. เครือข่ายโดยธรรมชาติ
2. เครือข่ายจัดตั้ง
3. เครือข่ายวิวัฒนาการ¹⁷

¹⁵ อดิเรก พันเชื้อ, “ยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา”, สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2556, หน้า 58.

¹⁶ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยการพิมพ์, 548), หน้า 33-34.

¹⁷ ธนา ประมุขกุล, เครือข่าย, วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กค-กย, 2544, หน้า 26-31.

เครือข่ายโดยธรรมชาติ

แรกสุดนั้น เครือข่ายเป็นแบบธรรมชาติ เป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร การนัดหมายกันแบบไม่เป็นทางการ แสดงให้เห็นว่า ทุกสายงานอาชีพจะมีเครือข่ายของตนเสมอ เป็นเครือข่ายโดยไม่รู้ เป็นเครือข่ายได้โดยอัตโนมัติ เช่นเดียวกับคำว่า วัด ซึ่งพัฒนาการมาจากชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อปึกษาหรือทางการทั้งไม่ทางการ ต่อมาก็สร้างอาคารโถง ๆ แบบเดียวกับศาลาลม เพื่อสะดวกในการประชุม แล้วศาสนาก็เข้ามา จึงสร้างที่พักสงฆ์ขึ้นใกล้เคียงกับศาลานั้น ต่อมามีการอบรมธรรม เรียนธรรม เรียน กอ ขอ กอกา ตามแบบสมัยการเรียนสมัยศรีอยุธยาที่ส่งบุตรชายเรียนในวัด ส่วนบุตรสาวให้เรียนงานบ้านการเรือน ผลผลิตกิจกรรมนี้ก็กลายเป็นวัดขึ้นมาถึงปัจจุบัน

เครือข่ายโดยธรรมชาติ มีขึ้นโดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะการทำการค้าขายที่ต้องมีผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้ซื้อ ซึ่งผู้ซื้อจะเป็นเครือข่ายของผู้ขาย เพราะนำสินค้าเข้าก็จะประมาณการความต้องการผู้ซื้อก่อนที่จะมีมากมีน้อยเพียงไร ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น มีรูปแบบการขายสินค้าขึ้นมาว่า คำปลีก กับคำส่ง ซึ่งคำว่าคำปลีกมีวางจำหน่ายเป็นที่ เช่น ตลาดนัด ตลาดสี่มุมเมือง เป็นต้น ส่วนคำส่งนั้น คือแยกเป็นสินค้าย่อย ๆ ส่งตามร้านค้าหรือผู้ส่งสินค้าเพื่อบริโภคหรือเพื่อจำหน่ายเป็นชุดใหญ่ และเครือข่ายอีกแบบหนึ่ง ตามแนวคิดนายธนา ที่ขยายความว่า เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า

เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายชนิดนี้ ไม่ใช่เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ หากแต่มีการจัดตั้งตามวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ในหน่วยงานนั้น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นภาครัฐที่ใช้อำนาจหน้าบริหารเครือข่ายแนวคิดโดยสั่งการลงมาสู่ภาคปฏิบัติการ ตามแนวคิดของนายธนา ที่ขยายความว่า เครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้อำนาจ

เครือข่ายวิวัฒนาการ

เครือข่ายนี้เริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ กลุ่มฮักน่า เป็นต้น

กำเนิดเครือข่ายหนึ่งในสามนี้ สอดคล้องกับการวิจัยนี้ในข้อการแลกเปลี่ยนหมายถึงการแลกเปลี่ยนบุคลากรสายการศึกษาคือ อาจารย์นักศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษาระหว่างไทย กับ เมียนมาหรือประเทศอาเซียน 10 ประเทศ และกำเนิดเครือข่ายประเภทที่ 3 คือ เครือข่าย วิชาการ

5) ประเภทเครือข่าย

นายธนศ ศิริกิจ กล่าวถึงรูปแบบเครือข่ายมี 3 ประเภท คือ

1. เครือข่ายประเภทแลกเปลี่ยน
2. เครือข่ายประเภทติดต่อสื่อสาร
3. เครือข่ายประเภทความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ประชาชน¹⁸

เครือข่ายประเภทแลกเปลี่ยน มีความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก สอดคล้องกับการวิจัยนี้ที่มุ่งเน้นเครือข่ายทางการศึกษา นั่นคือการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษา มีประเภทการแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่างมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยศูนย์ศึกษาพม่า กับ มหาวิทยาลัยภาษา มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ทำการแลกเปลี่ยนอาจารย์โดยอาจารย์ไทยไปสอนภาษาไทย ให้กับนักศึกษาพม่า และพม่ามาสอนภาษาพม่าให้กับนักศึกษาไทย เป็นเหตุปัจจัยให้มีมหาวิทยาลัย เครือข่ายอาเซียนเกิดขึ้น

เครือข่ายประเภทติดต่อสื่อสาร มีความสำคัญไม่แพ้ไปจากข้อแรก มีขอบข่ายใช้ในวง การศึกษาโดยการเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยในต่างประเทศนั้น ต้องมีผู้ประสานงานเป็นเครือข่าย ดำเนินการต่อทางเอกสาร การสมัคร การเข้าอยู่ การเข้าเรียน การมีสิทธิที่จะได้เข้าเรียนใน มหาวิทยาลัยนั้น เช่น มหาวิทยาลัยในประเทศอินเดีย นักศึกษารุ่นพี่จะทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน เติมนเรื่องเอกสารการสมัครให้กับรุ่นน้อง จนมีสถานภาพนักศึกษา

เครือข่ายนี้เน้นลงที่ภาคประชาชน ตามที่พระมหาสุทิตย์ อาภากร กล่าวว่ กระบวนการทำงานของเครือข่ายภาคประชาชนนั้น สามารถจำแนกเป็น 2 ระดับใหญ่ๆ คือ ระดับแรกเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดการตัวเองของชุมชน และระดับที่ 2 เป็นการสร้างโอกาส สร้างศักยภาพของเครือข่ายและขยายกลุ่มองค์กรชุมชน ไปยัง เครือข่ายอื่นๆ จนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศหรือข้ามพรมแดนนอกเขตการปกครองที่โยงใย กันอย่างทั่วถึง การรวมตัวของภาคประชาชนเหล่านี้เป็นพลังที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และการพัฒนาสังคม โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การเรียนรู้ การสืบทอดภูมิปัญญาและกรปรับตัวของ ชุมชน เช่น มูลนิธิการศึกษาเพื่อโลกสีเขียว (กศข.) ชมรมคนรักป่า สมาคมจิตอาสาประเทศไทย กลุ่ม อีกันาน เป็นต้น

¹⁸ธนศ ศิริกิจ, การสร้าง เครือข่ายและ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ, สื่อการบรรยาย, (ม.ป.ป.)

การจัดแยกประเภทและความสัมพันธ์ของเครือข่ายนี้ แยกตามสถานะของเครือข่ายนั้น ซึ่งแต่ละสถานะจะทำงานร่วมกันตามลักษณะอำนาจหน้าที่ คือ

1. เครือข่ายประเภทภาครัฐ
2. เครือข่ายประเภทภาคเอกชน/ประชาชน
3. เครือข่ายประเภทองค์กรพัฒนาชุมชน
4. เครือข่ายประเภทภาครัฐกิจ¹⁹

เครือข่ายประเภทภาครัฐ

เครือข่ายประเภทภาครัฐ มีหลายระดับ มีทั้งระดับประเทศและต่างประเทศ ระดับประเทศ มีตั้งแต่เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ เช่น เครือข่ายประชาคม อ.แม่สอด จ.ตาก เครือข่ายระดับจังหวัด เช่น เครือข่ายประชาคมจ.น่าน เครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ เครือข่ายระดับประเทศ เช่น เครือข่ายสมพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย เครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ เช่น เครือข่ายการพัฒนาของ United Nations Development Programme - UNDP เครือข่ายนี้เป็นเครือข่ายการพัฒนาทั่วโลกของสหประชาชาติที่มีบทบาทส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงและการเชื่อมโยงประเทศต่างๆ ด้วยความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร เพื่อช่วยให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีกว่า

เครือข่ายประเภทภาคเอกชน/ประชาชน

เครือข่ายประเภทนี้ถือเป็นเครือข่ายสังคม ที่เป็นกลุ่มของความสัมพันธ์ที่บุคคลกลุ่มหนึ่งมีต่อกันและกัน ลักษณะของความสัมพันธที่เกิดขึ้นสามารถนำไปใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้นได้ หรืออีกความหมายหนึ่งคือ ชุดของการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล ที่ก่อให้เกิดสายใยผูกพันของครอบครัว เพื่อน และคนรู้จักในช่วงชีวิตของคน เครือข่ายประเภทนี้ มีลักษณะรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชนชนบท มีตั้งแต่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคนและเครือข่าย เครือข่ายภาคนี้สามารถจำแนกเป็นระดับใหญ่ๆ คือระดับแรกเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการตัวเองของชุมชน และระดับที่ 2 เป็นการสร้างโอกาสสร้างศักยภาพของเครือข่ายและขยายกลุ่มองค์กรชุมชน ไปยังเครือข่ายอื่นๆจนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศโดยเครือข่ายภาคประชาชนจะมีการกำหนดความเป็นเครือข่ายผ่านกิจกรรมฐาน

¹⁹ สรัญญา จุฑานิล, การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนของสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2556, หน้า 21.

อาชีพและกระบวนการเชื่อมโยง เช่น เครือข่ายป่าชุมชนเครือข่ายกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายอุตสาหกรรมชุมชนเครือข่ายวิทย์ชุมชน

ตัวอย่างเครือข่ายภาคประชาชน คือ กลุ่มฮักเมื่อนาน เริ่มต้นจากพระสงฆ์ร่วมกับชาวบ้านถึงระดับตำบลอำเภอ จังหวัด มีกิจกรรม สาธารณะมากมาย เช่น บวชป่า รักษาแหล่งต้นน้ำลำธาร ต่อด้านยาเสพติดในหมู่บ้าน รักษาศิลปวัฒนธรรม ฝึกอบรม สล้อ ซอ ซึ่งให้กับคนรุ่นใหม่ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ธุรกิจชุมชน เป็นต้น จนกลายเป็นกิจกรรมระดับประเทศ มีสาขาหลายแห่งในประเทศและต่างประเทศ ในกาณ์นี้ มีองค์กรภาคเอกชน/ประชาชนอื่น ๆ อีกมากมายที่สนใจ เช่น

มูลนิธิการศึกษาเพื่อโลกสีเขียว (กศข.) (Educational Foundation for the Green World)

ชมรมคนรักป่า (Association for the Lover of Forest)

สมาคมจิตอาสาประเทศไทย (Foundation of Republic Mind of Thailand)

สมาคมอาสาสมัครนานาชาติเพื่อการพัฒนาสังคม (ดาหลา) (International Volunteer Association for Social Development)

โครงการครูบ้านนอก มูลนิธิกระจกเงา (The Mirror Foundation)

มูลนิธิพัฒนาชีวิตและการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ (The Foundation for Life's Development and the Education of Race)

มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ (Foundation for Older Persons' Development)

กลุ่มฮักนาน จังหวัดน่าน (Hug Nan, Nan)

เครือข่ายประเภทองค์กรพัฒนาชุมชน

เครือข่ายประเภทองค์กรนี้ จะมีขอบข่ายกว้างกว่าเครือข่ายเอกชน/ประชาชน เพราะเป็นแบบระบอบองค์กรซึ่งองค์กรนี้ต้องขึ้นทะเบียนองค์กร เช่นเดียวกับมูลนิธิ ปัจจุบันประเทศไทยมีหลายองค์กรมาก องค์กรที่เด่น ๆ ชื่อองค์กรการส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองสุขภาพและสิทธิมนุษยชนด้านเด็ก เยาวชนและครอบครัว ภายใต้มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติเป็นองค์กรไม่แสวงหาประโยชน์อยู่ในการกำกับของกระทรวงสาธารณสุข แหล่งทุนคือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีวัตถุประสงค์หลัก ๆ คือ

1. เพื่อสร้างและพัฒนาความรู้ในด้านสุขภาพและสิทธิมนุษยชนด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในกลุ่มเป้าหมายและประเด็นปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วน รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อสร้างเครือข่ายด้านสุขภาพและสิทธิมนุษยชนด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยเฉพาะเครือข่ายด้านวิชาการ ซึ่งนำไปสู่การจัดเวทีนโยบายสาธารณะเสนอ ความรู้ที่ได้จากการศึกษา เพื่อมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3. เพื่อสนับสนุนให้สร้างระบบเฝ้าระวังและการศึกษาตรวจสอบสถานที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิของเด็ก เยาวชน และกระทบต่อสุขภาพ (สุขภาพะ) ของเด็กและเยาวชน ได้แก่ สถานพินิจ

และคุ้มครองเด็กและเยาวชน เรือนจำ ทัดตลสถาน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และสถานสงเคราะห์เด็ก

4. เพื่อสนับสนุนให้มีการศึกษาตรวจสอบหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี

5. เพื่อสนับสนุนให้เกิดกลไกสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการพิทักษ์สิทธิของตน

6. เพื่อให้เกิดกระบวนการสังเคราะห์ความรู้ ไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย? กฎหมาย? หรือแนวทางปฏิบัติต่อหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง คณะรัฐมนตรี และรัฐสภา²⁰

องค์กรเอกชน/ประชาชนอื่น ที่สำคัญมีบทบาทต่อสังคมมาก คือ โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคมเครือข่ายพุทธิกาเครือข่ายผู้ปกครองออนไลน์อาศรมวงศ์สนิท ภายใต้มูลนิธิเสถียรโกเศศ-นาคะประทีปสหพันธ์ครอบครัวเพื่อความสามัคคีและสันติภาพโลก (ประเทศไทย)

เครือข่ายประเภทภาคธุรกิจ

เครือข่ายประเภทธุรกิจ เป็นเครือข่ายภาคธุรกิจ ทุน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดใหญ่ประจำทุกจังหวัด ได้แก่ สมาหภาพการค้าสภาอุตสาหกรรมและเครือข่ายองค์กรธุรกิจเอกชนอื่นๆ ที่ภาครัฐส่งเสริม เช่นสมาคมผู้ส่งออก สมาคมผู้ประกอบการค้า เป็นต้นโดยเครือข่ายภาคธุรกิจเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประสานผลประโยชน์และสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการดำเนินการทางธุรกิจและการคืนกำไรให้กับสังคมมีการประสานผลประโยชน์และการรวมพลังเพื่อพัฒนาสังคม โดยเครือข่ายในภาคธุรกิจนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวของผู้ทำงานในธุรกิจประเภทเดียวกันซึ่งจะเห็นได้จากการที่กลุ่มองค์กรในภาคธุรกิจต่างๆมีจุดแข็งคือรวดเร็ว มีศักยภาพระดมทุนได้รวดเร็ว

แนวเครือข่ายโดยประเภทเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันทางกิจกรรมหรือเชิงประเด็นนี้ โดยเครือข่ายภาครัฐจะมีโครงสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายอื่น ๆ แนวตั้ง มีกระบวนการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายภาคประชาชนหรือภาคอื่น ๆ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ครอบงำทุน ทรัพยากร การบริหารจัดการ ส่วนเครือข่ายอื่น ๆ เป็นแนวราบ โดยภาคประชาชน จะเชื่อมโยงกับความเชื่อและวัฒนธรรม เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและพึ่งพากัน เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชนจะทำงานประสานประโยชน์ต่างตอบแทน ส่วนเครือข่ายประเภทองค์กรพัฒนาเอกชน จะประสานประโยชน์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม เครือข่ายในแต่ละภาคส่วนดังกล่าว อาจมีการประสานความสัมพันธ์ โดยผ่านช่องทางการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน โดยไม่จำเป็นอาศัยพื้นที่ทางกายภาพ แต่อาจอาศัยประเด็นกิจกรรมในการเชื่อมโยง ดังแผนผังแสดงความสัมพันธ์ของเครือข่ายโดย พระมหาสุทิต อาภากรโร ในรายงานวิจัย เรื่อง “เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ” นี้

²⁰มูลนิธิเครือข่ายและครอบครัว, [ออนไลน์]แหล่งข้อมูล ><http://www.familynetwork.or.th><

แผนผัง 2.2.5: แสดงความสัมพันธ์ของประเภทเครือข่าย

พระมหาสุทิต อาภากร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, 2547:92

ความเชื่อมโยงเครือข่ายดังกล่าว นี้ มีศักยภาพครอบคลุมภาค 4 ภาคส่วน ตามการแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ 4 ภาคส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่

1. เครือข่ายภาครัฐเช่น เครือข่ายสถาบันการศึกษาเครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เครือข่ายองค์กรอิสระของภาครัฐ เช่นสถาบันพระปกเกล้า สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น
2. เครือข่ายภาคประชาชน เช่น เครือข่ายปราชญ์อีสานเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายสมัชชาคนจน เป็นต้น
3. เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่นเครือข่ายเพื่อนตะวันออก เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือเครือข่ายด้านแรงงานสวัสดิการสังคม เครือข่ายมูลนิธิ YMCA ฯลฯ
4. เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น สภาหอการค้าสภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออก เครือข่าย SME

6) องค์ประกอบของเครือข่าย

เครือข่ายมีองค์ประกอบหลัก ๆ และรอง ๆ ลงไปมากมาย มีผู้แสดงทฤษฎีมากมาย มีบทความถึงองค์ประกอบเครือข่ายที่น่าสนใจ ถึงขนาดเรียกว่า เครือข่ายแท้ 7 องค์ประกอบ คือ

- (1) การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception)
- (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)
- (3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits)

- (4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation)
- (5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)
- (6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent)
- (7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)²¹

องค์ประกอบ 1 ได้แก่ มีแนวคิด มีประเด็นปัญหาและสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
องค์ประกอบ 2 ได้แก่ มองภาพอนาคตร่วมกัน มีทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน
ร่วมพลังที่จะขับเคลื่อนอย่างเป็นเอกภาพ

องค์ประกอบ 3 ได้แก่ การรวมกันบนฐานของประโยชน์ร่วมกันทั้งที่เป็นตัวเงินและมีใช้ตัว
เงิน เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับในสังคม ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความสุขพึงพอใจ

องค์ประกอบ 4 ได้แก่ ความเท่าเทียมของสมาชิกเครือข่าย ในฐานะของ “หุ้นส่วน
(partner)” ของเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (horizontal relationship) ที่เท่าเทียมกัน
แทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่น
หน่วยงานภาครัฐก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่ายมิใช่
การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน

องค์ประกอบ 5 ได้แก่ การเสริมสร้างจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็งของเครือข่ายโดยถือหลัก
วิน ๆ (win win) ถ้าเขาได้เราก็ได้ เกิดการพึ่งพา ขับเคลื่อนวงล้อให้ไปทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่ถ่วงกันอยู่

องค์ประกอบ 6 ได้แก่ ถือคติที่ว่า น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า ทรัพยากร กองทุน ความรู้ กำลัง
ต้องไปด้วย เช่นมนุษย์เราแม้มีปัจจัย 4 ครบถ้วน แต่ก็เชื่อว่าสมบูรณ์ในตัวเอง มีเงินก็เชื่อว่า จะซื้อได้
ทุกอย่าง แม้เราเป็นผู้อำนวยความสะดวกก็ต้องพึ่งนักการภารโรงเปิดประตูสำนักงานให้

องค์ประกอบ 7 ได้แก่ สมาชิกในเครือข่ายทำกิจกรรมร่วมกันในหลายลักษณะหลายระดับ
ไม่ใช่แต่การเขียนหรือการพบปะพูดคุยเท่านั้น แต่มีกิจกรรมประชุมสัมมนาาร่วมกัน แลกเปลี่ยน
วิชาการ บุคลากร หรือแม้แต่วัสดุอุปกรณ์ก็ร่วมกันใช้ได้

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, ให้ความหมายว่า องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็น
เครือข่าย คือ (1) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก (2) จุดมุ่งหมาย (3) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก (4) การมี
ส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน และ (5) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร²²

ดร. ธเนศ ศิริกิจ ให้องค์ประกอบเครือข่ายไว้ที่ครอบคลุมควบคู่กันไปกับประเภทเครือข่าย
3 ข้อข้างต้นนี้ว่า

1. เครือข่ายธรรมชาติ กับ เครือข่ายจัดตั้ง
2. เครือข่ายพื้นที่ (Area Network) กับ เครือข่ายกิจกรรม (Issue Network)
3. เครือข่ายทางการ กับ เครือข่ายไม่เป็นทางการ

²¹ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่ายกลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป
การศึกษา, อ้างจาก รายงานการวิจัยโพทูรณียมนและคณะโครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ
สังคมระดับอำเภอกรณีศึกษาอำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ, 2552, หน้า 12 .

²² อ้างแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ,
หน้า 48-49.

4. เครือข่ายภาครัฐ กับ เครือข่ายภาคเอกชน

5. เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายกิจกรรม เครือข่ายทรัพยากร เครือข่ายอาชีพ เครือข่ายสตรี เครือข่ายสุขภาพ²³

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย (1) สมาชิกของเครือข่าย (2) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (3) การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (4) การสื่อสารภายในเครือข่าย (5) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

Waner (อ้างถึงในปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ กล่าวถึง องค์ประกอบของเครือข่าย โดยใช้ตัวอักษรย่อภาษาอังกฤษ คือ LINK ซึ่งประกอบด้วย

- (1) การเรียนรู้ (Learning)
- (2) การลงทุน (Investing)
- (3) การดูแล (Nursing)
- (4) การรักษาความสัมพันธ์ (Keeping relation)²⁴

คำว่า Link นี้เป็นลักษณะเครือข่ายสังคม ตั้งเป็นปรัชญาเครือข่ายคือ คือ “กระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์” คำว่า การเชื่อมโยง กับคำว่า เครือข่าย อันไหนมาก่อน ต้องบอกว่า การเชื่อมโยงมาก่อน ปรัชญาเครือข่ายมีลักษณะการทำงานของเครือข่าย (action done) ด้วยการเชื่อมโยง (LINK) กล่าวคือเชื่อมโยงจนเป็นเครือข่าย ซึ่งความเชื่อมโยงนี้จะก่อให้เกิด การเรียนรู้ การลงทุน การการต่อเติมให้เติบโต และดูแลและรักษาให้มีสภาพ สอดคล้องกับ คำว่า LINK ข้างต้น ดังนั้น คำว่า “กระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์” สอดคล้องกับคำว่า เครือข่ายสังคม

Jeremy Boissevain ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคม ว่าหมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน²⁵

องค์ประกอบเครือข่าย โดย ดร.อะหมัด ยี่สุนทร และนายสมบุรณ์ สุวรรณราช ที่เสนอ บทความเรื่อง การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม โดยกำหนดองค์ประกอบการของการสร้าง เครือข่ายและการมีส่วนร่วมพื้นฐาน 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์
2. การออกแบบเครือข่ายให้สอดคล้องกับเป้าหมาย
3. การบูรณาการและเชื่อมโยงการดำเนินการและการวัดผล
4. การประยุกต์ใช้ระบบ IT ในการจัดการเครือข่าย

²³ ธเนศ ศิริกิจ, การสร้าง เครือข่ายและ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ, (เอกสารประกอบ บรรยาย), หน้า 17.

²⁴ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์, สื่อสารกับสังคมเครือข่าย, (กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2546), หน้า 9.

²⁵ Jeremy Boissevain, Friends of Friends, (Network, Manipulators and Coalitions. Oxford : Basil Blackwell, 1974), p. 22.

5. การพัฒนาความรู้และทักษะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ²⁶

โดยสรุป คือ -มีแผนการ -ลักษณะเครือข่าย -ดำเนินการ -บริหารจัดการ และขับเคลื่อน สร้างทักษะ ดังแผนผัง ดังนี้

แผนผัง 2.2.6: แสดงองค์ประกอบเครือข่าย
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวตฺร, 2561

7) ลักษณะ/รูปแบบเครือข่าย

ลักษณะเครือข่าย

เครือข่ายมีชื่อหลายชื่อ เรียกตามลักษณะอาการหรืองานที่ทำกัน หัวข้อนี้กำเป็นรูปแบบ และลักษณะ ซึ่งลักษณะเครือข่าย 5 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นองค์กร คือ องค์กรของบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อกิจการที่ตนประสงค์เดียวกัน
2. เป็นเวที ทำกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
3. มีการสื่อสารที่ต่อเนื่อง ไม่ใช่แบบเฉพาะกิจ
4. มีสมาชิก ที่มีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกันและร่วมกัน

รับผิดชอบ

5. มีสถานที่ หรือฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน²⁷

²⁶อะหมัด ยี่สุนทร และสมบุญ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม [ออนไลน์]

]แหล่งข้อมูล><https://hasbulah.wordpress.com>< (10 ม.ค.61)

รูปแบบเครือข่าย

เครือข่ายมีรูปแบบตามสภาพการณ์ที่จะให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย และเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ แสดงให้เห็นถึงทุกภาคส่วนมีเครือข่ายขับเคลื่อนองค์กรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตและประเทศที่ต่างกันไป ดังนี้

1. เครือข่ายเชิงพื้นที่ (area network)
2. เครือข่ายเชิงประเด็น (issue)
3. เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ (working line network)²⁸

เครือข่ายเชิงพื้นที่ (area network)

เครือข่ายเชิงพื้นที่ เป็นเครือข่ายที่อาศัยลุ่มน้ำ พื้นที่จังหวัด หรือแหล่งวัตถุโบราณ และอีกแนวหนึ่ง คือ พื้นที่รวมตัวกันของกลุ่ม องค์กร สถาบันเป็นหลักในการทำงานร่วมกัน ที่เด่นชัด คือ

เครือข่ายฮักน่าน คือ ชื่อเครือข่ายที่ใช้พื้นที่จังหวัดน่านเป็นที่อาศัยรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในการรณรงค์สร้างเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมปลูกป่า บวชต้นไม้ รักษาแหล่งน้ำลำธาร กิจกรรมฮักบ้านเกิด กิจกรรมฝึกหัดดนตรี สล้อ ซอ ซึ่ง กิจกรรมต่อต้านยาเสพติด มีเครือข่ายกว้างไกลระดับนานาชาติ มีคณะชาวต่างชาติมาศึกษาดูงานเป็นประจำ ตามรายงานการวิจัยว่า

“ฮักน่าน”²⁹ พื้นที่ศึกษาสุขภาวะด้านกายของโครงการวิจัยนี้ ได้ศึกษาข้อมูลทางเอกสารทราบว่า ริเริ่มขึ้นจากพระสงฆ์รูปหนึ่ง นามว่า พระปลัดสงวน จารุวณโณ (ปัจจุบันมีสมณศักดิ์ที่พระครูพิทักษ์นันทคุณ) แปลว่า ผู้พิทักษ์เมืองน่าน เป็นเจ้าอาวาสวัดอรัญญาวาส ตำบลในเวียงอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ในช่วงทศวรรษของปี 2530 เครือข่ายประชาชนพลเมืองของชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจากบ้านหลวง อำเภอปัว ลุกขึ้นต่อสู้กับการบุกรุกป่าอย่างผิดกฎหมาย และการจาริกรรมของพระครูพิทักษ์นันทคุณ ผู้ก่อตั้งกลุ่มฮักเมืองน่าน ปฐมบทของพิธีบวชป่าและสืบชะตาแม่น้ำ ที่กลายเป็นกุศโลบายในการจัดการป่าชุมชนทั่วประเทศ ขยายเป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่แบ่งเป็น 4 ระดับ การจัดการป่า กับ 5 ลักษณะการทำงาน เพื่อประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงการดูแลรักษาป่ากว่า 600,000 ไร่ ใน 456 หมู่บ้าน 98 ตำบล จาก 15 อำเภอ ของจังหวัดน่าน

²⁷ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2548), หน้า 201.

²⁸ อ่างแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า 84-97.

²⁹ เอกสารสนเทศ, กลุ่มฮักเมืองน่าน, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗.

เครือข่ายอักษณาน เป็นต้นแบบของการแก้ปัญหาสาเหตุดังกล่าวโดยชุมชนที่น้ำเกียน ซึ่งได้แสดงให้เห็นว่า ถ้าชุมชนเข้มแข็ง ปัญหาที่หนักหนาสาหัสอย่างยาเสพติดก็แก้ได้ วันนี้มีความพยายามส่งเสริมให้จังหวัดน่านเป็นหนึ่งเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะน่านร่ำรวยด้วยศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนคนเมืองเหนือยังเห็นได้ชัดเจน แต่ถ้ามองไปแต่ข้างหน้า ไม่เหลียวหลังสรุปบทเรียนความล้มเหลวของอดีตที่ผ่านมา น่านก็จะถูกปล่อยปละละเลยต่อไป คราวนี้ไม่ใช่ป่าที่ถูกทำลาย แต่เป็นวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชุมชน ที่มาของคุณค่าดั้งเดิมนั่นเอง

ข้อมูลดังกล่าวมาข้างนั้น กล่าวโดยสรุปกลุ่มอักษณานมีเป้าหมายการดำเนินงานและงานหลัก คือ

1. การอนุรักษ์ป่าและเพิ่มปริมาณป่าโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการ
2. พื้นฟูแหล่งต้นน้ำและที่พักอาศัยของพืชพรรณ และสัตว์ป่า
3. อนุรักษ์และปรับปรุงสภาพของดินให้คงสภาพสมบูรณ์ตามธรรมชาติ
4. การพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรชุมชน
5. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามเหมาะสม
6. ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมืองหลวง
7. แผนงานด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม , ป่าชุมชน, อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
8. แผนงานพัฒนาด้านการเกษตร
9. แผนงานด้านการพัฒนาอาชีพและธุรกิจชุมชน
10. แผนงานด้านการป้องกันโรคเอดส์และยาเสพติด
11. แผนงานด้านศิลปวัฒนธรรม
12. แผนงานด้านการเผยแผ่ศาสนาและจริยธรรม
13. แผนงานด้านเยาวชน
14. แผนงานด้านการออมทรัพย์³⁰

เครือข่ายเชิงพื้นที่ ที่แบ่งเครือข่ายตามระบบการปกครองของภาครัฐ คือ เครือข่ายที่อิงองค์การปกครองของรัฐทำกิจกรรม ได้แก่

- เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ เช่น เครือข่ายประชาคม อ.แม่สอด จ.ตาก
- เครือข่ายระดับจังหวัด เช่น เครือข่ายประชาคม จ.น่าน
- เครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ
- เครือข่ายระดับประเทศ เช่น เครือข่ายสมาพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย

³⁰ พระครูสิริรัตนาวุฒ และคณะ, ศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรตามแนวพุทธจิตวิทยา, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559), หน้า 58-59.

- เครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ เช่น เครือข่ายการพัฒนาของ UNDP เป็นต้น และเครือข่ายหาการแบ่งพื้นที่ตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น
- เครือข่ายลุ่มน้ำปิง
- เครือข่ายอ่าวปัตตานี ฯลฯ

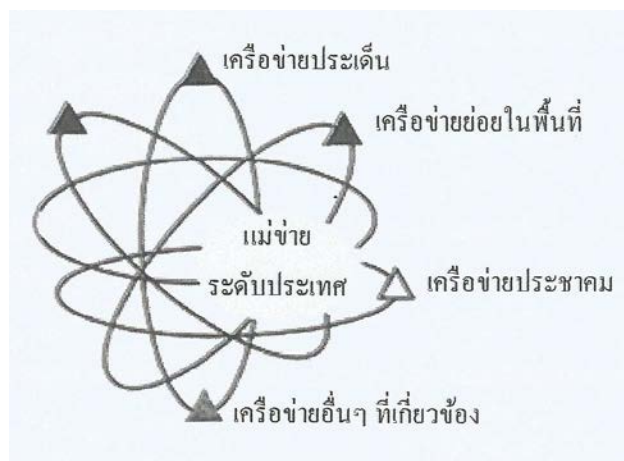
เครือข่ายเชิงประเด็น (issue network)

เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม สามารถแบ่งได้อย่างมากมายตามประเด็นกิจกรรม และความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนดความเป็นเครือข่าย ได้แก่

- เครือข่ายป่าชุมชน
- เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน
- เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน
- เครือข่ายผู้สูงอายุ
- เครือข่ายด้านคุ้มครองผู้บริโภค
- เครือข่ายสิ่งแวดล้อม
- เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา
- เครือข่ายสิทธิมนุษยชน
- เครือข่ายสุขภาพ ฯลฯ

อีกประการหนึ่ง เครือข่ายรายประเด็น เป็นการสร้างแนวร่วมเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมคล้ายกัน อาจต่างกันบ้างแต่ไม่มากนัก เครือข่ายประเภทนี้ จะบ่งชี้ถึงกิจกรรมที่มีลักษณะการทำงานแนวราบ เพราะเกิดจากความสนใจในประเด็นปัญหาเดียวกันของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร จึงเกิดผลกระทบเครือข่ายขึ้น ขณะที่โครงสร้างเครือข่ายมีทั้งแนวดิ่ง แนวราบคืออาจจะมีกิจกรรมที่เหมือนกันบ้างต่างกันบ้าง แต่ก็อาศัยซึ่งกันและกันอย่างสัมพันธ์ เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศที่จะสนับสนุนกิจกรรมบางพื้นที่ระดับจังหวัดและมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายประเด็นอื่น ๆ ก็ได้ ดังภาพความสัมพันธ์โดยพระมหาสุทิต อาภากร ในรายงานวิจัยเรื่อง เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ³¹ ดังนี้

³¹อ้างแล้ว, สรัญญา จุฑานิล, การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนของสำนักงาน ปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, หน้า 19.

แผนผัง 2.2.7: แสดงเครือข่ายแนวดิ่งและแนวนอน

แหล่งที่มา : พระมหาสุทิต อาภากร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, 2547:89

เครือข่ายรายประเด็นนี้ เป็นลักษณะภาระงานหรือโครงการตามนโยบายและแผนงานพัฒนาการศึกษาของประเทศอาเซียนที่เป็นการ เหลียวหลัง – มองหน้า หรือ มองหน้า – แลหลัง คำว่า เหลียวหลัง คือ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ควบคุมดูแลการศึกษาระดับพื้นฐานถึงสถาบันอุดมศึกษา ได้วางยุทธศาสตร์การศึกษาชาติแล้ว ส่วนที่เป็นการมองหน้า คือ สอนให้คนในชาติจะจัดการศึกษาอย่างไรต่อไปจะวางกำหนด กฎเกณฑ์ตามยุทธศาสตร์การศึกษาชาติอย่างไร หรือจะปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นอย่างไร ตามที่ยุทธศาสตร์การศึกษาชาติเปิดให้อนุโลมไว้ ดังนั้น ข้อนี้ สรุปได้ 2 ประเด็น คือ

1. รายประเด็นมหาวิทยาลัยเครือข่าย
2. รายประเด็น สกอ. กับ 5 ยุทธศาสตร์ความพร้อมสู่อาเซียน

ประการแรก หากมองหลัง-มองหน้า เครือข่ายการศึกษาในมิติแลหลังนี้ เป็นการย้อนรอยถึงอดีตหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ดำเนินการไปแล้วและพัฒนาการมาถึงปัจจุบัน โดยภาครัฐใช้อำนาจหน้าที่แนวดิ่งในการบริหารจัดการเครือข่าย สิ่งที่ต้องทำในฐานะภาครัฐ คือ การวางยุทธศาสตร์ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ และสร้างยุทธศาสตร์ในฐานะแผนการพัฒนาไว้ ดังนี้

รายประเด็นเชิงยุทธศาสตร์

ตามที่เสนอมาแต่ต้นว่า ยุทธศาสตร์ย่อมรวมถึง ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ จึงจะเข้าสู่ตัวยุทธศาสตร์ ตามด้วยกลยุทธ์ มาตรการ และแล้วลงสู่โครงการหรือกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ นั้น ดังนั้น จึงดำเนินการตามขั้นตอนตามตัวอย่างของ สกอ. ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision) “สกอ. เป็นองค์กรหลักที่ขึ้นำการพัฒนาอุดมศึกษาไทย ให้เป็นพลังสร้างสรรค์สังคมไทยอย่างยั่งยืน,

แผนยุทธศาสตร์ สกอ. (Mission) (1) จัดทำข้อเสนอนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษา และแผนพัฒนาการอุดมศึกษา รวมทั้งดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระดับอุดมศึกษากับต่างประเทศ (2) จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการสนับสนุนทรัพยากร การจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน (3) ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศักยภาพนักศึกษา รวมทั้งผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษในระบบอุดมศึกษา และประสานส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนการพัฒนาประเทศ (4) เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม ปรับปรุงและยกเลิกสถาบันอุดมศึกษาและวิทยาลัยชุมชน (5) ดำเนินการเกี่ยวกับติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอุดมศึกษาตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษามอบหมาย รวมทั้ง การรวบรวมข้อมูลและจัดทำสารสนเทศด้านการอุดมศึกษา (6) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการการอุดมศึกษา (7) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย”³²

ยุทธศาสตร์การศึกษาของ สกอ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดำเนินตามวิสัยทัศน์พันธกิจ โดยตั้งเป็นยุทธศาสตร์การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยไว้ที่ครอบคลุมการศึกษาอุดมศึกษาองค์รวมด้วย 5 ยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ประเด็น “การส่งเสริมและพัฒนาการอุดมศึกษา”

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประเด็น “การส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคน”

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ประเด็น “การส่งเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ”

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ประเด็น “การพัฒนาบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา”

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ประเด็น “การพัฒนาฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารอุดมศึกษา”³³

พันธกิจ สกอ. (1) อุดมศึกษาไทยผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพระดับสากลและมีความตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน (2) อุดมศึกษาไทยพัฒนาศักยภาพในการจัดการการอุดมศึกษาให้มีคุณภาพพร้อมกับประเทศสมาชิกอาเซียน

เป้าหมาย สกอ. (1) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับบัณฑิตในประเทศสมาชิกอาเซียน (2) สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ.2558 (3) สถาบันอุดมศึกษาไทยมีจำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่ทำร่วมกับประเทศอาเซียนเพิ่มมากขึ้น ในแต่ละปี (4) จำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจาก

³² สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พ.ศ. 2558-2561, (ม.ป.ป.), หน้า 2-3.

³³ อ้างแล้ว, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พ.ศ. 2558-2561, หน้า 5.

สถาบันอุดมศึกษาไทย สามารถทำงานทั้ง ในหน่วยงานระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติในประเทศ และ/หรือประกอบการในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้น ในแต่ละปี (5) จำนวนนักศึกษาอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษาไทยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 25 ต่อปี

ตัวชี้วัด สกอ. (1) คะแนนการทดสอบภาษาอังกฤษตามเกณฑ์มาตรฐานสากลของนักศึกษาไทยโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ทัดเทียมกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น (2) จำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนและภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน (3) จำนวนกิจกรรมทางวิชาการที่ทำร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน (4) จำนวนบัณฑิตไทยทำงานในหน่วยงานระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติในไทย และ/หรือ ประกอบการในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (5) จำนวนนักศึกษาอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษาไทย

อีกระดับหนึ่ง สกอ. กับ 5 ยุทธศาสตร์ความพร้อมสู่อาเซียน โดย สกอ. กำหนดยุทธศาสตร์พร้อมด้วยกลยุทธ์ มาตรการ กิจกรรมโครงการฯ เป็นระดับที่มุ่งเน้น ๆ การนำการศึกษาระดับอุดมศึกษาเข้าสู่อาเซียนโดยเฉพาะ เพื่อความคล่องตัวต่อการบริหารจัดการขับเคลื่อนให้ทันโลกทันเหตุการณ์ของประเทศอาเซียนด้วยกัน ข้อมูลจากจดหมายข่าวสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (HEC Newsletter) ปีที่ 2 ฉบับที่ 52 ประจำวันที่ 7 มีนาคม 2554³⁴ มีตาราง ดังนี้

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์ (สรุป)	มาตรการ(สรุป)	กิจกรรม/โครงการ (สรุป)
1. เพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล	1. พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้ 2. พัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย	1. จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษทุกระดับชั้น 2. พัฒนาการสอนภาษาอังกฤษและภาษาสมาชิกอาเซียนสำหรับอาจารย์ทุกประเภทการศึกษา 3. สนับสนุนการแลกเปลี่ยนนักศึกษาไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่อง 4. สนับสนุนเวทีให้นักศึกษาของประเทศอาเซียนแสดงความสามารถตามทักษะของตน	1. อบรมภาษาอังกฤษเชิงปฏิบัติการ 2. ครู / นัก ศี ก ษ า อาเซียน 3. แลก เ ป ลี ย น ครู / นักศึกษา 4. กิจกรรมเปิดโลกทัศน์อาเซียน

³⁴จดหมายข่าวสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (HEC Newsletter), ตอนที่ 15 ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2558, ปีที่ 2 ฉบับที่ 52 (7 มีนาคม 2554), หน้า 1-3.

ตาราง 2.2.2 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์ (สรุป)	มาตรการ(สรุป)	กิจกรรม/โครงการ (สรุป)
2 การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน	1. พัฒนาอาจารย์ระดับนานาชาติ 2. สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา 3. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนระดับสากล 4. พัฒนาการวิจัยสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสากล	1. สร้างเครือข่ายด้านการวิจัยระหว่างศูนย์ความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษา/หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและในอาเซียนในสาขาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและทิศทางการของอาเซียน 2. ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน 3. ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน	1. การสร้างเครือข่ายด้านการวิจัยในอาเซียน 2. การจัดตั้งสำนักงานการศึกษานานาชาติ 3. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการวิจัยเกี่ยวกับอาเซียน รวมถึงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
3.การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน	ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสามเสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน	1. จัดทำ Mapping สถาบันอุดมศึกษาแกนหลักในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นความต้องการของเขตพิเศษเศรษฐกิจต่างๆ โดยเชื่อมโยงนโยบายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มีความเชี่ยวชาญและตอบสนองต่อการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ กับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน 2. ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน/วิจัยให้บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน	1. การพัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนและความเคลื่อนไหวอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและกิจกรรมสัมพันธ์ 2. การส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาคมอาเซียน 3. บริการวิชาการหรือฝึกอบรมทางวิชาการและวิชาชีพแก่ประเทศสมาชิกอาเซียน

ตาราง 2.2.2: แสดงยุทธศาสตร์ของ สกอ. กับการศึกษาอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานวัตร, 2561

ประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-มาเลเซียภายใต้กรอบบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษา ครั้งที่ 1 มาแล้วเมื่อ 20 มิถุนายน 2551 ซึ่งการประชุมครั้งนี้ ได้กำหนดกิจกรรมหลัก 5 ด้านด้วย ซึ่ง สองในห้าที่เน้นเครือข่ายและความร่วมมือได้แก่

1. การพัฒนาเครือข่ายสถาบัน เน้นกิจกรรมความร่วมมือที่ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการศึกษา สถานศึกษาของไทยและมาเลเซีย โดยอาศัยกลไกการแลกเปลี่ยนบุคลากร/นักศึกษา ความร่วมมือทางวิชาการ/วิจัย/วัฒนธรรม เป็นต้น

2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทย-มาเลเซีย การส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือหลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารายงานผ่านสื่อออนไลน์ โดยการประชุมร่วมระหว่างไทยกับมาเลเซีย ครั้งที่ 4 ณ โรงแรมเดอะสุโกศล กรุงเทพมหานคร โดย รศ.บัณฑิต ทิพากร เมื่อ กันยายน พ.ศ. 2559 รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาและ Datuk Prof. Asma Binti Ismail Director-General, Department of Higher Education ผู้แทนกระทรวงการอุดมศึกษา เป็นหัวหน้าคณะ ทำการแลกเปลี่ยนนโยบายและเจรจาโครงการความร่วมมือด้านการศึกษา ระดับอุดมศึกษาระหว่าง 2 ประเทศ มีข้อตกลงจัดการโครงการ 2 โครงการ ได้แก่

1. โครงการ Malaysia-Thailand Graduate Employability Enhancement Program ซึ่งเป็นโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาที่เน้นการฝึกงานในสถานประกอบการ โดยนักศึกษาไทยที่เข้าร่วมโครงการจะมีโอกาสในการศึกษา ทำวิจัยและฝึกงาน ณ ประเทศมาเลเซีย ในขณะที่นักศึกษามาเลเซียที่เข้าร่วมโครงการจะเดินทางมา เข้าร่วมโครงการในประเทศไทย

2. โครงการ Task Force on Bilateral Qualifications Reference โดยทั้งสองประเทศตกลงที่จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อรับรองหน่วยกิตและคุณวุฒิร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย และประเทศอื่นๆ ที่ให้ ความสนใจ การรับรองหน่วยกิตและคุณวุฒิร่วมกันจะเป็นการสนับสนุนเป้าหมายของ ASEAN Qualification Reference Framework และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน³⁵

โดยสรุป 2 โครงการนี้ โครงการแรก เน้นการฝึกงานในสถานประกอบการ การศึกษาวิจัย โครงการที่ 2 คือ การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง พ.ศ. 2562 สกอ. กำหนดเป้าหมายแลกเปลี่ยนไว้การประชุมใน พ.ศ. 2560 ฝ่ายประเทศมาเลเซียเป็นเจ้าภาพ

นายกฤษฎา โชคทวีหิรัญกุล ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย³⁶ อาจารย์แลกเปลี่ยนของมหาวิทยาลัยนเรศวรกับมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ เมืองย่างกุ้งว่า กล่าวว่า อาจารย์มาสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยนี้ตามโครงการแลกเปลี่ยนที่ทำข้อตกลง (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัย ปีนี้เป็นปีที่ 2 ใน การนี้ก็มีอาจารย์แลกเปลี่ยนอื่น ๆ อีก 4 ท่าน อาจารย์ผู้หญิง 3 ท่าน ชาย 2 ท่าน ซึ่งแต่ละท่านก็มา

³⁵ ประชาสัมพันธ์ สกอ. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล <<http://www.moe.go.th/moe/th/news>> (11 ม.ค.61)

³⁶ กฤษฎา โชคทวีหิรัญกุล ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย นาย, อาจารย์แลกเปลี่ยนสอนภาษาไทย ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวร กับ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (สัมภาษณ์เมื่อ 16 ม.ค.61)

ที่นี้ไม่พร้อมกัน เพราะต้องสับเปลี่ยนกันท่านละ 1 ปีบ้าง 2 ปีบ้าง แต่ไม่ให้หลายปีมากนัก เพื่อให้เกิดการสร้างทักษะของอาจารย์คนอื่นด้วย

เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ (working line network)

เครือข่ายชนิดนี้ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่างๆ ดังกล่าวมุ่งเน้น การดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์ นั้นๆ ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายประเภทนี้ สำหรับสังคมไทยอาจแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ 4 ภาคส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

1. เครือข่ายภาครัฐ เช่น เครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เครือข่ายองค์กรอิสระของภาครัฐ เช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น
2. เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออก เครือข่าย SME ฯลฯ
3. เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายเพื่อนตะวันออก เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ เครือข่ายด้านแรงงานสวัสดิการสังคม เครือข่ายมูลนิธิ YMCA ฯลฯ
4. เครือข่ายภาคประชาชน เช่น เครือข่ายปราชญ์อีสาน เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายสมัชชาคนจน เป็นต้น

8) เครือข่ายแบบมีส่วนร่วม

สถานศึกษาทุกระดับในประเทศไทย โดย พ.ร.บ. การศึกษา 2542 กำหนดให้ส่วนร่วมที่ครบวงจร ลักษณะเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมว่า “กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบวิชาชีพครูผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งเรื่องนี้ ผู้วิจัยเป็นคณะกรรมการผู้แทนศาสนาโรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยาลัย พิษณุโลก ถือว่าเป็นสภาโรงเรียนเพราะมีอำนาจและหน้าที่อนุมัติสรรหาผู้บริหาร งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้างด้วย ดังนั้น จึงมีส่วนร่วมบริหารโครงการครบวงจรตามกระบวนการมีส่วนร่วมของ ดร. ธเนศ ศิริกิจ ว่า

แผนผัง 2.2.8 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

9) ระดับการมีส่วนร่วม

ความจริงคำว่า เครือข่าย ก็คือ การมีส่วนร่วมเชิงองค์กร/พื้นที่ที่มีโครงสร้างหรือเครือข่ายที่มนุษย์สร้างขึ้น มีระดับความร่วมมือ โดยประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนจัดการ บูรณาการร่วมมือ ตามคำบรรยายของวิทยาการ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร และ ผอ.สมบุญ สุวรรณราช กล่าวไว้ถึง 5 ระดับ คือ

1. ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform)
2. ระดับการมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (To Consult)
3. ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท (To role)
4. ระดับการมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (To Collaborate)
5. ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower)³⁷

ระดับ 1 เป็นลักษณะเครือข่ายตัวแทน (agent network) เป็นระดับที่ลงทุนน้อย แต่ใช้ความรู้ในการใช้มันมาก เป็นช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารสนเทศที่รวดเร็ว เมื่อก่อนนี้ต้องใช้ช่องทางวิทยุ ทีวี หนังสือพิมพ์ ณ ปัจจุบันมีหลายช่องทางมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น เช่น เฟสบุ๊ค หรือ ไลน์ จะเห็นว่า ในองค์กรหนึ่ง ๆ มีการแจ้งข่าวสาร การนัดหมาย การต่อทางการ ทางธุรกิจทางเฟสบุ๊ค หรือ ทางไลน์ ยิ่งกว่านั้นรูปแบบการใช้มีแบบกลุ่มของทางเฟสบุ๊คหรือไลน์ด้วย ซึ่งใช้เฉพาะกลุ่มของตนเท่านั้น ไม่ใช่การสื่อสารที่คนไม่อยู่ในกลุ่มจะรู้ได้ ซึ่งจำเป็นมาก แม้คนวัย 50-60 กว่าแล้วก็จำเป็นต้องใช้ช่องทางนี้ เป็นการปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างดียิ่ง ไม่ใช่ใช้โทรศัพท์เพียงรับสายหรือโทรออกเท่านั้น

ระดับ 2 เป็นลักษณะเครือข่ายตรง (direct network) จากการมีส่วนร่วมเพียงการแลกเปลี่ยนทางข้อมูลสารกันเท่านั้น พัฒนาการต่อมามีตัวตนเข้าไปเกี่ยวข้องจึงจะสัมฤทธิ์ผล ขั้นนี้จะเน้นให้คำปรึกษา (verbal action) เป็นลักษณะเปิดช่องให้บุคคลเข้ามาให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ซึ่งจะมีรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เป็นลักษณะประชาพิจารณ์ (public hearing) เปิดใจรับฟังความคิดเห็นสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน ปัจจุบันนี้ ไม่ว่าการศึกษาในระดับมหาดบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิต จะกำหนดกระบวนการทำวิจัยไว้คือ ประชาพิจารณ์ในรูปแบบสนทนากลุ่ม (focus group discussion) หากไม่แล้วจะเกิดปัญญาตามมา แม้แต่รัฐบาลทหารที่มีอำนาจเด็ดขาดเป็นเครื่องมือก็ต้องยอมข้อเรียกร้องของประชาชนกรณีทางการตุลาการสร้างบ้านพักในป่าหว่ง บนพื้นที่ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนร้องเรียนว่าเป็นเขตป่าสงวนและหวงห้ามเพราะเป็นพื้นที่ติดพระธาตุดอยสุเทพที่จะแสดงความไม่เคารพต่อพระบรมธาตุด้วย

ระดับ 3 พัฒนาการต่อมาจากการให้คำปรึกษาเป็นการให้ทางกายภาพที่ประกอบด้วยการลงมือทำ (physical action) ด้วยการเข้ามารับหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ มีแผนการเงินการบัญชี การ

³⁷ อะห์มัด ยี่สุนทร และ สมบุญ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม Network Building and Participatory, [ออนไลน์] ><https://hasbulah.wordpress.com/>< (18 พ.ค.61)

ประชาสัมพันธ์ การลงทะเบียน การจัดการ เป็นต้น มีสมาชิกเครือข่ายขยายออกไปในวงกว้าง เช่นเดียวกับกลุ่มอักษณาน ที่ตั้งขึ้นโดยบุคคลคือพระสงฆ์เพียง 1 รูป ทำหน้าที่รณรงค์ปลูกป่า บวชต้นไม้ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน รักษาแหล่งน้ำลำธาร ชาวบ้านเห็นดีเห็นงามด้วยก็มาร่วมเป็นสมาชิก พัฒนาการต่อมาอยากให้กลุ่มนี้มีอาชีพก็สร้างกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพในครัวเรือน ผลิตสินค้า พื้นบ้านแล้วออกสู่ตลาดทั่วประเทศไทย จะเห็นว่าเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ ปัจจุบันสู่ระดับโลกแล้ว ถือว่ามีสมาชิกเครือข่ายทั่วโลก

ระดับ 4 เป็นลักษณะตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ จากการเข้ามามีบทบาททำงานตามที่มอบหมายเท่านั้น พัฒนาการต่อมาเป็นการร่วมสร้างความร่วมมือเครือข่ายในฐานะตัวแทน ทำให้เครือข่ายมีตัวแทนภาคส่วนต่างเป็นลักษณะการมีหุ้นส่วนจัดการศึกษาทุกขั้นตอน จะเห็นว่า พ.ร.บ. การศึกษา 2542 มาตรา 38 กำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่ การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบวิชาชีพครูผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคม ผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

ระดับ 5 ระดับนี้เป็นระดับประชาชาติ ประชาชนใช้อำนาจตัดสินใจ เช่นเสียงประชาชนที่มีมติต้องการรถไฟความเร็วสูง ในระดับกลุ่มย่อยก็มีพลังอำนาจเช่นกัน เช่นการปฏิรูปคณะสงฆ์โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีกระบวนการให้เสนอข้อปฏิรูปมาจากพระสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน แล้วพิจารณาประกอบการตัดสินใจว่าจะรับหรือไม่รับ เปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยน เช่น มติคณะสงฆ์ระดับจังหวัดให้มีมติเห็นชอบประเด็นห้ามบวชแก่บ้น หรือให้บวชอย่างน้อย 15 วัน เป็นต้น

10) กิจกรรมเครือข่าย

ชีวิตของคำว่า เครือข่าย คือ กิจกรรม ดังนั้น กิจกรรมสำคัญที่สุดของเครือข่ายทุกประเภท และเป็นส่วนประกอบของเครือข่ายทุกประเภท ตัวกิจกรรมหรือผลของกิจกรรมนั้น มุ่งไปเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายทุกระดับตั้งแต่ระดับข่าวสารถึงระดับมติมหาชน นำไปสู่การตัดสินใจ สร้างความสามัคคีในเครือข่าย เป็นกิจกรรมมีประสิทธิภาพ มีพลังสร้างมากขึ้น เป็นการใช้ทรัพยากร พลังงานอย่างคุ้มค่า จะเห็นว่า กิจกรรมใดเรียกร้อง ๆ ในรูปแบบเครือข่ายรณรงค์ จะประสบผลสำเร็จจากผู้มีอำนาจตัดสินใจ กรณีตัวอย่าง ความไม่เป็นธรรมในการใช้อำนาจทางกฎหมายจากเจ้าหน้าที่รัฐ การสร้างโรงงานไฟฟ้า – โรงงานอุตสาหกรรมในเขตชุมชน การสร้างบ้านข้าราชการในป่าแห่งในเขตพื้นที่เนื่องด้วยศาสนาก็ดี

คำว่า กิจกรรม แท้จริงแล้วงานทุกอย่างเป็นกิจกรรมทั้งนั้น บางอย่างทำไปแล้วตามภารกิจของเครือข่ายนั้น ไม่ได้มีข้อตกลงอะไรกันเป็นงานสืบเนื่อง บางอย่างก็ทำข้อตกลงความเข้าใจร่วมกัน Memorandum Of Understanding (MOU) และกิจกรรมนี้เป็นตัวเดียวกับโครงการ เพราะโครงการต้องระบุเป็นเรื่อง ๆ ดังนั้น กิจกรรมนี้จึงเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายย่อยข้อหนึ่งในที่อยู่ท้าย ๆ ของยุทธศาสตร์ ที่มีกระบวนการ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ โครงการ/กิจกรรม

กิจกรรมต่อเนื่องที่มีกลไกด้วย MOU เป็นเรื่องราวหรือเอกสารหรือหนังสือที่บันทึกข้อตกลง ความเข้าใจที่ตรงกัน หรือ ข้อตกลงที่จะร่วมมือระหว่างสองฝ่าย โดยที่ทั้งสองฝ่ายอาจเป็น

องค์กรหนึ่ง ๆ หน่วยงานหนึ่ง ๆ ของรัฐ หน่วยงานหรือบริษัทเอกชน หรือระหว่างรัฐ (ประเทศ) กับรัฐก็ได้ โดยถ้าเป็น MOU ระหว่างรัฐต่อรัฐ อาจถือว่าเป็นสนธิสัญญาซึ่งจะมีผลผูกพันทั้งสองฝ่าย (ถ้าเข้าเงื่อนไขอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969) โดยหนังสือ MOU นี้ไม่ถือว่าเป็นสัญญาผูกมัด แต่แสดงความต้องการอันแน่วแน่ของผู้ลงนามว่าจะปฏิบัติดังที่ได้ระบุไว้ เช่น สถาบันแห่งหนึ่งในประเทศไทย ทำบันทึกความเข้าใจกับสถาบันในต่างประเทศเพื่อความร่วมมือ คำไวพจน์ของ MOU นี้มีคำว่า “ความตกลง” (agreement) “ข้อตกลง” (arrangement) “บันทึกความเข้าใจ” “บันทึกความตกลง” (memorandum of agreement) “พิธีสาร” (protocol) “อนุสัญญา” (Convention) ในทางการทูต MOU ถือเป็นส่วนหนึ่งของ “สนธิสัญญา” (treaty) ซึ่ง “สนธิสัญญา” เป็นคำที่มีความหมายทั่วไป โดยอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป และคำอื่น ๆ เช่น กฎบัตร (Charter) หรือปฏิญญา (Declaration) ก็เป็นลักษณะของ MOU นี้

ลักษณะเดียวกับเรื่อง MOU นี้ เมื่อกล่าวถึงปฏิญญาหรือกฎบัตรแล้ว สอดคล้องกับคำว่า “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) โดยอาเซียนเดิม ได้ถือกำเนิดจากการประกาศ “ปฏิญญากรุงเทพฯ” (Bangkok Declaration) โดยมีประเทศสมาชิกเมื่อเริ่มแรกก่อตั้งรวม 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ เมื่อปี 2510 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร มาถึงปัจจุบันนี้มีประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ดังที่เคยกล่าวมา

ดังนั้น จุดเริ่มต้นของอาเซียนที่เป็นรูปธรรมตามข้อตกลงกันในชื่อของปฏิญญาบาหลี (ASEAN Declaration) กฎบัตรบาหลี (ASEAN Charter) ได้สร้างความเป็น “ประชาคมอาเซียน” เกิดขึ้นหลังจากการประชุมอาเซียนซัมมิท ครั้งที่ 14 โดยการประกาศใช้ “กฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) จะมีวิธีการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่และสำคัญ คือเป็นการปรับองค์กรในการทำงานแบบ การรวมกลุ่มที่มี “กฎ” เป็นฐานที่สำคัญ (Rule-Based) สมาชิกทั้ง 10 ประเทศจะต้องปฏิบัติตามพันธะข้อตกลง มีการกำหนด “กลไกระงับข้อพิพาท” พร้อมกับสร้าง “อาเซียน” ให้มีสถานะเป็น “นิติบุคคล” มีการปรับให้เป็นองค์กรที่มี “ประชาชน” เป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดประสิทธิภาพของการรวมกลุ่มมากขึ้น ทำให้เกิด “กระบวนการตัดสินใจ” จาก การประชุมระดับผู้นำ ซึ่งจะปรากฏเป็น คณะมนตรี หรือ (Councils) ของอาเซียนขึ้นทำหน้าที่เป็น 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักทางการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีการเพิ่มอำนาจ “สำนักเลขาธิการ” (Secretariat) และผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ (Secretary General) นอกจากนี้ ประชาคมอาเซียนยังมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ และลดช่องว่างระหว่างสมาชิกของอาเซียนลงวัตถุประสงค์ที่ปรากฏในภาพนี้

นายจ้างที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวต้องทำอะไร ?

- กรณีที่ยังไม่มีแรงงานต่างด้าวและต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวให้ดำเนินการดังนี้
 - ดำเนินการขอโควตาและยื่นคำร้องขออนุญาตจ้างแรงงานต่างด้าวที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดหรือสำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 1-10
- กรณีมีแรงงานต่างด้าวอยู่แล้วและต้องการจ้างให้ถูกต้องให้ดำเนินการดังนี้
 - ตรวจสอบเอกสารแรงงานต่างด้าวว่ามีเอกสารดังต่อไปนี้หรือไม่
 1. บัตรประจำตัวคนจีนไม่มีสัญชาติไทย (บัตรรวมพู่) ซึ่งด้านหลังเป็นใบอนุญาตทำงานและยังไม่หมดอายุ
 2. หนังสือเดินทางหรือเอกสารแทนหนังสือเดินทาง มีตราประทับวีซ่า Non Immigrant L-A ยังไม่หมดอายุ
 3. ใบอนุญาตทำงานเล่มสีน้ำเงินที่ยังไม่หมดอายุ
- หากตรวจสอบเอกสารแรงงานต่างด้าวแล้ว มีเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่งตาม ข้อ 2 ให้นายจ้างไปติดต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด หรือสำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 1-10 เพื่อขออนุญาตทำงานหรือขอเปลี่ยนนายจ้างแล้วแต่กรณี
- หากตรวจสอบเอกสารแรงงานต่างด้าวแล้ว พบว่าแรงงานต่างด้าวไม่มีเอกสารใด ๆ เลย ให้สันนิษฐานว่าเป็นแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่สามารถดำเนินการจ้างได้

ทั้งนี้ ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่สายด่วน 1694

หน้าเว็บ

DOWNLOAD

สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่	
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 1	เขตพื้นที่ บางรัก ปทุมวัน สาทร บางกอกน้อย 436/115 ซ.47 อ.จันทน์ แขวงสุริยวงค์ เขตสาทร กรุงเทพฯ โทร 02-211-7558, 02-2118167, 02-211-9584
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 2	เขตพื้นที่ จอมทอง ทุ่งครุ บางขุนเทียน บางบอน ราษฎร์บูรณะ 48-48/1 อ.สุระสิทธิ์ เขตราชพฤกษ์ กรุงเทพฯ โทร 02-427-6199, 02-427-5918, 02-427-4327
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 3	เขตพื้นที่ ทองหล่อ บางนา ประเวศ พระโขนง วัฒนา สวนหลวง 5 อาคาร 7 ชั้น ซ.บางนา-สาทร 84 แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพฯ โทร 02-398-7515, 02-398-6915, 02-398-7019
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 4	เขตพื้นที่ คันนายาว บางเขน ภาษีเจริญ บางพลี บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ 75, 111 ซ.จันทน์ 98 อ.จันทน์ แขวงคันนายาว เขตคันนายาว กรุงเทพฯ โทร 02-948-6599, 02-519-3602
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 5	เขตพื้นที่ ทองหล่อ บางนา ประเวศ พระโขนง วัฒนา สวนหลวง 555/29-33 หมู่ 15 อ.สีสุราษฎร์ แขวงจันทน์ เขตจันทน์ กรุงเทพฯ โทร 02-540-7006 02-540-7008
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 6	เขตพื้นที่ ทองหล่อ บางนา ประเวศ พระโขนง วัฒนา สวนหลวง 125 ซ.สาทรพัฒนา ซ.สาทร ซ.สาทร ซ.สาทร ซ.สาทร แขวงสาทร เขตสาทร กรุงเทพฯ โทร 02-434-6575-8
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 7	เขตพื้นที่ ภาษีเจริญ ทองหล่อ บางนา ประเวศ พระโขนง วัฒนา สวนหลวง 24/6 อาคาร 6 ชั้น ซ.สาทร ซ.สาทร ซ.สาทร ซ.สาทร ซ.สาทร แขวงสาทร เขตสาทร กรุงเทพฯ โทร 02-422-3916-9 โทรสาร 02-422-3913, 02-422-3915
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 8	เขตพื้นที่ ภาษีเจริญ ทองหล่อ บางนา ประเวศ พระโขนง วัฒนา สวนหลวง 1 ซ.สาทรพัฒนา ซ.สาทรพัฒนา ซ.สาทรพัฒนา ซ.สาทรพัฒนา ซ.สาทรพัฒนา แขวงสาทรพัฒนา เขตสาทร กรุงเทพฯ โทร 02-223-2648-5, 02-223-6216
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 9	เขตพื้นที่ ภาษีเจริญ ทองหล่อ บางนา ประเวศ พระโขนง วัฒนา สวนหลวง ศูนย์การค้าทีเอ็มแอนด์อี ซ. 333/103 อ.จันทน์ แขวงจันทน์ เขตจันทน์ กรุงเทพฯ โทร 02-576-1780-2
สำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 10	เขตพื้นที่ สีลม บางนา ภาษีเจริญ บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ 19 อาคาร 10 ชั้น 2 และชั้น 4 อ.สีลม แขวงสีลม เขตดุสิต กรุงเทพฯ โทร 02-617-6570, 02-617-6578

สำนักงานจัดหางานจังหวัดสุพรรณบุรี

สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว
Foreign Workers Administration Office

การจ้างแรงงานต่างด้าว

อย่างถูกกฎหมาย

ภายใต้ MOU

สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว
กรมการจัดหางาน
กระทรวงแรงงาน <http://www.doe.go.th/en>

แผนผัง 2.2.9 แสดงการสื่อสารสารสนเทศ MOU

แหล่งที่มา : สำนักงานจัดหางานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน/พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

11) กระบวนการ/วิธีการ

กระบวนการ/วิธีการเครือข่าย จะต่างจากองค์ประกอบเครือข่าย โดยกระบวนการเครือข่ายนี้จะมุ่งเน้นกลไกเครือข่ายที่มีลำดับเป็นขั้นบันได ต้องมีปัจจัยภายในภายนอก ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ ปัจจัยผลิต ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้

แผนผัง 2.2.10 แสดงกระบวนการเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

ปัจจัยนำเข้า ใช้กระบวนการความรู้ โดยมุ่งเน้นความรู้ในการบริหารจัดการเครือข่าย เริ่มจากการสร้างยุทธศาสตร์ที่ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน กลไกระเบียบข้อบังคับ กำหนดกิจกรรมโครงการหรือการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ออกแบบไว้นั้น

ปัจจัยกระบวนการ สืบเนื่องจากปัจจัยนำเข้ามาดำเนินการด้วยการดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ สิ่งที่ต้องทำไปพร้อมกันคือ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การทำสารสนเทศ การสร้างเครื่องมือสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย

ปัจจัยผลผลิต เป็นผลจากปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ คือความสัมพันธ์ของการดำเนินงาน เกิดมีงานแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสถาบันการศึกษาร่วมกัน เป็นเครือข่ายหรือภาคีเครือข่ายทุกระดับชั้น ตามแนวคิด รูปแบบการจัดการศึกษาอาเซียน รายงานวิจัย ว่า

สมิทธิ์ บุญชูติมา กำหนดกระบวนการเครือข่ายไว้ 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจความสนใจ

เป็นการความสนใจที่นำมาจัดตั้งกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกัน ส่วนกรณีที่ไม่มีการรวมตัวของกลุ่มที่เข้มแข็งไปพูดคุยจะช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มใหม่ที่ง่ายและเร็วขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมกลุ่มหรือเริ่มต้นเครือข่าย

เป็นการกระตุ้นให้กลุ่มต่างๆ เห็นความสำคัญและสนใจที่จะมาพบกันเพื่อให้กลุ่มมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น ทำให้ทราบแนวคิดซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสนิทสนม และความเป็นเพื่อนระหว่างกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน

จัดให้มีแผนงานของเครือข่าย เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาของแต่ละกลุ่ม โดยให้นักสื่อสารประชาสัมพันธ์ตั้งคำถามให้แก่กลุ่ม เช่น วัตถุประสงค์ของการรวมกันนี้คืออะไร ปัญหาของสมาชิกคืออะไร และจะแก้ไขได้อย่างไร เมื่อใด เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองทำกิจกรรมร่วมกัน

อาจเริ่มต้นจากกิจกรรมที่ไม่ยากเกินไป และคาดว่าจะได้ผลดี หลังจากทำกิจกรรมแล้ว ควรจัดประชุมสรุปผลการทำกิจกรรมร่วมกัน แล้วตัดสินใจว่ามีความเป็นไปได้เพียงใด การทำงานร่วมกันก่อให้เกิดประโยชน์เพียงใด

ขั้นตอนที่ 5 สร้างความชัดเจนของงานที่สมาชิกเครือข่ายทำร่วมกัน

การกำหนดกิจกรรมที่ชัดเจนของเครือข่าย คัดเลือกคณะกรรมการ ตั้งกฎกติการ่วมกัน และกำหนดช่วงเวลาที่พบปะ หรือประชุมกัน

ขั้นตอนที่ 6 พัฒนาเป็นองค์กร โดยมีคณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย

โดยสมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันตัดสินใจว่าจะใช้รูปแบบองค์กรอะไรที่จะทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ ยั่งยืนและเป็นไปได้ที่สุด

ขั้นตอนที่ 7 จัดการองค์กรเครือข่ายด้วยตนเอง

โดยในขั้นนี้นักสื่อสารอาจลดบทบาทลงได้ และควรต้องให้การสนับสนุนองค์กรที่สร้างขึ้นมานี้อย่างต่อเนื่อง³⁸ ดังแผนภาพ ดังนี้

แผนผัง 2.2.11 แสดงบทบาทกระบวนการเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

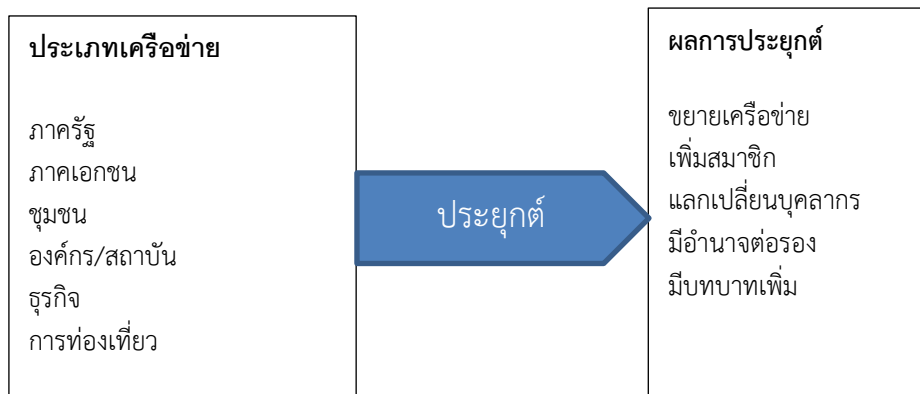
12) การประยุกต์ใช้

การประยุกต์ใช้เครือข่าย คือการปรับใช้แนวคิด หลักการ กับเครือข่ายพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็น ประเภทเครือข่าย ในที่นี้กำหนดประเภทเครือข่ายไว้ว่า เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายเอกชน เครือข่ายชุมชน เครือข่ายองค์กร/สถาบัน เครือข่ายธุรกิจ/ท่องเที่ยว

การประยุกต์ใช้เครือข่ายแต่ละประเภท มีหลักการใช้ลักษณะเดียวกันคือการบริหารจัดการเครือข่ายด้วยกิจกรรมร่วมกัน เครือข่ายข้างต้นแยกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ เครือข่ายภาครัฐ กับเครือข่ายภาคเอกชน ทั้ง 2 ลักษณะนี้มีความแตกต่างกันในแง่ความรวดเร็ว โดยการบริหารเครือข่ายภาครัฐจะบริหารแนวดิ่ง โดยจะมีคำสั่งจากผู้บริหารระดับสูงลงมาสู่ภาคปฏิบัติ การดำเนินงานนี้จะใช้เวลานานตามระบบงานที่มีหลายแผนก จะส่งงานข้ามขั้นตอนไปไม่ได้ ส่วนภาคเอกชนนั้น จะบริหารจัดการแนวนอน ซึ่งจะมีขั้นตอนน้อยลง ใช้เวลาน้อยลง งานรวดเร็วขึ้น

การบริหารเครือข่ายที่ยั่งยืน มั่นคง ต้องมียุทธศาสตร์ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน มีกิจกรรมโครงการ มีองค์ประกอบเครือข่ายตามที่กล่าวไว้ข้างต้น มีการขยายเครือข่ายด้วยการเพิ่มสมาชิก เพิ่มกิจกรรมโครงการให้มากขึ้น มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของเครือข่ายอยู่เสมอ มีความสำคัญกับสถาบันการศึกษา เครือข่ายรณรงค์ เครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน ดังแผนผัง ดังนี้

³⁸ พิธีร บุญยรัตพันธุ์ และคณะ, กระบวนการพัฒนาเครือข่ายอย่างยั่งยืน, [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

แผนผัง 2.2.12 แสดงการประยุต์ใช้เครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวตฺร, 2561

13) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

ประเทศไทยเป็นที่ตั้งสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN Secretariat) ตั้งอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาไทยที่เข้าเป็นสมาชิก มี 5 สถาบัน คือ (1) มหาวิทยาลัยมหิดล (2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (3) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (4) มหาวิทยาลัยบูรพา (5) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เครือข่ายมหาวิทยาลัย เป็นเครือข่ายการศึกษาที่เน้นเครือข่ายระดับอุดมศึกษา ตั้งขึ้นเมื่อ พุทธศักราช 2538/1995 ตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 มีเป้าหมายที่จะสร้างอัตลักษณ์อาเซียนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ระยะแรกมี 13 สถาบัน ต่อมาได้ขยายความร่วมมือระหว่างอาเซียนเพิ่มมากขึ้นทำให้สมาชิกของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเพิ่มจำนวนเป็น 29 สถาบัน โดยมีการลงนามความตกลง (MOU) เพื่อการจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนขึ้น 2 ฉบับคือ (1) กฎบัตรเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Charter of The ASEAN University Network) (2) ข้อตกลงร่วมในการจัดตั้งเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (Agreement on the Establishment of the ASEAN University Network) อยู่ภายใต้เสาหลักอาเซียนเสาที่ 3 คือ เสาสังคม-วัฒนธรรม (Socio-cultural Pillar) มีความสำคัญตามวัตถุประสงค์ 5 เรื่อง ดังนี้

1. การส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมในความเป็นอาเซียน
2. การเพิ่มการเข้าถึงคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยม
3. การเพิ่มคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาวิชาชีพขั้นสูง

4. การสร้างความเข้มแข็งให้กับการเคลื่อนย้ายพรมแดนและความเป็นสากลของการศึกษา
5. การให้การสนับสนุน ส่งเสริมแก่ภาคส่วนงานอื่น ๆ³⁹

คณะสื่อสารมวล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมศึกษาไทยกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนและอาเซียน ว่า อุดมศึกษาไทยมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนในหลายด้าน ได้แก่ การดำเนินการในการเข้าถึงข้อมูลด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอาเซียน (1) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนให้ถึงแก่นต่อคณาจารย์ ผู้ปฏิบัติงานและนักศึกษา (2) การสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่และความร่วมมือในความเป็นอาเซียน (3) การเตรียมการกำหนดบทบาทหน้าที่และกิจกรรมในด้านการศึกษาวิจัย บริหาร วิชาการและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (4) การดำเนินการตามแผนและกิจกรรมความร่วมมือของสมาชิกและสมาชิกเครือข่ายสมทบ นอกจากนี้เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนยังร่วมมือกับประเทศจีนและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียเพื่อมอบทุนการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกแก่นักศึกษาในประเทศอาเซียนเพื่อไปเรียนในประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลี ในชื่อทุน "AUN Scholarship" อีกด้วย

นอกจากเครือข่ายตามวัตถุประสงค์ข้างต้นนี้แล้ว ยังมีภารกิจอื่น ๆ ที่สำคัญ คือ (1) การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ (2) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (3) การอบรมและการพัฒนาขีดความสามารถความร่วมมือด้านงานวิจัย สำหรับประเทศไทยถือเป็นกลไกใช้ประโยชน์มากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านภาษาอังกฤษ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวัฒนธรรม ความสำนึกในอาเซียน ในการนี้ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนสามารถเป็นกลไกที่ประเทศไทยใช้ประโยชน์ได้ในระยะข้างหน้า เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาภาษา การ อันจะส่งผลให้ประเทศไทยเพิ่มระดับศักยภาพของบุคลากรอาเซียนสู่ความเป็นเลิศในระดับภูมิภาคได้อย่างยั่งยืนต่อไป ดังมีรายชื่อเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ดังนี้

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน ประเทศไทย 5 แห่ง

มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน เมียนมา 3 แห่ง

มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง มหาวิทยาลัยมันตะเลย์ สถาบันเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้ง

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน ฟิลิปปินส์ 3 แห่ง

มหาวิทยาลัย Ateneo de Manila University มหาวิทยาลัย De La Salle
มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์

³⁹ รู้จัก "เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน" (ASEAN University Network), [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล www/th.interscholarship.com/chanitsree/707 (26 พ.ค.61)

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน กัมพูชา 2 แห่ง

มหาวิทยาลัยภูมิพนมเพญ มหาวิทยาลัยภูมิพนมประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน บรูไน 1 แห่ง

มหาวิทยาลัยแห่งบรูไนดารุสซาลาม (University Brunei Darussalam)

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน มาเลเซีย 5 แห่ง

มหาวิทยาลัยมาลายา มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์แห่งมาเลเซีย มหาวิทยาลัยแห่งชาติ

มาเลเซีย มหาวิทยาลัยอูตรา มาเลเซีย มหาวิทยาลัยปุตรา มาเลเซีย

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน ลาว 1 แห่ง

มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว (National University of Laos)

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน เวียดนาม 3 แห่ง

มหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม นครโฮจิมินห์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนาม ฮานอย

มหาวิทยาลัยเกิ่นเทอ (Can Tho University)

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน สิงคโปร์ 3 แห่ง

มหาวิทยาลัยการจัดการแห่งสิงคโปร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนินยาง

มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์

มหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน อินโดนีเซีย 4 แห่ง

มหาวิทยาลัยแห่งอินโดนีเซีย มหาวิทยาลัยกัตจาห์ มาดา สถาบันเทคโนโลยีบันดุง

มหาวิทยาลัยแอร์ลังกา (University Airlangga)

สรุปท้ายเรื่อง

เครือข่าย คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรในพื้นที่ กลุ่มน้ำ แหล่งเรียนรู้ที่มีชื่ออื่น ๆ เกิดขึ้นจากความจำเป็นในการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาจากโครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรที่กำหนดบทบาทหน้าที่ด้านภายในและต่างประเทศ ที่สำคัญคือกำหนัดไว้เป็นยุทธศาสตร์หรือนโยบายการพัฒนาประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษา มีความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนบุคลากรการศึกษา มีประเภทหรือแบบเครือข่ายที่เป็นพื้นที่ รายประเด็น เครือข่ายหน้าที่ตามโครงสร้าง มีทั้งเครือข่ายภาครัฐ เอกชน ชุมชน การศึกษา ธุรกิจ เมืองประกอบหลัก ๆ (1) การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน มีแนวทางการมีส่วนร่วมโดยตัวแทนองค์กรต่าง ๆ เป็นคณะกรรมการ โดยมีระดับการมีส่วนร่วม คือ (1) ระดับสื่อสาร (2) ระดับเจรจาหารือ (3) ระดับร่วมปฏิบัติงาน (4) ระดับมีหุ้นส่วน (5) ระดับเข้ามา มีบทบาท มีกิจกรรมคือหัวใจขับเคลื่อนเครือข่ายให้มีชีวิตดำเนินการไปได้ เครือข่ายมีลักษณะเป็น องค์กร เวที สื่อสาร สมาชิก หรือสถานที่ มีกระบวนการหลัก ๆ คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ ปัจจัยผลิต กระบวนการแต่สำคัญ คือ สำรวจความสนใจ ประชุมกลุ่ม กำหนดวัตถุประสงค์ ทดลองทำ กิจกรรม ทำความชัดเจน ตั้งกรรมการและจัดการองค์กร ประยุกต์ใช้ด้วยหลักการกำหนดยุทธศาสตร์ ตัวอย่างมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียนที่ตั้งขึ้นตามวัตถุประสงค์จากกฎบัตรอาเซียน และข้อตกลงการจัดตั้งซึ่งมีภารกิจอื่น ๆ ร่วมด้วย

2.3 แนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายประชาคมอาเซียน

ประเด็นแนวคิดเครือข่ายการศึกษาอาเซียน เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียนนี้ ตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 คือศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยมีกรอบในการศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ที่มาของการเสริมสร้างเครือข่าย
- 2) ความหมายการเสริมสร้างเครือข่าย
- 3) หลักการสำคัญการเสริมสร้างเครือข่าย
- 4) ประเภท/องค์ประกอบของการเสริมสร้างเครือข่าย
- 5) กระบวนการ/วิธีการเสริมสร้างเครือข่าย
- 6) การทำงานแบบการเสริมสร้างเครือข่าย
- 7) หน่วยงานที่รับผิดชอบการเสริมสร้างเครือข่าย
- 8) ระบบการประเมินผลการเสริมสร้างเครือข่าย
- 9) ประยุกต์ใช้การเสริมสร้างเครือข่าย
- 10) การบริหารจัดการเครือข่าย
- 11) องค์คุณของผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามการบริหารทั่วไป
- 12) กระบวนการจัดการเครือข่าย
- 13) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์เครือข่าย
- 14) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการศึกษา
- 15) ระดับการสร้างเครือข่าย
- 16) องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

1) ที่มาของการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

เครือข่ายทุกประเภท เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแล้วพัฒนาการจากรายบุคคลไปสู่เครือข่ายระดับองค์กร ตามแนวคิดในนิยามเครือข่ายของ Burke, Adam ว่า “เพื่อเป็นศูนย์รวมของการสนับสนุนให้เกิดประโยชน์จากการมีประสบการณ์แตกต่างกัน เพื่อเป็นช่องทางสำหรับแหล่งทุน เครือข่ายเป็นเวทีในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ”¹ เรื่องนี้เครือข่ายมีลักษณะหรือรูปแบบเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม และ เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ จึงมีจุดต่างที่มาไม่เหมือนกัน ที่มาของเครือข่ายเชิงพื้นที่มาจากปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ เช่น บ่อเกลือสินเธาว์อำเภอชาติตระการ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก บ่อน้ำ

¹ Burke, Adam, **Communications & Development : a practical guide**, (London : Social Development Division Department for International Development, 1999), p76-79.

ร้อน จังหวัดน่าน บ่อน้ำร้อนกำแพงเพชร บ่อน้ำร้อนสุราษฎร์ธานี โดยคิดข้ามตัวบุคคลไปแม้มีคนบริหารจัดการก็ตาม บางครั้งตัวบุคคลก็ถูกตั้งเป็นตัวแทนจังหวัด โดยการเรียกขานกันว่า หลวงพ่อพิชฌุโลก หมายถึงพระธรรมเสนานูวัตร (บำรุง ฐานุตโตโร) เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ที่ประดิษฐานองค์พระพุทธรูปชินราช หลวงพ่อสุรินทร์ หมายถึงพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺธ) เจ้าอาวาสวัดศาลาลอย

เครือข่ายเกิดขึ้นได้อย่างไร คำถามนี้ไม่แปลกที่ถามว่า ทำไมจึงการติดต่อ เจรจาค้าขายกัน ทำไมกลุ่มประเทศยุโรปจึงตั้งเป็นกลุ่ม (Group=G) 7 บ้าง หรือ G 8-10 บ้าง ก็เพื่อประโยชน์ในการติดต่อค้าขายหรือพัฒนาศักยภาพคนร่วมกันนั่นเอง เป็นกำลังในการต่อรองทางเมือง การค้า การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ป้องกันภัยสงคราม ป้องกันการเอารัดเอาเปรียบต่าง ๆ

คำว่า ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ถือว่าเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่มีส่วนประกอบด้วยคือประเทศ 10 ประเทศ เป็นเครือข่ายระหว่างกันและเป็นเครือข่ายต่อกลุ่มโลกยุโรป เครือข่ายนี้ เกิดจากการรวมกลุ่มประเทศจาก 5 ประเทศเป็น 10 ประเทศ เรียกว่ากลุ่มประเทศอาเซียนโดยถือเป็นเสาหลัก 3 เสาหลัก คือ เสาเศรษฐกิจ เสาการเมืองความมั่นคง และเสาสังคม-วัฒนธรรมรวมถึงการศึกษา โดยข้อตกลงร่วมกันที่ชื่อปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) พ.ศ. 2510 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร

เครือข่ายขนาดใหญ่นี้ จุดเริ่มต้นของอาเซียนที่เป็นรูปธรรมได้สร้างความเป็น "ประชาคมอาเซียน" ในคราวประชุมอาเซียนซัมมิท ครั้งที่ 14 โดยการประกาศใช้ "กฎบัตรอาเซียน" (ASEAN Charter) จะมีวิธีการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่และสำคัญ คือเป็นการปรับองค์กรในการทำงานแบบ การรวมกลุ่มที่มี "กฎ" เป็นฐานที่สำคัญ (Rule-Based) สมาชิกทั้ง 10 ประเทศจะต้องปฏิบัติตามพันธะข้อตกลง มีการกำหนด "กลไกระงับข้อพิพาท" พร้อมกับสร้าง "อาเซียน" ให้มีสถานะเป็น "นิติบุคคล" มีการปรับให้เป็นองค์กรที่มี "ประชาชน" เป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดประสิทธิภาพของการรวมกลุ่มมากขึ้น ทำให้เกิด "กระบวนการตัดสินใจ" จาก การประชุมระดับผู้นำ ซึ่งจะปรากฏเป็น คณะมนตรี หรือ (Councils) ของอาเซียนขึ้นทำหน้าที่เป็น 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักทางด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีการเพิ่มอำนาจ "สำนักเลขาธิการ" (Secretariat) และผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ (Secretary General) นอกจากนี้ ประชาคมอาเซียนยังมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ และลดช่องว่างระหว่างสมาชิกของอาเซียนลงตามวัตถุประสงค์ที่ปรากฏ²

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่- 6 (พ.ศ. 2530-2534) เกิดกลุ่มการค้าต่าง ๆ มากขึ้น เช่น กลุ่ม APEC (เขตการค้าเสรีกลุ่มประเทศเอเชียและแปซิฟิก) กลุ่ม ASEM (กลุ่มความร่วมมือประเทศยุโรปและเอเชีย) กลุ่ม ASEAN ที่ตั้ง FTA (เขตการค้าเสรีอาเซียน) เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน องค์กร WTO (องค์การการค้าโลก) จากการที่ไทยมีแผนยุทธศาสตร์การค้าที่ว่า "เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า"

²กฎบัตรอาเซียน, [ออนไลน์] แหล่งอ้างอิง ><http://www.thaingoo.org/writer/view>.

พัฒนาการด้านเครือข่ายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่- 6 เชื่อมโยงมาถึงภาคประชาชนของไทย ตามรายงานจะเห็นว่า “ส่วนภาคประชาชนในชนบทมีการตื่นตัวในการรักษาปกป้องและรักษาสีทิวทัศน์ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมีการร่วมตัวกันเป็นเครือข่ายทั้งเชิงพื้นที่ เช่น เครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่านและเครือข่ายเชิงประเด็น เช่น เครือข่ายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน-น น้ำป่า เกษตร สลัม หมอพื้นบ้าน และเริ่มมีการเชื่อมโยงประเด็นปัญหาในระดับชุมชนเข้ากับปัญหาของประเทศ และกระแสทุนนิยมโลก โดยลักษณะการรวมตัวขององค์กรชุมชน/เครือข่ายภาคประชาชน ช่วงนี้เป็นองค์กรที่ขยายใหญ่ขึ้นมีการเชื่อมโยงกับภาคีต่าง ๆ และมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น”³

2) ความหมายการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

การเสริมสร้างเครือข่าย แยกได้ 2 นัย คือ เสริม กับ สร้าง คำว่า เสริม หมายถึงเสริมเครือข่ายที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์มากขึ้น มีอุปกรณ์ อาคาร สถานที่เพียงพอ คำว่า สร้าง หมายถึงการทำขึ้นใหม่ เปิดพื้นที่ใหม่ ได้เครือข่ายมากขึ้น แต่ ที่นี้ให้เป็นคำเดียวกัน โดยหมายถึงหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเครือข่าย หรือให้มีการเปิดโลกแห่งเครือข่ายมากขึ้นนี้เอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Adam Burke ว่า การเสริมสร้างเครือข่ายนั้นมีเป้าหมายโดยสรุป 2 ประการ คือ

- (1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและสนับสนุนการเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน
- (2) เพื่อเป็นช่องทางสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน⁴

ข้อ (1) เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่ายให้มีโครงสร้างการบริหารจัดการ มีพื้นที่มีอาคาร มีวัสดุอุปกรณ์ มีบุคลากร มีเครื่องมือสื่อสารที่เพียงพอสามารถรองรับภาระงานได้ดี มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน คือ เปิดช่องทางให้ประชาชน ชุมชนที่เกี่ยวข้องมีสิทธิ มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เปิดสัมมนาฟังความคิดเห็นสังคมนั้นว่าเป็นอย่างไรมีความจำเป็น ต้องการมากน้อยเพียงไร มีผลดีผลเสียอย่างไร มีความคุ้มทุน คุ้มค่าเวลาเงิน และจะก่อให้เกิดมลพิษหรือไม่กับโครงการสำคัญที่รัฐหรือ อบ.ต. อบ.จ. จะสร้างขึ้น ณ ปัจจุบันนี้หน่วยงานทางการทุกระดับจะสร้างอะไร แม้จะเป็นสาธารณูปโภคที่จำเป็น ก็ต้องทำการประชาพิจารณ์ เพื่อรับทราบความต้องการของชาวบ้านก่อน แม้แต่สร้างสถานีวิจัยกระจายเสียงธรรมะในชุมชน ก็ต้องทำประชาพิจารณ์ด้วย

³ อ้างแล้ว, สรัญญา จุฑาณิล, การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, หน้า 80.

⁴ อ้างแล้ว, Burke, Adam, Communications & Development : a practical guide, p76-79.

ข้อ (2) คำนิยามเครือข่ายของ Burke, Adam คือ เป็นหน่วยงานบริการประชาชน เป็นอีกมิติหนึ่ง ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยได้ใช้คำนี้ จะใช้ในกรณีที่ได้อะไรจากเครือข่าย มิติหนึ่งของการสร้างเครือข่ายก็เพื่อให้ คือให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม หรือยุทธโศปกรณ์ป้องกันประเทศ ตามที่ศึกษามา การที่ประเทศใด ๆ จะให้ความช่วยเหลืออะไร ต้องคำนึงประเทศภาคีสมาชิกก่อน ยิ่งถ้าได้ทำข้อตกลงร่วมกันด้วยก็ยิ่งรวดเร็วขึ้น เช่น ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่ประสบภัยสึนามิ อาจรวดเร็วทันใจภายในสามวันก็ได้ เพราะประเทศภาคีมีอยู่ในทะเบียนโปรแกรมแล้ว ก็ไม่ต้องไปสอบประวัติอะไรให้ยุ่งยาก

3) หลักการสำคัญการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

หลักการสำคัญในการเสริมสร้างเครือข่ายข้อนี้ให้นำหนักลงตรงที่ความจำเป็นที่ต้องมี ต้องสร้าง เพราะภาระงานเรียกหาการมีเครือข่าย ก็แสดงว่า เครือข่ายนั้นมีขึ้นภาระงานของคนตามอาชีพต่าง ๆ ถึงนิยามเครือข่ายว่า เป็นเครือข่ายในภาระงานลักษณะเดียวกัน เช่น เครือข่ายสถาบันการศึกษา ก็จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษาตามสายงานของเครือข่ายนั้น ๆ

หลักการสำคัญของการเสริมสร้างเครือข่าย คือการสร้างความสัมพันธ์ (connection) กับบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน โดยการติดต่อและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและร่วมมือทำกิจกรรมกันด้วยความสมัครใจ ในทัศนะของพอล สตาร์กี้ (Paul Starkey) กล่าวว่า “การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างกันก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับค้ำสมาคมแบบฟุ้งเฟ้อ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การถ่ายทอดข่าวสารทางสื่อสารมวลชน การส่งนิตยสารจดหมายข่าวให้กับสมาชิกเท่านั้น เหล่านี้ไม่ใช่เครือข่าย แม้เครื่องมือสื่อสารมวลชนอาจนำมาใช้ในเครือข่ายได้ แต่การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายดังนั้น เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน” ที่สำคัญคือ ต้องมีกิจกรรมด้วยเสมอ เรื่องนี้ มีกระบวนการสร้างอยู่หลายทฤษฎี มีทฤษฎีที่น่าสนใจสอดคล้องกับการวิจัยนี้ คือ หัวข้อ การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม Network Building and Participatory ซึ่งธรรมชาติเครือข่ายนั้น ในตัวมันเองต้องมีการประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่บุคคลนั้น ต้องมีหน่วยงานสังกัดหรือพื้นที่ที่ตนประกอบอาชีพอยู่เพื่อให้เกิดความเชื่อถือ ติดตามได้ มีความเสี่ยงน้อยสุด ด้วยหลักการสร้างเครือข่าย 4 ประการนี้ คือ

1. สร้างยุทธศาสตร์ กระบวนการเริ่มประสานเครือข่าย (Initiation Process)
2. เคลื่อนไหว สร้างการทำงานอย่างสม่ำเสมอ (Social Movement/Sustainability)

3. ปรับปรุง พัฒนาระบบการทำงานและเครือข่าย (Development)
4. ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหารและปฏิบัติ (Idea Change)⁵

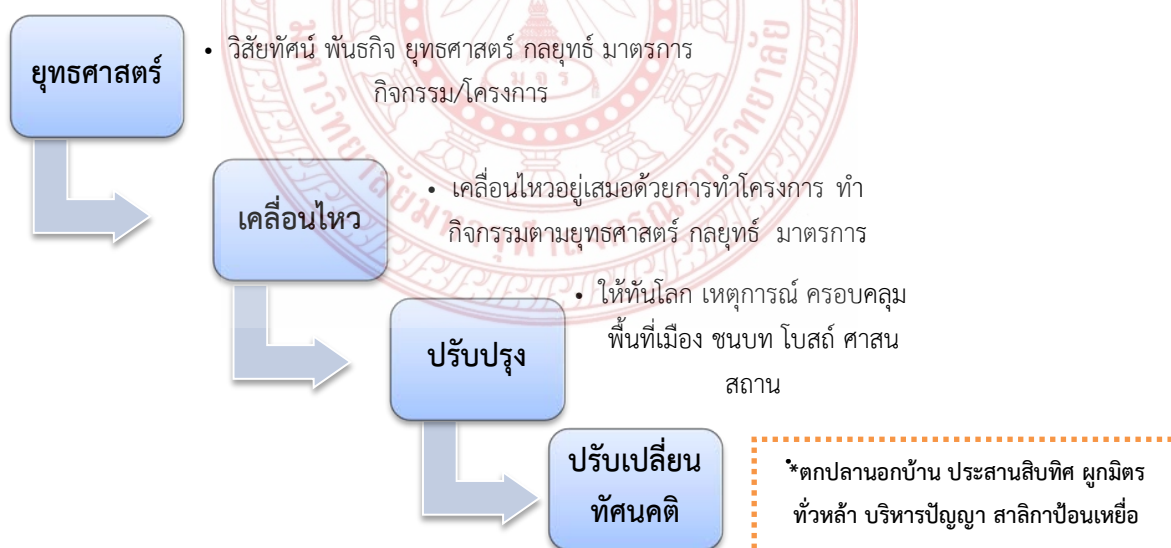
เครือข่ายลักษณะรายประเด็น จึงมีกระบวนการดำเนินงานผ่านระบบเครือข่ายหรือรูปแบบเครือข่าย ตามรายละเอียด ดังนี้

กระบวนการที่ 1 เริ่มต้นด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดกลยุทธ์ กำหนดมาตรการ และกำหนดโครงการ/กิจกรรม

กระบวนการที่ 2 มีความเคลื่อนไหวด้วยการทำงานอยู่เสมอด้วยการทำโครงการ ทำกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ

กระบวนการที่ 3 ปรับปรุงเครือข่ายให้ทันโลกทันเหตุการณ์ไปพร้อม ๆ กับขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบท หรือถิ่นทุรกันดาร รวมถึงศาสนสถาน โบสถ์ สุเหร่า ด้วยวิธีการวิจัยเชิงพื้นที่ และรายประเด็น

กระบวนการที่ 4 ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์แก่ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติการทุกระดับ กระตุ้นให้มีแรงผลักดันขับเคลื่อนทำงานให้บรรลุเป้าหมายอยู่เสมอ ปรับทัศนคติจากโลกทำด้วยมือ (Manual working) สู่การทำงานสมัยใหม่ ด้วยโลกดิจิทัล (Digital Working) สร้างจิตใจ (passion) ให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีโลกทัศน์กว้างไกลด้วยการทำข้อตกลง (MOU) ร่วมกันด้านศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เช่น โครงการ One Belt One Road บนเส้นทางสายไหมของสาธารณรัฐประชาชนไต้ยประชาชนจีนดังแผนผัง ดังนี้

แผนผัง 2.3.1 : แสดงหลักการสร้างเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

⁵ อดิศักดิ์ ยี่สุนทร และ สมบูรณ์ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม(Network Building and Participatory), [ออนไลน์]แหล่งข้อมูล ><https://hasbulah.wordpress.com><(25 ม.ค.61)

ความข้างต้นโดยสรุป คือ -มีแผนการ -เคลื่อนไหว -ปรับปรุง -เปลี่ยนแนวคิดบริหารจัดการและสร้างทักษะ ในการนี้ บทความเรื่องการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมโดยนายอะหมัด ยี่สุนทร และนายสมบุรณ์ สุวรรณราช วิทยาการได้กำหนดหลักการสร้างเครือข่ายไว้ 4 ขั้นตอนหลัก ๆ เรียกเป็นคำย่อ ว่า เชื่อมโยง ประเมินค่า ดำเนินการ และติดตาม ดังนี้

1. เชื่อมโยงในการะงานที่ดำเนินการอยู่
2. ประเมินความพร้อมของเครือข่าย
3. ดำเนินงานปฏิบัติการด้วยเครือข่าย
4. ตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานของเครือข่าย⁶

ในเรื่ององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายนี้ จะนำไปสร้างเป็นกระบวนการเพื่อสร้างเครือข่ายในบทที่ 4 ในงานวิจัยนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสามเสาหลักแห่งประชาคมอาเซียน คือ เสาหลักทางความมั่นคง เสาหลักทางเศรษฐกิจ และเสาหลักทางสังคม-วัฒนธรรม สองเสาแรกได้กล่าวมาในบทที่ 1 รวมถึงบทอื่น ๆ ได้กล่าวถึงบ้างแต่ไม่เน้น ในส่วนนี้ จะกล่าวเฉพาะเสาหลักทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) เป็นการเชื่อมโยงทุกบทของวิจัยนำสู่การสร้างกระบวนการเครือข่ายทางการศึกษาและเป็นฐานข้อมูลการวิจัยนี้ต่อไปตามที่ ดร.ชูพงษ์ รัตนโชติ กล่าวว่า “เครือข่ายคือการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อภาระงานเดียวกัน”⁷

4) องค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

ประเภทของเครือข่ายตามที่กล่าวแล้วต้นว่ามีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน หรือชุมชน ธุรกิจ มีเครือข่ายรายบุคคล ถึง องค์กร ณ ที่นี้จะกล่าวถึงองค์ประกอบองค์ประกอบหลักของเครือข่าย 7 องค์ประกอบ คือ

1. การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception)
2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)
3. มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits)
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation)
5. มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)
6. มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent)
7. มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)⁸

⁶อ้างแล้ว, อะหมัด ยี่สุนทร และสมบุรณ์ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (10 ม.ค.61)

⁷ภาคีเครือข่ายทางการศึกษามหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์, (14 มี.ค.61)

⁸อ้างแล้ว, อะหมัด ยี่สุนทร และ สมบุรณ์ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม, < (18 พ.ค.61)

ความข้างต้นนี้ มีคำอธิบายของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ มีข้อสรุป ดังนี้
 องค์ประกอบ 1 กล่าวคือ มีแนวคิด มีประเด็นปัญหาและสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน
 องค์ประกอบ 2 กล่าวคือ มองภาพอนาคตร่วมกัน มีทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน
 ร่วมพลังที่จะขับเคลื่อนอย่างเป็นเอกภาพ

องค์ประกอบ 3 กล่าวคือ การรวมกันบนฐานของประโยชน์ร่วมกันทั้งที่เป็นตัวเงินและมีใช้
 ตัวเงิน เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับในสังคม ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความสุขพึงพอใจ

องค์ประกอบ 4 กล่าวคือ ความเท่าเทียมของสมาชิกเครือข่าย ในฐานะของ “หุ้นส่วน
 (partner)” ของเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (horizontal relationship) ที่เท่าเทียมกัน
 แทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่น
 หน่วยงานภาครัฐก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่ายมิใช่
 การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน

องค์ประกอบ 5 กล่าวคือ การเสริมสร้างจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็งของเครือข่ายโดยถือ
 หลักวิน ๆ (win win) ถ้าเขาได้เราก็ได้ เกิดการพึ่งพา ขับเคลื่อนวงล้อให้ไปทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่ถ่วง
 กันอยู่

องค์ประกอบ 6 กล่าวคือ ถือคติที่ว่า น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า ทรัพยากร กองทุน ความรู้
 กำลังต้องไปด้วย เช่นมนุษย์เราแม้มีปัจจัย 4 ครบถ้วน แต่ก็ใช้ว่าจะสมบูรณ์ในตัวเอง มีเงินก็ใช้ว่า จะ
 ซื้อได้ทุกอย่าง แม้เราเป็นผู้ประกอบการ แต่ก็ต้องพึ่งนักการตลาดโรงเปิดประตูสำนักงานให้

องค์ประกอบ 7 กล่าวคือ สมาชิกในเครือข่ายทำกิจกรรมร่วมกันในหลายลักษณะหลาย
 ระดับ ไม่ใช่แต่การเขียนหรือการพบปะพูดคุยเท่านั้น แต่มีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน
 แลกเปลี่ยนวิชาการ บุคลากร หรือแม้แต่วัสดุอุปกรณ์ก็ร่วมกันใช้ได้⁹

อีกท่านองค์ประกอบหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งครอบคลุมที่ละเอียดกว่าที่กล่าวไว้ 5
 องค์ประกอบใน 8 องค์ประกอบนี้ และถือว่าเป็นเครือข่ายสังคม ดังแผนผัง ดังนี้

⁹เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่ายกลยุทธ์ : สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป
 การศึกษา, อ้างจาก รายงานการวิจัย ไพฑูรย์ นิยมานาและคณะ, โครงการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุน
 สวัสดิการสังคม ระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ, 2552, หน้า 12 .

แผนผัง 2.3.2 : แสดงองค์ประกอบเครือข่ายทางสังคม

แหล่งที่มา : <https://www.google.com/>: พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

นอกจากนี้ วิทยากรทั้ง 2 ท่าน ได้ตั้งองค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายทางสังคมไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์
2. การออกแบบเครือข่ายให้สอดคล้องกับเป้าหมาย
3. การบูรณาการและเชื่อมโยงการดำเนินการและการวัดผล
4. การประยุกต์ใช้ระบบ IT ในการจัดการเครือข่าย
5. การพัฒนาความรู้และทักษะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ¹⁰

โดยสรุป คือ -มีแผนการ -ลักษณะเครือข่าย -ดำเนินการ -บริหารจัดการ และขับเคลื่อน สร้างทักษะ ดังแผนผัง ดังนี้

¹⁰ อดิศักดิ์ ยี่สุ่นทรง และสมบุญ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม [ออนไลน์]
]แหล่งข้อมูล><https://hasbulah.wordpress.com/>< (10 ม.ค.61)

แผนผัง 2.3.3 แสดงองค์ประกอบเครือข่ายสังคม

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวตฺร, 2561

ข้อ 1 สร้างยุทธศาสตร์ที่มีส่วนประกอบ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ มาตรการ กิจกรรมโครงการ แล้วดำเนินการด้วยการเชื่อมโยงเครือข่าย ประเมินความพร้อมของเครือข่าย ดำเนินงานปฏิบัติการด้วยเครือข่าย และการตรวจติดตามและประเมินผลงานของเครือข่าย

ข้อ 2 กำหนดขนาด ทิศทาง ภาระงานตามเป้าหมายของเครือข่ายแต่ละประเภท เช่น เครือข่ายภาครัฐที่อิงอาศัยหน่วยงานของรัฐหรือดำเนินการในนามหน่วยงานภาครัฐนั้น ๆ เช่น เครือข่ายประชาคม อ.แม่สอด จ.ตาก เครือข่ายระดับจังหวัด เช่น เครือข่ายประชาคม จ.น่าน เครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ ระดับประเทศ เช่น เครือข่ายสมพันธ์ เกษตรกรแห่งประเทศไทย เครือข่ายภาคเอกชน เช่น มูลนิธิการศึกษาเพื่อโลกสีเขียว (กศข.) เครือข่ายพัฒนางานผู้สูงอายุ

ข้อ 3 การวัดผลสัมฤทธิ์ของเครือข่ายว่ามีการดำเนินงานไปอย่างไร มีปัญหาอะไร จะแก้ไขอย่างไร อัตราผลสัมฤทธิ์ของงานที่ดำเนินอยู่แล้วมีมากกว่าที่ไม่สัมฤทธิ์ผลอย่างไร

ข้อ 4-5 การประยุกต์ใช้ IT รวมถึงการพัฒนาความรู้ทักษะเจ้าหน้าที่ เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการสร้างขึ้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ยิ่งกว่านั้น ความรู้ ทักษะจะต้องให้ศึกษา เรียนรู้ให้อยู่ในระดับผู้ใช้ (user) ถ้าเป็นไปได้พัฒนาให้อยู่ในระดับ programmer พร้อมต้องคิดอยู่เสมอว่า ต้องรองรับ IT ของโลกยุค 4.0 ด้วย

5) กระบวนการ/วิธีการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

บันฑร อ่อนดำ (นฤมล นิราทร, 2524: 36-41) ได้จำแนกกระบวนการสร้างเครือข่ายออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- (1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย
- (2) ขั้นการติดต่อกับองค์การที่จะเป็นสมาชิกหรือภาคีเครือข่าย (Courtship)
- (3) ขั้นการสร้างพันธกรณีร่วมกัน (Commitment)
- (4) ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์
- (5) ขั้นการเรียนรู้ร่วมกัน และขยายผล¹¹

หลักการที่ต้องตระหนักอยู่เสมอโดยต้องพิจารณาว่าจะได้เข้าร่วมกับใคร จะได้รับผลประโยชน์ หรือสละประโยชน์ด้านใดบ้าง และระยะเวลาในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายนานเท่าใด ต่อมาจะต้องสร้างความคุ้นเคย และการยอมรับ รวมทั้งความไว้วางใจ เป็นขั้นเตรียมกลุ่ม หรือเครือข่ายมีการปลูกจิตสำนึก อยากจะมาแก้ปัญหาและพัฒนาาร่วมกัน ต่อมาสร้างความผูกพัน ตกลงที่จะทำงานร่วมกัน โดยกลุ่มองค์การจะต้องมีความรู้เพียงพอที่จะทำกิจกรรม จึงต้องเสริมความรู้ที่จำเป็น อาจมีการแลกเปลี่ยนทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย เช่น ศึกษาดูงาน ฝึกอบรม ฯลฯ เรียกว่าเป็น กลุ่มศึกษาเรียนรู้ และเป็นที่มาของการสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ดังกล่าวถึงต่อไป แต่สิ่งที่จะขาดไม่ได้ คือ ผลงานรูปธรรมร่วมกัน โดยมีการแบ่งปัน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการตกลงในเรื่องการบริหารจัดการเครือข่าย กำหนดกิจกรรมและบทบาท แต่ละองค์การต้องมีการปรับกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อประโยชน์ของเครือข่าย แต่ยังคงความเป็นเอกเทศของตนเองเอาไว้ มีผลต่อการเรียนรู้ร่วมกันและขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่มออกไป

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึงกระบวนการสร้างเครือข่าย 4 กระบวนการหลัก ๆ คือ

1. ขั้นตอนการก่อรูปเครือข่าย (Network Forming)
2. การจัดระบบบริหารเครือข่าย (Network Organizing)
3. การใช้ประโยชน์เครือข่าย (Network Utilizing)
4. การธำรงรักษาเครือข่าย (Network Maintaining)¹²

¹¹ บันฑร อ่อนดำ และคณะ, ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์, 2540), หน้า 36-41.

¹² เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, หน้า 61.

ข้อ 1 การก่อตัวของเครือข่าย เกิดจากประชาคมติที่จะแก้ปัญหาาร่วมกันของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องอันจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจ และมีความจำเป็นในการสร้างกระแสให้เป็นกระแสสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระแสที่ลงไปสู่ประชาชนในระดับรากหญ้า ใช้กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ เช่น การใช้สื่อมวลชน การจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์

ข้อ 2 การบริหารเครือข่ายโดยมียุทธศาสตร์ซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยอยู่ที่การโครงสร้างแผนผังการบริหารงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย การติดต่อสื่อสาร การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน จัดทำระบบสารสนเทศ

ข้อ 3 นำประโยชน์เครือข่ายมาใช้โดยใช้เครือข่ายเป็นเวทีกลางประสานงาน ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การใช้เครือข่ายเพื่อเป็นเวทีสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ และผลักดันกิจกรรมโครงการพัฒนาสร้างอนาคต

ข้อ 4 การธำรงรักษาเครือข่ายด้วยการทำกิจกรรม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย ดำเนินกลไกสร้างระบบจิตใจ มีรางวัลสมนาคุณผู้ทำชอบ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอและช่วยเหลือสมาชิกที่เหมาะสม สร้างyenเนอเรนชันรุ่นใหม่เข้ามาเสริมคนรุ่นเก่าอย่างสมดุล

6) กระบวนการทำงานแบบการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ ก่ล่าวถึงกระบวนการทำงานแบบเครือข่ายว่า ความเป็นเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับงานและสัมพันธ์ภาพระหว่างกันซึ่งงาน/ภารกิจและความเป็นภาคีต่อกันนั้นจะนำไปสู่การเรียนรู้และการสร้างกระบวนการความเคลื่อนไหวทางสังคม โดยมีกระบวนการทำงาน 4 กระบวนการ ดังนี้

1. การเชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่
2. รักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน
3. เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว
4. การพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหว¹³

ข้อ 1 การเริ่มต้นจากการติดต่อกันระหว่างบุคคลที่พ่วงไปด้วยบุคคลที่มีภาระหน้าที่เดียวกัน เป็นลักษณะเครือข่ายธรรมชาติโดยไม่มีรูปแบบหรือเป็นทางการที่แน่นอน สมมติว่า เราติดต่อสัมภาษณ์เพื่อข้อมูลประกอบการวิจัยกับครูฝึกสอน 1 คน เมื่อเราได้ข้อมูลจากครูแล้ว ก็ต้องการความพึงพอใจในการสอนของครูบ้าง จะให้เรามองไปหาใคร คนที่อยู่รอบ ๆ ครูคือ ครูพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่แนะนำและประเมินการสอน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ทำหน้าที่รายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่และที่สุดคือนักเรียนพึงพอใจการสอนของครูคนนี้อย่างไรบ้าง

¹³ อ้างแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ), หน้า 97-103.

การเชื่อมต่อโดยกิจกรรมที่ขยายตัวออกไปสู่กลุ่มบุคคล ไปถึงองค์กรแล้ว ประการต่อไป คือ พื้นที่และเป้าหมายของเครือข่ายที่มีมากขึ้น กลายเป็นเครือข่ายใหญ่โตตามระยะการขยายตัวของเครือข่าย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะ 1 ขั้นก่อเกิด (อุปาทะ) เป็นช่วงการก่อตัวของเครือข่ายเพื่อหาแนวร่วมในการพัฒนากิจกรรม ใช้กิจกรรมซึ่งเป็นภาระงานที่จะบังคับให้ระดับบุคคลเป็นกลุ่มบุคคล เป็นเครือข่ายชุมชน ไปถึงระดับองค์กรที่เป็นภาครัฐหรือเอกชนได้ จากการเครือข่ายธรรมชาติเป็นเครือข่ายจัดตั้งด้วยความจำเป็น

ระยะ 2 ระยะขยายตัว มีการขยายตัวทางกายภาพคือเพิ่มสมาชิก เพิ่มกิจกรรม การขยายตัวทางคุณภาพด้วยการสร้างฐานความรู้ใหม่ จัดเสริมเทคนิค อุปกรณ์แหล่งความรู้เพิ่มมากขึ้นที่เหมาะสม

ระยะ 3 ระยะเคลื่อนไหว (movement) ธรรมชาติเครือข่ายสังคมต้องเคลื่อนไหวจากบุคคล ซึ่งบุคคลจะใช้กิจกรรมเป็นกลไกเคลื่อนไหวที่อาศัยข้อมูล ทุน การจัดการ เพื่อให้มีความต่อเนื่อง เป็นเครือข่ายมีชีวิต

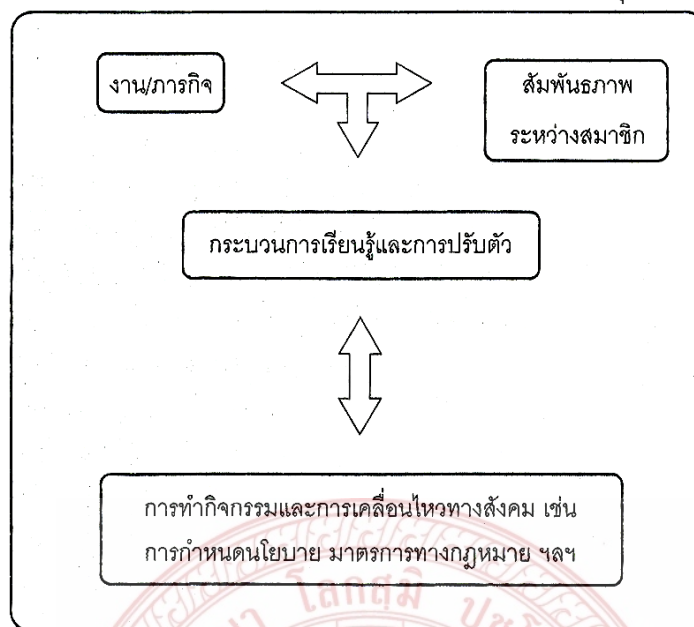
ระยะ 4 ระยะดำเนินงานตามเป้าหมาย (ตามยุทธศาสตร์) เครือข่ายจัดตั้งที่เป็นรูปแบบเป็นระบบแล้วจะมียุทธศาสตร์ทำงานตามแผนงานประจำปี โดยระบุกิจกรรมลงไปที่สุดดคล้องกับปรากฏการณ์ในเวลานั้น ที่สำคัญคือ กิจกรรมเพิ่มความรู้ ถอดบทเรียน การแลกเปลี่ยนบุคลากรสายวิชาการหรือวิชาชีพ โครงการศึกษาคูงานในรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้เครือข่ายพัฒนาต่อเนื่อง

ข้อ 2 เป็นขั้นรักษา (ธิตี-1) คือการดำเนินกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ โดยคำนึงประโยชน์ที่จะพึงได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการมีความรู้ แหล่งการเรียนรู้ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

ข้อ 3 (ธิตี-2) กระบวนการเรียนรู้เริ่มจากความพึงพอใจในประโยชน์ต่อชีวิตและอนาคต การศึกษา หรือกิจกรรมใด ๆ ถ้าจะให้ผลประโยชน์แก่ตนแล้วก็จะยอมรับ มีความยอมรับในภาระงานที่เสนอให้ ยอมรับในความคิดหรือความรู้ที่ไม่มีมลพิษใด ๆ เช่น มลพิษจากโรงงานชนิดนี้ ยอมรับในกระบวนการเรียนรู้ที่จะบ่อนให้ ย่อมแผนงานที่จะมอบให้ ยินยอมที่จะย้ายที่อยู่อาศัย ย้ายทรัพย์สิน เว้นคืนที่ดินโดยดีได้ ที่สำคัญคือพร้อมที่จะปรับตัวตามสภาพแวดล้อมได้ ตรงกันข้ามนี้ โครงการใด ๆ แม้มีต่อสาธารณชนมากมาย เช่น โรงงานผลิตพลังงานต่าง ๆ ที่รัฐมอบให้ ก็จะมีประชาชนออกมาเรียกร้องไม่ให้สร้างในเขตชุมชนของตนเอง

ข้อ 4 เครือข่ายที่จะอยู่ได้เพราะมีกิจกรรม ถือว่า กิจกรรมคือชีวิตของเครือข่าย ธรรมชาติของเครือข่ายคล้ายทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ในตัว และข้อตกลงนั้น คือข้อตกลงที่เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำร่วมกัน เช่นการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ บุคลากรสายวิชาการ รวมถึงการประสานเพื่อการพัฒนาาร่วมกันด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอื่น ๆ ดังนั้น เรียกได้ว่า ความเคลื่อนไหวของเครือข่ายคือกิจกรรม นั่นเอง

แผนผังแสดงกระบวนการทำงานของเครือข่ายโดยพระมหาสุทิตย์ อาภากร¹⁴ มีดังนี้

แผนผัง 2.3.4 แสดงกระบวนการทำงานของเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระมหาสุทิตย์ อาภากร เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, 2547: 103

สร้อยญา จุฑานิล กล่าวอ้างถึงคณะทำงานพัฒนาโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้อธิบายเกี่ยวกับการออกแบบเครือข่ายของหน่วยงานไว้ว่า “การทำงานในรูปแบบเครือข่าย คือหน่วยงาน กลุ่ม องค์กร บุคคล อาจจะเป็นหน่วยเดียวกันหรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องออกแบบเครือข่าย โดยที่ร่วมมือกันทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ อาจมีโครงสร้างที่เป็นทางการหรือโครงสร้างหลวม ๆ เพื่อดำเนินงานที่มีเป้าหมายเดียวกัน โดยการทำงานเป็นรูปแบบไม่เป็นทางการ หน่วยงานให้อิสระในการปฏิบัติงาน”¹⁵ และได้กล่าวเพิ่มโดยอ้างจากผู้จัดการเครือข่ายภาคเหนือตอนบนว่า การทำงานนี้ถ้าอาศัยรูปแบบโครงสร้างแบบแนวดิ่งโดยแยกกลุ่มทำงานชัดเจน เป็นลักษณะเครือข่ายภาครัฐ ซึ่งทำให้เกิดรวมตัวกันยาก จึงให้เน้นการทำงานแนวราบ เน้นทำงานเป็นทีม เป็นเครือข่ายที่มีส่วนร่วมมากขึ้น

7) หน่วยงานรับผิดชอบการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

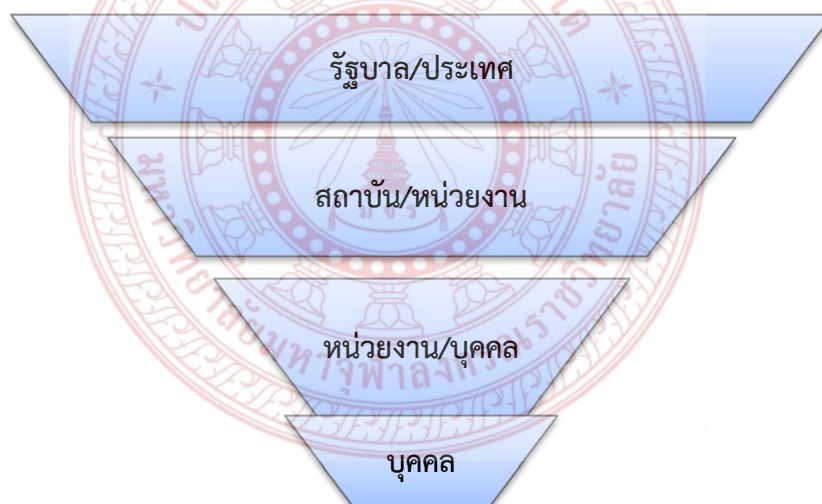
เครือข่ายทางสังคม มีลักษณะเครือข่ายที่ตั้งขึ้นตามภาระงานที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันหรือต่างกันบ้างก็ตาม มีภาคเครือข่ายคือ ภาครัฐและภาคเอกชน มีประเภทเครือข่ายองค์กร เครือข่าย

¹⁴ อ้างแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า 103.

¹⁵ อ้างแล้ว, สร้อยญา จุฑานิล, การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, หน้า 123.

ธุรกิจ เครือข่ายชุมชน เครือข่ายพระสงฆ์ สิ่งที่สำคัญคือ ต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเครือข่าย โดยหน่วยงานนั้นจะมอบให้ส่วนไหน โดยใครจะเป็นหัวหน้ารับผิดชอบได้

หน่วยงานรับผิดชอบเครือข่าย สามารถแยกย่อยจนพบผู้รับผิดชอบรายบุคคลหรือคณะบุคคลได้หรือหน่วยงานได้ โดยได้รับการมอบหมายจากคณะผู้บริหารขององค์กรนั้น ๆ ถ้าระดับนานาชาติ ส่วนใหญ่จะมอบหมายได้ฝ่ายกิจการต่างประเทศ ถ้าระดับรัฐ ก็คือองค์กร หรือหน่วยงาน ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ถ้าระดับชุมชน เอกชน ก็คือชุมชนหรือสมาชิกที่ได้รับมอบให้ทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายบริหาร ฝ่ายเลขานุการ ตัวอย่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรสายอาจารย์เพื่อสอนภาษาไทยระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยประเทศเมียนมา ย่อยลงไปจากประเทศสู่ระดับสถาบันการศึกษาคือ โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่างมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศของประเทศเมียนมากับมหาวิทยาลัยนเรศวร และแยกย่อยลงไปจากมหาวิทยาลัยคือ ศูนย์หน่วยงาน เช่น ศูนย์เมียนมาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร แยกย่อยลงไปถึงตัวบุคคลคือ ผู้อำนวยการศูนย์เมียนมาศึกษา อาจารย์วิรัตน์ นิยมธรรม ย่อยลงไปอีก คืออาจารย์อาสาสมัครในฐานะผู้ยินยอมรับแลกเปลี่ยน ชื่อ “นายจักรภพ กิตติจรัญภรณ์ ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย นายกฤษกร โชคทวีหิรัญกุล ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญและภาคีเครือข่าย”¹⁶ เป็นต้น ตามแผนผัง ดังนี้

แผนผัง 2.3.5: แสดงหน่วยงานที่รับผิดชอบเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

8) ระบบประเมินผลการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น ๆ ให้ให้มาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้ ระบบการศึกษาทั้งหมดทุกประเทศจะอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ ใน

¹⁶จักรภพ กิตติจรัญภรณ์ ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย กฤษกร โชคทวีหิรัญกุล ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญและภาคีเครือข่าย เป็นต้น, (สัมภาษณ์เมื่อ 15 ม.ค.61)

ฐานะหน่วยงานรัฐบาล ซึ่งจะกำหนดนโยบายการศึกษาออกมาบริหารจัดการการศึกษาทั้งประเทศ ในประเทศไทยนั้นแม้จะมีหลายกระทรวงจัดการศึกษา เช่น กระทรวงมหาดไทย จัดการศึกษา โรงเรียนเทศบาล แต่ก็ใช้ข้อบังคับเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ

ในระดับอุดมศึกษา มีหน่วยงานทำหน้าที่ประกันคุณภาพอยู่ 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (สมศ.) โดยจะมีมาตรฐานของตนใน องค์แห่งการประเมิน 4 องค์ คือ

องค์ที่ 1 ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจที่กำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์การศึกษา

องค์ที่ 2 นิสิต ที่จะได้รับการบริการความรู้จากแหล่งเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา

องค์ที่ 3 การวิจัยที่อาจารย์จะศึกษาค้นคว้าเป็นผลงานวิชาการโดยต่อยอดข้อกำหนด ตำแหน่งวิชาการต่อไป

องค์ที่ 4 การบริหารจัดการที่ผู้บริหารสถาบันนั้น ๆ จะตั้งงบประมาณ บริหารงบประมาณ ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าสาธารณูปการ เป็นต้น

ใน 4 องค์ประเมินนี้ ครอบคลุมพันธกิจ 4 ข้อ คือ

ด้านผลิตบัณฑิต โดยผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ 9 ประการ

ด้านการวิจัย/การพัฒนา โดยวิจัยในขอบข่ายสาขาปรัชญา (ศาสนา คุณธรรมจริยธรรม คัมภีร์ หลักธรรม)

ด้านบริการวิชาการแก่สังคม โดยอาจารย์ ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่ทำกิจกรรม/โครงการ ให้ความรู้ อบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม ค่ายพุทธธรรมแก่ชุมชน สังคม

ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยอาจารย์ ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ทำกิจกรรมในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญของชาติ โครงการเฉลิมพระเกียรติ หรือโครงการวันบูรพาจารย์

คะแนน/แต้มหรือระดับที่ผ่านการประกันคุณภาพ มี 3 ระดับ คือ ระดับพอใช้หรือปรับปรุง ระดับดี และระดับดีมาก ส่วนใหญ่แล้วภาพรวมก็จะอยู่ในระดับดี นอกจากเป็นรายองค์เท่านั้นที่ อาจจะได้ระดับดีมาก

เป็นที่ทราบกันว่า ปัจจุบันนี้มีเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network – AUN) เมื่อ พฤศจิกายน 2538 ตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 โดยเป้าหมาย คือ การสร้างอัตลักษณ์อาเซียนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่าย มหาวิทยาลัยตัวแทนนี้ ซึ่งเสาหนึ่งในสามของอาเซียน คือ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) และถือว่ามหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญให้บรรลุการจัดตั้งประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักปราชญ์ นักวิชาการ และนักวิทยาศาสตร์ ในภูมิภาค
2. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านวิชาการและอาชีพในภูมิภาค
3. ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศระหว่างชุมชนนักวิชาการอาเซียน

เป็นที่ยอมรับว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน มีบทบาทเด่นชัดในการเป็นศูนย์กลาง
ผู้เชี่ยวชาญและทำงานอย่างหนักเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 นับแต่
ก่อตั้งในปี 2538 AUN ประสบความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมโปรแกรมอาเซียนศึกษาในภูมิภาค
2. เสริมสร้างความรู้สึกร่วมในอัตลักษณ์ของภูมิภาคในระหว่างเยาวชนในอาเซียน
3. ส่งเสริมการยอมรับในคุณวุฒิวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาค
4. สนับสนุนความร่วมมือด้านงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกิจกรรม
ที่อยู่ในลำดับความสำคัญเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของอาเซียนเพื่อการบูรณาการอย่างใกล้ชิดในด้าน
เศรษฐกิจ ความมั่นคงและสังคมและวัฒนธรรม

**ตัวอย่างผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเครือข่าย AUN ที่ดำเนินการแล้ว
เสร็จ 10 รายการ คือ**

1. โปรแกรมอาเซียนศึกษา (ASEAN Study Program)
2. การประชุมด้านการศึกษาระดับอาเซียนและการแข่งขันพูดของเยาวชน (AUN Education
Forum and Young Speakers Contest)
3. การประชุมด้านวัฒนธรรมของเยาวชนอาเซียน (ASEAN Youth Cultural Forum)
4. โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน (AUN Student Exchange Program)
5. โครงการแลกเปลี่ยนคณาจารย์/ผู้เชี่ยวชาญของ AUN (AUN Distinguished
Scholars Program)
6. ความร่วมมือด้านการวิจัย (Collaborative Research)
7. การสร้างเครือข่ายสารสนเทศของ AUN (AUN Information Networking)
8. การประกันคุณภาพการศึกษาของ AUN (AUN Quality Assurance – AUN-QA)
9. เครือข่ายบัณฑิตสาขาธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ของ AUN (AUN Graduate Business
and Economics Program Network (AGBEP Network))
10. การประชุมอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเครือข่าย AUN (AUN Rectors' Meeting)

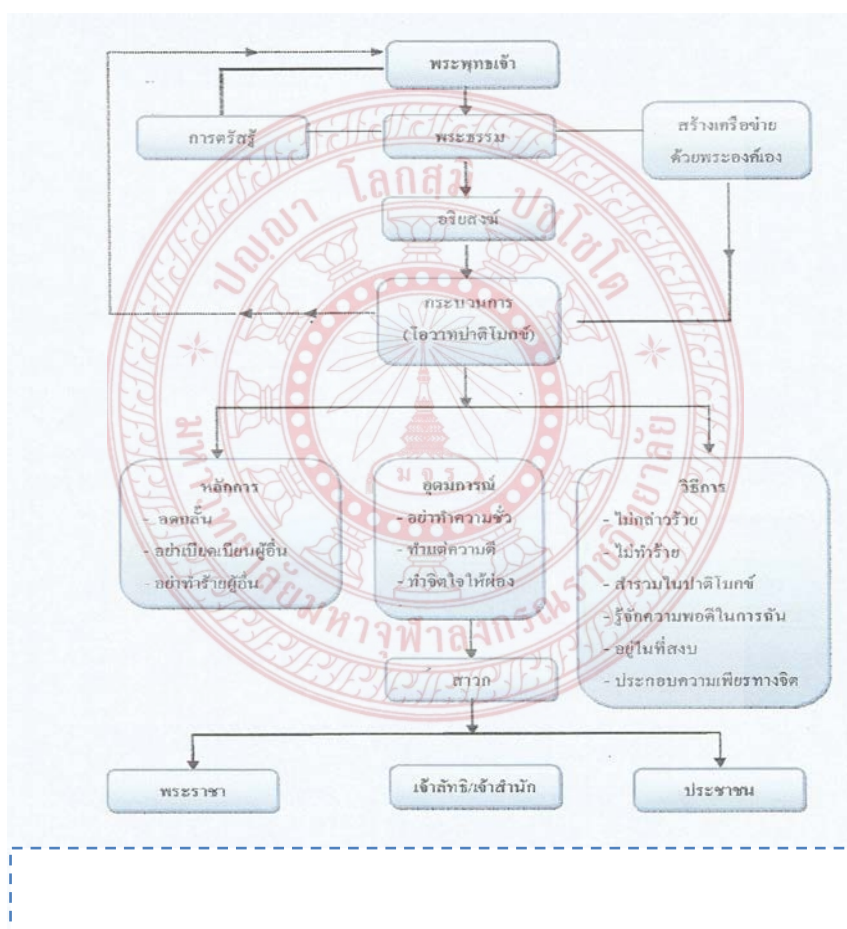
9) การประยุกต์ใช้การสร้างเครือข่ายการศึกษา

การประยุกต์เครือข่ายด้านความรู้จากอุดมการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระพุทธเจ้าที่ตรัสพระอรหันต์ 60 องค์ เป็นปฐมพจน์ว่า

ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์
ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไปโดยทาง
เดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมี
ความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์

ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม
จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดง
ธรรม”¹⁷

จากอุดมการณ์แห่งปฐมพจน์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ต่อมาได้เกิดเครือข่ายขึ้นโดย
เริ่มแรกจากพระอรหันต์ 60 องค์เกิดขึ้นในป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองสาธนาท กรุงพาราณสี แคว้น
กาสิ จากนั้นเกิดพระอรหันต์อีก 1000 องค์ที่เกิดจากการตรัสโอวาทปาฏิโมกข์ ณ สวนไผ่ กรุง
ราชคฤห์ แคว้นมคธ ดังแผนผังเครือข่ายโดยพระมหาสุทิตย์อากาศโร (อบอุน) และคณะเรื่องการ
พัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, 2556
ดังนี้

แผนผัง 2.3.6: แสดงเครือข่ายภาคประชาชนตามแนวพระพุทธศาสนา

แหล่งที่มา : พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กร
พระพุทธศาสนาในประเทศไทย, 2556

¹⁷วิ.ม. (ไทย) 4/32/40.

10) การบริหารจัดการเครือข่ายการศึกษา

การบริหารจัดการเครือข่าย ผู้บริหารจะต้องสร้างแรงจูงใจ เปิดให้สมาชิกสื่อสารกัน สร้างความผูกพันอย่างไว้วางใจกัน สมาชิกกลุ่มมีความส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ ในส่วนที่ชัดเจน เรื่อง กระบวนการผู้จัดการเครือข่าย 4 ขั้นตอนตามวงจรชีวิตเครือข่าย โดยพระมหาสุทิต อาภากรโร ดังนี้

1. ขั้นตระหนักและการก่อตัวของเครือข่ายเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้พลังกลุ่มและความเป็นเครือข่ายในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีวิธีการดังนี้

1.1 การศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์เป็นการศึกษาข้อมูลสภาพการณ์ความพร้อมภายในกลุ่มของตนเองและข้อมูลของกลุ่มเครือข่ายอื่นรวมทั้งสภาพการณ์ทางสังคมทำให้ทราบถึงกิจกรรมและบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการที่จะส่งเสริมหรือจัดการเครือข่าย

1.2 การสร้างศรัทธาและหาแนวร่วมเป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับฝ่ายต่างๆเช่น ความเชื่อถือในเรื่องของข้อมูลบุคคลความสำคัญของปัญหาสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่เป็นแกนนำ

1.3 การสร้างความตระหนักหรือการเสนอให้เห็นประเด็นปัญหา

1.4 การแสวงหาข้อมูลทางเลือกการค้นหาความต้องการและการหาจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย

1.5 การแสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหาแกนนำเครือข่าย

1.6 การสร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย

2. ขั้นการสร้างพันธมิตรและการบริหารเครือข่ายเป็นขั้นที่จะก่อเกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่ายและการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายมีวิธีการจัดการดังนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม

2.2 การกำหนดบทบาทหน้าที่และการวางผังเครือข่าย

2.3 การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำ

2.4 การจัดระบบการติดต่อสื่อสาร

2.5 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

2.6 การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

2.7 การส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์

3. ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์มีวิธีการดังนี้

3.1 การทบทวนและสรุปบทเรียน

3.2 การเสริมสร้างผู้นำและหน่วยนำของเครือข่าย

3.3 การเสริมสร้างกิจกรรมสาธารณะและเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้

3.4 การขยายกิจกรรมและมโนทัศน์

3.5 การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

3.6 การเสริมสร้างวัฒนธรรมเครือข่ายเพื่อขจัดความขัดแย้ง

- 3.7 การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม
4. ขั้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องมีแนวทางดังนี้
 - 4.1 การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
 - 4.2 การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกของเครือข่าย
 - 4.3 การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและความรู้ใหม่
 - 4.4 การกำหนดและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน
 - 4.5 การบริหารจัดการข้อมูลระบบสื่อสารและการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง
 - 4.6 การให้ความช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาภายในเครือข่าย
 - 4.7 การเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง¹⁸

คุณสมบัติของผู้บริหารเครือข่ายตามคุณสมบัติของพ่อค้า

พระพุทธเจ้าได้วางหลักการของผู้ค้าขายในปาณิกสูตร ว่า ใครที่จะเป็นพ่อค้าที่ดี มีกำไร ไม่เหน็ดเหนื่อยมาก ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ

1. มีตาดี (จักขุมา)
2. มีธูรกิจดี (วิธูระ)
3. เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย (นิสสยสัมปันโน)¹⁹

จำนวน 3 ข้อนี้ จำง่าย ๆ ว่า มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี สัมพันธ์ไมตรีเยี่ยม ดังคำขยายความย่อตามแผนผัง ดังนี้

¹⁸อ้าวแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอ่น),เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า 124-143.

¹⁹อง ทุก. (ไทย) 20/20/163.

แผนผัง 2.3.7 แสดงคุณสมบัติผู้บริหารเครือข่ายตามแนวพุทธศาสนา

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

11) องค์คุณของผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามการบริหารทั่วไป

ผู้วิจัยใช้หลักการบริหารงานในหน้าที่อย่างหนึ่ง ซึ่งหลักการนี้ใช้มานานนับสมัยเรียนมัธยมศึกษาและก็เขียนแนวคิดลงในบทความหรือหนังสืออื่น ๆ อีกมากมาย และทฤษฎีนี้ถูกอ้างในหนังสือหรือรายงานวิจัยมากคล้ายกับทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ด้วยบันได 5 ขั้นของ A.Maslow เรียกว่า ทฤษฎี 4 เอ็ม (4Ms) ได้แก่

M1 คือ Man หมายถึงบุคลากรทุกระดับชั้น ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงลงมาถึงระดับล่างสุด หรือผู้จัดการที่มีอำนาจเด็ดขาดเรียกว่า CEO แล้วมีผู้ทำงานในตำแหน่งรองลงมา เป็นเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้ายสุดคือการภารโรงหรือแม่บ้าน มีรายรับเป็นอัตราเงินเดือนหรืออัตราจ้างรายวันรายเดือนตามที่แผนงบประมาณที่ตั้งไว้

M2 คือ Money หมายถึง เงินคืองบประมาณดำเนินการตั้งแต่เงินระยะสั้น ๆ ที่ใช้ในเดิมนั้นหรือปีนั้น เงินระยะยาว คือเงินงบประมาณเพื่อการลงทุน เงินกองทุน และเงินในที่นี้รวมถึงแหล่งทุนและการใช้เงินด้วย

M3 คือ Material หมายถึง วัสดุดิบป้อนเข้าเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายใหม่หรือสมาชิกใหม่ที่จะเข้าร่วมอุดมการณ์กัน ตัวอย่างมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง วัสดุที่จะนำมาป้อนมหาวิทยาลัยคือ ผู้สมัครเข้าศึกษาเป็นนักศึกษา รวมถึงพนักงานที่จะเข้ามาทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ แม้เงินก็เป็นปัจจัยในฐานะวัสดุดิบป้อนเข้าบริหารมหาวิทยาลัยเช่นเดียวกัน

M4 คือ Management หมายถึง การบริหารจัดการเครือข่ายด้วยทฤษฎีการบริหารที่ประกอบด้วยแผนพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การออกแบบเครือข่ายให้สอดคล้องกับเป้าหมายการบูรณาการและเชื่อมโยงการดำเนินการและการวัดผลการประยุกต์ใช้ระบบ IT ในการจัดการเครือข่ายการพัฒนาความรู้และทักษะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือใช้ทฤษฎี 3 ปัจจัยคือปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิตที่เสนอไว้บทที่ 3 ในส่วนโครงสร้างบริหารเครือข่ายใช้โมเดลการบริหารเครือข่ายภาครัฐหรือภาคเอกชนจำลอง ท้ายสุดของการบริหารงานที่สำเร็จตามคุณสมบัติผู้บริหารเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในปาปนิคสูตร มีองค์คุณแห่งผู้บริหารเครือข่ายคือ 1. มีตาดี (จักขุมา) 2. มีธูรกิจดี (วิธูระ) 3. เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย (นิสสยสัมปันโน)”²⁰ ง่าย ๆ ว่า มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี สัมพันธไมตรีดีเยี่ยมเทียบได้กับเสาหลัก 3 เสา คือ

12) กระบวนการจัดการเครือข่ายการศึกษา

กระบวนการจัดการเครือข่าย เป็นลักษณะเดียวกันกับการบริหารงานองค์กรย่อย ๆ เช่น การบริหารโรงแรมหรือศาลเจ้าสักแห่งหนึ่ง ผู้บริหารสถานแห่งนั้นต้องคิดว่า จะบริหารจัดการให้ดียังไร ข้อสำคัญคือให้ดี เป็นที่ประทับใจของผู้เข้าใช้บริการ ดังนั้น กระบวนการ 5 นี้เรียก เรียกว่า POCCC ย่อมาจากกระบวนการบริหารองค์กรนั้นตาม Henri Fayolเสนอไว้ ว่า

- (1) การวางแผน (Planning)
- (2) การจัดองค์การ (Organizing)
- (3) การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding)
- (4) การประสานงาน (Coordinating)
- (5) การควบคุม (Controlling)²¹

การวางแผน เป็นกุญแจสำคัญในการบริหารเครือข่าย โดยการจัดวางโครงการและแผนงานต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้ารวมถึงการตั้งงบประมาณ กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องวิสัยทัศน์ พันธกิจที่กำหนดไว้

การจัดการองค์กร คือ การแบ่งงานในองค์กรองค์กรรวม กำหนดตำแหน่งงานต่าง ๆ พร้อมกับกำหนดอำนาจหน้าที่บุคคลที่เหมาะสมกับงาน

การบังคับบัญชา คือการอำนวยการให้ปฏิบัติหน้าที่ การตัดสินใจ การวินิจฉัย การมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีภาวะผู้นำ

การประสานงาน คือ การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อยๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานสอดคล้องกัน และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

²⁰ อก. (ไทย) 20/20/163.

²¹ Henri Fayol, **General and Industrial Management**, (London: Sir Issac Pitman & Sons Ltd. 1949), page 34.

การควบคุม คือการควบคุมงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้
จ่ายเงินและการตรวจสอบควบคุมด้านการเงิน การบัญชีของหน่วยงาน รวมถึงการควบคุมการสรรหา
การบรรจุแต่งตั้งและการพ้นตำแหน่งของอัตราบุคลากรและงานในหน้าที่ของพนักงาน

6) การจัดระบบบริหารเครือข่าย (Network Organizing) เป็นการจัดระบบเครือข่ายที่จะ
ช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่นดังรายงานศึกษา เรื่อง การสร้างเครือข่ายและ
การจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพชรธรรมนำสุโขทัยอำเภอทุ่งเสลี่ยม
จังหวัดสุโขทัยมีองค์ประกอบและข้อสรุป ดังนี้

- (1) การจัดผังเครือข่าย (Mapping)
- (2) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (Role and Responsibility)
- (3) การจัดระบบติดต่อสื่อสาร (Communication System)
- (4) การจัดระบบเรียนรู้ร่วมกัน (Learning System)
- (5) การจัดระบบสารสนเทศ (Information System)²²

13) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์เครือข่ายการศึกษา

การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์มีจิตวิทยาประกอบกับการปฏิบัติในการจัดการ ถือว่าเป็น
กลยุทธ์ที่สำคัญ ดังเช่น ผู้ประกอบธุรกิจฝ่ายผลิต ย่อมมีกลยุทธ์การตลาดเข้าประกอบ แม้สลากรสินค้า
ก็ให้ติดตามติดตาม ถ้าสลากรอาหารก็ให้น่ากิน ถ้าเป็นโฆษณารับสมัครเข้าศึกษามหาวิทยาลัย ก็ต้อง
องค์ประกอบที่น่าชวนให้เข้าศึกษา เช่นมี ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องนันทนาการ ห้องกีฬา หรือห้องพบปะ
กัน เป็นต้น ณ ที่นี้กำหนดหลักการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ไว้ ดังนี้

1) ธรรมชาติการสื่อสาร	2) เครื่องมือสื่อสาร	3) วิธีการสื่อสาร
4) แบบการสื่อสาร	5) การสื่อสารเครือข่าย	

ธรรมชาติการสื่อสาร

ตามที่กล่าวมาเป็นการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น แต่หัวข้อนี้เป็น
การบริหารจัดการเครือข่ายการสื่อสาร ว่าไปแล้วต้องยอมรับว่าสำคัญมาก เพราะการสื่อสารใช้กับคน
ทุกหน้าที่ การสื่อสารที่ดีไม่ใช่เฉพาะว่าสื่อสารกันโดยอัตโนมัติเท่านั้น ที่ดีมีประสิทธิภาพ ต้องให้
ประทับใจด้วย ดังกล่าวมาไม่ได้ระบุว่า เป็นการสื่อสารชนิดใด แต่หมายถึงทุกชนิด แต่ที่นิยมใช้กัน
มีประเภทสำคัญ ดังนี้

- (1) การสื่อสารประเภทวาจา
- (2) การสื่อสารประเภทเอกสาร

²² พระดาเวเนอ บุตรสีทา, การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพชรธรรมนำสุโขทัยอำเภอทุ่งเสลี่ยมจังหวัดสุโขทัย, หน้า 34-35.

การสื่อสารประเภทวาจา เป็นการสื่อสารโดยธรรมชาติ ซึ่งมีการสื่อสารในหลายลักษณะ กล่าวคือ การสื่อสารภายในตัวบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มใหญ่ การสื่อสารในองค์กร การสื่อสารมวลชน และมีหลายแบบในการสื่อสาร กล่าวคือ การสื่อสารแบบเผชิญหน้า การสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า นอกจากนี้ยังมีแนวทางการสื่อสาร กล่าวคือ การสื่อสารทางเดียว การสื่อสารสองทาง ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารด้วยภาษาใด เป็นการสื่อสารระหว่างเชื้อชาติ หรือการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม หรือระหว่างประเทศด้วยภาษาอื่น ๆ

การสื่อสารประเภทเอกสาร เป็นการสื่อสารที่ประดิษฐ์ขึ้นแทนการสื่อสารทางวาจา การสื่อสารประเภทเอกสารนี้จะมั่นคงถาวรและไปถึงผู้รับสารได้ทุกพื้นที่ สามารถนำมาใช้สื่อสารได้หลาย ๆ ครั้ง สามารถแยกย่อยไปได้อีกมากมาย แต่ว่าโดยหลัก ๆ แล้ว มีดังนี้

เอกสาร ประเภทหนังสือ/ตำรา/รายงานวิจัย

เอกสาร ประเภทนิตยสาร/วารสาร/บทความ

เอกสาร ประเภทหนังสือพิมพ์

เอกสาร ประเภทสารสนเทศ²³

เครื่องมือสื่อสาร

เครื่องมือสื่อสาร ณ โลกปัจจุบันนี้มีหลายประเภทมาก แต่ละอย่างนั้นทรงอิทธิพลสูง บางอย่างแม้ว่าจะโบราณแล้วแต่ก็ยังนิยมอยู่ เช่น จักรหมาย ส่งเงินทางธนาคาณัติไปรษณีย์ ปัจจุบันเครื่องมือบางอย่างจะเร็วขึ้น แต่บางคนก็ไม่ถนัดใช้ อย่างไรก็ตาม ให้เรารู้ประเภทของเครื่องมือสื่อสาร ดังนี้

- (1) โทรศัพท์
- (2) โทรศัพท์
- (3) วิทย์
- (4) เอกสาร
- (5) กิจกรรมประเพณี

วิธีสื่อสาร

วิธีการสื่อสาร เป็นหัวใจของการทำงาน เพราะต้องสื่อสารแก่คนในกลุ่มหรือองค์กรให้ได้รับทราบความเคลื่อนไหวตลอดเวลาหรือเป็นระยะ ปัจจุบันเรารับและจ่ายเงินทางเครื่องเบิกเงิน (ATM) เครื่องจะรายงานเรา เราเป็นสมาชิกกองทุนเลี้ยง ถึงสิ้นปีก็จะรายงานให้เราทราบ ให้เราอุ่นใจ มีทัศนคติเป็นบวกกับองค์กรนี้

วิธีการสื่อสาร ผู้วิจัยได้คิดแล้วว่าทฤษฎีใดของใครเหมาะสมที่สุด ความจริงก็ดีทั้งนั้น แต่ตอนนี้ใช้ความเหมาะสมมาตัดสิน แท้จริงก็มีจุดร่วมของวิธีสื่อสารว่า สื่อสารดีคือทำถูกใจ แต่อาจจะไม่

²³ พระครูสิริรัตนาวตฺร, การเขียนเอกสารวิชาการเพื่อขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ, หน่วยวิทยาบริการทำนา จ.ตาก, 2556, (เอกสารอัดสำเนา) หน้า 3.

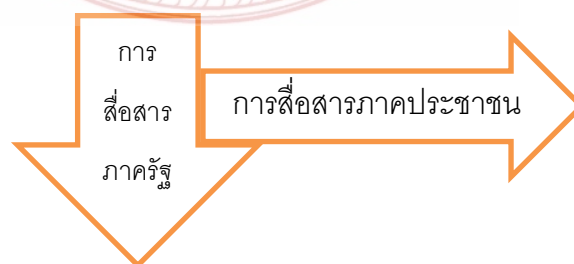
ถูกต้อง จึงทำให้ขาดมาตรฐานการตัดสินว่าการสื่อออกไป ผู้วิจัยจึงคัดเลือกวิธีการของพระพุทธเจ้า เรียกว่า พุทธลีลาการสอน 4 ประการ คือ

1. สันทสสนา ชี้แจงให้ชัด แยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน
2. สมาทปนา สร้างกำลังใจ ชวนให้ปฏิบัติ
3. สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญแกล้งกล้า
4. สัมปหังสนา บำรุงจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบาน²⁴

พุทธวิธีการสื่อสาร 4 ข้อข้างต้นนี้ กล่าวเป็นคติได้ว่า แจ่มแจ้ง ชูใจ แกล้งกล้า ร่าเริง เช่นเดียวกับคำบรรยายคำว่า ผู้อำนวยการขององค์การบติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยว่า ผู้อำนวยการคือผู้ปลุกจิตจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานด้วย ส่วนคำว่า ผู้อำนวยการคือ การอำนวยความสะดวกให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานได้สะดวก ก็มาสรุปอีกว่า ผู้อำนวยการคือผู้อำนวยการความสะดวกทางจิตใจให้อยากทำงานให้ อำนวยความสะดวกทางกายให้ ภาระงานนั้น ๆ สำเร็จโดยสะดวก นั่นเอง

แบบการสื่อสาร

ข้อนี้ ผู้วิจัยตั้งใจที่จะเสนอแนวคิดว่าการสื่อสารในองค์กรหรือหน่วยงานใดก็สุดแท้แต่ มี การสื่อสารกัน 2 แบบ คือ แนวตั้ง กับ แนวราบ ซึ่งการสื่อสาร 2 แนวนี้มีผลต่อหัวข้อการบริหาร จัดการเครือข่ายในเรื่องวิจัยนี้ ว่า ถ้าเป็นเครือข่ายภาครัฐ จะบริหารจัดการแนวตั้ง โดยใช้อำนาจ หน้าที่บังคับบัญชาลงมาสู่สายปฏิบัติการ ส่วนภาคประชาชนนั้น จะเป็นแนวราบ โดยใช้บริหารจัดการ กันภายในองค์กร เป็น CEO ในตัว จุดแข็งคือ ทำให้งานรวดเร็ว จุดอ่อนคือ ไม่ค่อยแข็งแรง ดังนั้น ระบบการสื่อสารก็เช่นกัน ถ้าเป็นระบบราชการนั้น จะสื่อสารกันจากบนลงล่าง แนวตั้ง โดยอำนาจ หน้าที่ผู้บริหารระดับสูงที่จะสั่งการลงมาสู่สายปฏิบัติการตามแผนผัง ดังนี้

แผนผัง 2.3.8: แสดงการสื่อสารภาครัฐ (ตั้ง) กับประชาชน (แนวราบ)

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

²⁴ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532), หน้า 158.

การสื่อสารเครือข่าย

การสื่อเครือข่าย เป็นภาระงานที่เน้นในการวิจัยนี้ มีนักวิจัยหลายท่านให้แนวคิดไว้ ที่สำคัญคือ การสื่อสารแบบตัวป้อนเครือข่ายได้แก่ กิจกรรมที่ทำร่วมกัน เพราะกิจกรรมจะบังคับให้มีการสื่อสารโดยอัตโนมัติ สังเกตว่า รูปแบบการสื่อสารมากมาย แต่จะเลือกใช้แบบใดนั้นขึ้นอยู่กับว่า ลักษณะเครือข่าย ภูมิประเทศเครือข่าย วัฒนธรรมเครื่อข่ายนั้นจะรับได้ แต่ถ้าป้อนกิจกรรมเข้าไปแล้ว เทคนิคการสื่อสารจะออกมาเอง เหมือนคนไม่เคยทำอาหารกินเอง ย่อมไม่รู้ว่า มีขั้นตอนนำวัสดุ ดิบลงหม้ออย่างไร จะใส่เครื่องปรุงอะไรบ้าง แต่ถ้าหิวมาแล้ว เขาย่อมมีแนวคิดทำอาหารนั้นได้ ดังนั้น การบริหารหรือการพัฒนาเครือข่ายต้องอาศัยกระบวนการติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นสำคัญ การติดต่อสื่อสารจึงมีความสัมพันธ์กับการจัดโครงสร้างเครือข่ายทั้งเป็นระดับบุคคลกับบุคคล กับกลุ่มหรือองค์การ และระหว่างกลุ่มหรือองค์การด้วยกัน และการติดต่อสื่อสารรวมทั้งการ ประสานงานจะต้องเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้งด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยนอย่างกว้างขวางการติดต่อสื่อสาร เป็นเครื่องมือสำคัญของการสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดความรู้ ตลอดจนความต้องการให้กับสมาชิกของเครือข่าย การศึกษาดังแผนภาพ ดังนี้

แผนผัง 2.3.9: แสดงการสื่อสารเครือข่ายด้วยกิจกรรม

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

สร้อยญา จุฑานิล อ้างถึงผู้จัดการสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน กล่าวถึงการประสานงานเครือข่ายว่า “ลักษณะการติดต่อประสานงานโดยสถานะของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การติดต่อประสานงานต้องมีความระมัดระวัง แต่การทำงานก็มีความยืดหยุ่น กึ่งทางการกึ่งไม่เป็นทางการ ถ้าทำงานกับชุมชนพี่น้อง เจ้าหน้าที่ก็จะไปเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรประกอบ เข้าไปวางแผนงานร่วมกับชาวบ้าน วางเป้าปีร่วมกัน ออกปฏิทินร่วมกัน ส่วนใน

ระดับภาคก็จะมีกรอบแก๊นซ์ทั้ง 7-8 จังหวัดมากำหนดทิศทางการทำงานร่วมกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายใหญ่ของภาค คือฟื้นฟูท้องถิ่นสู่การจัดการตนเอง ฉะนั้นการทำงานจึงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ทำงานกับขบวนชาวบ้าน วางแผนร่วมกับจังหวัด กับสำนักงานภาค สำนักงานภาคก็จะมีสองส่วนในระบบบริหารคือ คณะยุทธศาสตร์ภาค ก็จะมีชาวบ้าน มีภาคีที่มาจากสถาบันการศึกษา NGO หน่วยงานรัฐ เข้ามาดูทิศทาง เป้าหมายร่วมกัน และ 2) เชื่อมโยงกับหน่วยงานในจังหวัด²⁵

14) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการศึกษา

สถาบันการศึกษาสามารถเป็นต้นแบบเครือข่ายทุกเครือข่ายก็ได้ เพราะสถาบันการศึกษา มี 3 ปัจจัยสำคัญ คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิต มีมาตรฐานความรู้ 5 มาตรฐานที่ต้องระบุ มีแหล่งเรียนรู้ที่ถูกประเมิน มีอาคารสถานที่ที่มีทัศนียภาพ เรียกได้ว่า พื้นที่สถานศึกษานั้นคือแหล่งเรียนรู้ ถือเป็นตลาดวิชาการ เมื่อผู้เรียนเข้ามาแล้วแม้ไม่ได้อะไรกลับไปเลย ก็ถือว่าได้ในความรู้ที่ติดกลับไป เพียงแต่ได้สัมผัสสภาพแวดล้อมกายภาพก็ได้ความรู้ ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้ว เช่น ชาวบ้านธรรมดาเข้าไปในสถานที่ราชการ แทนที่จะแต่งตัวแบบชาวบ้านธรรมดา กางเกงขาสั้น เสื้อยืดคอกลม รองเท้าแตะ ก็ปรับเปลี่ยนใหม่ แต่งกายสุภาพมากขึ้น เป็นต้น

พ.ร.บ. การศึกษา 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษา ยังได้กำหนดไว้ให้มีการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ มาตรา 9 (6) ว่า “ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น”²⁶ จะเห็นว่าให้ความสำคัญ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษามาก มาตรา 33 ความว่า “คณะกรรมการสภาการศึกษาประกอบด้วย รัฐมนตรีประธานโดยตำแหน่ง และมีผู้แทนจากหน่วยงานเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ พระภิกษุซึ่งเป็นผู้แทนคณะสงฆ์ ผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นร่วมกัน”²⁷

การสร้างเครือข่ายการศึกษา มีทั้งระดับการสรว ระดับการมีส่วนร่วม และองค์ประกอบ การสร้างเครือข่าย ตามที่นางสาววิมล นาวารัตน์ กล่าวไว้ ดังนี้

²⁵อย่างแล้ว, สรัญญา จุฑานิล, การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า, 124.

²⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2), 2545, หน้า 7.

²⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 19. (พรบ.42)

15) ระดับการสร้างเครือข่ายการศึกษา

เครือข่าย ตามที่กล่าวมามีลักษณะเครือข่ายพื้นที่ เครือข่ายรายประเด็น เครือข่ายที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างของหน่วยงานนั้น ๆ มีประเภทเครือข่ายหลากหลาย ดังนั้น ด้วยเหตุปัจจัยนี้ สิ่งตามมาคือ ระดับเครือข่ายก็เล็กใหญ่ไปตามหน่วยงานนั้น ๆ แต่สามารถจัดระดับได้ว่า

1. ระดับองค์กร (Organizational Level)
2. ระดับสถาบัน (Institutional Level)
3. ระดับบุคลากร (Individual Level)²⁸

ระดับองค์กร มีหน่วยงาน บุคลากร นโยบาย งบประมาณ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ขาดไม่ได้คือ โครงสร้างบริหารงานพร้อมปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม ระดับสถาบัน ต้องมีวัฒนธรรมองค์กร โดยสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแบบใหม่ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน ปรับกระบวนการทัศนคติของคนในองค์กรให้ปฏิบัติงานกับประชาชนในลักษณะเป็นหุ้นส่วนและในลักษณะเครือข่าย มีกฎเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติงานให้เป็นที่รับรู้และเข้าใจ ระดับบุคลากร สร้างทักษะการทำงานให้บุคลากร โดยฝึกทักษะบุคลากรในองค์กรให้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานกับประชาชน เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะการวิเคราะห์การมีส่วนได้ส่วนเสีย ทักษะการบริหารความขัดแย้ง การจัดหลักสูตรอบรมด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

16) องค์ประกอบของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

นางสาววิมล นาวารัตน์ กล่าวถึงการดำเนินการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมควรมีองค์ประกอบต่าง ๆ คือ 1. วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย 2. สมาชิก 3. ผู้ประสานงานและคณะกรรมการ 4. กิจกรรม 5. ทรัพยากร โดยมีองค์ประกอบเครือข่ายว่า สมาชิกเครือข่ายควรมีวิสัยทัศน์ที่เป็นเป้าหมายในอนาคตร่วมกัน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาได้ สมาชิกที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน มีความเป็นเอกภาพ ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา เครือข่ายมีผู้ประสานงานและคณะกรรมการ เป็นคณะบุคคลที่คัดเลือกจากสมาชิกเครือข่าย มีการผลัดเปลี่ยนทำหน้าที่ในการประสานงานและบริหารจัดการเครือข่าย เครือข่ายมีการจัดกิจกรรมต้องน่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย เครือข่ายมีทรัพยากร เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพของเครือข่าย

²⁸ วิมล นาวารัตน์, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: (2553). กพร. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล ><https://www.gotoknow.org/posts/417505>< (24 พ.ค. 61).

สรุปท้ายเรื่อง

การเสริมสร้างเครือข่ายยุทธศาสตร์ที่เน้นกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเสริมสร้างด้วยหลักการเสริมสร้างศักยภาพและสนับสนุนการเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน และช่องทางสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน มีหลักการเสริมสร้างความสัมพันธ์ (connection) กับบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน มีองค์ประกอบของการเสริมสร้างคือ การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน มีกระบวนการเสริมสร้างเครือข่าย คือ ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย การติดต่อกับ องค์กรที่จะเป็นสมาชิกหรือภาคีเครือข่าย ขั้นการสร้างพันธมิตรร่วมกัน ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ ขั้นการเรียนรู้ร่วมกัน และขยายผล มีการทำงานแบบการเสริมสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย การเชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ รักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวการพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหว มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการสร้างเครือข่าย มีระบบการประเมินผลการเสริมสร้างเครือข่าย สร้างแบบประยุกต์ใช้ มีการบริหารจัดการเครือข่ายที่ผู้บริหารมีคุณสมบัติ มีกระบวนการจัดการเครือข่ายเป็นระบบ มีเครื่องมือการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์เครือข่าย มีส่วนร่วมภาคีภายนอก มีองค์ประกอบและระดับการสร้างเครือข่ายขึ้นสู่องค์กรระดับประเทศหรือโลก

2.4 ทฤษฎีการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียน

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการเสริมสร้างเครือข่ายของประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีการเสริมสร้างเครือข่ายทั้งในอดีตและปัจจุบันรวมถึงแนวคิดด้านการบริหารจัดการการศึกษาของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

Martin Kilduff และ Wenpin Tsai แปลโดย ดร.เกษม นครเขตต์ ได้แสดงแนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม (Related Theory) ที่จำเป็นและใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาและการดำเนินงานเครือข่ายในอนาคต จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องเครือข่ายทางสังคม พบว่า มีกลุ่มงานวิจัยที่สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีนำเข้า (Import theories) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่หยิบยืมมาจากศาสตร์สาขาอื่น เช่น คณิตศาสตร์และจิตวิทยาสังคม ทฤษฎีที่นำมาจากคณิตศาสตร์ คือทฤษฎี กราฟ (Graph theory) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการวิจัยในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง ส่วนทฤษฎีนำเข้ามาจากศาสตร์สาขาจิตวิทยาสังคม ได้แก่ทฤษฎีสมดุล (Balance theory) และทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social comparison theory) ทฤษฎีเหล่านี้ต่างมีคุณูปการต่อกระบวนการศึกษาเครือข่ายทางสังคมในองค์กรต่าง ๆ

2. กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีเติบโตจากภายใน (Home grown theories) ได้แก่

2.1 ทฤษฎีจุดแข็งของการเกาะเกี่ยวกันอย่างหลวม ๆ และหลวมของโครงสร้าง

2.2 ทฤษฎีบทบาทเชิงโครงสร้าง ซึ่งกล่าวถึงแนวคิดด้านความเท่าเทียมกันทางโครงสร้าง ความเหนียวแน่นในโครงสร้างและความเท่าเทียมกันในบทบาทซึ่งจะสามารถทำนายว่าผู้แสดง ((actors) ในเครือข่ายมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคนอื่นอย่างไร

3. กลุ่มงานวิจัยที่ส่งออก (Exportation) แนวคิดเรื่องเครือข่ายให้แก่กลุ่มทฤษฎีองค์กร โดยใช้ทฤษฎีองค์กร (Organization theories) ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์การภายใต้มุมมองของเครือข่ายทางสังคมและการศึกษาก้าวไกลออกไปเพื่อให้เห็นศักยภาพของความเกี่ยวพันอยู่อย่างสำคัญระหว่างทฤษฎีองค์กรและแนวคิดด้านเครือข่ายทางสังคมซึ่งในภาคธุรกิจได้นำมาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรในเครือข่ายและการสร้างอำนาจการต่อรองให้แก่องค์กรของตน เพื่อสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ให้ได้ท่ามกลางการแข่งขันที่สูงมากในปัจจุบัน

งานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าว พยายามที่จะอธิบายว่าพื้นฐานทางทฤษฎีต่าง ๆ โดยสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างองค์กรว่า มีลักษณะอย่างไร เช่น ในขณะที่ทฤษฎี (Import theories) จะกล่าวถึงความสัมพันธ์/ ปฏิสัมพันธ์ในระดับ (micro level) ของปัจเจกบุคคลเป็นหลักนั้น ทฤษฎีที่เติบโตขึ้นจากภายใน (Home-grown theories) กลับมุ่งเน้นเอื้อต่องานวิจัยทั้งระดับ (micro) และระดับ (macro)¹

¹ Martin Kilduff และ Wenpin Tsai, Social Networks and Organizations, (London : SAGE Publication Ltd., 2003), pp.36-37. แปลโดย เกษม นครเขตต์, เอกสารวิชาการ แนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม, โครงการสร้างพันธมิตรการสร้างสุขภาพ (พสส.) กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), หน้า 10.

ทฤษฎีวิธีสร้างเครือข่ายการทำงาน โดย James Nelson ผู้เชี่ยวชาญด้านเครือข่ายการทำงาน จากบริษัท Massey Knakal Realty Services ในนิวยอร์ก แนะนำให้พัฒนาเครือข่ายในการทำงาน 7 ขั้นตอน คือ

1. ทำความรู้จักคนที่มีคุณภาพ 2-3 คน
2. ฉายเดี่ยวงานอีเวนต์ ลองพูดคุยกับคนที่คุณไม่เคยรู้จักมาก่อน
3. จัดตั้งกลุ่มธุรกิจ
4. ขึ้นพูดในที่สาธารณะ
5. ใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นประโยชน์
6. ลิสต์รายชื่อ Top 100 ของคนที่คุณควรรู้จัก
7. ติดตามผลและยกระดับความสัมพันธ์²

การส่งเสริมเครือข่ายองค์กร หรือ ภาคประชาชน ว่าตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำที่มีเสียงดัง ถูกนำมากำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งซึ่งมีจุดเด่น คือ ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นปรัชญานำทางโดยยึดหลักทางสายกลาง (ความพอเพียง) สร้างความสมดุลในการบริหารและพัฒนาประเทศไทย แก้ปัญหาวิกฤตการทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ผลผลิตทางเกษตรไม่ได้รับราคาปรับสภาพรายได้กับรายจ่ายของประชาชนให้เหมาะสมกัน โดยสร้างจิตสำนึกในความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตอยู่ในคำว่า พอเพียง ซึ่งแผนพัฒนามีความมุ่งมั่นให้มีความยั่งยืนภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม และยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืนได้นี้ โดยแนวทางการส่งเสริมองค์กร เครือข่ายภาคประชาชน

แผนพัฒนาชาติ ฉบับที่ 9 เพื่อให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการส่งเสริมให้ทำเชิงเครือข่ายทุกภาคส่วนเครือข่ายทุกประเภท ซึ่งแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 นี้จะส่งเสริมเครือข่ายได้ชัดเจนที่มีอยู่กับนิ้วมือก็ได้ ตามความที่ว่า “การแก้ปัญหาความยากจนในชนบทและเมืองภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ที่มุ่งปรับกระบวนการตรรกะและการจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเน้นที่ตัวคนจนและสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง โดยเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้คนยากจนก่อร่างสร้างและพึ่งตนเองได้มากขึ้น การนำหลักการแนวคิดกระบวนการสหกรณ์มาใช้ประโยชน์ โดยส่งเสริมให้คนยากจนรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน สหกรณ์ เครือข่ายองค์กรชุมชน และเครือข่ายสหกรณ์ที่เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้เกิดการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ปัญหาร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินการพัฒนาแก้ไขปัญหาร่วมกัน ควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนยากจน ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งด้านการเกษตรและนอกภาคการเกษตรอย่างครบวงจร ทั้งการผลิต การแปรรูป การตลาด และแหล่งเงินทุน

² ใจดีวิธีการสร้างเครือข่ายในการทำงาน [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

><https://www.sumrej.com/boost-your-networking-skills-with-these-7-tips-8-2017/>< (23 พ.ค.61)

หมุนเวียน รวมทั้งสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเชื่อมโยงสู่ตลาดภายในและต่างประเทศได้”³

ธนู ศรีทอง กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิต สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมทางการบริหารจัดการตามรูปแบบทฤษฎีระบบเป็นสำคัญ ประกอบด้วย ปัจจัยป้อนเข้า ได้แก่ คน เงิน วัสดุ เป็นต้น ปัจจัยกระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการ การลงมือปฏิบัติงาน และปัจจัยป้อนออก ได้แก่ ผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติ จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจะได้นำไปประยุกต์เป็นกรอบเพื่อจัดทำรูปแบบการจัดการศึกษาของประชาคมอาเซียน รูปแบบการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย⁴

เสรี พงศ์พิศ กล่าวถึงการเสริมสร้างเครือข่ายที่ดีที่จะประสบผลสำเร็จและจะเจริญเติบโตได้ด้วยปัจจัยสำคัญ 6 ประการดังนี้

1. มีวัฒนธรรมเครือข่ายคือมีความสัมพันธ์แนบแน่นมากกว่าแนวตั้งสมาชิกทุกคนเคารพให้เกียรติกันไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเจ้านายไม่มีหัวหน้าลูกน้องแต่เป็นพี่น้องกันสัมพันธ์กันด้วยใจด้วยจิตวิญญาณไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์
2. สมาชิกมีการพบปะกันไปมาหาสู่กันเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ
3. เครือข่ายมีเป้าหมายชัดเจนที่สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกัน
4. มีแผนงานและกิจกรรมหรือลงทุนร่วมกันเช่นวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น อันเป็นเงื่อนไขให้สมาชิกพบปะและทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
5. มีกลุ่มแกนนำทำหน้าที่นำและประสานงานของเครือข่ายด้วยความมุ่งมั่น
6. สมาชิกเครือข่ายร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่แข่งขันกันเอง⁵

ความข้างต้น จำนวน 6 ประการนี้ครอบคลุมถึงกำเนิดหรือการสร้างเครือข่าย การพัฒนาเครือข่ายและความสัมฤทธิ์ผลของเครือข่าย เริ่มแรกเป็นลักษณะเครือข่ายธรรมชาติ จากนั้นก็พัฒนาการโดยการจัดตั้งบุคคลเข้าไปบริหารจัดการ เป็นองค์กรเครือข่ายที่เติบโตมา ในเรื่องนี้ จะกล่าวในบทที่ 3 กล่าวถึงเครือข่ายในลักษณะต่าง ๆ รวมถึงการบริหารจัดการเครือข่ายให้เติบโตอย่างไร จะกล่าวไว้มากมาย ในส่วนนี้จะเปรียบกำเนิดหรือพัฒนาการเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ (อปอฺ) และคณะกล่าวในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งพระพุทธศาสนามีกระบวนการ

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก ้น ย า ย น ๒ ๕ ๔ ๔, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9, (พ.ศ. 2545-2549) หน้า 70-71.

⁴ ธนู ศรีทอง, รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558, หน้า 22.

⁵ เสรี พงศ์พิศ, แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ภูมิปัญญาไทย, 2546), หน้า 134.

เสริมสร้างเครือข่ายโดยเริ่มจากแผนการเผยแผ่ศาสนาลักษณะเครือข่ายเชิงพื้นที่และสังคม ซึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จไปที่ใด ที่ตรงนั้นจะเป็นพื้นที่นั้นจะเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ มีบุคคลที่สำคัญในพื้นที่นั้นประสบผลสำเร็จจากการเสด็จไปของพระองค์ ดังนี้

1. กลุ่มบูรพาจารย์ โดยพระพุทธเจ้าทรงพิจารณาบุคคลที่มีสติปัญญาความสามารถพอที่จะรู้ธรรมได้เร็วในตอนแรกทรงพิจารณาเห็น 2 ท่านคือ อาฬารดาบส กาลามโคตรและอุทกดาบส รัมบุตร ซึ่งบุคคลทั้งสองเคยเป็นอาจารย์ของพระองค์แต่ว่าทั้งสองได้เสียชีวิตไปแล้ว

2. กลุ่มปัญจวัคคีย์ โดยพระพุทธเจ้าทรงพิจารณาถึงกลุ่มปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่เคยอุปการะเกื้อกูลพระองค์ในคราวบำเพ็ญเพียรและมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับพระองค์มากที่สุดแม้ในเบื้องต้นเหล่าปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 จะไม่ให้ความเคารพนับถือแต่ก็ทรงมีศิลปะในการใช้คำพูดโดยชี้แจงความจริงและแสดงพระอริยมงคลกับวัตนสูตรที่เกี่ยวกับการปฏิบัติสายกลางไม่หมกมุ่นในกามและปฏิบัติสุดโต่งทรงแสดงอนัตตลักษณะสูตรที่เกี่ยวกับความไม่เที่ยงจนในที่สุดเหล่าปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้บรรลุธรรมและเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อมา

3. กลุ่มเศรษฐีในกรุงพาราณสี โดยพระองค์ทรงชักนำยสะบุตรเศรษฐีให้พ้นจากความวุ่นวายขัดข้อง รวมทั้งบิดามารดาและภรรยาเก่า พระยสะสรุปว่า ครั้งนั้น มีพระอรหันต์ในโลก 6 รูป ต่อมาสหายของพระยสะ 4 คน คือ วิมลละ สุพาหุ ปุณณชิ ควัมปติ เป็นบุตรของตระกูลเศรษฐีน้อยใหญ่ในกรุงพาราณสี ได้ทราบข่าวก็บวชตาม สรุปว่า ครั้งนั้น มีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลกรวมเป็น 10 รูป ต่อมาข่าวการบวชของกลุ่มเศรษฐีและสหายสำคัญทำให้กลุ่มสหายอีก 50 คนของพระยสะได้ติดตามมาบวช สรุปว่า ในครั้งนั้นมีพระอรหันต์ในโลกรวมเป็น 60 รูป

4. กลุ่มนักปราชญ์ในลัทธิต่าง ๆ โดยพระองค์ทรงชักนำกลุ่มบุคคลที่นำแนวคิดทางศาสนาที่มีบทบาททางสังคม สมัยนั้น เช่นนักบวชชฎิล 3 พี่น้อง คือ อรุเวลกัสสปะ นทีกัสสปะ และคยาภัสสปะ ที่อาศัยอยู่ ณ ตำบลอรุเวลา ซึ่งได้รับการนับถือยกย่องเป็นอย่างสูงและมีบริวารมากประมาณ 1,000 คนในระหว่างนั้นทางเสด็จพระองค์ได้ทรงบวชให้แก่ภิกษุวัคคีย์ 30 คน

5. กลุ่มนักการเมืองโดยชักนำพระเจ้าพิมพิสารรวมทั้งสมาคมพราหมณ์คหบดีชาวมคธประมาณ 12 นหุตให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จากนั้น พระพุทธศาสนาแพร่กระจายไปในกลุ่มบุคคลสังคมต่าง ๆ กระบวนการเผยแผ่พระศาสนาของพระสงฆ์สาวกจึงได้มีรูปแบบและกระบวนการที่หลากหลาย มีการสืบทอดหลักธรรมคำสอนด้วยมุขปาฐะ การเรียนรู้จากพระเถระครูบาอาจารย์ของตน มีการร่วมมือกับฝ่ายบ้านเมืองในการเผยแผ่และการบริหารจัดการตามสายครูบาอาจารย์ที่ต่อเนื่องกันมา มีการส่งคายนาทะไรปัญหาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามพระธรรมวินัยและการปรับเปลี่ยนวิธีการเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคมเพื่อให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับนำพาประโยชน์และความสุขสู่ผู้ที่สนใจและนับถือ ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องของนิกายทั้งสายเถรวาท (หินยาน) และมหายานแต่สาวกของทั้งสองนิกายต่างทำงานเกื้อหนุนกันดุจปีกของนกสองข้างช่วยกันโอบบินพานกไปสู่จุดหมายที่ต้องการและเป็นเสมือนงอวลที่ต้องมีสองข้างเพื่อหมุนกงล้อแห่งธรรมไปสู่หมู่สรรพสัตว์การสืบเนื่องและการเจริญรอยตามครูอาจารย์จึงกลายเป็นกัลยาณมิตรและเครือข่ายทางสังคมสืบต่อมา⁶

⁶พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่) และคณะ, การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (นันทบุรี: ดีไซน์ดีไลท์ จำกัด, 2556), หน้า 137.

ความข้างต้น สรุปรูปเป็นเครือข่ายแบบแผนผังเชิงโครงสร้างได้ ดังนี้

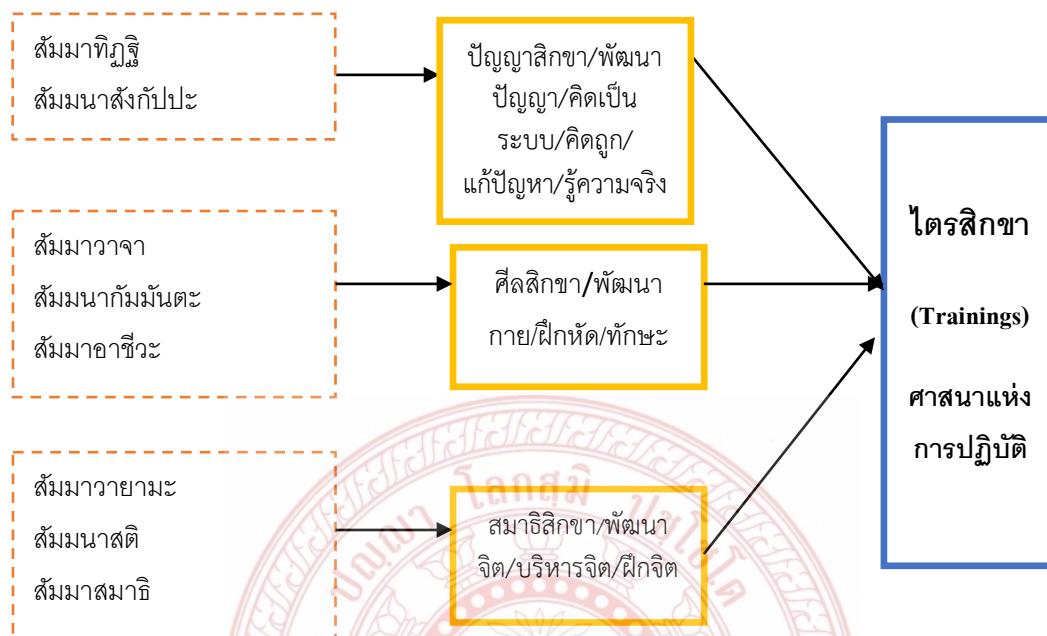

แผนผัง 2.4.1: แสดงกลุ่มเครือข่ายเผยแพร่ธรรมสมัยพุทธกาล-ปัจจุบัน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดการศึกษาสายสามัญ ในระดับมัธยมศึกษา และ ตอนปลาย เรียกว่า โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งอยู่ตามวัดในจังหวัดต่าง ๆ โดยพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการ มี มากกว่า 400 โรงเรียนในปัจจุบันนี้ และระดับหนึ่งคือ ระดับมหาวิทยาลัยในรูปแบบมหาวิทยาลัย มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำหรับพระสงฆ์ไทย มีลักษณะจัดการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ใช้คำว่า training แปลว่าการฝึกหัด ดังแผนผังแสดงการจัดการศึกษาตาม

หลักไตรสิกขาจากรายการวิจัยโดยพระครูสิริรัตนานุวัตร เรื่อง สัมพันธภาพแห่งพุทธศาสนา : การศึกษา ภาษา และประเพณีวัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต⁷ ดังนี้

แผนผัง 2.4.2: แสดงการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

ประชาสรรค์ แสนภักดี ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคม เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การสร้างผังเครือข่าย (Network Mapping) (2) การจัดทำแผนที่ความรู้ (3) การบริหารความรู้ และ (4) การสรุปบทเรียนร่วมกันของเครือข่าย⁸

⁷ พระครูสิริรัตนานุวัตร และคณะ, “สัมพันธภาพแห่งพุทธศาสนา : การศึกษา ภาษา และประเพณี วัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต, รายงานการวิจัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, 2558, หน้า 34.

⁸ ประชาสรรค์ แสนภักดี, การจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้าน สุขภาพ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549, หน้า บทคัดย่อ.

เกษมศานต์ ชัยศิลป์ ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชน พบว่า การพัฒนาเครือข่ายมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก (2) การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน (3) การถ่ายทอดข้อมูลของเครือข่ายให้ผู้อื่นรับรู้ (4) การสรรหาบุคคลเข้าร่วม และ (5) การจัดหาทรัพยากรในการดำเนินงาน⁹

ศิริพงษ์ บุญถูก ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาเครือข่ายทางสังคมในกิจกรรมการทอดผ้าป่าของสังคมอีสาน พบว่า เครือข่ายทางสังคมมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการทอดผ้าป่าของสังคมอีสาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05¹⁰

ส่วนพระมหาสุทิตย์ อาภากรโ ให้เหตุผลว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคมเกิดจากหลักการ 3 ประการ คือ

1. สถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน หลากหลาย และขยายตัว จนเกินความสามารถของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่ม ที่จะดำเนินการแก้ไข
2. เครือข่ายเป็นเครื่องมือหรือยุทธศาสตร์ในการสร้างพื้นที่ทางสังคม และ
3. เพื่อให้การประสานผลประโยชน์เป็นไปอย่างเท่าเทียม จากที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าเหตุผลสำคัญของการสร้างเครือข่ายทางสังคม คือ การมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคล ซึ่งไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร อันจะส่งผลให้สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย อันเป็นการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน¹¹

2.5 รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสิริรัตนานุวัตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยตามหลักอริยสัจ 4” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ตามหลักของอริยสัจ 4 (2) เพื่อทดลองรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ (3) เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ขนาดการวิจัยเป็นแบบขั้นเรียน รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง ประชากรกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติที่ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและกำลังวิทยานิพนธ์ จำนวน 32 ท่าน เปรียบเทียบผลการทดลองก่อน และหลังในกลุ่มเดียวกัน (One Group Pretest Posttest Design) หรือกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มที่สัมพันธ์กัน (T-test for dependent) ในทดลองตามสูตร E-O1XO2 (E=การทดลอง O1=การทดลองครั้งแรกก่อน X=ใช้คู่มือทดลอง O2=การทดลองครั้งหลัง)

ผลการวิจัยพบว่า นิสิตพัฒนาทักษะการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยหลักสัจ 4 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เรื่องรูปแบบการวิจัย 3 ตอน คือตอนที่ 1 เรื่อง รูปแบบการวิจัย 10 รูปแบบ ตอน

⁹ เกษมศานต์ ชัยศิลป์, การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเยาวชน, สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า บทคัดย่อ.

¹⁰ ศิริพงษ์ บุญถูก, การศึกษาเครือข่ายทางสังคมในกิจกรรมการทอดผ้าป่าของสังคมอีสาน, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544, หน้า บทคัดย่อ.

¹¹ อ้างแล้ว, พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า 55-58.

ที่ 2 เนื้อหาของโครงการวิจัย 13 รูปแบบ และตอนที่ 3 องค์ประกอบความรู้การวิจัย 6 รูปแบบ หลังจากนั้น นิสิตเข้าสู่กระบวนการทดลองความรู้ระเบียบวิธีวิจัย ฯ ผลการทดลองการศึกษาคู่มือ ระเบียบวิธีวิจัย ฯ รายชื่อตามมาตราส่วน 5 ระดับ ก่อนศึกษาคู่มือ นิสิตมีระดับความรู้ระเบียบวิธีวิจัย ในระดับปานกลางทุกรายการ ค่าเฉลี่ยที่ 3.19 หลังศึกษาคู่มือนิสิตมีระดับความรู้ระเบียบวิธีวิจัยในระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.14 รวมค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.66 แปลผลอยู่ระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบทดลองศึกษาคู่มือครั้งก่อนอยู่ในระดับปานกลาง ครั้งหลังอยู่ในระดับมากมีผลต่างเชิงประจักษ์ ที่ 0.95 ค่า sig. ที่ .01 ผลคือ มีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$) และประการสุดท้ายได้คู่มือการวิจัยสำหรับนิสิตและผู้สนใจทั่วไปจากการทดลองใช้กับนิสิต 1 เรื่อง เรียกว่าคู่มือระเบียบวิธีวิจัยทางพระพุทธศาสนา (ตามรายชื่อของวิชา)¹²

ปิยฉัตร วงศาโรจน์ ได้แสดงตัวอย่างการเสริมสร้างเครือข่าย จากการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชนความคิดเห็นต่อกิจกรรมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายและความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพ ฯ ใช้กลุ่มประชากร คือ เจ้าหน้าที่องค์กรภาคีรัฐภาคเอกชนองค์กรอิสระชุมชนและครอบครัว

ผลการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-29 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีรายได้อยู่ระหว่าง 8,001-10,000 บาทและทำงานอยู่ในองค์การภาครัฐความคิดเห็นต่อการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชนส่วนความคิดเห็นต่อกิจกรรมในการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายความคิดเห็นต่อแนวทางในการดำเนินการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชนอยู่ในระดับมากและข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้คือกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายควรตกลงกันถึงเป้าหมายที่ชัดเจนทำงานไปในทิศทางเดียวกันศึกษาชุมชนให้ชัดเจนถึงปัญหาและความต้องการและควรมีส่วนร่วมกันในการทำงานทุกภาคส่วนนอกจากนี้ยังควรมีการจัดสรรบุคลากรในการทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการเพิ่มเติมเนื่องจากเด็กยังได้รับการช่วยเหลือและการประชาสัมพันธ์และสุดท้ายคือภาครัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการให้มากกว่าปัจจุบัน¹³

นายธนู ศรีทอง กล่าวถึง รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าองค์การการศึกษาของแต่ละประเทศนั้นแน่นอนต้องมีหลายส่วนปัจจัยหรือหน่วยงานมากมายเข้ามาขับเคลื่อน ทำงานร่วมกันเป็นฟันเฟืองหลายร้อยฟันเฟือง การบริหารปกครองประเทศก็แยกออกเป็นกระทรวง มีเจ้ากระทรวงคือรัฐมนตรีว่าการ ผู้นำรัฐมนตรีต่าง ๆ คือ นายกรัฐมนตรี ประเทศไทย เรียกผู้นำองค์การแห่ง

¹² พระครูสิริรัตนาวุธ และคณะ, รูปแบบการ (จัด) การเรียนการสอนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยตามหลักสูตร 4, รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548, 89.

¹³ ปิยฉัตร วงศาโรจน์, การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน, ปริญญามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550, อ้างในพระดาเวหนือ บุตรสีทา “การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชนบ้านพชรธรรมนำสุข อ.ทุ่งเสลี่ยม จ. สุโขทัย, 2557, หน้า 82.

การศึกษาว่า กระทรวงศึกษาธิการ ถือว่าเป็นเครือข่ายบริหารประเทศภาคการศึกษา และ กระทรวงนี้ มีหน่วยงานบริหารย่อยออกไป เป็นลักษณะเครือข่ายโดยชื่อต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สป.)

หน่วยงานนี้ได้ดำเนินงานภายใต้กรอบรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนกรอบประเทศอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนและการจัดตั้งสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

หน่วยงานนี้มีโครงการ Education HubSchool และอยู่ระหว่างดำเนินโครงการ Spirit of ASEAN (Sister/Partner School และ Buffer School) สำหรับกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วในปี 2554 คือการพัฒนาหลักสูตรและสื่อเกี่ยวกับอาเซียนรวมทั้งกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

3. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

สำนักงานนี้มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษามาเลเซีย-อินโดนีเซีย-ไทยการประชุมอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้บริหารระดับสูงด้านการอุดมศึกษาและการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการอุดมศึกษาอาเซียน

4. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)

สำนักงานมีโครงการเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เกษตรนานาชาติ จัดการเรียนการสอนบริการสังคมร่วมกับนักศึกษาสิงคโปร์ โครงการแลกเปลี่ยนกับ Institute of Technical Education Collage East, Singapore โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิคลาว แลกเปลี่ยนนักศึกษาทวิภาคีระดับ ปวส. กับบรูไนฯ โรงเรียนพระราชทานวิทยาลัยกำปงเมอ เตียลัมพูชาร่วมมือกับ SEAMEO SEAMOLEC ประเทศอินโดนีเซียจัดการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

5. สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.)

สำนักนี้มีโครงการสัมมนาการวิจัยการศึกษาไทย-มาเลเซียบรรยายทางวิชาการเรื่องความตระหนักเรื่องการก้าวสู่อาเซียนบรรยายเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนและคนด้อยโอกาสให้กับผู้แทนมาเลเซียโครงการพัฒนานโยบายการศึกษาสู่อาเซียน:กรณีศึกษาไทย-ลาว-เวียดนาม โครงการความร่วมมือไทย-ลาวโครงการความร่วมมือไทย-เวียดนาม

6. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) สำนักนี้จัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ประเทศเพื่อนบ้านอบรมเทคนิคการจัดนิทรรศการ การนำเสนอข้อมูลส่งเสริมความรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพชุมชนในศูนย์วิทยาศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้าน

7. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.)

สำนักนี้ได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องอาเซียนแก่บุคลากรใน สช. และโรงเรียนเอกชนสนับสนุนโรงเรียนเข้าแข่งขันกีฬาประเพณีศึกษาอาเซียนครั้งที่๓ที่ประเทศอินโดนีเซียโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนมัธยมศึกษาปี 2552 กับสิงคโปร์ร่วมสัมมนาวิชาการและนิทรรศการการศึกษาไทยที่ประเทศเวียดนาม

8. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

สำนักนี้ได้เข้าร่วมเป็นภาคีองค์กรสมาชิกสภาครูอาเซียนโดยร่วมกับองค์กรครูในกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศได้แก่อินโดนีเซียมาเลเซียฟิลิปปินส์สิงคโปร์และไทยก่อตั้งขึ้นในปี 2521 ปัจจุบันมีภาคีสมาชิก 23 องค์กรจาก 9 ประเทศ

9. เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-ASEAN University Network)

เครือข่ายนี้ได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนนักศึกษาภายในอาเซียนมีการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ เช่นเคมีคอมพิวเตอร์วิศวกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ¹⁴

พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ กล่าวในรายงานวิจัย เรื่อง ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม 2) ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ และการบริหารงบประมาณ ตามลำดับ

2. ปัญหาและความต้องการของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน พบว่า 1) ด้านการบริหารวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ/เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำคู่มือการบริหารวิชาการที่รองรับการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนอย่างชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนการผลิตคู่มือ สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการเรียนการสอนรายวิชาอาเซียนศึกษา จัดทำหลักสูตรรายวิชาภาษาอาเซียน จัดทำคู่มือการเทียบเทียบโอนผลการเรียนสำหรับนักเรียนต่างชาติ และสนับสนุนการผลิตสื่อเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน 2) ด้านการบริหารงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการควรทุ่มงบประมาณสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาที่รองรับการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อจัดการศึกษารองรับประชาคมอาเซียน 3) ด้านการบริหารงานบุคคล กระทรวงศึกษาธิการ/เขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายจูงใจให้ครูพัฒนาตนเองในด้านภาษาอังกฤษจัดทำสื่อความรู้เชิงลึกส่งมอบให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน 4) ด้านการบริหารทั่วไป กระทรวงศึกษาธิการ/เขตพื้นที่การศึกษาควรประชุมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อกำหนด

¹⁴ ธนู ศรีทอง, รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 55-56.

แผนยุทธศาสตร์สถานศึกษาด้านอาเซียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรจัดทำแหล่งข้อมูลสารสนเทศหลัก ควรเป็นหน่วยประสานความร่วมมือกับโรงเรียนทั้งในและต่างประเทศ ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์อาเซียนในสถานศึกษา¹⁵

อัจฉณพร หิรัญอมรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องมาตรฐานสมรรถนะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษามาตรฐานสมรรถนะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน (2) ตรวจสอบมาตรฐานสมรรถนะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ 25 คนและผู้เชี่ยวชาญ 18 คน) ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา จำนวน 420 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างและแบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามมัธยฐานค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าความโด่งค่าความเบ้และสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบมาตรฐานสมรรถนะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนมี 7 องค์ประกอบ 22 ตัวบ่งชี้ 72 ตัวบ่งชี้ย่อย จำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์ บริบทอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ด้านการสร้างความรอบรู้ทางภาษาอังกฤษ ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะภาษาอังกฤษ ด้านการสร้างสื่อและใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนภาษาอังกฤษ และด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งทั้ง 7 องค์ประกอบมุ่งสู่การรองรับประชาคมอาเซียน (2) ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลเชิงโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ความเที่ยงตรงเชิงเหมือนและความเที่ยงตรงเชิงจำแนกองค์ประกอบทุกคู่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01¹⁶

อรรถสิทธิ์ สุทธิวารี ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนมีวัตถุประสงค์ศึกษา คือตรวจสอบและหาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน

ผลการวิจัยพบว่า (1)รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนตามการประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 19 คน พบว่ามีการบริหาร 3 ด้าน (16 เรื่อง 43 ข้อ) ได้แก่ การบริหารงานวิชาการการบริหารงานบุคคล

¹⁵ พรศักดิ์ สุจริตรักษ์, ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม, รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2556, หน้า บทคัดย่อ.

¹⁶ อัจฉณพร หิรัญอมรกุล, มาตรฐานสมรรถนะครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556, หน้า บทคัดย่อ.

และการบริหารงานทั่วไป (2) ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานบุคคล (3) ผลการหาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนโดยการนำไปสอบถามจากผู้ปฏิบัติจริงในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มพบว่ารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนด้านการบริหารงานทั่วไปการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานวิชาการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการบริหารงานด้วยวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ผู้ปฏิบัติจริงดำเนินการในสถานศึกษา¹⁷

พระครูสิริรัตนาวุธ รายงานการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมตามแนวพุทธ โดยวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กร (2) เพื่อวิเคราะห์และถอดบทเรียนกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมฯ ใช้พื้นที่วิจัยตามกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม 4 พื้นที่/เครือข่าย คือจังหวัดน่าน ใช้กลุ่มฮักเมืองน่าน จังหวัดอุบลราชธานี ใช้สำนักปฏิบัติธรรมวัดหนองป่าพง จังหวัดปทุมธานี ใช้พื้นที่วัดปัญญานันทาราม จังหวัดลพบุรี ใช้วัดพระบาทน้ำพุ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

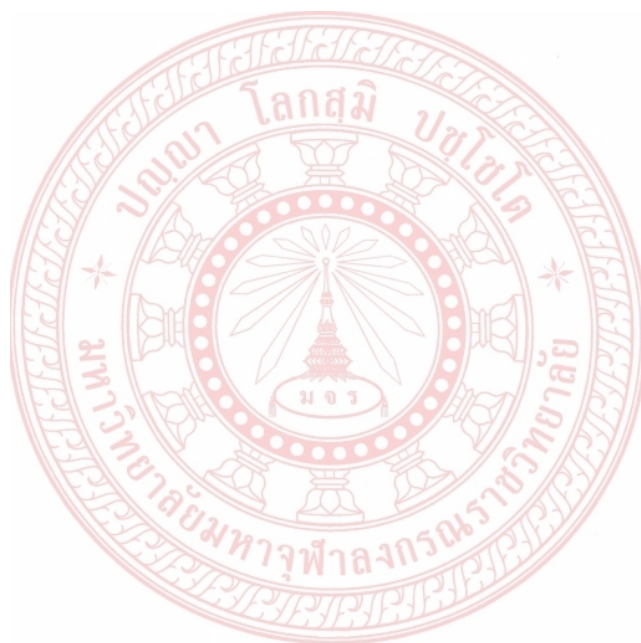
ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการเสริมสร้างสุขภาวะฯ จากเครือข่ายเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวม 4 ด้าน มีเนื้อหาทั้งแนวศึกษาเรียนรู้ จากคำยืนยันที่ว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ แนวความเชื่อกรรม จากคำที่ว่า คนหาบข้าว มักประหัดประหาร ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย มีผลให้เกิดในอบาย ทุกติ วินิบาต นรก เมื่อกลับมาเกิดใหม่ จะมีโรครมาก อายุสั้น พระพุทธเจ้าบัญญัติวินัยสงฆ์เพื่อสุขภาพ ห้ามภิกษุพราหมณ์ของเขี้ยว ห้ามทั้งของเน่าของเสียลงในน้ำ

เครือข่ายของพระสงฆ์ตามกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ 4 ด้าน คือ ด้านกาย มีกลุ่มตัวอย่างฮักเมืองน่าน กลุ่มนี้จัดกิจกรรมปลูกป่า บวชต้นไม้ รักษาแหล่งน้ำลำธาร ทำเกษตรแปรรูป ทำธุรกิจชุมชน รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ปลูกฝังจิตสำนึกในบ้านเกิด เคารพบุพพการี และบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม ด้านจิตใจ มีกลุ่มตัวอย่างสำนักปฏิบัติธรรมของหลวงพ่อบุชา มีผลสัมฤทธิ์ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ขยายสำนักปฏิบัติสู่ต่างประเทศจำนวนมาก ด้านปัญญา มีกลุ่มตัวอย่างวัดปัญญานันทาราม จัดกิจกรรมพัฒนาปัญญา โดยค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรม โครงการติดอาวุธทางปัญญา เพื่อเรียนรู้สัจธรรม สร้างทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านสังคม มีกลุ่มตัวอย่างวัดพระบาทน้ำพุ จัดกิจกรรมดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์บนฐานของกรุณาธรรม โดยการให้การศึกษาแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์และทำฌาปนกิจศพผู้ติดเชื้อเอดส์¹⁸

¹⁷ อรรถสิทธิ์ สุทธิวารี, รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556, หน้า บทคัดย่อ.

¹⁸ พระครูสิริรัตนาวุธ และคณะ, ศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรรวมตามแนวพุทธจิตวิทยา, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559, หน้า 4.

พรศักดิ์ สุจริตรักษ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการบริหารงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการ ควรทุ่มงบประมาณสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาที่รองรับการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อจัดการศึกษารองรับประชาคมอาเซียน ด้านการบริหารทั่วไป กระทรวงศึกษาธิการ/เขตพื้นที่การศึกษาควรประชุมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์สถานศึกษาด้านอาเซียนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรจัดทำแหล่งข้อมูลสารสนเทศหลัก ควรเป็นหน่วยประสานความร่วมมือกับโรงเรียนทั้งในและต่างประเทศ ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์อาเซียนในสถานศึกษา¹⁹

¹⁹ พรศักดิ์ สุจริตรักษ์, ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม, หน้า บทคัดย่อ.

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยนี้ เน้นใช้วิธีวิทยาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งภาคศึกษา 2 ภาค ดังนี้

1) การศึกษาในภาคเอกสาร (Documentary Study) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ทศตปิฎก ได้แก่ เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงาน การวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงบทบาท ความสัมพันธ์ทั้งในระดับผู้บริหารการศึกษา ผู้ศึกษา/ องค์กร/ ศาสนาที่จัดการศึกษา รวมทั้งประเภทการศึกษาพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ของประเทศฟิลิปปินส์ และเมียนมาที่มีแนวคิดการศึกษา เครือข่าย และการเสริมสร้างฯ ดังนี้

การจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) ที่มาของการจัดการศึกษา 2) ความหมายการจัดการศึกษา 3) หลักการสำคัญของการจัดการศึกษา 4) ประเภท/องค์ประกอบของการจัดการศึกษา 5) พหุภาคีการจัดการศึกษา 6) กระบวนการจัดการศึกษา 7) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา 8) ประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา

เครือข่ายการศึกษา ประกอบด้วย 1) ที่มาของเครือข่าย 2) ความหมายเครือข่าย 3) หลักการสำคัญ 4) กำเนิดเครือข่าย 5) ประเภทเครือข่าย 6) องค์ประกอบเครือข่าย 7) ลักษณะของเครือข่าย 8) เครือข่ายแบบมีส่วนร่วม 9) กิจกรรมเครือข่าย 10) กระบวนการเครือข่าย 11) การประยุกต์ใช้ 12) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 1) ที่มาของการเสริมสร้างเครือข่าย 2) ความหมายการเสริมสร้างเครือข่าย 3) หลักการสำคัญการเสริมสร้างเครือข่าย 4) ประเภท/องค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่าย 5) กระบวนการ/วิธีการเสริมสร้างเครือข่าย 6) การทำงานแบบการเสริมสร้างเครือข่าย 7) หน่วยงานที่รับผิดชอบการเสริมสร้างเครือข่าย 8) ระบบการประเมินผลการเสริมสร้างเครือข่าย 9) ประยุกต์ใช้การเสริมสร้างเครือข่าย 10) การบริหารจัดการเครือข่าย 11) องค์คุณของผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามการบริหารทั่วไป 12) กระบวนการจัดการเครือข่าย 13) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์เครือข่าย 14) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการศึกษา 15) ระดับการสร้างเครือข่าย 16) องค์ประกอบของการเสริมสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม 17) การรักษาเครือข่าย

(2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ศึกษาถึงการบริหารจัดการ ประเภทการศึกษา ระดับการศึกษา ระบบการศึกษา หน่วยงานบริหารการศึกษา และภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษา โดยแยกเป็น ส่วน ก. และ ข. ดังนี้

ก. คัดเลือกพื้นที่ศึกษาได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ โดยมหาวิทยาลัยเดลา ซเล De La Salle University และมหาวิทยาลัยภาคีที่เกี่ยวข้อง ประเทศเมียนมา โดยมหาวิทยาลัยย่างกุ้งและภาคีมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในกลุ่มประชาคมอาเซียนและเป็นมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียนที่มีนโยบายการศึกษาที่หลากหลายภาคีการจัดการศึกษา

ข. คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับหน่วยงาน อาจารย์ นักศึกษา ทั่วไป และภาคีเครือข่ายที่ประกอบด้วยพระสงฆ์ (ประเทศเมียนมาที่จัดการศึกษาภาครัฐโดยองค์กรเอกชนสงฆ์) หรือบุคคลอาชีพอื่น ๆ ของพื้นที่เป็นตัวอย่าง 2 พื้นที่ศึกษานี้ รวม 20 คน

ค. กำหนดประเด็นสัมภาษณ์ 3 กลุ่ม คือ การศึกษา เครือข่ายการศึกษาและกระบวนการสร้างเครือข่าย ที่เชื่อมโยงแนวคิด รูปแบบ การจัดการ แนวทางการสร้างเครือข่าย การประยุกต์ใช้ความรู้ การจัดการศึกษา และเครือข่ายระดับอาเซียน

ง. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาทางเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ การจัดการศึกษา กระบวนการศึกษา พหุภาคีการศึกษาและรูปแบบการพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้ทางการ เอกชน ชุมชน องค์กรคณะสงฆ์ เป็นข้อมูลปฎิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับการศึกษาระดับอาเซียนต่อไป

3.2 พื้นที่/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และพระสงฆ์ เครือข่ายทางการศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องฐานะบริบทส่วนบุคคล ในพื้นที่ 2 ประเทศตัวอย่าง รวมจำนวน 20 ท่าน โดยแยกตามพื้นที่/กลุ่ม ดังนี้

1) พื้นที่วิจัยประเทศฟิลิปปินส์ โดยมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน ไข่มมหาวิทยาลัย De La Salle University ร่วมกับภาคีมหาวิทยาลัย Adamson University จำนวน 10 ท่านดังนี้

ผู้บริหาร/ตำแหน่ง 4 ท่าน คือ

(1) บร็อดเดอร์ เฮนรี อี เอสคูเรล รองประธานกิจการการเงิน (Bro. Henry E. Escurel, CM (Office of the Vice President for Financial Affairs)

(2) ดร. มาเควซ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (Maquez)

(3) ซิสเตอร์มารูจา เอส ปาเดร จวน หัวหน้าสำนักงานฝ่ายสัมพันธ์ มหาวิทยาลัย

(4) ฝ่ายสำนักงานสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยฝ่ายกิจกรรม

อาจารย์ 2 ท่าน คือ

(5) นางดาคานาย เน คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ (Maganay Nay)

(6) อาจารย์ลอยด์ คาเนต (L. Canete)

นักศึกษา 3 ท่าน

- (7) นางปรีชิลลา เอฟ วาลมอนเต (Precilla F. Valmonte)
- (8) นางแอนเดรีย ซี จอร์จ (Andrea C. George)
- (9) นายซันโตส Jr.คุปตะ (Santos, Gultas)

มิสชันนารี 1 ท่าน

- (10) ซิสเตอร์ มารูจา เอส ปาเตร (Sr. Maruja S. Padre Jaun, MSCS)

ภาคีเครือข่ายผู้ประสานงาน/นักศึกษา 5 ท่าน

- (1) อี้กานาเซีย มหินทรา (Iganacio Mahindra)
- (2) แอล ราเฟล จีมมา ลีนา (Lariosa Rafael Jeanma, Leena)
- (3) นางคริสเตียนา ฉอน มิเชล (Cristiana, Jhon Michael)
- (4) นายโพลเรส เจลเลียน จอห์น (Flores, Jellian, John)

2) พื้นที่วิจัยประเทศเมียนมา ใช้มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (Yangon University) ร่วมกับภาคีมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ และมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์ จำนวน 10 ท่าน ดังนี้

ผู้บริหาร/ตำแหน่ง 3 ท่าน คือ

(1) ดร. ธิดา กยู ศาสตราจารย์ และ หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์และ
ผู้อำนวยการโครงการพัฒนา MDevS Programme (Dr.Thida Kyu, Prof. (Head)
Department of Economics Director (MDevs Programme)

(2) อาจารย์เบญจมาศ รองหัวหน้าแผนกภาษาไทยชาวเมียนมา

(3) อาจารย์บัวหลวง หัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทยชาวเมียนมา

อาจารย์ 2 ท่าน คือ

(4) อาจารย์สรายุจิต อาจารย์ผู้บรรยาย ชาวเมียนมา

(5) อาจารย์วงเดือน อาจารย์ผู้บรรยาย ชาวเมียนมา

นักศึกษา 3 ท่านคือ

(6) นางสาวไออุ่น นักศึกษาปี 4 ชาวเมียนมา

(7) นางสาวพลอยชมพู นักศึกษา ปี 4 ชาวเมียนมา

(8) นายปัญญา นักศึกษา ปี 4 ชาวเมียนมา

พระสงฆ์ภาคีเครือข่ายหลัก ๆ 2 ท่าน คือ

(9) หม่อง อชิน ชันตะ ชาวิท เมืองย่างกุ้ง

(10) หม่อง อชิน แคน ดอร มะ ชาวเมืองย่างกุ้ง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา คือ ประเด็นการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และการสร้างเครือข่าย ของตัวอย่างประเทศประชาคมอาเซียน ดังนี้

- 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) พร้อมแนวคำถามหลักและย่อย
- 2) อุปกรณ์บันทึกข้อมูล

3.4 การเก็บข้อมูล

- 1) ข้อมูลภาคเอกสาร (Documentary Study)

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกและเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสารสารสนเทศ แผนการพัฒนารัฐบาล นโยบายการศึกษาชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาชาติ รายงานการวิจัย วารสาร ข้อมูลสื่อออนไลน์ จากแหล่งข้อมูลของรัฐบาลไทย ฟิลิปปินส์ เมียนมา ที่มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยด้านการจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาอาเซียน ที่มีความเชื่อมโยงถึงแนวคิด หลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ มาตรการ โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ

- 2) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study)

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ รายบุคคลและเสวนากลุ่มย่อยเป็นหลัก โดยแยกประเด็น ดังนี้

ก. การลงพื้นที่ ผู้วิจัยลงพื้นที่ที่กำหนดไว้ คือประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา โดยคัดเลือกมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ได้แก่ มหาวิทยาลัย De La Salle University ฟิลิปปินส์และมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (Yangon University) เมียนมา รวมถึงมหาวิทยาลัยภาคี

ข. การสัมภาษณ์ (interview) ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) กำหนดเนื้อหาสัมภาษณ์ตามแนวคำถามประกอบการแบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) และแนวการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่มีสถานะสัมพันธ์ทางการศึกษารายบุคคลในฐานะผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษาและพระสงฆ์ (รวมภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ที่ไม่เจาะจง)

อนึ่ง เป็นการสัมภาษณ์ภาคสนามแบบโดยตรง ใช้คำถามแบบคำถามปลายเปิด (semi-structured) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นนอกกรอบได้ หากข้อมูลนั้นเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย แล้วจึงขยายการสืบค้นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

หลักดังกล่าวไปสู่ผู้ให้ข้อมูลระดับอื่น ๆ เพื่อช่วยเสริมให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดขึ้น พร้อมกับบันทึกเทปการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

ค. เสวนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เสวนากลุ่มย่อยร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ ประเด็นการบริหารจัดการการศึกษา เครือข่ายการศึกษา กระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษา รวมถึงสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษากับผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และเครือข่ายพระสงฆ์ กลุ่มละ 2-5 ท่าน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาทั้งเชิงเอกสารและข้อมูลประจักษ์จากการสัมภาษณ์ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่เน้นการวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ ตามประเด็น ดังนี้

- 1) วิเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษาประเทศอาเซียนโดยเฉพาะประเทศฟิลิปปินส์ และเมียนมา อาจเทียบการศึกษาของประเทศไทยบนพื้นฐานการศึกษาในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) นำเสนอรูปแบบและวิธีการสร้างตัวชี้วัดการบริหารจัดการ เครือข่าย และกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน
- 3) นำผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มาทำการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานกับระดับการปฏิบัติที่มีต่อการสร้างการใช้ตัวชี้วัดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาระดับอาเซียน
- 4) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว และให้ได้เห็นชุดความรู้การจัดการศึกษา เครือข่ายและแนวทางเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา สำหรับประยุกต์ใช้ระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และปัจเจกบุคคล

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอรายงานในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่าย เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและการใช้องค์ประกอบและตัวชี้วัดการศึกษา เพื่อให้เห็นการบริหารจัดการ เครือข่ายการศึกษา กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายและการประยุกต์ใช้ระดับนโยบาย องค์กร สถาบัน รวมถึงการยกความสำคัญการศึกษาในพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาในฐานะมรดกดินแดนอาเซียนนี้

บทที่ 4

ผลการวิจัย

บทนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อตอบโจทย์วิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษาเพื่อรองรับข้อตกลงความร่วมมือการศึกษาประเทศประชาคมอาเซียน 10 ประเทศ ซึ่งใช้ประเทศตัวอย่าง 2 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์และเมียนมา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติผ่านสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่มุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในขอบข่าย การจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษาและกระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษา ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาแบบพหุภาคี ฟิลิปปินส์และเมียนมา

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครือข่ายทางการศึกษา ฟิลิปปินส์และเมียนมา

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาฟิลิปปินส์และเมียนมา

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาแบบพหุภาคี ฟิลิปปินส์และเมียนมา

ประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีการรอบการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎีเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียนบทที่ 2 โดยองค์รวม ดังนี้

ภาคีจัดการศึกษา ฟิลิปปินส์

ยุคอาณานิคมแห่งสเปน ประเทศฟิลิปปินส์จัดระบบการศึกษาโดยศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ส่งผลดีที่มีการศึกษาดีมีคุณภาพ ต่อมาอยู่ภายใต้ระบอบอเมริกาภาษาอังกฤษมากขึ้น แทนภาษาถิ่น ท้ายสุดแม้ถูกญี่ปุ่นยึดครองสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ก็ไม่มีบทบาทพัฒนาการศึกษา

ยุคหลังอาณานิคม กท. ศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สองภาษา (อ.ตากาล็อก ใช้รูปแบบการศึกษาแบบอเมริกันที่เน้นภาษาอังกฤษ

ปรัชญาการศึกษาฟิลิปปินส์ รักชาติ เคารพในสิทธิ ชื่นชมผู้เสียสละ ยึดมั่นในคุณธรรม คุณค่าจิตวิญญาณ จารีตวินัย มีระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแบบ K-12 มีพ.ร.บ. การจัดการบริหารโรงเรียน มีหลักการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management – SBM) กำหนดวัตถุประสงค์ให้สนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืน และพระราชบัญญัตินี้กำหนดโครงสร้างของกรมศึกษาธิการให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่กระจายอำนาจออกไป 4 ระดับ คือ รัฐบาล → เขตการศึกษา → อำเภอ → โรงเรียน

หน่วยงานบริหารการศึกษา แรกสุด คือ กรมวัฒนธรรมการศึกษาและกีฬา ต่อมาเป็น กรมศึกษาธิการ บริหารจัดการในรูปแบบ SBM ระยะแรก 23 หัวเมือง โดยได้รับการสนับสนุน จากธนาคารโลกฝ่ายจัดหาเงินทุนสำหรับโรงเรียนโครงสร้างพื้นฐานของการฝึกอบรมการพัฒนา หลักสูตรและตำราเรียน ไม่มีระดับ ม.ปลาย

การศึกษาในระดับพื้นฐาน K-12 การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ภาคบังคับ เรียนฟรี ใช้สูตร/ระบบ 6-4-2/ ระดับอุดมศึกษา ใช้สูตร 4-2-3 ประเภท/พหุภาคีการจัดการศึกษา การศึกษาอิสระมีทั้งระดับพื้นฐานและอุดมศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน (กศ.น.) ระบบการจัดการ ภาคการศึกษาแบบไตรภาค ๆ ละ 5 เดือน ส่วนภาคที่ 3 ใช้เวลา 3 เดือน

ระดับการศึกษา มี ระดับพื้นฐาน + ระดับอุดมศึกษา และมีประเภท การศึกษาด้าน เทคนิค การศึกษาเดย์แคร์ (เด็กก่อนเกณฑ์หรือวัย) สังกัดกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนา

ด้านวิชาการ ถือว่า การศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนที่สุด ดังวลี ของกรม ศึกษาธิการที่ว่า GO ! Education และ Education for all ดังนั้น กองพัฒนาหลักสูตรได้ กำหนดหลักสูตรขึ้นมา เรียกว่า K to 12 (K-12 is a designation for the sum of primary and secondary education ครูสอน ระดับพื้นฐาน จบปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์ สาขาตรง หรือสาขา อื่น แต่มี ปว.ค. หลักสูตรการศึกษาต้องเอื้อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาคีการจัดการศึกษา ระดับ อุดมฯ 1,043 แห่ง รัฐ 100 แห่ง และเอกชน 943 แห่ง

ปรัชญา > มหาวิทยาลัยอัมซัน ภาคีเครือข่ายมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาวินเซน คาร์ธอลิก เป็นศูนย์กลางนำความรู้สำหรับการศึกษามีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ ธนวุฒิ แก้วนุช ว่า การศึกษาฟิลิปปินส์ ถือว่า เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากมีหลักสูตรการศึกษาที่ทันสมัย แบบเดียวกับอเมริกา มีทั้งในระบบและนอกระบบ ระดับปฐมและมัธยมเรียนฟรี ฟิลิปปินส์ได้รับฉายาว่า เป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN)

ภาคีจัดการศึกษา ประเมียนมา

ประเทศเมียนมานั้น นอกจากจัดการศึกษาที่กำกับนโยบายและกระทรวงที่รับผิดชอบ ข้างต้นแล้ว ยังมีแบบการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะองค์กรทางศาสนา การจัดการ ศึกษาภาครัฐนั้น แม้เป็นภาครัฐแต่ดำเนินการโดยภาคเอกชน แต่มีเนื้อหาทางธรรมะ นั่นก็หมายถึง พหุภาคีการจัดการจัดการศึกษาแบบนี้ไม่แปลกอะไร (เช่นเดียวกับไทย) เพราะเมียนมาในฐานะเป็น เมืองพระพุทธศาสนาที่มีประชากรพุทธถึง 90% และเป็นศาสนาประจำชาติ ต่างจากฟิลิปปินส์ที่มี ประชากรพุทธ 1.5 % ส่วนใหญ่เป็นคริสต์ถึง 92% จึงแยกการจัดการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ

การศึกษาที่จัดโดยภาครัฐ ได้แก่ -สอบส่วนกลาง/ปฐมเปีย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปิฎกธรร -มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยบาลี) การศึกษาที่จัดโดยเอกชน ได้แก่ -สอบของภิกษุภิกษุณี วังสะ -สอบของเนร/เนรจ่อ¹

เมื่อเทียบมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้ง 2 แห่งที่มีการบริหารจัดการแบบเอกชนโดยคณะสงฆ์ ผู้บริหารสูงสุด ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณวุฒิคุณสมบัติเพียงพอ แต่ก็อิงอาศัยภาครัฐที่ผ่านการรับรองตามกฎหมาย ทำให้สถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ตกอยู่ในฐานะมหาวิทยาลัยการกำกับของรัฐ (กึ่งรัฐ+เอกชน) ปัจจุบันนี้มีมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา 12 แห่ง กระจายอยู่ตามเมืองต่าง เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยมีเพียง 2 แห่ง ที่สำคัญคือ มีวัด 45,000 แห่ง พระสงฆ์สามเณร 500,000 รูป เทียบกับไทยซึ่งน้อยกว่า โดย วัดมี 37,713 แห่ง พระสงฆ์สามเณรมี 355,295 รูป

ประธานที่ปรึกษาแห่งรัฐเมียนมา โดยนางอองซาน ซูจี มีนโยบายว่า “การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มขึ้นด้วยการศึกษา” คำกล่าวนี้นสะท้อนให้เห็นว่า การศึกษายุคก่อนอาณานิคม มหาวิทยาลัยแห่งแรก คือ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เป็นวิทยาลัยสมทบของมหาวิทยาลัยกัลกัตตา อินเดีย ต่อมาสมัยอาณานิคมของอังกฤษ วิทยาลัยได้ชื่อใหม่ว่า วิทยาลัยปกครอง (Government College) และ ค.ศ. 1920ได้ชื่อว่า วิทยาลัยมหาวิทยาลัย (University College) ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยย่างกุ้งจึงได้นำนี้ ดำเนินการศึกษาแบบอังกฤษ

ยุคอาณานิคม มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยนักศึกษา ถือว่ามหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ชาตินิยม สร้างนักการเมืองอาวุโส เช่น นายพล ออง ซาน

หน่วยงานกำกับนโยบายการศึกษาของเมียนมา มี 4 หน่วย คือ (1) กรมการศึกษาพื้นฐาน (2) กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีพศึกษา (3) กรมอุดมศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ มีหน่วยงานรับผิดชอบบริหารการศึกษา 6 หน่วยงาน คือ (1) สำนักงานอัตรากำลัง (2) สำนักงานอุดมศึกษา (3) สำนักการศึกษาขั้นพื้นฐาน (4) สำนักงานคณะกรรมการภาษาเมียนมา (5) สำนักงานคณะกรรมการการสอบของเมียนมา (6) สำนักงานการวิจัยการศึกษาเมียนมา นอกจากนี้มีภาคีการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาที่ดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชนทั้งระดับพื้นฐานและมหาวิทยาลัย

ตารางเปรียบเทียบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศฟิลิปปินส์ และ เมียนมา

อายุ/แบบประเทศ	อายุอนุบาล	อายุระดับป.	อายุม.ต้น	อายุม.ปลาย	อาชีวะ	แบบจัดการ		ค่าเรียน	
						บังคับ	ไม่บังคับ	ฟรี	ไม่ฟรี
ฟิลิปปินส์	3-5	6-11	12-15	-	16-17	บังคับ	-	ฟรี	-
เมียนมา	3-4	5-9	10-13	14-15	-	บังคับ	ม.ต้น-ปลาย	ประถมและม.ต้น	ม.ปลาย

ตาราง 4.1.1. แสดงการเปรียบเทียบการจัดการศึกษา ระดับพื้นฐาน 2 ประเทศอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

¹ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร. อินโฟกราฟิกพุทธอาเซียน, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง, 2561), หน้า 98.

ข้อสังเกต : ฟิลิปปีนส์ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นภาคบังคับ ให้การศึกษาฟรี และไม่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนจบการศึกษาอายุ 16-17 ปี จากนั้นเข้าสู่มหาวิทยาลัย ซึ่งต่างจากไทย ที่เป็นภาคบังคับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีระดับมัธยมปลาย สำเร็จการศึกษาอายุ 18 ปี

ข้อสังเกต : เมียนมา การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นภาคบังคับระดับประถมศึกษา ให้การศึกษาฟรีถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าเล่าเรียนแต่น้อย และเป็นการศึกษาสมัครใจ นักเรียนจบการศึกษาตอนปลายอายุ 15 ปี จากนั้นเข้าสู่มหาวิทยาลัย ซึ่งต่างจากไทย ที่เป็นภาคบังคับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีระดับมัธยมปลาย สำเร็จการศึกษาอายุ 18 ปี

ประเทศฟิลิปปินส์ ในฐานะเสาประชาคมสังคมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) หนึ่งในสามเสานี้ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์การศึกษา 3 ข้อ คือ (1) การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล (2) การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน (3) การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน ตามด้วยกลยุทธ์ มาตรการ กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ มากมายจากการสนทนากลุ่มพร้อมกับรายบุคคล อาจารย์ นักศึกษาและผู้บริหารในประเด็นการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนประกอบด้วย

- (1) บร็อดเดอร์ เฮนรี อี เอสคูเรล รองประธานกิจการการเงิน (Bro. Henry E. Escurel, CM (Office of the Vice President for Financeal Affairs)
- (2) ดร. มาเคซ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (Maquez)
- (3) ซิสเตอร์มารูจา เอส ปาเดร จวน หัวหน้าสำนักงานฝ่ายสัมพันธ์มหาวิทยาลัย (Sr. Maruja S. Padre Jaun, MSCS (Office for University Relations)
- (4) ฝ่ายสำนักงานสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยฝ่ายกิจกรรม (Alumni student office)
- (5) นางดาคานาย เน คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ (Maganay Nay)
- (6) นายลอยด์ คาเนต (Loyd Canet)

เสวนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้บริหาร อาจารย์นักศึกษา มิสันนารี/ ภาควิชา เครื่องลาย ฟิลิปปินส์

สมาชิกร่วมวงเสวนาประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา ฟิลิปปินส์ ดังนี้

ภาพ 4.1.1: แสดงการสนทนากลุ่มย่อยฟิลิปปินส์
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานวัตร, 2561

จากการสนทนาทราบว่า เรื่องการเปิดรับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะประเทศอาเซียนนี้ มหาวิทยาลัยมีนโยบายเปิดรับเข้าศึกษา ณ ปัจจุบันไม่มีนักศึกษาจากประเทศอาเซียนเท่านั้น ยังมีประเทศแถบแอฟริกา มี เคนย่า ซูดานมาศึกษาด้วย ในส่วนชาวไทยนั้นมีหลายท่านสำเร็จการศึกษาไป ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน วิทยาลัยหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยรวมถึงพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาไปเมื่อ พ.ศ. 2560/2017

Mrs. Andrea C. George และ Precilla F. Valmonte ผู้ช่วยผู้บริหารระดับต้น ๆ ของมหาวิทยาลัยกล่าวว่า “มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีหลักสูตรอาเซียนนานแล้ว ยิ่งเปิดอาเซียนเมื่อสองปีที่แล้ว ก็ให้ความสำคัญยิ่งขึ้น โดยมีเนื้อหาหลักสูตรอาเซียนทุกระดับการศึกษา ยิ่งไปกว่านั้นขาดไม่ได้คือ กิจกรรมวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 นี้เป็นวันครบรอบสถาปนาสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยก็มีการแสดงวัฒนธรรมอาเซียนประเภทละคร ภาพจำลองการเกษตรกรรม วิถีชีวิตของชาติฟิลิปปินส์” อาจารย์ที่นี่ ได้รับการแลกเปลี่ยนไปสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน แม้วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชเองก็ยังมีอาจารย์เข้าสอนรับผิดชอบรายวิชาในภาคภาษาอังกฤษ ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษา เช่น โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย พิชญ์โลก อาจารย์เหล่านี้กล่าวชมว่า ระบบการศึกษาในประเทศไทยทันสมัยมาก (Modern) โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีอุปกรณ์การเรียน

การสอน คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต บรรยากาศในห้องเรียนก็ดีมาก วัสดุภายนอก เช่น โต๊ะเก้าอี้ กระดานต่าง ๆ เครื่องมือช่วยสอน เช่นโปรเจคเตอร์ ส่วนที่เห็นว่ามีน้อยมาก คือกิจกรรมนิสิต นักเรียน อาจจะเป็นเพราะว่าให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษที่อาจารย์เหล่านี้ไปสอน ดังนั้น โดยสรุป คือ อาจารย์ที่มาสอนในประเทศไทยส่วนใหญ่จะสอนภาษาอังกฤษ วิชาอื่น ๆ ก็มีบ้างแต่น้อย

ประเด็นที่น่าสังเกต คือ การปฏิสนธิหรือต้อนรับของอาจารย์ Sr. Maruja ซึ่งเป็นมิสสันนารี กับอาจารย์อีกท่านหนึ่ง ชื่อ เฮนรี เอ (Henry E.) ท่านเป็นผู้บริหารฝ่ายการเงินของมหาวิทยาลัย ก็ร่วมกันปฏิสนธิด้วย น้ำชา กาแฟ พร้อมด้วยมิสซิส (ขนมปังกรอบ) นำมาถวาย ซึ่งอาจารย์ เฮนรี เอ เป็นชาวอินเดีย มีความรู้วิญญูพระสงฆ์ดี ก็ทำการประเคนขนม น้ำชา กาแฟ เมื่อสนทนาเสร็จแล้ว ถ่ายรูปหมู่ร่วมกัน อาจารย์ เฮนรี เอ ก็บอกอาจารย์ Sr. Marujaว่า สตรีกับพระสงฆ์ไม่ยืนติดกัน ก็จึงยืนถ่ายรูปโดยมี อาจารย์ เฮนรี เอ ยืนกัน²

เสวนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้บริหาร อาจารย์นักศึกษา / ภาศิเครือข่าย เมียนมา

สมาชิกร่วมวงเสวนาประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา เมียนมา ดังนี้

- (1) ดร. ธิดา กุญ ศาสตราจารย์ และ หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์และ
ผู้อำนวยการโครงการพัฒนา MDevS Programme (Dr.Thida Kyu, Prof. (Head)
Department of Economics Director (MDevs Programmme)
- (2) อาจารย์เบญจมาศ รองหัวหน้าแผนกภาษาไทย ชาวเมียนมา
- (3) อาจารย์บัวหลวง หัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทย ชาวเมียนมา
- (4) อาจารย์สรณจิต อาจารย์ผู้บรรยาย ชาวเมียนมา
- (5) อาจารย์วงเดือน อาจารย์ผู้บรรยาย ชาวเมียนมา
- (6) นางสาวไออุ่น นักศึกษาปี 4 ชาวเมียนมา
- (7) นางสาวพลอยชมพู นักศึกษา ปี 4 ชาวเมียนมา
- (8) นายปัญญา นักศึกษา ปี 4 ชาวเมียนมา
- (9) หม่อง อชิน ชันตะ ขาวิท เมืองย่างกุ้ง (ภาศิเครือข่าย)
- (10) หม่อง อชิน แคน ดอร์ มะ ขาวเมืองย่างกุ้ง (ภาศิเครือข่าย)

²สนทนากลุ่มร่วมกับผู้บริหาร/อาจารย์, ฝ่ายกิจการต่างประเทศและฝ่ายการเงิน, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (สัมภาษณ์เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2561)

ประเด็นการจัดการศึกษาในเมียนมา รวมถึงเครือข่ายการศึกษา ดังนี้
 เสวนากลุ่ม (Focus Group)ร่วมกับผู้บริหาร อาจารย์นักศึกษา พระสงฆ์ / ภาควิชา
 เครือข่าย

ภาพ 4.1.2: แสดงการเสวนากลุ่มย่อย เมียนมา
 แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

สนทนากลุ่มย่อยนี้เมื่อ 16 มกราคม 2561 เวลา 10.00 น. – 12.00 น. ณ สำนักงาน
 แผนกภาษาไทย มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ สังกัดมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง

ผู้วิจัย ในฐานะผู้ดำเนินรายการ (moderator) กล่าวนำกับผู้ให้ข้อมูล (informant) ว่า
 หัวข้อเสวนานี้ อยู่ในหมวดเครือข่ายรายประเด็น ซึ่งรายประเด็นนี้ คือ โครงการข้อตกลงความร่วมมือ
 (MOU) การแลกเปลี่ยนอาจารย์อาสาสมัครเพื่อสอนภาษาไทยกับภาษาเมียนมา ระหว่างประเทศไทย
 กับ ประเทศเมียนมาโดยตัวแทนประเทศไทย คือ มหาวิทยาลัยนเรศวร กับ ประเทศเมียนมาคือ
 มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ในส่วนภาษาต่างประเทศ ภาควิชาภาษาไทย

จากการที่ได้ศึกษาปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ เป้าประสงค์ของหลักสูตรเมียนมาแล้ว ทำให้
 ทราบว่า สอดคล้องโดยภาคปฏิบัติ ดังนั้น ในส่วนนี้ก็เป็นที่ทราบกันว่า แต่ในส่วนที่อยากรู้คือ ส่วน
 การศึกษาในยุคประชาคมสังคมอาเซียน สรุปลแล้ว คือเกี่ยวกับการศึกษา เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
 โครงสร้างหรือลักษณะหลักสูตรไป การจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เสริมหลักสูตรทั่วไป
 อันแรก อยากให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้แนะนำชื่อที่เรียกเป็นภาษาไทย เท่าที่ทราบมา อาจารย์และ
 นักศึกษาจะตั้งใช้เป็นไทยเพื่อสะดวกแก่เรียกชื่อ ดังนั้น ก็ได้แนะนำชื่อตนเองเป็นไทย

สนทนากลุ่มประเด็นการจัดการศึกษา/เครือข่ายการศึกษา

หัวหน้าแผนกภาษาไทย กล่าว ว่า นับตั้งแต่เปิดประชาคมอาเซียนมานี้ แผนกภาษาไทย มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีนักศึกษาสนใจมาสมัครเข้าศึกษามากขึ้น คิดเป็น 20% ที่สำคัญคือ นักศึกษาตระหนักดีว่า อยู่ใกล้ภาษาไทยกันมาก เพราะการท่องเที่ยว การศึกษา การสื่อสารที่เปิดประเทศบังคับไปในตัว โดยสรุปแล้ว คือ ประชาคมสังคมอาเซียนนั่นเอง

รองหัวหน้าแผนกภาษาไทย กล่าวเพิ่มว่า ปัจจุบันนี้ภาษาไทย มีการเรียนการสอนทั้งภาคปกติ คือ วันจันทร์ – ศุกร์ นอกจากนี้ยังมีภาคค่ำ และภาคเสาร์-อาทิตย์ด้วย ระดับปริญญาตรี และมีระดับประกาศนียบัตรด้วย แต่อาจารย์สอนไม่หนักมาก เพราะมีอาจารย์หลายคนทั้งชาวไทยและเมียนมา 12 ท่าน

จากนั้น ผู้สนทนาอื่น ๆ ก็กล่าวแสดงความคิดเห็นพอสมควร ผู้วิจัยถามนักศึกษาว่า เรียนภาษาไทยนี้ได้อย่างไร นักศึกษาตอบว่า ดีและมีประโยชน์มาก เพราะเตรียมไว้เพื่อรองรับประชาคมสังคมอาเซียน เป็นการเตรียมคนเพื่อพัฒนาประเทศในอนาคต

ผู้วิจัยอาจารย์แลกเปลี่ยน ถามว่า เรียนภาษาไทยยากไหม นักศึกษาตอบว่า ไม่ยาก เพราะเราเลือกเรียนเอง ซึ่งมีภาษาอื่นมากมายให้เลือกแต่ไม่เลือก เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน เวียดนาม กัมพูชา เป็นต้น

ผู้วิจัยอาจารย์แลกเปลี่ยน ถามว่า มีเทคนิคการสอนภาษาไทยอย่างไร ให้ชาวเมียนมาเข้ามาศึกษากันมาก ตอบว่า ต้องสอนตามแผนการสอน (มคอ.3) ต้องใช้เวลาเรียนอย่างเคร่งครัด นักศึกษาท่านใดเรียนช้ากว่าคนอื่น จะเรียกมาติวพิเศษให้ ให้รายงานทำส่ง คือเข้ามาเรียนเท่าไร ให้จบไปเท่านั้น ไม่ให้สูญเสียระหว่างเรียน

ผู้ให้ข้อมูล (informant) กล่าวเพิ่มว่า มีนักศึกษาบางรายออกกลางคัน โดยไม่รู้สาเหตุ ที่เห็นได้ชัดคือ ช่วงที่หยุดเรียนปีใหม่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีคนหนึ่งถูกเช็คเวลาเรียน ว่าขาดเรียนลงอักษรว่า เอ คือไม่มา (A=Absence)

ผู้วิจัยถามอาจารย์แลกเปลี่ยนว่า ค่าลงทะเบียนเรียนโดยเฉพาะภาคการศึกษาละเท่าไร ระดับปริญญาตรี ได้รับคำตอบว่า ค่าลงทะเบียนเรียน คิดเป็นเงินบาทแล้ว จะอยู่ประมาณ 300 บาท คิดเป็นเงินจ๊าด ประมาณ 12,000 บาท เรื่องนี้พูดได้อย่างหนึ่งว่า การที่นักศึกษาออกกลางคันนั้น ไม่ใช่เพราะค่าลงทะเบียนแพงแน่นอน ต้องเป็นสาเหตุอื่นแน่ ๆ

ผู้วิจัยถามนักศึกษา ปี 4 ว่า ความตั้งใจเริ่มแรกที่มาเรียนปริญญาตรีภาษาไทย คืออะไร ได้รับคำตอบว่า ต้องการนำไปใช้ล่าม หรือแปลเอกสาร เพราะว่า ด้านความมั่นคงของประเทศ คือ ทหารทั้งทหารภาคสนามและทหารการทูตต้องใช้ภาษาไทยในฐานะเป็นเพื่อนบ้าน ที่แน่นอนคือการค้า ธุรกิจ การท่องเที่ยว ก็ต้องใช้ภาษานี้เพื่อนบ้าน ซึ่งแท้จริงแล้วตนก็ไม่รู้หรอกว่า อนาคตชีวิตจะทำอาชีพอะไร แต่ที่รู้คือ ต้องมีอาชีพ

ผู้วิจัยถามอาจารย์แลกเปลี่ยนหรืออาสาสมัครชาวไทยว่า เขาจัดตารางสอนให้ชั้นปีไหนบ้าง ได้รับคำตอบว่า ถ้ามาปีแรก ก็ให้ลงสอนชั้นปีต้น ๆ คือ ชั้นปีที่ 1 หรือระดับประกาศนียบัตร ส่วนภาคเสาร์-อาทิตย์นั้น ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ชาวเมียนมา เพราะมีทหาร นักธุรกิจ มักคุเทศก์มาเรียนกันมาก อีกอย่างภาคเสาร์-อาทิตย์จะเกี่ยวข้องกับงบประมาณด้วย

อาจารย์แลกเปลี่ยน กล่าวเพิ่มว่า การสอนที่นี่ไม่กดดันมาก สอนแบบสบาย ๆ วันหนึ่งโดยเฉลี่ยจะสอนวันละ 2-3 คาบ ๆ ละ 2-3 ชั่วโมง ที่สำคัญ คือ การสอนนั้นมีคู่มือการสอน หรือตำราเรียนแล้ว เช่น ภาษาไทยพื้นฐาน เรื่อง การฟัง และการพูด หรือตำรา เรื่อง พื้นฐานภาษาไทย เป็นนโยบายของอาจารย์ ผศ.ดร.วิรัช นิยมธรรม ผู้อำนวยการศูนย์พม่าศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้ข้อมูลการสอนด้วย

อาจารย์แลกเปลี่ยนกล่าวว่า หลังจากสำเร็จการศึกษาภาคทฤษฎีแล้ว จะปฏิบัติงานประมาณ 1 เดือน ซึ่งกล่าวกันว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับเมืองไทยที่ใช้เวลา 6 เดือนหรือ 1 ปี เช่น มจร.

อาจารย์แลกเปลี่ยนชาวไทย แจ้งว่า วันที่ 18 มกราคม 2561 นี้ ที่แผนกภาษาไทย มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศในฐานะส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยอย่างกึ่ง มีโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตรแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีที่ผ่านมาโครงการกิจกรรมนี้สนุกมาก เพราะนักศึกษาตั้งใจมาก จัดทำสคลิปภาษาไทยที่สื่อสารดีมาก ในกิจกรรมนี้จะมีผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยเข้ามาชมด้วย ลักษณะกิจกรรมคือ แสดงละครประกอบดนตรี ละครนิทานพื้นบ้าน ละครเหตุการณ์ต่อสู้เชิงประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมเชิงศาสนา ประเทศเมียนมานั้นเด่นมาก เครื่องหมายเมืองอย่างกึ่ง คือเจดีย์ชเวดากอง แปลว่าเจดีย์ทอง (ภูเขาทองเมืองไทย) ซึ่งเจดีย์นี้ถือว่าเป็นศูนย์รวมศรัทธา ศูนย์รวมการท่องเที่ยว ศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรม ที่สำคัญคือ อิทธิพลแห่งความเชื่อเหล่านี้คือความรักความเมตตา ความสำนึกในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีศรัทธาและสร้างไว้ คนรุ่นหลังได้รับอิทธิพลแห่งความเชื่อนี้มาก รวมถึงเป็นแหล่งเศรษฐกิจด้วย

โครงการนี้ ภาครัฐ เป็นฝ่ายสนับสนุนตามยุทธศาสตร์การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หรือของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ในส่วนมหาวิทยาลัยนั้นทำหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์การศึกษาชาติทั้งสองหน่วยงาน ดังนั้น การที่มีอาจารย์แลกเปลี่ยนเพื่อมาสอนภาษาไทยและทำให้อาจารย์เมียนมามาสอนภาษาเมียนมาในฐานะประเด็นหนึ่งของมาตรฐานหรือกิจกรรมโครงการ

เมื่อสนทนากลุ่มมาถึง 11.30 น. คณาจารย์ได้จัดถวายเพล โดยอาหารแบบเมียนมา ซึ่งมีอาหารอย่างหนึ่ง คือผัดกระเพราเมียนมา ไม่เหมือนไทย เพราะไม่มีใบกระเพรา จึงสอบถามอาจารย์แลกเปลี่ยนได้รับคำตอบว่า ที่เมียนมานี้ไม่รับประทานพืชชนิดใบกระเพรา เพราะเป็นพืชกลิ่นเหม็น และถือตามธรรมเนียมพราหมณ์ว่า เป็นพืชบูชาสามี เรียกว่า ปติบูชา ซึ่งจะนำพืชกระเพราเป็นดอกไม้สักการะ นั่นเอง ที่น่าสังเกต คือ อาจารย์หัวหน้าแผนกภาษาไทย ทำตามธรรมเนียมพระสงฆ์เมื่อถึงเวลาแล้ว ก็นิมนต์ฉันเพล (ใช้คำว่า ฉัน) ได้ถูกต้อง และมีการประเคนที่ถูกต้อง (ยกอาหารประเคนทีละอย่าง)³

จากนั้น ผู้วิจัย ให้พรพร้อมกล่าวอนุโมทนา เป็นภาษาไทย เวลาเที่ยง ได้มอบของที่ระลึกเป็นเหรียญหลวงพ่อบุญพระพุทธรูปจำนวน 8 เหรียญพอดีกับจำนวนคน แต่โดยอาจารย์แลกเปลี่ยนชาวไทยนั้นมีเหรียญพิเศษคือเหรียญพร้อมสายคล้องคอสีทอง มูลค่าประมาณ 600 บาท จากนั้นได้เดินทางกลับจากมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศนั้นสู่เจดีย์สุหระ กลางเมืองย่างกุ้ง และกลับไทยที่พัก

³ สนทนากลุ่ม โดยคณาจารย์และนักศึกษา, แผนกภาษาไทย มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ สังกัดมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง, (สัมภาษณ์เมื่อ 16 มกราคม 2561).

ภาคีการจัดการศึกษาภาครัฐ (ประเทศไทย)

การจัดการศึกษาพหุภาคีจากการที่เห็นได้ชัดในประเทศไทยเมื่อแยกภาคีหน่วยงานของรัฐและเอกชนและจะมีหน่วยงาน องค์กร กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ จัดการศึกษาได้หลากหลาย แต่แยกได้เป็น 2 ภาคใหญ่ คือ

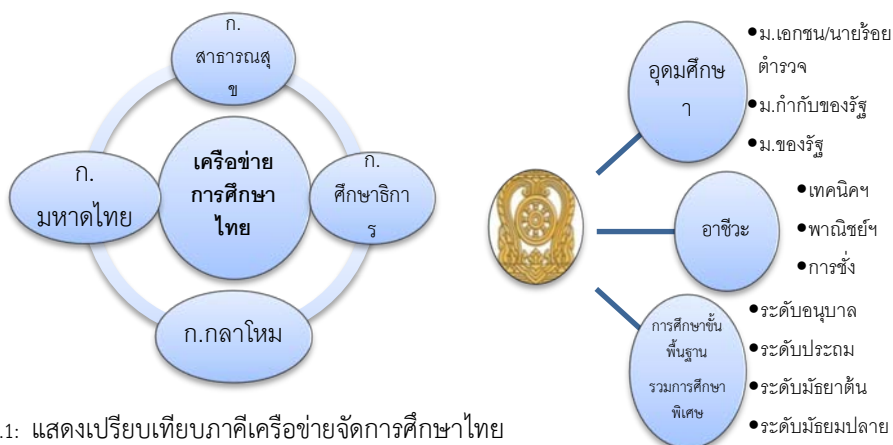
1. ภาคีภาคองค์กร
2. ภาคีภาคเอกชน

ภาคีภาคองค์กร แยกเป็นภาครัฐกับภาคเอกชน โดยมีหน่วยงานรัฐบาลที่รับผิดชอบด้านศึกษาโดยตรง คือกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย วางหลักเกณฑ์การศึกษาและคุณสมบัติบุคลากรการศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์ บุคลากรสายอาชีพ เพื่อให้การศึกษาของชาติเป็นไปในแนวเดียวกันในการหลักการใหญ่ ในส่วนของหลักการรองนั้น ก็มีกระทรวงอื่น ๆ สามารถจัดการศึกษาได้ แต่ก็ขึ้นตรงกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่ทำหน้าที่ จัดการศึกษาทุกระดับ ควบคุมดูแลโรงเรียนเอกชนและของรัฐบาล ได้แก่

กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล / องค์การบริหารส่วนตำบล
กระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
กระทรวงคมนาคม ได้แก่ โรงเรียนการบินกำแพงแสน โรงเรียนการบินนครพนม
กระทรวงกลาโหม ได้แก่ โรงเรียนเตรียมนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ
โรงเรียนเตรียมทหาร

ภาคีการจัดการศึกษาภาคเอกชน (ประเทศไทย)

ภาคีภาคเอกชน ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาในรูปแบบของสมาคมมูลนิธิ เช่น โรงเรียนสันทิตา จังหวัดพิษณุโลก องค์กรศาสนา เช่น ศาสนาอิสลาม ได้แก่ โรงเรียนปอเนาะ (อิสลาม) ศาสนาคริสต์ ได้แก่ โรงเรียนเซนต์นิโคลัส (บาทหลวงนิโคลัส) มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ศาสนาพุทธ ได้แก่ โรงเรียนปริยัติธรรม-แผนกสามัญศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น-ปลาย รวมถึง ระดับอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ของคณะสงฆ์ไทย เป็นต้น ดังแผนภาพนี้

แผนผัง 4.1.1: แสดงเปรียบเทียบภาคีเครือข่ายจัดการศึกษาไทย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

ภาคีการจัดการศึกษา ประเภทระบบ

ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย การจัดการศึกษาไทยในฐานะหนึ่งในประชาคมอาเซียนมี พ.ร.บ. การศึกษา 2542 มาตรา 15 กำหนดการจัดการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ

การศึกษาในระบบ

การศึกษานอกระบบ

และการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน การศึกษาระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้ง 3 รูปแบบก็ได้ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน ใช้สูตร 6+3+3 (ประถม 6 ปี มัธยมต้น 3 มัธยมปลาย 3 ปี) โดยประถมและมัธยมต้นเป็นภาคบังคับ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) เป็นสถานศึกษาของคณะสงฆ์ไทย จัดอยู่ในภาคเอกชนที่ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ จัดว่าเป็นภาคีการจัดการศึกษาโดยพระสงฆ์ มีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรียกหลักสูตร บาลีสาธิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น บาลีเตรียมอุดมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษามี 4 คณะการศึกษา มีวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ก็จัดเป็นภาคีการจัดการนอกระบบ คือ การบริหารจัดการกึ่งรัฐ+เอกชน

ภาคีการจัดการศึกษา ประเภทสายวิชา

การจัดการศึกษามี 2 วิชาสายหลัก ๆ คือ (1) สายศิลป์ (2) สายอาชีวะ โดยระดับมัธยมศึกษาตอนที่อยู่พื้นที่เกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแล้วจะสามารถเลือกเรียนอาชีพก็ได้ คือ ประเภทประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.วช.) มีระดับการศึกษาเทียบเท่ามัธยมศึกษา ส่วนระดับอุดมศึกษานั้น ก็มี 2 วิชาการหลัก 2 คือ (1) สายศิลปศาสตร์ เช่น สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ปรัชญา ภาษา ประวัติศาสตร์ (2) สายอาชีพ หรือ สายอื่น ๆ เช่น ประเภทครุศาสตร์ มีสาขาวิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย เป็นต้น ส่วนที่เป็นสายอาชีพโดยตรง คือ สาขาการแพทย์ วิทยาศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี เป็นต้น

โดยสรุป คือ ฟิลิปปินส์จัดการระดับพื้นฐานมีการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอิสระหรือสมัครใจ มีการศึกษา 2 ระดับ คือระดับพื้นฐานและอุดมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียนฟรีและเป็นการบังคับ ใช้สูตร 6+4+2 ซึ่งสอง 2 ปีสุดท้ายของมัธยมศึกษาคือสมัครใจ พัฒนาการศึกษาระดับพื้นฐานเป็น K-12 ส่วนระดับอุดมศึกษาใช้สูตร 4+2+3 มีเครือข่ายการจัดการศึกษามากมายในภาคเอกชนโดยเฉพาะมีองค์กรทางศาสนาคริสต์เข้าจัดการศึกษาทุกระดับ จะเห็นว่า ชื่อมหาวิทยาลัยเอกชนฟิลิปปินส์นั้นจะตั้งชื่อตามผู้ก่อตั้ง เช่น De La Salle University หรือ Adomsan University ซึ่งเป็นชื่อของบาทหลวง จัดการภาคการศึกษาเป็นไตรภาค ให้ความภาคภูมิใจว่า ฟิลิปปินส์เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงใต้ ในส่วนเมียนมานั้น ในส่วนพหุภาคีจัดการศึกษาน่าที่ ระดับการศึกษาพื้นฐานใช้สูตรปีอายุการเรียน 5+4+2 อุดมศึกษาใช้สูตรเวลาเรียน 4-6 คือ องค์กรพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาทุกระดับ จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโดยวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่บริหารจัดการศึกษาโดยพระสงฆ์ 10 แห่ง ประธานที่ปรึกษาแห่งรัฐเมียนมา มินโยบายว่า "การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มขึ้นด้วยการศึกษา และเราต้องพิจารณาให้ได้ว่าเราต้องการอะไรบ้างเพื่อที่จะให้เกิดผลสำเร็จต่อแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษา"

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเครือข่ายทางการศึกษา ฟิลิปปินส์และเมียนมา

ประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีการรอบการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎีเครือข่าย การศึกษาประชาคมอาเซียนบทที่ 2 โดยแยกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ที่มาของเครือข่ายการศึกษา การก่อเกิดเครือข่ายนี้ มีหลายรูปแบบ แต่ตามแนวคิดที่ศึกษาประมวลไว้ 3 แบบ คือ แบบเครือข่ายธรรมชาติ แบบเครือข่ายที่สร้างขึ้น และแบบเครือข่ายตามโครงสร้างในการงานของหน่วยงานทางราชการหรือเอกชน ประการแรกที่น่าสนใจคือ เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เครือข่ายแบบนี้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกลายเป็นเครือข่ายโดยไม่รู้ตัวว่าเป็นเครือข่าย เช่นเดียวกับที่เราการขายส่งสินค้าขนมปังปอนด์ หรือแซนวิช ระดับย่อย ๆ แรกสุดผู้ค้าจะส่งสินค้าไปตามรายการสั่งเมื่อมีคนทานติดใจก็สั่งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ก็มีลูกค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากรายบุคคลเป็นกลุ่มจนถึงระดับขึ้นห้างหรือร้านสะดวกซื้อ (7-11) ตลอดถึงทั่วประเทศ

ลักษณะเช่นเดียวกันนี้ พ่อค้าขายผลไม้มาจากไร่ของตน เมื่อเก็บเกี่ยวมะม่วงได้ก็ส่งสู่ร้านค้าตามตลาดสดประจำของตนที่สั่งซื้อ ซึ่งตลาดสดประจำนี้ก็ถือว่าเครือข่ายได้ ขยายออกไปเป็นขายปลีก ขายย่อยสด ๆ ตั้งแต่ตามห้างใหญ่ระดับประเทศหรือโลกในที่สุด

พระพุทธเจ้า ภายหลังตรัสรู้ก็ตัดสินใจออกแสดงธรรม แรกสุดก็ยังหาเครือข่ายไม่ได้ ก็เล็งเห็นฤาษีเก่าแก่ที่เคยติดตามตนเองชื่อว่า ปัญจวรรคศิย์ ก็เลยตัดสินใจตามหาจนพบห่างจากที่ตรัสรู้นั้นกว่า 200 กิโลเมตร ในที่สุดก็ได้แสดงธรรมชื่อ ปฐมเทศนา จบลง หัวหน้าปัญจวรรคศิย์ได้ดวงตาเห็นธรรม (โสดาบัน) จากประโยคที่ว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีอันเกิดขึ้นเป็นธรรม สิ่งนั้นทั้งปวงย่อมดับไปเป็นธรรมตา” จากนั้นก็ขยายออกไปแสดงธรรมอนัตตลักขณสูตรพร้อมทั้งจตุราริยสัจแก่สะกะกับสหายอีก 54 คน ก็บรรลุพระอรหันต์ รวมเป็นพระอรหันต์ 60 องค์ในพรรษาแรก ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี อินเดีย จากนั้นก็แสดงอาทิตตปริยายสูตรแก่ชฎิลสามพี่น้องรวม 1,000 คน ก็ได้บรรลุพระอรหันต์ ที่อุทยานเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ จากนั้นก็เป็นเครือข่ายพระสงฆ์ พระราชา พ่อค้า เศรษฐี ชาวบ้าน แม้แต่เทวดา เรียงตามพุทธกิจ 5 ประการ คือ

เครือข่ายปุถุชน ตอนเช้า จะทำหน้าที่โปรดสัตว์โลกเพื่อให้สัตว์โลกมีโอกาสดำเนินบุญ ขำระจิตมัจฉริยะ กำจัดการเห็นแก่ตัวเอง ละทมิฬมานะ ละอิตถวาทุปาทาน

เครือข่ายประชาชน ตอนค่ำ พระพุทธเจ้าจะทำหน้าที่ต่อเครือข่ายด้วยการแสดงธรรม ประชาชนที่มาเข้าเฝ้าเพื่อฟังธรรมจากพระองค์โดยตรง

เครือข่ายพระสงฆ์ ตอนเย็น พระพุทธเจ้าจะทำหน้าที่ต่อเครือข่ายด้วยการให้อาหากแก่ ภิกษุสงฆ์

เครือข่ายเทวดา ตอนเที่ยงคืน พระพุทธเจ้าจะทำหน้าที่ตอบปัญหาแก่เทวดาทั้งหลายที่มาเข้าเฝ้าเพื่อฟังธรรม และแก้ข้อสงสัยปัญหาธรรมต่าง ๆ เช่น ปัญหามงคล 38 ประการที่ชาวกาลามะแห่งเมืองสาวัตถีตั้งคำถามกันแล้วหาคำตอบไม่ได้สิ้นเวลาไป 12 ปี จึงพากันเข้าเฝ้าพระองค์แล้วก็ได้อำนาจ คำตอบ ดังลำดับการเครือข่ายผู้มีสิทธิบรรลุธรรม โดยตอนเช้าตรู่ พระพุทธเจ้าทำหน้าที่ตรวจพิจารณา สัตว์โลกที่สามารถและที่ยังไม่สามารถบรรลุธรรม อันควรจะไปโปรดหรือไม่ มีระดับสติปัญญา หนานาขนาดไหน อยู่ในกลุ่มบัวชนิดใด

กำเนิดเครือข่ายอาเซียน พ.ศ. 2550 สถาบันอุดมศึกษาไทยกับประเทศอาเซียน ทำความตกลงร่วมมือทางวิชาการ (MOU) เพื่อเป็นภาคีและพหุภาคี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และแนวนโยบายของการศึกษาแห่งชาติ ว่า ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2543 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินการด้านการศึกษาตามปฏิญญาชะอำ-หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียน จึงกำหนดนโยบาย 5 ข้อ

นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี มีนโยบายการศึกษาว่า เพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียนโดยร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอสอดคล้องตามความต้องการของภาคการผลิตและบริการเร่งรัดการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพรับรองสมรรถนะการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีพและการจัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานให้ครบทุกอุตสาหกรรม

ฟิลลิปปีนส์ และเมียนมา ในฐานะหนึ่งในประชาคมอาเซียนเป็นที่มาของเครือข่ายการศึกษาจากองค์ประกอบเปรียบดังเสา 3 เสาหลักอาเซียน คือ เสาเศรษฐกิจ เสาการเมือง/ความมั่นคง และเสาสังคม/วัฒนธรรม ซึ่งเสาสังคม/วัฒนธรรมนี้จะผนวกการศึกษาไว้ด้วย มีเครือข่ายการศึกษาร่วมกันตามนโยบายหรือแผนการศึกษาชาติ หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย จึงมีเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน เพราะถือว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือหลักการแห่งการพัฒนาชาติ จึงต้องพัฒนาให้ไปคู่กับเสาอื่น ๆ แต่เมื่อต้องการให้การศึกษาในประชาคมอาเซียนนี้ก้าวหน้า มั่นคง ทันสมัยเท่าเทียมโลกตะวันตกได้ต้องร่วมมือกันในฐานะเครือข่ายการศึกษา

สรุปว่า ที่มาของเครือข่ายการศึกษาอาเซียน คือ นโยบายการศึกษาของประชาคมอาเซียน หรือเครือข่ายสร้างขึ้นหรือตามโครงสร้างของหน่วยงานทางราชการหรือเอกชน ซึ่งมีร่องรอยมาจากเครือข่ายธรรมชาติ

ความหมายเครือข่าย คือการประสานสัมพันธ์, การเชื่อมโยง (network, connection, linking) การติดต่อข่าวสารและการแลกเปลี่ยนทรัพยากร การเรียนรู้ใหม่ในรูปแบบของเครือข่าย ที่ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร พัฒนาการไปสู่กว้างระดับรัฐหรือชาติ เป็นเครื่องมือในการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ที่บุคคล หรือกลุ่ม/องค์กร ชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน ธุรกิจ การท่องเที่ยว องค์กรสงฆ์ไทย หรือศาสนาอื่น ๆ มีหลักการสำคัญของเครือข่าย ว่า ความเชื่อมโยงระหว่างบุคคล กับ บุคคล กลุ่ม กับ กลุ่ม บุคคล กับ กลุ่ม เครือข่าย กับ เครือข่าย ณ ปัจจุบันนี้ทุกสถานศึกษาจะมีห้องอาเซียนต้องประกอบด้วยสื่ออาเซียนอย่างไรส่วนในทางจินตภาพ จะมีความคิดเป้าหมายที่แสดงความรัก ความสามัคคี ความร่วมมือกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น แนวคิดการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา หรือการเปิดหลักสูตรบริการวิชาการแก่สังคมระยะสั้นในกลุ่มอาเซียน เป็นต้น สอดคล้องกับอดีต พินเชียว “การสร้างระบบเครือข่าย (Network) กับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศจะช่วยเพิ่มทรัพยากรด้านวิทยาการความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นที่มาของการเรียนรู้ร่วมกันใช้ทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยีร่วมกัน เป็นที่มาของการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ข่าวสารการพัฒนาคนอาจารย์ การแลกเปลี่ยนคนอาจารย์และการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เสรี พงศ์พิศ กล่าวว่า นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา แนวคิดเรื่อง “เครือข่าย” ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในแวดวงงานพัฒนาและภาคธุรกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากสาเหตุ 3 ประการ คือ (1) ภาวะการแข่งขันแบบใหม่อำนาจแนวดิ่ง (รัฐ) ไม่อาจนำองค์กรให้ไปสู่เป้าหมายในยุคใหม่ได้ จึงต้องมีการปรับความสัมพันธ์ให้เป็นแนวนอน (เอกชน) ให้เป็นเครือข่าย (2) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข่าวสาร (IT) ทำให้องค์กรต่าง ๆ สามารถปรับตัวเองและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและ (3) ความก้าวหน้าทางวิชาการ

โดยสรุป เครือข่ายการศึกษาอาเซียนโดยพื้นที่ตัวอย่างคือฟิลิปปินส์ และ เมียนมา ได้ใช้การทํากิจกรรมร่วมกัน เป็นภารกิจความสำคัญของเครือข่าย เมื่อกิจกรรมร่วมกันแล้วสิ่งที่ตามมา คือ การแลกเปลี่ยนกันทางความคิด ทางโครงการ และมีข้อตกลงร่วมกันระดับปฎิญญาร่วมกัน จากนั้นนำไปสู่การสร้างยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงานร่วมกัน ลดปัญหาความซ้ำซ้อนที่ประเทศในกลุ่มประเทศ เช่นกลุ่มประเทศอาเซียนนี้ลงไป จะทำให้กิจกรรมมีความสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น เพราะเป็นการเพิ่มพลังรวมทรัพยากร ขาร์จพลังงานอย่างเต็มอัตรากำลังเพราะพลังของลักษณะเครือข่ายที่มีอำนาจต่อรองเอกภาพ

การก่อเกิดเครือข่ายอาเซียนคล้ายกับที่มาของเครือข่ายที่กล่าวข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนา ประมุขกุล กล่าวว่า มี 3 ลักษณะ (1) เครือข่ายโดยธรรมชาติ (2) เครือข่ายจัดตั้ง (3) เครือข่ายวิวัฒนาการ มีเป้าหมายของเครือข่ายตามประเภทเครือข่าย 3 ตามแนวคิดของ ธเนศ ศิริกิจ ที่กล่าวว่า (1) เครือข่ายประเภทแลกเปลี่ยน (2) เครือข่ายประเภทติดต่อสื่อสาร (3) เครือข่ายประเภทความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ประชาชน บางคนได้แยกเครือข่ายที่ละเอียดออกไป คือ (1) เครือข่ายประเภทภาครัฐ (2) เครือข่ายประเภทภาคเอกชน/ประชาชน (3) เครือข่ายประเภทองค์กรพัฒนาชุมชน (4) เครือข่ายประเภทภาคธุรกิจ สอดคล้องกับแผนผังแสดงความสัมพันธ์ของเครือข่ายโดย พระมหาสุทิต อาภากรโร ในรายงานวิจัย เรื่อง “เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ” มีประเภทว่า ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจ

องค์ประกอบของเครือข่าย มีทั้งเครือข่ายขนาดหลัก ๆ และรอง ๆ ลงไปมากมาย มีผู้แสดงทฤษฎี มีบทความถึงองค์ประกอบเครือข่ายที่น่าสนใจ ถึงขนาดเรียกว่า เครือข่ายแท้ 7 องค์ประกอบ คือ (1) การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception) ได้แก่ มีแนวคิด มีประเด็นปัญหาและสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) ได้แก่ มองภาพอนาคตร่วมกัน มีทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ร่วมพลังที่จะขับเคลื่อนอย่างเป็นเอกภาพ(3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) ได้แก่ การรวมกันบนฐานของประโยชน์ร่วมกันทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน เช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับในสังคม ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สุขุขพึงพอใจ (4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) ได้แก่ ความเท่าเทียมของสมาชิกเครือข่าย ในฐานะของ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (horizontal relationship) ที่

เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (vertical relationship) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่ายมิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน(5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) ได้แก่ การเสริมสร้างจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็งของเครือข่ายโดยถือหลักวิน ๆ (win win) ถ้าเขาได้เราก็ได้ เกิดการพึ่งพา ขับเคลื่อนวงล้อให้ไปทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่ถ่วงกันอยู่ (6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent) ได้แก่ ถือคติที่ว่า น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า ทรัพยากร กองทุน ความรู้ กำลังต้องไปด้วย เช่นมนุษย์เราแม้มีปัจจัย 4 ครบถ้วน แต่ก็ใช้ว่าจะสมบูรณ์ในตัวเอง มีเงินก็ใช้ว่า จะซื้อได้ทุกอย่าง แม้เราเป็นผู้อำนวยความสะดวก แต่ก็ต้องพึ่งนักการภารโรง เปิดประตูสำนักงานให้ (7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction) ได้แก่ สมาชิกในเครือข่ายทำกิจกรรมร่วมกันในหลายลักษณะหลายระดับ ไม่ใช่แต่การการเขียนหรือการพบปะพูดคุยเท่านั้น แต่มีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน แลกเปลี่ยนวิชาการ บุคลากร หรือแม้แต่วัสดุอุปกรณ์ก็ร่วมกันใช้ได้ตามที่พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย คือ (1) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก (2) จุดมุ่งหมาย (3) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก (4) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน และ (5) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ดร. ธเนศ ศิริกิจ ให้องค์ประกอบเครือข่ายไว้ที่ครอบคลุมควบคู่กันไปกับประเภทเครือข่าย 3 ข้อข้างต้นนี้ว่า (1) เครือข่ายธรรมชาติ กับ เครือข่ายจัดตั้ง (2) เครือข่ายพื้นที่ (Area Network) กับ เครือข่ายกิจกรรม (Issue Network) (3) เครือข่ายทางการ กับ เครือข่ายไม่เป็นทางการ (4) เครือข่ายภาครัฐ กับ เครือข่ายภาคเอกชน (5) เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่ายกิจกรรม เครือข่ายทรัพยากร เครือข่ายอาชีพ เครือข่ายสตรี เครือข่ายสุขภาพ เพื่อให้เครือข่ายมีความยั่งยืน ต้องมีส่วนประกอบร่วมกันที่สำคัญ คือ มีแผนการ -ลักษณะเครือข่าย -ดำเนินการ -บริหารจัดการ และขับเคลื่อนสร้างทักษะ ดังแผนผัง ดังนี้

แผนผัง 4.2.1 แสดงองค์ประกอบเครือข่ายอาเซียน

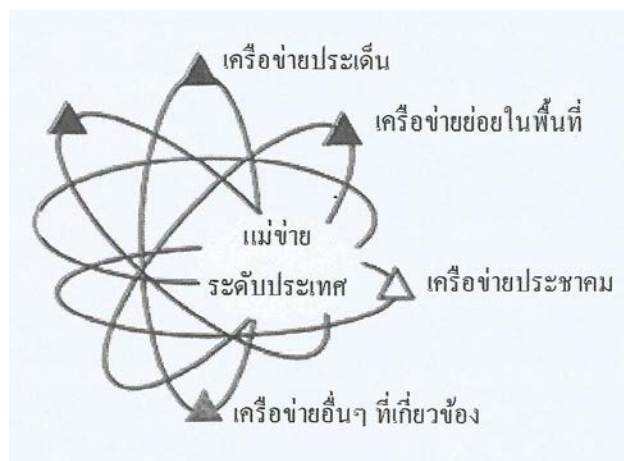
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานวัตร, 2561

องค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคมที่ต้องดำเนินการโดยบุคคลที่ทำงานปฏิสัมพันธ์ต่อกันที่สำคัญต้องมี (1) สมาชิกของเครือข่าย (2) มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (3) การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย (4) การสื่อสารภายในเครือข่าย (5) การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน เป็นไปเพื่อเรียนรู้ เพื่อลงทุน การดูแล การรักษาความสัมพันธ์ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ 5 ระดับ คือ (1) ระดับให้ข้อมูลข่าวสารโต้ตอบกันทางสื่อ (2) ระดับการให้คำปรึกษา ชี้แนะจุดอ่อนจุดแข็ง จุดพัฒนาไปข้างหน้าอย่างไร (3) ระดับการเข้าไปมีบทบาทในการทำหน้าที่เพื่อสนับสนุนด้านทุน ด้านบริหาร ด้านจัดการเอกสาร การสัมมนาต่าง ๆ (4) ระดับสร้างความร่วมมือตามนโยบาย ตามยุทธศาสตร์ รวมถึงกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษา 2542 ที่กำหนดสถานศึกษามีส่วนร่วมจากผู้อำนวยการ ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรทางศาสนา ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษานั้น (5) ระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นกิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งฟิลิปปินส์และเมียนมามีกิจกรรมดำเนินการอยู่ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนบุคลากรวิชาการ

เครือข่ายอาเซียนฟิลิปปินส์และเมียนมา มีลักษณะ/รูปแบบเครือข่าย เครือข่ายมีลักษณะ 5 ลักษณะตามที่เสรี พงศ์พิศว่า (1) เป็นองค์กร คือ องค์กรของบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อกิจการที่ตนประสงค์เดียวกัน (2) เป็นเวที ทำกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (3) มีการสื่อสารที่ต่อเนื่อง ไม่ใช่แบบเฉพาะกิจ (4) มีสมาชิก ที่มีความรู้สึผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมา ร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบ (5) มีสถานที่ หรือฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน¹ มีแบบเครือข่าย คือ (1) แบบพื้นที่ กลุ่มน้ำ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้จังหวัดนั้นเป็นสื่อ นำเช่นเดียวกับสินค้าโอท็อป กล้วยตาก บางกระพุ่ม พิษณุโลก กล้วยไข่ กำแพงเพชร ไม้กวาด ชาติตระการพิษณุโลก สุรา จังหวัดสุรินทร์ (2) เครือข่ายเชิงประเด็น โดยถือกิจกรรมหรือประเภทงานเป็นสื่อ นำเครือข่าย เช่น เครือข่ายชาวนา เครือข่ายการเครือข่ายป่าชุมชน - เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน - เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน แลกเปลี่ยนบุคลากรการศึกษา แลกเปลี่ยนอาจารย์ไทยเพื่อสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยเมียนมา กับ อาจารย์เมียนมาสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยไทย หรือศูนย์ศึกษาเมียน มหวิทยาลัยนเรศวร นักเรียนแลกเปลี่ยนไทย-อเมริกา เป็นต้น ตามเครือข่ายความสัมพันธ์โดยพระมหาสุทิต อาภากร² ว่า ดังนี้

¹ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2548), หน้า 201.

² อ้างจาก สรัญญา จุฑานิล, การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนของสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, หน้า 19.

แผนผัง 4.2.3 แสดงเครือข่ายแนวดิ่งและแนวนอน

¹พระมหาสุทิต อาภากร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, 2556:19

เครือข่ายการศึกษาอาเซียน ว่าตามที่ยุทธศาสตร์การศึกษาชาติเปิดให้อนุโลมไว้ ดังนั้นข้อนี้สรุปได้ 2 ประเด็น คือ (1) รายประเด็นมหาวิทยาลัยเครือข่าย (2) รายประเด็น สกอ. กับ 5 ยุทธศาสตร์ความพร้อมสู่อาเซียน รายประเด็น 1 ระดับมหาวิทยาลัยเครือข่าย ประเทศฟิลิปปินส์กับเมียนมาในฐานะกลุ่มพื้นที่ตัวอย่างของการวิจัยนี้ ซึ่งฟิลิปปินส์มีเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน 3 แห่ง คือ (1) มหาวิทยาลัย Ateneo de Manila University (2) มหาวิทยาลัย De La Salle (3) มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ส่วนเมียนมามี 3 แห่ง คือ (1) มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (2) มหาวิทยาลัยมันตะเลย์ (3) สถาบันเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้ง **รายประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ จะประกอบด้วยปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ** จึงจะเข้าสู่ตัวยุทธศาสตร์ ตามด้วยกลยุทธ์ มาตรการ และแล้วลงสู่โครงการหรือกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ นั้น ดังนั้น จึงดำเนินการตามขั้นตอนตามตัวอย่างของ สกอ. **ตั้งวิสัยทัศน์ (Vision) ของ สกอ.** ว่า เป็นองค์หลักที่ชี้แนะการพัฒนาอุดมศึกษาไทย ให้เป็นพลังสร้างสรรค์สังคมไทยอย่างยั่งยืน **พันธกิจ สกอ. (Mission)** คือ (1) อุดมศึกษาไทยผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพระดับสากลและมีความตระหนักในการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน (2) อุดมศึกษาไทยพัฒนาศักยภาพในการจัดการการอุดมศึกษาให้มีคุณภาพร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน

ยุทธศาสตร์การศึกษาของ สกอ. 5 ยุทธศาสตร์ ที่สอดคล้องกับการสร้างเครือข่าย การศึกษาระดับภูมิภาคอาเซียนครอบคลุม ฟิลิปปินส์ และเมียนมา คือ (1) “การส่งเสริมและพัฒนากิจการอุดมศึกษา” (2) ประเด็น “การส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคน” (3) ประเด็น “การส่งเสริมงานวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ” (4) ประเด็น “การพัฒนาบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา” (5) ประเด็น “การพัฒนาฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารอุดมศึกษา”³

³สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พ.ศ. 2558-2561, (ม.ป.ป.), หน้า 5.

ความข้างต้นนี้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษารายงานผ่านสื่อออนไลน์โดยการประชุมร่วมระหว่างไทยกับมาเลเซีย ครั้งที่ 4 ณ โรงแรมเดอะสุโกศล กรุงเทพมหานคร โดย รศ.บัณฑิต ทิพากร เมื่อ กันยายน พ.ศ. 2559 รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาและ Datuk Prof. Asma Binti Ismail Director-General, Department of Higher Education ผู้แทนกระทรวงการอุดมศึกษา เป็นหัวหน้าคณะ ทำการแลกเปลี่ยนนโยบายและเจรจาโครงการความร่วมมือด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาระหว่าง 2 ประเทศ มีข้อตกลงจัดการโครงการ 2 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการ Malaysia-Thailand Graduate Employability Enhancement Program ซึ่งเป็นโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาที่เน้นการฝึกงานในสถานประกอบการ โดยนักศึกษาไทยที่เข้าร่วมโครงการจะมีโอกาสในการศึกษา ทำวิจัยและฝึกงาน ณ ประเทศมาเลเซีย ในขณะที่นักศึกษามาเลเซียที่เข้าร่วมโครงการจะเดินทางมา เข้าร่วมโครงการในประเทศไทย (2) โครงการ Task Force on Bilateral Qualifications Reference โดยทั้งสองประเทศตกลงที่จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อรับรองหน่วยกิตและคุณวุฒิร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย และประเทศอื่นๆ ที่ให้ ความสนใจ การรับรองหน่วยกิตและคุณวุฒิร่วมกันจะเป็นการสนับสนุนเป้าหมายของ ASEAN Qualification Reference Framework และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน⁴

โดยสรุป 2 โครงการนี้ โครงการแรก เน้นการฝึกงานในสถานประกอบการ การศึกษาวิจัย โครงการที่ 2 คือ การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง พ.ศ. 2562 สกอ. กำหนดเป้าหมายแลกเปลี่ยนไว้การประชุมใน พ.ศ. 2560 ฝ่ายประเทศมาเลเซียเป็นเจ้าภาพ

เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ (working line network) เครือข่ายชนิดนี้ สอดคล้องกับเครือข่ายเชิงประเด็นข้างต้นที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บุคลากรทางการศึกษา เป็นเครือข่ายภาครัฐ ด้านเครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เครือข่ายองค์กรอิสระของภาครัฐ เช่น สถาบันพระปกเกล้า แสดงถึงการมีส่วนด้านการศึกษาระดับภูมิภาคอาเซียน

ฟิลิปปินส์ และ เมียนมา มีกิจกรรมเครือข่าย แท้จริงแล้วงานทุกอย่างเป็นกิจกรรมทั้งนั้น บางอย่างทำไปแล้วตามภารกิจของเครือข่ายนั้น ไม่ได้มีข้อตกลงอะไรกันเป็นงานสืบเนื่อง บางอย่างก็ทำข้อตกลงความเข้าใจร่วมกัน Memorandum Of Understanding (MOU) และกิจกรรมนี้เป็นตัวเดียวกับโครงการ เพราะโครงการต้องระบุเป็นเรื่อง ๆ ดังนั้น กิจกรรมนี้จึงเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายย่อยข้อหนึ่งในที่อยู่ท้าย ๆ ของยุทธศาสตร์ ที่มีกระบวนการ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ โครงการ/กิจกรรม

กิจกรรมต่อเนื่องที่มีกลไกด้วย MOU เป็นเรื่องราวหรือเอกสารหรือหนังสือที่บันทึกข้อตกลง ความเข้าใจที่ตรงกัน หรือ ข้อตกลงที่จะร่วมมือระหว่างสองฝ่าย โดยที่ทั้งสองฝ่ายอาจเป็นองค์กรหนึ่ง ๆ หน่วยงานหนึ่ง ๆ ของรัฐ หน่วยงานหรือบริษัทเอกชน หรือระหว่างรัฐ (ประเทศ) กับรัฐก็ได้ โดยถ้าเป็น MOU ระหว่างรัฐต่อรัฐ อาจจะเป็นสนธิสัญญาซึ่งจะมีผลผูกพันทั้งสองฝ่าย (ถ้าเข้าเงื่อนไขอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969) โดยหนังสือ MOU นี้ไม่ถือ

⁴ประชาสัมพันธ์ สกอ.[ออนไลน์] แหล่งข้อมูล <<http://www.moe.go.th/moe/th/news>>(11 ม.ค.61)

ว่าเป็นสัญญาผูกมัด แต่แสดงความต้องการอันแน่วแน่ของผู้ลงนามว่าจะปฏิบัติตามที่ได้ระบุไว้ เช่น สถาบันแห่งหนึ่งในประเทศไทย ทำบันทึกความเข้าใจกับสถาบันในต่างประเทศเพื่อความร่วมมือ คำไวพจน์ของ MOU นี้มีคำว่า “ความตกลง” (agreement) “ข้อตกลง” (arrangement) “บันทึกความเข้าใจ” “บันทึกความตกลง” (memorandum of agreement) “พิธีสาร” (protocol) “อนุสัญญา” (Convention) ในทางการทูต MOU ถือเป็นส่วนหนึ่งของ “สนธิสัญญา” (treaty) ซึ่ง “สนธิสัญญา” เป็นคำที่มีความหมายทั่วไป โดยอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป และคำอื่น ๆ เช่น กฎบัตร (Charter) หรือปฏิญญา (Declaration) ก็เป็นลักษณะของ MOU นี้

ลักษณะเดียวกับเรื่อง MOU นี้ เมื่อกล่าวถึงปฏิญญาหรือกฎบัตรแล้ว สอดคล้องกับคำว่า “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) โดยอาเซียนเดิม ได้ถือกำเนิดจากการประกาศ “ปฏิญญากรุงเทพฯ” (Bangkok Declaration) โดยมีประเทศสมาชิกเมื่อเริ่มแรกก่อตั้งรวม 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ เมื่อปี 2510 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร มาถึงปัจจุบันนี้มีประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ดังที่เคยกล่าวมา

ดังนั้น จุดเริ่มต้นของอาเซียนที่เป็นรูปธรรมตามข้อตกลงกันในชื่อของปฏิญญาบาหลี (ASEAN Declaration) กฎบัตรบาหลี (ASEAN Charter) ได้สร้างความเป็น “ประชาคมอาเซียน” เกิดขึ้นหลังจากการประชุมอาเซียนซัมมิท ครั้งที่ 14 โดยการประกาศใช้ “กฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) จะมีวิธีการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่และสำคัญ คือเป็นการปรับองค์กรในการทำงานแบบ การรวมกลุ่มที่มี “กฎ” เป็นฐานที่สำคัญ (Rule-Based) สมาชิกทั้ง 10 ประเทศจะต้องปฏิบัติตามพันธะข้อตกลง มีการกำหนด “กลไกระงับข้อพิพาท” พร้อมกับสร้าง “อาเซียน” ให้มีสถานะเป็น “นิติบุคคล” มีการปรับให้เป็นองค์กรที่มี “ประชาชน” เป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดประสิทธิภาพของการรวมกลุ่มมากขึ้น ทำให้เกิด “กระบวนการตัดสินใจ” จาก การประชุมระดับผู้นำ ซึ่งจะปรากฏเป็น คณะมนตรี หรือ (Councils) ของอาเซียนขึ้นทำหน้าที่เป็น 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักทางด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีการเพิ่มอำนาจ “สำนักเลขาธิการ” (Secretariat) และผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ (Secretary General) นอกจากนี้ ประชาคมอาเซียนยังมีการจัดระบบประมาณที่เพียงพอ และลดช่องว่างระหว่างสมาชิกของอาเซียนลงวัตถุประสงค์ที่ปรากฏในภาพนี้

กิจกรรมแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษาระหว่างไทย กับ เมียนมาข้างต้น ผู้มีให้ข้อมูลสำคัญในฐานะครูผู้ช่วยสอนชาวไทย⁵ นายกฤษกร โชคทวีหิรัญกุล อาจารย์แลกเปลี่ยนของมหาวิทยาลัยนเรศวรกับมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ เมืองย่างกุ้งว่า กล่าวว่า อาจารย์มาสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยนี้ตามโครงการแลกเปลี่ยนที่ทำข้อตกลง (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัย ปีนี้เป็นปีที่ 2 ในการนี้ก็มีอาจารย์แลกเปลี่ยนอื่น ๆ อีก 4 ท่าน อาจารย์ผู้หญิง 3 ท่าน ชาย 2 ท่าน ซึ่งแต่ละท่านก็มาที่นี้ไม่พร้อมกัน เพราะต้องสับเปลี่ยนกันท่านละ 1 ปีบ้าง 2 ปีบ้าง แต่ไม่ให้หลายปีมากนัก เพื่อให้เกิดการสร้างทักษะของอาจารย์คนอื่นด้วย

การดำเนินการของเครือข่ายอาเซียน มีกระบวนการ/วิธีการที่ครอบคลุมหลัก ๆ คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลลัพธ์ ลักษณะของปัจจัยนำเข้าคือ ความพร้อมทางกายภาพ

⁵ กฤษกร โชคทวีหิรัญกุล ครูผู้ช่วยสอนชาวไทยนาย, อาจารย์แลกเปลี่ยนสอนภาษาไทย ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวร กับ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (สัมภาษณ์เมื่อ 16 ม.ค.61)

อาคาร สำนักงาน บุคลากร ทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์สื่อสาร รวมถึงแผนงานเครือข่าย ปัจจัยการคือ การดำเนินงานตามแผนงาน และปัจจัยผลผลิต ผลสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมแต่ละอย่าง ตัวอย่างการแลกเปลี่ยนอาจารย์สอนภาษาไทยกับมหาวิทยาลัยอย่างกึ่ง

เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน การประยุกต์ใช้การบริหารจัดการเครือข่าย มีหลักการร่วมการประยุกต์ใช้เครือข่าย คือแนวการบริหารจัดการเครือข่ายที่เป็นภาครัฐ หรือ เอกชน โดยภาครัฐ จะมีแนวการบริหารจัดการเครือข่ายแบบแนวดิ่ง คืออำนาจสั่งการโครงการ กิจกรรม แผนงบประมาณมาจากผู้บริหารระดับสูงลงสู่ระดับปฏิบัติการ นี่คือการระบบราชการ ซึ่งต้องปฏิบัติงานไปตามลำดับขั้นการบังคับบัญชา จุดแข็งคือ มั่นคง จุดอ่อน คือ ไม่รวดเร็ว ลำช้า ในส่วนเครือข่ายภาคเอกชนนั้น เป็นการบริหารจัดการแบบแนวราบ นั่นคืออำนาจการบริหารงานอยู่ที่ตนแล้ว ไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นสู่ภาคปฏิบัติการ ซึ่งมีจุดแข็งคือ รวดเร็ว จุดอ่อน คือ ไม่ค่อยยั่งยืน

ผลการดำเนินงานเครือข่ายหรือความคงอยู่ของเครือข่ายการศึกษาอาเซียนระดับมหาวิทยาลัย คือ ประชาคมอาเซียน 10 ชาตินำมหาวิทยาลัยเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายการศึกษาตามแผนการพัฒนาอุดมศึกษา (สกอ.) ชาตिलหลายมหาวิทยาลัย ในส่วนที่มหาวิทยาลัยที่เป็นพื้นที่ตัวอย่างของการวิจัยนี้ ฟิลิปปินส์ ได้แก่มหาวิทยาลัยแอตเตนีโอ มะนิลา (Ateneo de Manila University) มหาวิทยาลัยเดลาซาเล (De La Salle) และมหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ เมียนมามีมหาวิทยาลัย 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (Yangon University) มหาวิทยาลัยมันตะเลย์ (Mandalay University) สถาบันเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้ง (Yangon Economic University) ในประเทศไทยเป็นที่ตั้งสำนักงานเลขานุการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN Secretariat) ตั้งอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาไทยที่เข้าเป็นสมาชิก มี 5 สถาบัน คือ (1) มหาวิทยาลัยมหิดล (2) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (3) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (4) มหาวิทยาลัยบูรพา (5) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามวัตถุประสงค์ของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน คือ (1) การส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ในความเป็นอาเซียน (2) การเพิ่มการเข้าถึงคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยม (3) การเพิ่มคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาวิชาชีพขั้นสูง (4) การสร้างความเข้มแข็งให้กับ การเคลื่อนย้ายพรมแดนและความเป็นสากลของการศึกษา (5) การให้การสนับสนุน ส่งเสริมแก่ภาคส่วนงานอื่น ๆ⁶ สอดคล้องกับ นโยบายการศึกษาาระดับอาเซียนในฐานะเครือข่ายระดับภูมิภาคที่สองประเทศพื้นที่ตัวอย่างที่วิจัยอยู่

นอกจากเครือข่ายตามวัตถุประสงค์ข้างต้นนี้แล้ว ยังมีภารกิจอื่น ๆ นอกเหนือไปจากวิชาการ แลกเปลี่ยนการศึกษา คือ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การอบรมและการพัฒนาขีดความสามารถความร่วมมือด้านงานวิจัย สำหรับประเทศไทยถือเป็นกลไกใช้ประโยชน์มากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านภาษาอังกฤษ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวัฒนธรรม ความสำนึกใน

⁶ รู้จัก "เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน" (ASEAN University Network), [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล www/th.interscholarship.com/chanitsree/707 (26 พ.ค.61)

อาเซียน ในการนี้ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนสามารถเป็นกลไกที่ประเทศไทยใช้ประโยชน์ได้ในระยะข้างหน้า เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาภาษา การ อันจะส่งผลให้ประเทศไทยเพิ่มระดับศักยภาพของบุคลากรอาเซียนสู่ความเป็นเลิศในระดับภูมิภาคได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ประเทศฟิลิปปินส์ในฐานะเสาประชาคมสังคมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) หนึ่งในสามเสานี้ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์การศึกษา 3 ข้อ คือ (1) การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล (2) การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน (3) การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน ตามด้วยกลยุทธ์ มาตรการ กิจกรรม/โครงการต่าง ๆ มากมายจากการสนทนากลุ่มพร้อมกับรายบุคคล อาจารย์ นักศึกษาและผู้บริหารในประเด็นการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนประกอบด้วย

เสวนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้บริหารการเงินและฝ่ายประชาสัมพันธ์สนันสนุน/ ภาควิชา

Sr. Maruja S. Padre Jaun, MSCS (Office for University Relations)

Mr. Bro. Henry E. Escurel, CM (Office of the Vice President for Financial Affairs)

ภาพ 4.2.1 แสดงผู้เสวนากับผู้บริหาร ม.อ.ตัมซัน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

จากการสนทนากลุ่มว่า มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งนี้ ตระหนักถึงความเป็นอาเซียน ปัจจุบันมีเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั้งในและนอกประเทศ นอกจากอาเซียนแล้ว เป็นการรองรับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะประเทศอาเซียนนี้ มหาวิทยาลัยมีนโยบายเปิดรับเข้าศึกษา ณ ปัจจุบันไม่มีนักศึกษาจากประเทศอาเซียนเท่านั้น ยังมีประเทศแถบแอฟริกา มี เคนยา ชูดานมาศึกษาด้วย ในส่วนชาวไทยนั้นมีหลายท่านสำเร็จการศึกษาไป ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนวิทยาลัยหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยรวมถึงพระสงฆ์ของไทยที่สำเร็จการศึกษาไปหลายท่าน และอาจารย์ที่นี้ได้รับเชิญให้ไปเรียนต่อนานาชาติที่เมืองไทยบ่อย ช่วงเดือนเมษายนนี้ จะร่วมเดินทางไปร่วมสัมมนา ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีด้วย

Mrs. Andrea C. George และ Precilla F. Valmonte ผู้ช่วยผู้บริหารระดับต้น ๆ ของมหาวิทยาลัยกล่าวว่า มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีเนื้อหาหลักสูตรอาเซียนนานแล้ว ให้ความสำคัญเรื่อง

วัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 นี้เป็นวันครบรอบสถาปนาสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยก็มีการแสดงวัฒนธรรมอาเซียนประเพณีละคร ภาพจำลองการเกษตรกรรม วิถีชีวิตของชาติฟิลิปปินส์ ในการนี้ มหาวิทยาลัยนโยบายให้กิจกรรมสำหรับนิสิตมากขึ้น

ประการต่อมาได้สนทนากับธรรมเนียมของพระสงฆ์ไทย ทราบว่า มีสัณนารีและอุบาสกชาวอินเดีย 2 ท่าน คือ Sr. Maruja ซึ่งเป็นมิสสัณนารี กับอาจารย์อีกท่านหนึ่ง ชื่อ เฮนรี เอ (Henry E.) ท่านเป็นผู้บริหารฝ่ายการเงินของมหาวิทยาลัยก็ร่วมกันปฏิสนธิด้วย จากนั้น ได้ถ่ายรูปร่วมกัน นับว่าทั้ง 2 ท่านมีความเข้าใจธรรมเนียมพระสงฆ์ดีมาก โดยบอกว่าพระสงฆ์ไม่ยึดติดกับสตรี

เสวนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา/ ภาควิชาเครือข่าย เมียนมา ประเด็นเครือข่ายการศึกษา

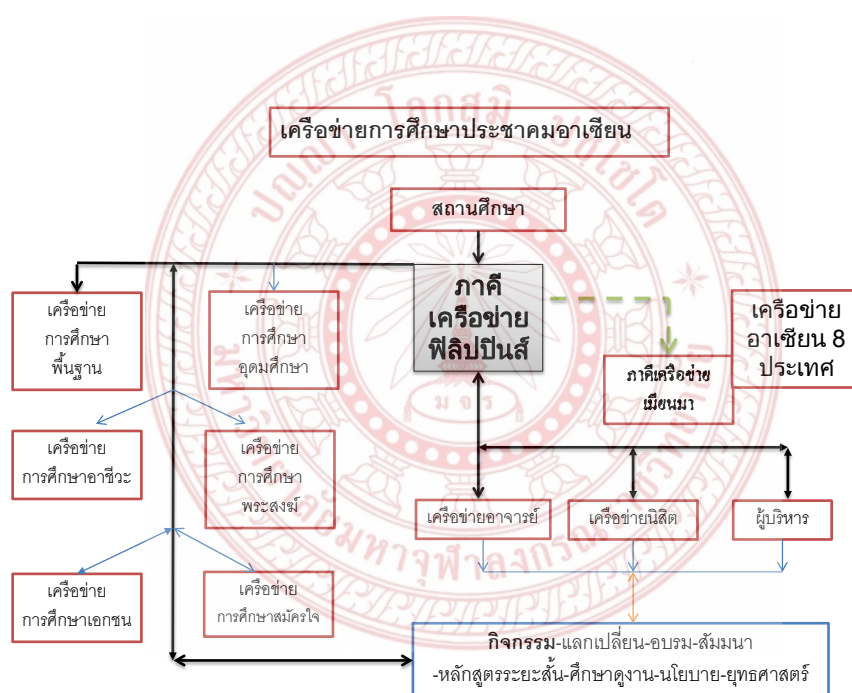
ภาพ 4.2.2 แสดงสนทนากลุ่มมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

จากการสนทนา โดยเน้นเครือข่าย ทราบว่า อาจารย์แลกเปลี่ยนตามความตกลง (MOU) จากไทย มีหลายคน ในชุดที่กำลังสนทนากันนี้ มีถึง 7-8 คน ซึ่งผลัดเปลี่ยนกัน คนละปี เพื่อให้มีคนอื่น ๆ มีโอกาสด้วย ในทางกลับกัน อาจารย์จากเมียนมาก็ได้รับการแลกเปลี่ยนโดยไปศึกษาที่ไทย

จำนวนมาก ได้รับการแจ้งว่า อาจารย์หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย ที่มหาวิทยาลัยเมียนมานี้จะเดินทางมาศึกษาปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยนเรศวรด้วย โดยจะเดินทางมาช่วงเดือนเมษายน 2561 นี้⁷

สรุปสาระสำคัญ

ประเด็นการสัมภาษณ์ในเสวนาโฟกัสกรุ๊ปนี้ คือ เครือข่ายการจัดการศึกษาที่เน้นการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา การบริหาร การอบรม การสอนหลักสูตรระยะสั้น ในมหาวิทยาลัยที่มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ตามข้อตกลง MOU ระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยศูนย์พม่าศึกษา กับ มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ เมืองย่างกุ้ง โดยการสนับสนุนเงินทุนโดยตรงของรัฐบาลทั้งสองประเทศ โครงการนี้เป็นตัวงานที่สอดคล้องตอบรับกับยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) กลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ มาตรการ โครงการกิจกรรมของของการพัฒนาการศึกษาระดับชาติโดยแท้ ตามแผนผังเครือข่ายการศึกษาอาเซียน ดังนี้

แผนผัง 4.2.1 แสดงเครือข่ายการศึกษาอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานวัตร, 2561

⁷ สทนากลุ่ม โดยคณาจารย์และนักศึกษา, แผนภาษาไทย มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ สังกัดมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง, (สัมภาษณ์เมื่อ 16 มกราคม 2561).

สรุปท้ายเรื่อง

เครือข่าย มีที่มา ความหมาย และความสำคัญ คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร ในพื้นที่ กลุ่มน้ำ แหล่งเรียนรู้ที่มีชื่ออื่น ๆ เกิดขึ้นจากความจำเป็นในการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีประเภทเครือข่ายธรรมชาติ เครือข่ายที่ตั้งขึ้น และ เครือข่ายตามโครงสร้างของหน่วยงานราชการ มีประเภทเครือข่ายพื้นที่ และเครือข่ายสังคม มี ส่วนประกอบหลัก ๆ คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ ปัจจัยผลผลิต มีการบริหารจัดการเครือข่าย คือ สมาชิก กิจกรรม บุคลากร เงินทุน อาคาร สำนักงาน วัสดุสื่อสาร มีระดับการมีส่วนร่วมเครือข่าย มีลักษณะเครือข่ายเป็นองค์กร เวที การสื่อสาร สมาชิก แนวคิดความคงอยู่ของเครือข่าย มาจาก โครงสร้างการบริหารจัดการขององค์กรที่กำหนดบทบาทหน้าที่ด้านภายในและต่างประเทศ ที่สำคัญ คือการกำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์หรือนโยบายการพัฒนาประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษา มีความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนบุคลากรการศึกษา มีประเภทหรือแบบเครือข่ายที่เป็นพื้นที่ ราย ประเด็น เครือข่ายหน้าที่ตามโครงสร้าง มีทั้งเครือข่ายภาครัฐ เอกชน ชุมชน การศึกษา ธุรกิจ

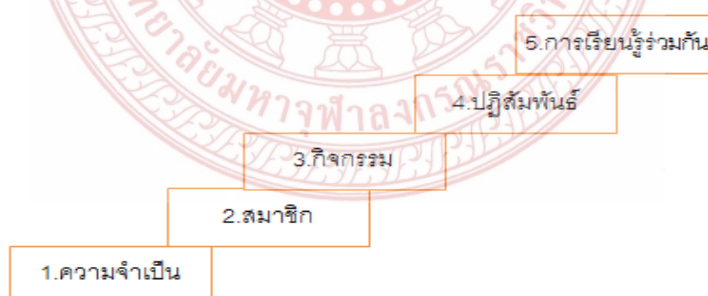
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาฟิลิปปินส์และเมียนมา

ประเด็นนี้ ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ครอบคลุมเนื้อหาแนวคิด ทฤษฎีการเสริมข่ายของประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมาในบทที่ 2 โดยแยกเป็นประเด็นรายชื่อเชิงองค์รวม ดังนี้

- 1) กระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษา
- 2) การเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา
 - (1) การจัดการเครือข่ายการศึกษา
 - คุณสมบัติผู้บริหารจัดการเครือข่ายการศึกษา
 - คุณสมบัติผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามหลักพ่อค้าการศึกษา
 - คุณสมบัติผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามตามทฤษฎี 4M
 - (2) การรักษาเครือข่ายการศึกษา
- 3) ผลสัมฤทธิ์เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนและภาคีเครือข่ายการศึกษา (ASEAN University Network – AUN)

1) กระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษา

ขั้นนี้ เป็นขั้นกระบวนการสร้างโดยกำหนดโครงสร้างออกมา ดังโครงสร้างของอาคารที่เป็นพิมพ์เขียวและตั้งเป็นโครงสร้างของอาคารนั้นเป็นรูปร่าง ขนาด ส่วนสูง เป็นรูปธรรมแล้ว ดังนั้นว่าตามแนวคิดทฤษฎีกระบวนการสร้างเครือข่ายของบัณฑิต อ่อนดำ กล่าวไว้ 5 กระบวนการ¹ คือ

แผนผัง 4.3.1 แสดงกระบวนการสร้างเครือข่าย 5 ขั้น

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

¹ บัณฑิต อ่อนดำ และคณะ, ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญวิทยาการพิมพ์, 2540), หน้า 36-41.

ในชั้นสร้างเครือข่ายนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึงกระบวนการสร้างเครือข่าย 4 กระบวนการหลัก ๆ 4 กระบวนการ แต่สอดคล้องกับกระบวนการ 1 ความจำเป็นที่จะมีเครือข่ายคือ ข้อการะประโยชน์ของเครือข่าย (Network Utilizing)

การสร้างเครือข่ายการศึกษาตามความดังกล่าวกว่าข้างต้นนี้ ภาควิชาเครือข่ายที่เป็นพระสงฆ์ชาวเมียนมา มหาวิทยาลัยบาลี เมืองย่างกุ้ง กล่าวไว้น่าฟังว่า “เครือข่ายการศึกษาของอาเซียนมิใช่มุ่งเอาของมหาวิทยาลัยภายนอกอย่างเดียว การศึกษาของพระสงฆ์ อย่างภาษาบาลีก็ต้องมีระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้วยกันด้วย เช่น มหาวิทยาลัยประเทศไทยกับเมียนมา ซึ่งปัจจุบันก็มีพระสงฆ์จากเมียนมาศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยจำนวนมากด้วย จำเป็นต้องมีเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานอย่างยิ่ง”²

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ เมื่ออยู่ในกลุ่มประชาคมอาเซียนแล้วจึงต้องเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เป็นภาควิชาเครือข่ายโดยมีมหาวิทยาลัยภายในประเทศเป็นตัวแทน ปัญหาว่า เมื่อเป็นภาควิชาเครือข่ายแล้ว จะสร้างเครือข่ายนั้นให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างไร จึงต้องมีตัวชี้วัดความสัมฤทธิ์ผลนี้ ตามที่นายจิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ เสนอว่า (1) มีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน (2) มีระบบบริหารจัดการที่ดี (3) มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (5) มีการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง (6) มีนวัตกรรมที่เกิดจากการทำงานเครือข่าย (7) มีการสรุปบทเรียนร่วมกัน (เพื่อจัดทำแผนปีต่อไป)³

2) การเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

เครือข่ายการศึกษามหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เมียนมา กับ มหาวิทยาลัยเด ลา ซาเล แห่งฟิลิปปินส์มีการเสริมสร้างเครือข่ายของตน สอดคล้องตามหลักการสำคัญในการเสริมสร้างเครือข่าย ข้อนี้ให้นำหนักลงตรงที่ความจำเป็นที่ต้องมี ต้องสร้าง เพราะภาระงานเรียกหาการมีเครือข่าย ก็แสดงว่า เครือข่ายนั้นมีขึ้นภาระงานของคนตามอาชีพต่าง ๆ ถึงนิยามเครือข่ายว่า เป็นเครือข่ายในภาระงานลักษณะเดียวกัน เช่น เครือข่ายสถานบันการศึกษา ก็จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการศึกษาตามสายงานของเครือข่ายนั้น ๆ

หลักการสำคัญของการเสริมสร้างเครือข่าย ในทัศนะของพอล สตาร์กี้ (Paul Starkey) กล่าวว่า “ควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างกันก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับคั่งสมาคมแบบฟุ้งเฟ้อ มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ที่สำคัญคือ ต้องมีกิจกรรมด้วยเสมอ เรื่องนี้ มีกระบวนการสร้างอยู่หลายทฤษฎี มีทฤษฎีที่น่าสนใจ สอดคล้องกับการวิจัยนี้ คือ หัวข้อ การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม Network Building and Participatory ซึ่งธรรมชาติเครือข่ายนั้น ในตัวมันเองต้องมีการประสานสัมพันธ์ระหว่าง

² ภาควิชาเครือข่ายพระสงฆ์ชาวเมียนมา, มหาวิทยาลัยบาลี, ในเมืองย่างกุ้ง, (15 ม.ค.61)

³ จิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ, การพัฒนาระบบภาควิชาเครือข่ายสถานศึกษา, [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

บุคคล แต่บุคคลนั้น ต้องมีหน่วยงานสังกัดหรือพื้นที่ที่ตนประกอบอาชีพอยู่เพื่อให้เกิดความเชื่อถือติดตามได้ มีความเสี่ยงน้อยสุด ด้วยหลักการเสริมสร้างเครือข่าย 4 ประการตามแนวคิดของอะห์มัด ยี่สุนทรและสมบุรณ์ สุวรรณราชว่า (1) สร้างยุทธศาสตร์ กระบวนการเริ่มประสานเครือข่าย (Initiation Process) (2) เคลื่อนไหว สร้างการทำงานอย่างสม่ำเสมอ (Social Movement/Sustainability) (3) ปรับปรุง พัฒนาระบวนการทำงานและเครือข่าย (Development) (4) ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ (Idea Change)⁴

ความข้างต้นโดยสรุป คือ -มีแผนการ -เคลื่อนไหว -ปรับปรุง -เปลี่ยนแนวคิดบริหาร จัดการและสร้างทักษะ

ในเรื่ององค์ประกอบการสร้างเครือข่ายนี้ จะนำไปสร้างเป็นกระบวนการเพื่อสร้างเครือข่ายในบทที่ 4 ในงานวิจัยนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสามเสาหลักแห่งประชาคมอาเซียน คือ เสาหลักทางความมั่นคง เสาหลักทางเศรษฐกิจ และเสาหลักทางสังคม-วัฒนธรรม สองเสาแรกได้กล่าวมาในบทที่ 1 รวมถึงบทอื่น ๆ ได้กล่าวถึงบ้างแต่ไม่เน้น ในส่วนนี้ จะกล่าวเฉพาะเสาหลักทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) เป็นการเชื่อมโยงทุกบทของวิจัยนำสู่การสร้างกระบวนการเครือข่ายทางการศึกษาและเป็นฐานข้อมูลการวิจัยนี้ต่อไปตามที่ ดร.ชูพงษ์ รัตนโชติ กล่าวว่า “การเสริมสร้างเครือข่ายด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อภาระงานเดียวกัน”⁵

การเสริมสร้างเครือข่ายที่เน้นความยั่งยืนอีกอย่าง คือกระบวนการทำแบบเสริมสร้างเครือข่ายตามที่พระมหาสุทนต์ อากาศโร กล่าวว่า ความเป็นเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับงานและสัมพันธ์ภาพระหว่างกันซึ่งงาน/ภารกิจและความเป็นภาคีต่อกันนั้นจะนำไปสู่การเรียนรู้และการสร้างกระบวนการความเคลื่อนไหวทางสังคม โดยมีกระบวนการทำงาน 4 กระบวนการ ดังนี้ (1) การเชื่อมประสานจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ (2) รักษาสัมพันธ์ภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน (3) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว (4) การพัฒนากิจกรรมและความเคลื่อนไหว⁶ ตามแนวคิดนี้ มหาวิทยาลัยในพื้นที่ตัวอย่างคือ มหาวิทยาลัยเด ลา ซเล และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ฟิลิปปินส์กับมหาวิทยาลัยอย่างกึ่ง เมียนมาดำเนินการเสริมสร้างด้วยการแลกเปลี่ยนบุคลากรวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ การอบรม การสัมมนา ต่อเนื่อง

เครือข่ายที่จะอยู่ได้เพราะมีกิจกรรม ถือว่า กิจกรรมคือชีวิตของเครือข่าย ธรรมชาติของเครือข่ายคล้ายทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ในตัว และข้อตกลงนั้น คือข้อตกลงที่เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำร่วมกัน เช่นการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ บุคลากรสายวิชาการ รวมถึงการประสานงานเพื่อการพัฒนาาร่วมกันด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอื่น ๆ ดังนั้นเรียกได้ว่า ความเคลื่อนไหวของเครือข่ายคือกิจกรรม นั่นเอง

⁴อะห์มัด ยี่สุนทร และ สมบุรณ์ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม(Network Building and Participatory), [ออนไลน์]แหล่งข้อมูล ><https://hasbulah.wordpress.com><(25 ม.ค.61)

⁵ภาคีเครือข่ายทางการศึกษามหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ฟิลิปปินส์, (14 มี.ค.61)

⁶อ้างแล้ว, พระมหาสุทนต์ อากาศโร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ), หน้า 97-103.

(1) การจัดการเครือข่ายการศึกษา

กระบวนการจัดการเครือข่าย เป็นลักษณะเดียวกันกับการบริหารงานองค์กรย่อย ๆ เช่น การบริหารโรงแรมหรือศาลเจ้าสักแห่งหนึ่ง ผู้บริหารสถานแห่งนั้นต้องคิดว่าจะบริหารจัดการให้ได้อย่างไร ข้อสำคัญคือให้ดี เป็นที่ประทับใจของผู้เข้าใช้บริการ ดังนั้น กระบวนการ 5 นี้เรียก เรียกว่า POCCC ย่อครอบคลุมการบริหารองค์กรนั้นตาม Henri Fayolเสนอไว้ ว่า

การวางแผน เป็นกุญแจสำคัญในการบริหารเครือข่าย โดยการจัดวางโครงการและแผนงานต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้ารวมถึงการตั้งงบประมาณ กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องวิสัยทัศน์ พันธกิจที่กำหนดไว้

การจัดการองค์กร คือ การแบ่งงานในองค์กรองค์รวม กำหนดตำแหน่งงานต่าง ๆ พร้อมกับการกำหนดอำนาจหน้าที่บุคคลที่เหมาะสมกับงาน

การบังคับบัญชา คือ การอำนวยการให้ปฏิบัติหน้าที่ การตัดสินใจ การวินิจฉัย การมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างมีภาวะผู้นำ

การประสานงาน คือ การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อยๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานสอดคล้องกัน และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

การควบคุม คือ การควบคุมงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการตรวจสอบควบคุมด้านการเงิน การบัญชีของหน่วยงาน รวมถึงการควบคุมการสรรหา การบรรจุแต่งตั้งและการพ้นตำแหน่งของอัตราบุคลากรและงานในหน้าที่ของพนักงาน

การจัดระบบบริหารเครือข่าย (Network Organizing) เป็นการจัดระบบเครือข่ายที่จะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น โดยมีผังเครือข่าย กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก มีระบบติดต่อสื่อสาร มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีระบบสารสนเทศ

คุณสมบัติของผู้บริหารจัดการเครือข่าย

คุณสมบัติของผู้บริหารจัดการเครือข่าย นอกจากทุนทางสังคมพื้นฐาน คือมีบุคลิกภาพที่สัมพันธ์ภาพดี น่าเชื่อถือ การโอภาปราศรัยเป็นระเบียบ มีขั้นตอนในการสนทนา ส่วนลึก ๆ คือมีวิสัยทัศน์ มีอุดมการณ์ มีความจริงใจด้วยการให้ความสำคัญกับประเด็นที่คู่สนทนาได้กล่าวมา มีลักษณะสีหน้าตาให้เกียรติ ตื่นตัวกับผู้เร้าคุยด้วย เรียกว่ามีบุคลิกภายนอก กับ บุคลิกภายใน ที่เป็นมิตร

นักวิจัยหลายท่าน ให้ทฤษฎีเรื่องนี้ โดยหลัก ๆ แล้วจะเริ่มจากสร้างแรงจูงใจ เปิดให้ให้สมาชิกสื่อสารกัน สร้างความผูกพันอย่างไว้วางใจกัน สมาชิกกลุ่มมีความส่วนรวมในการตัดสินใจ วางแผนเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ ในส่วนที่ชัดเจน เรื่อง กระบวนการผู้จัดการเครือข่าย 4 ขั้นตอนตามวงจรชีวิตเครือข่าย โดยพระมหาสุทิต อาภากรโร ดังนี้

1. ชั้นตระหนักและการก่อตัวของเครือข่ายเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้พลังกลุ่มและความเป็นเครือข่ายในการจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีวิธีการดังนี้

1.1 การศึกษาข้อมูลและสภาพการณ์เป็นการศึกษาข้อมูลสภาพการณ์ความพร้อมภายในกลุ่มของตนเองและข้อมูลของกลุ่มเครือข่ายอื่นรวมทั้งสถานการณ์ทางสังคมทำให้ทราบถึงกิจกรรมและบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการที่จะส่งเสริมหรือจัดการเครือข่าย

1.2 การสร้างศรัทธาและหาแนวร่วมเป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับฝ่ายต่างๆเช่นความเชื่อถือในเรื่องของข้อมูลบุคคลความสำคัญของปัญหาสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่เป็นแกนนำ

1.3 การสร้างความตระหนักหรือการเสนอให้เห็นประเด็นปัญหา

1.4 การแสวงหาข้อมูลทางเลือกการค้นหาความต้องการและการหาจุดร่วมในการพัฒนาเครือข่าย

1.5 การแสวงหาทางเลือกในการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการแสวงหาแกนนำเครือข่าย

1.6 การสร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย

2. ชั้นการสร้างพันธมิตรและการบริหารเครือข่ายเป็นขั้นที่จะก่อเกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่ายและการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายมีวิธีการจัดการ ดังนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วม

2.2 การกำหนดบทบาทหน้าที่และการวางผังเครือข่าย

2.3 การเสริมสร้างและพัฒนาผู้นำ

2.4 การจัดระบบการติดต่อสื่อสาร

2.5 การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

2.6 การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

2.7 การส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์

3. ชั้นการพัฒนาความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์วิธีการดังนี้

3.1 การทบทวนและสรุปบทเรียน

3.2 การเสริมสร้างผู้นำและหน่วยนำของเครือข่าย

3.3 การเสริมสร้างกิจกรรมสาธารณะและเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความรู้

3.4 การขยายกิจกรรมและมโนทัศน์

3.5 การสร้างความรู้ใหม่และการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง

3.6 การเสริมสร้างวัฒนธรรมเครือข่ายเพื่อสร้างความขัดแย้ง

3.7 การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและระบบการตรวจสอบแบบมีส่วนร่วม

4. ชั้นการรักษาความสัมพันธ์และความต่อเนื่องมีแนวทางดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

4.2 การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกของเครือข่าย

- 4.3 การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและความรู้ใหม่
- 4.4 การกำหนดและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน
- 4.5 การบริหารจัดการข้อมูลระบบสื่อสารและการจัดการความรู้ที่ต่อเนื่อง
- 4.6 การให้ความช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหาภายในเครือข่าย
- 4.7 การเสริมสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง⁷

โดยสรุปแล้ว การสร้างพันธมิตร คือ ความเข้าใจการก่อตัวของเครือข่าย สร้างพันธมิตร สร้างการใช้ประโยชน์ และสร้างความสัมพันธ์และความต่อเนื่องด้วยกลวิธีที่ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ การสื่อสาร การบริหารข้อมูลข่าวสารและการปฏิสัมพันธ์และผู้บริหารเครือข่ายภาครัฐนั้นต้องคอย คำสั่งจากเบื้องบนลงมา (แนวดิ่ง) ส่วนการบริหารเครือข่ายภาคประชาชนนั้น บริหารจัดการไปตาม สถานการณ์

คุณสมบัติของผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามหลักพ่อค้า

พระพุทธเจ้าได้วางหลักการของผู้ค้าขายในปาณิกสูตร ว่า ใครที่จะเป็นพ่อค้าที่ดี มีกำไร ไม่เหน็ดเหนื่อย ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ

1. มีตาดี (จักขุมา)
2. มีอหิงสา (อหิงสา)
3. เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย (นิสสยสัมปันโน)⁸

จำนวน 3 ข้อนี้ จำง่าย ๆ ในการบริหารงานของผู้บริหาร ว่า มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี สัมพันธ์ไมตรีเยี่ยม ดังคำขยายความย่อตามแผนผัง ดังนี้

⁷ อ่างแล้ว, พระมหาสุทนต์ อาภากร (อบอุน), เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, หน้า 124-143.

⁸ อัง ทก. (ไทย) 20/20/163.

แผนผัง 4.3.1 แสดงคุณสมบัติผู้บริหารเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

คุณสมบัติผู้บริหารจัดการเครือข่ายตามทฤษฎี 4M

ผู้วิจัยใช้หลักการบริหารงานในหน้าที่อย่างหนึ่ง ซึ่งหลักการนี้ใช้มานานมานานสมัยเรียนมัธยมศึกษาและก็เขียนแนวคิดลงในบทความหรือหนังสืออื่น ๆ อีกมากมาย และทฤษฎีนี้ถูกอ้างในหนังสือหรือรายงานวิจัยมากคล้ายกับทฤษฎีบันได 5 ขั้นของ เอ มาสโลว์ เรียกว่า ทฤษฎี 4 เอ็ม (4Ms) ได้แก่

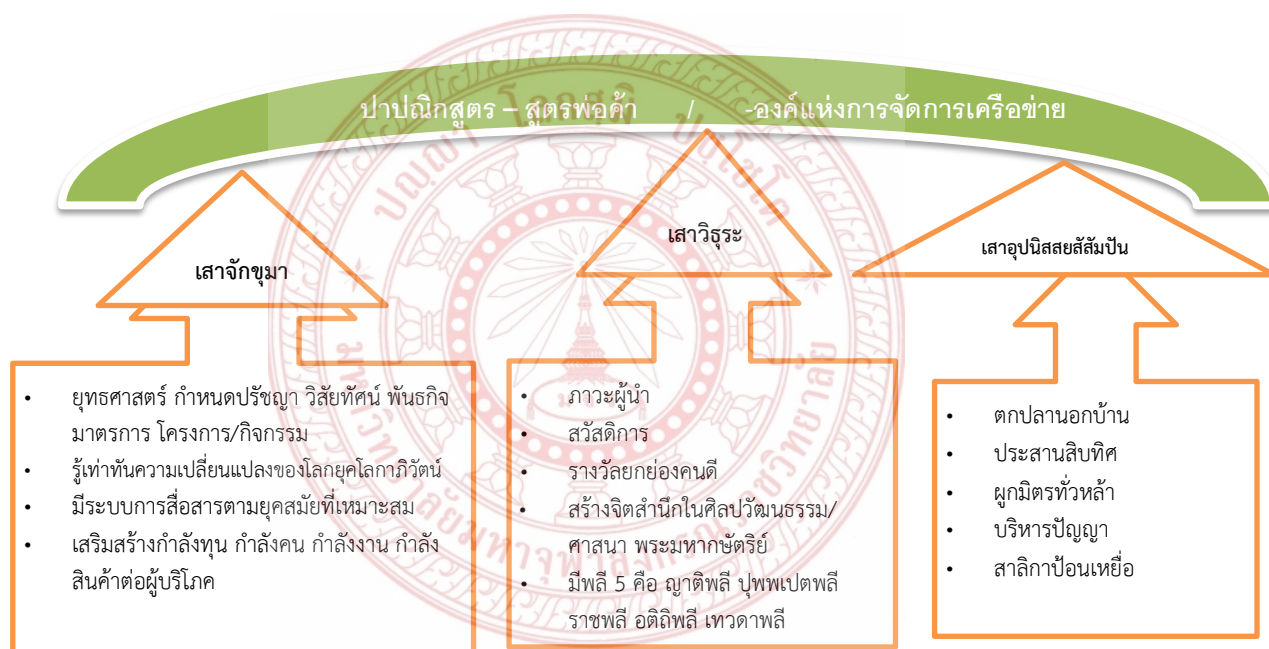
M1 คือ Man หมายถึงบุคลากรทุกระดับชั้น ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงลงมาถึงระดับล่างสุด หรือผู้จัดการที่มีอำนาจเด็ดขาดเรียกว่า CEO แล้วมีผู้ทำงานในตำแหน่งรองลงมา เป็นเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานท้ายสุดนักการภารโรงหรือแม่บ้าน มีรายรับเป็นอัตราเงินเดือนหรืออัตราจ้างรายวันรายเดือนตามที่แผนงบประมาณที่ตั้งไว้

M2 คือ Money หมายถึง เงินคืองบประมาณดำเนินการตั้งแต่เงินระยะสั้น ๆ ที่ใช้ในเดิมนั้นหรือปีนั้น เงินระยะยาว คือเงินงบประมาณเพื่อการลงทุน เงินกองทุน และเงินในที่นี้รวมถึงแหล่งทุนและการใช้เงินด้วย

M3 คือ Material หมายถึง วัสดุอุปกรณ์เข้าเครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายใหม่หรือสมาชิกใหม่ที่จะเข้าร่วมอุดมการณ์กัน ตัวอย่างมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง วัสดุที่จะนำมาป้อนมหาวิทยาลัยคือ ผู้สมัครเข้าศึกษาเป็นนักศึกษา รวมถึงพนักงานที่จะเข้ามาทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ แม้เงินก็เป็นปัจจัยในฐานะวัสดุอุปกรณ์เข้าบริหารมหาวิทยาลัยเช่นเดียวกัน

M4 คือ Management หมายถึง การบริหารจัดการเครือข่ายด้วยทฤษฎีการบริหารที่ประกอบด้วยแผนพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การออกแบบเครือข่ายให้สอดคล้องกับเป้าหมายการบูรณาการและเชื่อมโยงการดำเนินการและการวัดผลการประยุกต์ใช้ระบบ IT ในการจัดการเครือข่ายการพัฒนาความรู้และทักษะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือใช้ทฤษฎี 3 ปัจจัยคือปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิตที่เสนอไว้บทที่ 3 ในส่วนโครงสร้างบริหารเครือข่ายใช้โมเดลการบริหารเครือข่ายภาครัฐหรือภาคเอกชนจำลอง

ท้ายสุดของการบริหารงานที่สำเร็จตามคุณสมบัติผู้บริหารเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในปาปนิกสูตร มีองค์คุณแห่งผู้บริหารเครือข่ายคือ 1. มีตาดี (จักขุมา) 2. มีธุระกิจดี (วิธุระ) 3. เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย (นิสสยสัมปันโน)”⁹ ง่าย ๆ ว่า มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี สัมพันธ์ไมตรีดีเยี่ยมเทียบได้กับเสาหลักการจัดการ 3 เสา คือ

แผนผัง 4.3.2 แสดงองค์คุณแห่งผู้จัดการเครือข่ายตามแนวพระพุทธศาสนา
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

⁹ อกุฏ. (ไทย) 20/20/163.

เปรียบเทียบ วิสัยทัศน์ ธรรมาภิบาล และ การบริหารแบบมีส่วนร่วม

คำนี้เปรียบได้กับคำว่า จักขุมา กับ วิสัยทัศน์ (vision) วิจุโร กับ ธรรมาภิบาล (good government) อุปนิสสยสัมปโน กับ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (participant administration)

คำว่า วิสัยทัศน์ (vision) คือ การมองระยะไกล มองล่วงหน้า คิดให้ไกล มีเป้าหมายหลายสิบปีข้างหน้า คำนี้มาร่วมกับแผนพัฒนาประเทศ เรียกว่า ยุทธศาสตร์พัฒนาชาติ 5 ปี 15 ปี หรือ 20 ปี ของสมัยรัฐบาล คสช. ปัจจุบัน เพราะส่วนนำยุทธศาสตร์จะมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เช่นเดียวกับ แผนพัฒนามหาวิทยาลัยสงฆ์ตามยุทธศาสตร์ว่า “มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาโลก” เนื่องจาก มีบุคลากรมีความเชี่ยวชาญความารถบูรณาการความรู้ด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มีทรัพยากรและองค์ความรู้หลักด้านพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ในระดับโลก บุคลากรและนิสิตชาวต่างประเทศมีเครือข่ายความร่วมมือและหน่วยจัดการศึกษาในต่างประเทศเพิ่มขึ้นหรือพื้นที่ที่กล่าวมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาบุคคลโดยทั่วไปทั้งในและต่างประเทศจะต้องนึกถึง มจร.

ธรรมาภิบาล (good government) คือการบริหารจัดการที่ยุติธรรม มีความเสมอภาคทุกด้าน ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ วัย เชื้อชาติ วิชาฐานะ ด้วยคำในข้อบ่งชี้แห่งธรรมาภิบาลว่า “นิติธรรม (The Role of Law) คุณธรรม (Morality) หลักความโปร่งใส (Accountability) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักความคุ้มค่า (Cost)

บริหารอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นนโยบายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศทุกประเทศ กฎกระทรวง ทบวง กรม แม้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) หรือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ก็เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลภายนอกในฐานะผู้แทนองค์กร ศิษย์ ปราชญ์ท้องถิ่น องค์กรศาสนา แม้พระสงฆ์บริหารจัดการทรัพยากรในวัดก็มีการมีส่วนร่วมภาคประชาชนหรือราชการมาร่วมเป็นกรรมการด้วย

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการนี้มีมานานแล้ว โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่ต้องทำสังฆกรรมเป็นแบบสังฆะ คือสังฆามติ เช่น พิธีอุสมบท ก็จะมีพระสงฆ์มาร่วมนั่งหัตถบาทเพื่อเป็นสักขีพยานในการยกผู้บวชใหม่นี้ขึ้นสู่สงฆ์ด้วยความอนุเคราะห์ (อุลลุมปตุมัง ภันเต อนุกัมปัง อุปาทายะ) การบริหารจัดการเอกภาพที่เข้ามาในหมู่คณะก็ทำเป็นสังฆทาน คือผู้ถวายสิ่งของนั้น ๆ เพื่อเข้าสู่ท่ามกลางสงฆ์ พระสงฆ์รูปใดประสงค์จะใช้สอยก็มาแจ้งความจำนงค์ได้ แม้แต่พระสงฆ์ผู้รับสังฆทานนั้นจะมีเพียงรูปเดียวก็ตามที่ปกติจะมีสงฆ์สืบทอดไป แต่นั่นคือถวายผ่านตัวแทนพระสงฆ์นั่นเอง อย่างนี้เป็นลักษณะน่ายกได้จากแรงงานมาเข้าสู่ส่วนกลาง (คอมมูน) ลักษณะเดียวกับคำว่า ประชาธิปไตย ที่อำนาจมาจากประชาชน เป็นของประชาชน ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของประชาชนที่เรียกว่า สส. เข้าสู่สภาแห่งชาติ

(2) การรักษาเครือข่ายการศึกษา

ฟิลิปปินส์และเมียนมา ให้ความสำคัญกับเครือข่ายตามนโยบายการจัดการศึกษาของภูมิภาคอาเซียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาตลอด เห็นได้ชัดจากการมีศูนย์ภาษาพม่าในมหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการสัมผัสการรักษาเครือข่ายด้วยในตัว โดยถือว่า

“หัวใจการรักษาเครือข่ายคือ กิจกรรมที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง” การรักษาความสำเร็จของเครือข่ายให้มีสภาพ บางกิจกรรมแม้ทำเสร็จแล้ว ก็ต้องมีกิจกรรมอื่นเข้ามารอคิว ดังนั้น ว่าโดยหลักการแล้ว การคงอยู่ของเครือข่าย จะมีส่วนประกอบหลัก ๆ คือ

1. มีการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง
2. มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย
3. กำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ
4. จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ
5. ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญห
6. มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง¹⁰

ข้อ 1 คำนึงถึงการอยู่รอดของเครือข่าย ด้วยการที่สมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมในการคิด การทำ การตัดสินใจในกิจกรรมนั้น เป็นการสร้างความไว้วางใจต่อกันและกัน ดังนั้น ถือว่า กิจกรรมคือชีวิตของเครือข่าย ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน

ข้อ 2 การสร้างสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกของเครือข่ายที่ดี ต้องมีแรงจูงใจสนองความต้องการตามทฤษฎีบันได 5 ขั้นของ A. Maslow เมื่อมีแรงจูงใจทางกายและทางใจแล้ว สิ่งตามมาคือ หน้าตาในสังคม อารมณ์ดีศรีเข้ามาเกี่ยวข้อง ก่อนนั้น ยังไม่มีกินมีใช้ เรียกก็ขาน วานก็ช่วย ต่อเมื่อมีครบแล้ว ทำเป็นหูตึง ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหานี้ จึงต้องมีมาตรการป้องกันปัญหาก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เช่น ในการจัดโครงสร้างองค์กรควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน วางตำแหน่งหน้าที่ให้เหมาะสม ถูกกาลเทศะ จัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ กำหนดกติกาอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

ข้อ 3 สร้างมาตรการความสนใจแก่สมาชิก สามารถทำได้หลากหลาย เช่น นำทัศนศึกษาแบบกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่ม อสม. กลุ่ม จิตอาสา ศึกษาดูงานนอกสถานที่ จะเห็นได้มากเมื่อครั้งถวายพระเพลิงพระบรมศพ รัชกาลที่ 9 ช่วงปลายเดือนตุลาคม 2559 จะมี อบ.ต. อบ.จ. ร่วมส่งพระองค์สู่สวรรคาลัยวันละหลายหมื่นคน นอกจากนี้ สามารถทำได้ คือ ค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง โล่ เกียรติคุณ การเชิดชูเกียรติ การยอมรับ ฯลฯ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง ประการที่ยั่งยืนอย่างหนึ่ง คือกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ไว้ในโครงการรางวัลเชิดชูเกียรติปูชนียบุคคล ดังที่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ นิยมทำกันเพื่อรองรับการประกันคุณภาพ

¹⁰ ธนา ประมุขกุล, เครือข่าย : วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม, ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กค-ก.ย., 2544, หน้า 26-31.

ข้อ 4 จัดหาทรัพยากรสนับสนุนการทำงานในองค์กรของเครือข่าย เป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะเครือข่ายลักษณะติดต่อประสานงาน จำเป็นต้องมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อสื่อสารในรูปแบบเฟสบุ๊ค ไลน์ อีเมลล์ และเครื่องมือสื่อสารพร้อมด้วยวัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ บุคลากร เงินทุน แหล่งเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ จะปรากฏชัดในคราวตรวจประเมินคุณภาพ ถ้ามีก็แสดงว่าเครือข่ายนั้นมีคุณภาพ แต่ถ้าไม่มีผลการประเมินก็ลดลงไปพร้อม ๆ กับความน่าเชื่อถือ ยิ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาด้วยแล้วจะมีผลต่อการความเชื่อมั่นของผู้มาเรียน ถ้าไม่มีผู้มาเรียน หลักสูตรนั้นก็ปิดตัวลง

ข้อ 5 การช่วยเหลือและแก้ปัญหา มักจะพบในเครือข่ายระยะเริ่มแรก ย่อมต้องการคำปรึกษามาก แม้แต่ภาษา ศาสนาวัฒนธรรมก็ควรมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านนี้ด้วย รวมถึงแหล่งข้อมูล ค้นคว้า การอบรม สร้างทักษะ บริหารจัดการงานเครือข่ายให้เป็นเอกภาพ ตัวอย่าง ศูนย์ศึกษาอาเซียน วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ หากมีโปรแกรมลงทะเบียนวัดผลประเมินนักศึกษา สถาบันแมื่อย่อมต้องแสดงศักยภาพมากขึ้นด้วยการจัดอบรมโปรแกรม การช่วยเหลืออีกแบบหนึ่ง คือ การแลกเปลี่ยน เป็นการช่วยเหลือโดยไม่ต้องใช้เงินโดยตรง นอกจากค่าใช้จ่ายของบุคลากรที่ถูกแลกเปลี่ยนนั้น เช่น การแลกเปลี่ยนภาษาไทยกับภาษาเมียนมา เครือข่ายมหาเอกชนกับของรัฐในวิชาชีพเฉพาะด้าน ปัจจุบันนี้นิยมมาก

ข้อ 6 การสำรองบุคลากรทำงานรุ่นต่อรุ่น หรือผสมผสานกันของคนต่างวัย ต่างเพศ ต่างภาษา เป็นการเตรียมคนรองรับภาระงานไว้ คัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมที่มีความรู้ ความสามารถต่อภาวะการณ์ของโลกยุคไอที (IT) รองรับไทยแลนด์ 4.0 ในทศวรรษหน้า การเตรียมคนนั้น สามารถทำได้โดยแทรกบุคคลเข้ามารับหน้าที่ในตำแหน่งรอง หรือให้รับตำแหน่งเต็มตัวแต่ให้มีพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาจนสามารถไว้วางใจได้ เช่นเดียวกับวิทยาลัยที่มีรองผู้อำนวยการวิทยาลัย รองอธิการบดีมหาวิทยาลัย รองคณบดีคณะต่าง ๆ เมื่อเขามีแววเหมาะสมกับอำนาจหน้าที่พร้อมไปกับมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายและที่สำคัญ คือเป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

อย่างไร แม้มีหลักการที่มีส่วนประกอบให้ดีมากเพียงใดก็ตาม ถ้าขาดส่วนที่จะพึงมีพึงได้ร่วมกันแล้ว คุณค่าประโยชน์ของเครือข่ายนั้นก็ไร้ความหมาย เป็นที่มาของความเสียหายเงินทุน แรงงาน เวลาที่เสียไป จึงสอดคล้องกับแนวคิดของนายจิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ ที่เสนอแนวคิดการรักษาหรือการคงความอยู่รอดของเครือข่าย ว่า (1) มีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน (2) มีระบบบริหารจัดการที่ดี (3) มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (5) มีการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง (6) มีนวัตกรรมที่เกิดจากการทำงานเครือข่าย (7) มีการสรุปบทเรียนร่วมกัน โดยเฉพาะข้อแรก มีเป้าหมายร่วมกัน คืองานประเภทเดียวกัน เพราะเครือข่ายจะไม่มีภาระงานที่แตกต่างกัน จึงมีประเภทเครือข่ายมากมาย และข้อสุดท้าย มีการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดแนวคิดใหม่ให้ศึกษาอยู่เสมอตามที่พระมหาสุทิตย์ อาภากรโกล่าวมาแต่ต้น การรักษาเครือข่าย 7 ข้อข้างต้น สามารถนำมาสร้างเป็นกระบวนการรักษาเครือข่ายที่ยั่งยืน 6 ขั้นได้ว่า

แผนผัง 4.3.3 แสดงกระบวนการรักษาเครือข่ายที่ยั่งยืน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

โดยสรุปการรักษาเครือข่าย กิจกรรมที่ให้ผลประโยชน์ร่วมกันและมีโครงการใหม่ ๆ ที่จะให้เรียนรู้เข้ามาเรื่อย ๆ

3) ผลสัมฤทธิ์เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนและภาคีเครือข่ายการศึกษา (ASEAN University Network – AUN)

มหาวิทยาลัยในประเทศอาเซียน ตั้งเครือข่ายขึ้นตามองค์ประกอบและความหมายข้างต้น เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนนี้ ตั้งเมื่อ พฤศจิกายน 2538 ตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 โดยเป้าหมาย คือ การสร้างอัตลักษณ์อาเซียนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายมหาวิทยาลัยตัวแทนนี้ ซึ่งเสาหนึ่งในสามของอาเซียน คือ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) และถือว่ามหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญให้บรรลุการจัดตั้งประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักปราชญ์ นักวิชาการ และนักวิทยาศาสตร์ ในภูมิภาค
2. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านวิชาการและอาชีพในภูมิภาค
3. ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศระหว่างชุมชนนักวิชาการอาเซียน

เป็นที่ยอมรับว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน มีบทบาทเด่นชัดในการเป็นศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญและทำงานอย่างหนักเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 นับแต่ก่อตั้งในปี 2538 AUN ประสบความสำเร็จดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมโปรแกรมอาเซียนศึกษาในภูมิภาค
2. เสริมสร้างความรู้สึกร่วมในอัตลักษณ์ของภูมิภาคในระหว่างเยาวชนในอาเซียน

3. ส่งเสริมการยอมรับในคุณวุฒิวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาค
4. สนับสนุนความร่วมมือด้านงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกิจกรรมที่อยู่ในลำดับความสำคัญเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของอาเซียนเพื่อการบูรณาการอย่างใกล้ชิดในด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงและสังคมและวัฒนธรรม

ความสัมฤทธิ์ผลของกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยเครือข่าย AUN ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ

10 รายการ คือ

1. โปรแกรมอาเซียนศึกษา (ASEAN Study Programme)
2. การประชุมด้านการศึกษากของ AUNและการแข่งขันพูดของเยาวชน (AUN Education Forum and Young Speakers Contest)
3. การประชุมด้านวัฒนธรรมของเยาวชนอาเซียน (ASEAN Youth Cultural Forum)
4. โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน (AUN Student Exchange Programme)
5. โครงการแลกเปลี่ยนคณาจารย์/ผู้เชี่ยวชาญของ AUN (AUN Distinguished Scholars Programme)
6. ความร่วมมือด้านการวิจัย (Collaborative Research)
7. การสร้างเครือข่ายสารสนเทศของ AUN (AUN Information Networking)
8. การประกันคุณภาพการศึกษาของ AUN (AUN Quality Assurance – AUN-QA)
9. เครือข่ายบัณฑิตสาขาธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ของ AUN (AUN Graduate Business and Economics Programme Network (AGBEP Network)
10. การประชุมอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเครือข่าย AUN (AUN Rectors' Meeting)

สรุปว่า การสร้างเครือข่ายด้วยกระบวนการ 6 ขั้นเริ่มจากความจำเป็นหรือความสำคัญที่ต้องมีเครือข่าย และเป้าหมายท้ายสุดคือการเรียนรู้ร่วมกัน มีการเสริมสร้างด้วย การบริหารจัดการ ดี ผู้นำเครือข่ายมีวิสัยทัศน์ คือมีจักขุมา มีการบริหารจัดการงานดี คือ มีวิธูโร บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม คือมีอุปนิสัยสยัมปันโน มีหลักการบริหารด้วยทฤษฎี 4M รักษาเครือข่ายด้วยหลักการ 6 ข้อ เริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมด้านงบประมาณ วิชาการ บุคลากร จัดซื้อจัดจ้าง ท้ายสุดการสำรองบุคลากรรุ่นใหม่เข้ามาเสริมเพื่อเตรียมความพร้อมจากการเรียนรู้ไปเรื่อย ตามที่เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ประสพผลสำเร็จมากมายเช่น โปรแกรมอาเซียนศึกษา มีข้อตกลงประชุมอธิการบดีอาเซียน เป็นต้น

4.4 องค์ความรู้กระบวนการสร้างเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียน

- 1) กำหนดโครงสร้างเครือข่ายการศึกษา
- 2) กำหนดปัจจัยหลักการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา
- 3) กำหนดแผนภูมิโมเดลเครือข่ายการศึกษา
- 4) กำหนดการดำเนินงานเครือข่ายและภาคการศึกษา
- 5) กำหนดส่วนประกอบการทำงานเครือข่ายการศึกษา

1) กำหนดโครงสร้างเครือข่ายการศึกษา

มีโครงสร้างบริหารเครือข่าย จำลองจากการที่เทียบดูหลายเครือข่ายแล้ว ก็จะมี ส่วนประกอบโครงสร้างเครือข่ายตามตัวอย่างโครงสร้างบริหารเครือข่ายองค์กร (จำลอง) จากการ ออกแบบองค์กรในฐานะเครือข่ายทางสังคม สอดคล้องกับโครงสร้างเครือข่ายที่ออกแบบโดยสมยศ นาวิการ¹ ว่า

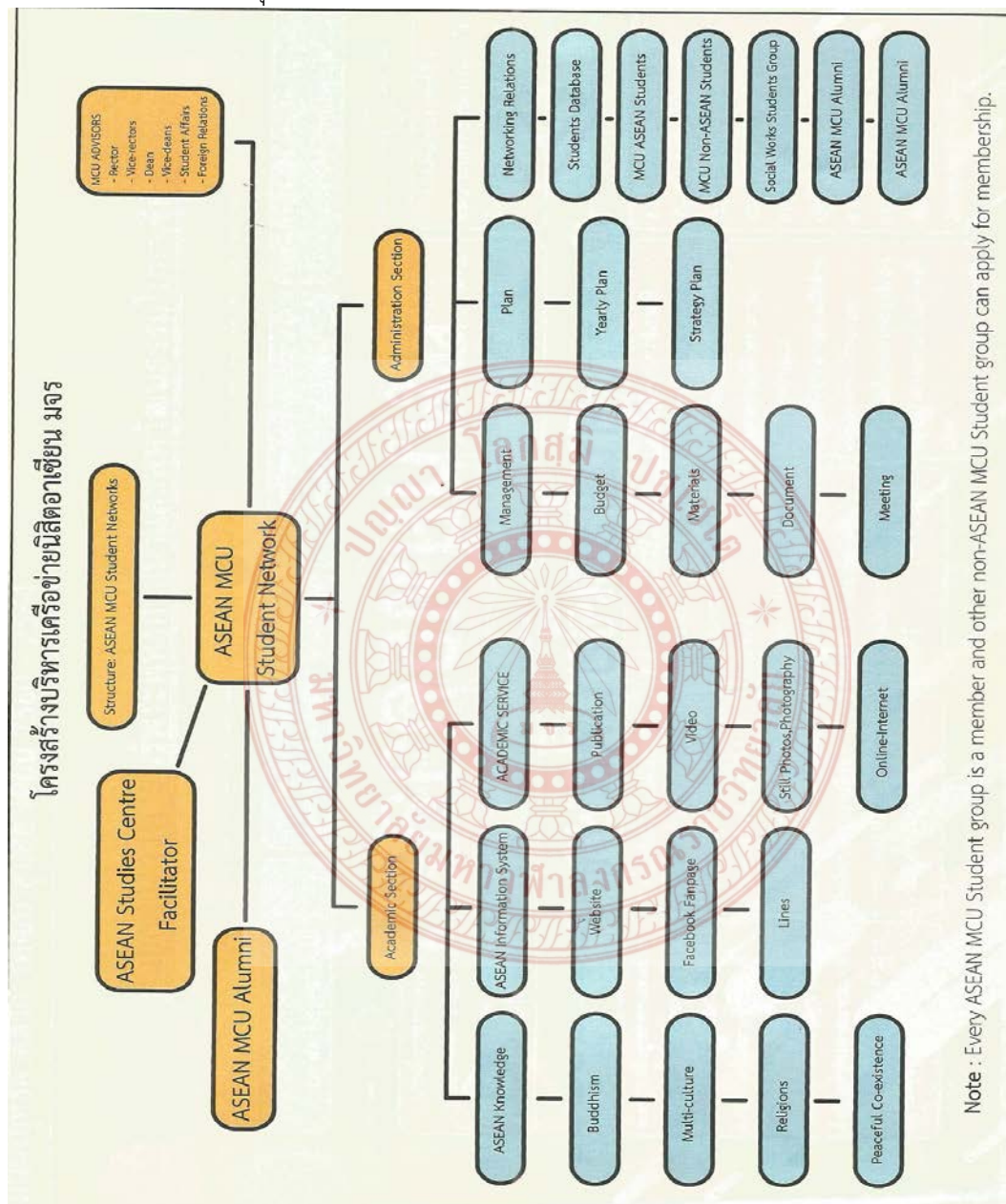

แผนผัง 4.4.1 แสดงโครงสร้างบริหารเครือข่ายการศึกษา (จำลอง)

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุตร, 2561

¹ สมยศ นาวิการ, ทฤษฎีองค์การ (Organization Theory), พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ดอกหญ้า, 2540), หน้า 30.

สืบเนื่องจากแนวคิดนี้ เกิดมีโครงสร้างการบริหารเครือข่ายจากภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นส่วนประกอบการวิจัยนี้ คือเครือข่ายนิสิตอาเซียน โดยศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปัจจุบันมีการดำเนินงานตามโครงสร้างนี้

แผนผัง 4.4.2 แสดงโครงสร้างการบริหารเครือข่าย นิสิตอาเซียน มจร.

แหล่งที่มา : อินโฟกราฟิกพุทธอาเซียน ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร. 2561:145

การกำหนดโครงการสร้างมีกระบวนการทางปัจจัยอยู่ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ ปัจจัยผลผลิต ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบเครือข่าย (1) การรับรู้และมุมมองที่ร่วมกัน (common perception) (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) (3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) (4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) (5) มีความสัมพันธ์ที่เสริมสร้างอย่างมีส่วนร่วม (complementary relationship) (6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent) (7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (interaction)

เครือข่ายด้านการจัดการศึกษา > กล่าวคือการจัดการศึกษาพหุภาคีประเทศอาเซียน ซึ่งมีพหุภาคีราชการของหน่วยงานที่จัดการศึกษา (นอกจากกระทรวงศึกษาธิการ) พหุภาคีด้านประเภทการศึกษาซึ่งมีการศึกษาภาครัฐ ภาคเอกชน มีองค์กรการกุศลเอกชน หรือองค์กรศาสนา มูลนิธิ สมาคม โดยฟิลิปปินส์จะมีองค์กรเอกชนด้านศาสนาที่เป็นศาสนาคริสต์ ส่วนเมียนมาเป็นพระพุทธศาสนา พหุภาคีด้านระบบการศึกษา ฟิลิปปินส์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระบบในระบบ นอกกระบบ และอิสระ จัดการศึกษาแบบไตรภาค คือภาคซัมเมอร์ ส่วนเมียนมาระดับการศึกษาพื้นฐานจะเปิดเรียนมิถุนายน ปิดภาคเรียนมีนาคมปีถัดไป **เครือข่ายด้านการจัดการ**

เครือข่าย > เมียนมาเป็นภาคีเครือข่ายระดับอุดมศึกษา 2 แห่ง คือมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง มหาวิทยาลัยมันตะเล มหาวิทยาลัยเศรษฐกิจย่างกุ้ง ส่วนฟิลิปปินส์ จะมีมหาวิทยาลัยเครือข่าย คือมหาวิทยาลัย Ateneo de Manila University มหาวิทยาลัย De La Salle **เครือข่ายด้านการเสริมสร้างเครือข่าย>** มีการเสริมสร้างโดยกำหนดยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ วัสดุเครื่องมือการสื่อสารและสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนที่ต่อเนื่อง ตามโครงสร้างแผนการทำงานเครือข่าย ดังนี้

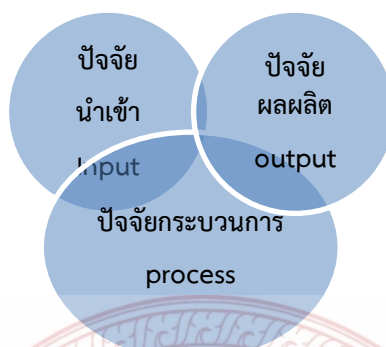

แผนผัง 4.4.3 แสดงโครงสร้างแผนงานเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

2) กำหนดปัจจัยหลักการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดปัจจัยหลักในการเสริมสร้างเครือข่าย โดยมีปัจจัยย่อย ๆ ลงไปถึงกิจกรรม/โครงการ โดยจำลองมาจากเสาหลักอาเซียน 3 เสา ดังนี้

แผนผัง 4.4.4 แสดงโครงสร้างเครือข่ายการศึกษาอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

(1) ปัจจัยนำเข้าของเครือข่าย

รายงานวิจัยหัวข้อนี้ เป็นการแสดงตัวอย่างเนื้อหาในส่วนปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลผลิต ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับสามเสาหลักแห่งประชาคมอาเซียน ซึ่งเสาหลักอาเซียนหนึ่งในสามเสา คือ เสาแห่งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของอาเซียนก็สังกัดอยู่ในเสา ดังนั้น ประเด็นนี้ กล่าวถึงเรื่องการส่งเสริมการศึกษาประเทศอาเซียน ซึ่งผู้วิจัยเลือกศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และประเทศเมียนมามียุทธศาสตร์ ประกอบด้วย สุภาชิต ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ พร้อมกับกลยุทธ์ มาตรการ โครงการ/กิจกรรม ดังนี้

สุภาชิต	สติเป็นเครื่องเตือนอยู่ในโลก (สติ โลกสมิ ชาติโร)
ปรัชญา	พัฒนาทักษะชีวิต เป็นมิตรกับการศึกษา บูรณาการกับหลักสูตรการศึกษาอาเซียน จัดการสอนการเรียนรู้ตามข้อตกลงของประชาคมอาเซียน
วิสัยทัศน์	สร้างภูมิคุ้มกันอาเซียนให้มันมั่นคง มั่งคั่ง สร้างฐานชีวิตด้วยการศึกษา เห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรม
พันธกิจ	ผลิตบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการวิจัยฐานข้อมูล เพิ่มทุนการศึกษาอาเซียน แลกเปลี่ยนบุคลากรการศึกษา

ยุทธศาสตร์ เป็นแผนการที่เน้นเชิงปฏิบัติการและสัมพันธ์อยู่กับความเป็นจริงในโลกปัจจุบันที่สำคัญ 5 รายนามยุทธศาสตร์ คือ

1. สะท้อนแนวคิดผ่านประสบการณ์ตรง เสนอแนวทางผ่านแผนพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัย ส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล อนุวัติให้เท่าทันตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เน้นนวัตกรรม
2. ร่วมมือทางวิชาการ สร้างหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ/ประเภทที่ตรงกับความต้องการตลาดแรงงานประเทศอาเซียนยุค 4.0 เร่งพัฒนาด้านบุคลากรสังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ ในเชิงปริมาณและคุณภาพระดับสากล
3. ส่งเสริมทุนการวิจัยประเทศอาเซียน ถ่ายทอดสู่การประยุกต์ใช้เชิงสาธารณะและพาณิชย์ เพิ่มศักยภาพการแข่งขันการวิจัยและนวัตกรรมระหว่างประเทศอาเซียน
4. พัฒนาบุคลากรสายวิชาการและสายอาชีพของสถานศึกษา การทำงานอย่างมีส่วนร่วม มีประสิทธิภาพในองค์กรทั้งด้านวิชาการ การบริหารจัดการ
5. พัฒนาแหล่งข้อมูลการศึกษาประชาคมสังคมอาเซียน มียุทธศาสตร์ สร้างเครือข่าย มีกระบวนการมีระบบเทคโนโลยีที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารจากสังคมรากหญ้าสู่สากล

แผนผัง 4.4.5 แสดงยุทธศาสตร์รายด้านการศึกษาอาเซียน
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

จำนวน 5 ยุทธศาสตร์เครือข่ายการศึกษาอาเซียนข้างต้นนี้ สรุปเป็นคำนิยามว่า สะท้อนแนวคิด –ร่วมมือทางวิชาการ–ส่งเสริมการวิจัย–พัฒนาบุคลากร–สร้างแหล่งข้อมูล ในเรื่องนี้ ผู้บริหารสำนักงานฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่มหาวิทยาลัยอดัมสัน กล่าวว่า “มหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้ดำเนินการกิจกรรมเครือข่ายรองรับการศึกษาอาเซียนมานานแล้ว ปัจจุบันก็มีบุคลากรแลกเปลี่ยนทางวิชาการเป็นประจำ โดยส่งอาจารย์นำเสนอสมมนาวิชาการที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วโลก ในช่วงเดือนเมษายน หรือ พฤษภาคม 2561 นี้ ก็มีอาจารย์จากที่มหาวิทยาลัยแห่งจะนำเสนอรายงานสัมมนาวิชาการที่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีด้วย เมื่อเป็นเครือข่ายร่วมกันเช่นนี้ ประการต่อไปก็คงจะมีอย่าง

นี้ไปเรื่อย ๆ”² ยุทธศาสตร์ 5 ข้อดังกล่าว สามารถแยกเป็นกลยุทธ์ มาตรการ กิจกรรม/โครงการย่อยได้ ดังนี้

กลยุทธ์ (จากยุทธศาสตร์ที่ 1)

- พัฒนาแนวคิด กำหนดนโยบาย และนำเสนอเพื่อการเห็นชอบและอนุมัติ
- พัฒนาสมรรถนะการควบคุม กลไก เทคนิค อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการ

- กำหนดแนวทางพัฒนาการศึกษาผ่านหลักสูตรแก่ประเทศอาเซียน
- เสนอการพัฒนาแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของอาเซียน
- จัดสรรทุนสนับสนุนโครงการเชิงปฏิบัติการร่วมกับประเทศอาเซียน
- บริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีธรรมาภิบาล

โครงการ /กิจกรรม

- โครงการจัดทำหลักสูตรปรับปรุงทุก 5 ปีการศึกษา
- โครงการสัมมนาวิเคราะห์นโยบายการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงานในปัจจุบัน
- โครงการจัดหาทุน/ร่วมทุน/ระดมทุนเพื่อการศึกษาแก่ประเทศอาเซียน
- โครงการประเมินคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

กลยุทธ์ (จากยุทธศาสตร์ที่ 2)

- พัฒนาหลักสูตรการศึกษาร่วมกับประเทศอาเซียนสอดคล้องกับตลาดแรงงาน
- พัฒนาบุคลากรสายอาจารย์และสายวิชาชีพให้มีปริมาณเพียงพอทุกสายวิชาการ

มาตรการ

- พัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศอาเซียน
- พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและและการประกอบอาชีพ
- สนับสนุนการจัดระบบการศึกษาภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมอาเซียนตั้งแต่ระดับ

ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา

- ส่งเสริมการผลิตและการสอนของอาจารย์ด้านภาษาอังกฤษ
- พัฒนาหลักสูตรการศึกษามีส่วนร่วมของประเทศอาเซียน
- พัฒนาวิชาการสายศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับสากล
- ส่งเสริมประชาวิชาการเชิงการแข่งขันที่สร้างสรรค์ต่อการสร้างนวัตกรรม
- ส่งเสริมการศึกษาความเข้าใจในการอยู่ร่วมสังคมข้ามวัฒนธรรม

² Sr. Maruja S. Padre Jaun, Office of Information, Adamson University, (Interview in March 16,2018).

โครงการ / กิจกรรม

- โครงการอบรมภาษาอังกฤษรองรับประชาคมสังคมการศึกษาอาเซียน
- โครงการเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรสถานศึกษาสู่ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน
- โครงการแลกเปลี่ยนครู / อาจารย์ในประเทศอาเซียนด้านภาษาอังกฤษ และวัฒนธรรม
- โครงการผลิตครูอาเซียนในรายวิชาสังคมศึกษาเพื่อศึกษาภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม
- โครงการเสริมสร้างบุคลากรสายอาจารย์สาขาศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในกลุ่ม

ประเทศอาเซียน

- โครงการเสริมสร้างการแข่งขันทางวิชาการด้านนวัตกรรมสู่การส่งออกกระต๊อบนานาชาติ
- โครงการศึกษาสภาพการกับการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมข้ามชาติของประเทศอาเซียน

กลยุทธ์ (จากยุทธศาสตร์ที่ 3)

- พัฒนาระบบการวิจัยประชาคมอาเซียนให้ก้าวหน้าสู่ระดับสากล
- พัฒนานักวิจัย นักการศึกษาให้มีผลงานการวิจัยที่ผลต่อยอดระดับอาเซียน

มาตรการ

- ส่งเสริมทุนวิจัยทางสังคมระหว่างประเทศอาเซียนแก่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา
- กำหนดความเชื่อมโยงระหว่างประเทศอาเซียนด้วยข้อมูลวิจัย
- ส่งเสริมขยายเครือข่ายทางการศึกษากับประเทศอาเซียน
- สนับสนุนทุนการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมที่แข่งขัน
- ส่งเสริมการวิจัยวัฒนธรรมทางศาสนาเชิงพื้นที่จากมหาวิทยาลัยของประเทศอาเซียน
- ส่งเสริมการวิจัยร่วมระดับอุดมศึกษารายประเด็นเชิงวัฒนธรรม การศึกษา ภาษา

โครงการ/กิจกรรม

- โครงการศึกษาแนวทางสนับสนุนทุนวิจัยด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน
- โครงการปฏิญญาเชื่อมสัมพันธ์พี่น้องผองเพื่อนในอาเซียน
- โครงการขยายเครือข่ายการวิจัยการศึกษาแบบพหุภาคี
- โครงการสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงการแข่งขันระดับจิตสิทธิบัตรจากการวิจัย
- โครงการทัศนศึกษาทางศาสนา การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เชิงวัฒนธรรม ในประเทศเมียนมาและทัศนศึกษามหาวิทยาลัยตามแบบฉบับอเมริกา ประเทศฟิลิปปินส์
- โครงการวิจัยร่วม เรื่อง “ศาสตร์ ศิลป์ ภาษา” ในประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน

กลยุทธ์ (จากยุทธศาสตร์ที่ 4)

- พัฒนาแผนการแลกเปลี่ยนบุคลากรสายอาจารย์และนักศึกษาโดยโอนหน่วยกิต
- พัฒนาการบริหารจัดการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเกิดการพัฒนาผลงานนวัตกรรม

มาตรการ กลยุทธ์

- มาตรการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนบุคลากรสายอาจารย์และสายวิชาชีพ

- มาตรการส่งเสริมการตั้งศูนย์ภาษาและวัฒนธรรมประเทศอาเซียนในสถานศึกษา
- มาตรการส่งเสริมการเป็นภาคีในการบริหารจัดการสถานศึกษา ระบบการศึกษา
งบประมาณการศึกษา
- มาตรการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทยได้
แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติ
- มาตรการจัดสรรทุนเพื่อสร้างกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ระดับบัณฑิตศึกษา

โครงการ/กิจกรรม

- โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์สอนศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ในประเทศอาเซียน
- โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในระดับโหนดหน่วยกิตและแลกเปลี่ยนชั่วคราว เพื่อศึกษา
ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ในประเทศอาเซียน
- โครงการจัดตั้งศูนย์/ห้องอาเซียนประจำสถานศึกษาทุกระดับ
- โครงการจัดตั้งงบประมาณและระดมทุนสำหรับบริหารจัดการการศึกษาประเทศอาเซียน
- โครงการแข่งขันสุนทรพจน์ เรื่อง อาเซียนในวันนี้ กับ โลกดิจิทัล ในทศวรรษหน้า
- โครงการผลิตอัตราากำลังสายวิชาการและสายอาชีพด้านมนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ
สังคมศาสตร์เพื่อรองรับเทคโนโลยีในทศวรรษหน้า

กลยุทธ์ (จากยุทธศาสตร์ที่ 5)

- พัฒนาและสร้างแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การศึกษา วัฒนธรรม การวิจัยอาเซียน
- พัฒนาระบบเทคโนโลยีตอบสนองการพัฒนาแนวคิด สติปัญญาจากระดับรากหญ้าสู่สากล

มาตรการ

- สร้างแหล่งเครือข่ายการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ตอบสนองประชาคมในถิ่น
ทุรกันดารและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
- วางมาตรการการใช้เทคโนโลยีประกบกับการส่งเสริมอาชีพสินค้าโอท็อป หรืออื่น ๆ
- ส่งเสริมให้มีเครือข่ายทางการศึกษา ครอบคลุมชุมชนบ้าน เมืองรวมถึงศาสนา อาราม
- สร้างโอกาสการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตแก่การศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัยด้วยการ
ติดตั้งสัญญาณฟรีตามหมู่บ้าน ชุมชน โรงเรียน หรือศาสนสถาน

โครงการ / กิจกรรม

- โครงการสร้างเครือข่ายการศึกษาผ่านดาวเทียมสู่ประชาคมระดับรากหญ้า
- โครงการสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีกับการโฆษณาสินค้าของชุมชน
- โครงการเพิ่มเครือข่ายทางการศึกษาแก่ชุมชน บ้าน ศาสนาสถาน
- โครงการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในโลกดิจิทัลในทศวรรษนี้

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ฯ นี้ อาจารย์ ดร. ธิดาภย
ศาสตราจารย์ และ หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์และผู้อำนวยการโครงการพัฒนา

MDevSProgramme ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยว่า มหาวิทยาลัยนี้ ได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ มาตรการ โครงการ/กิจกรรม สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ดังจะ เห็นได้จากการทำข้อตกลงร่วมกันกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์อย่างกึ่ง มี เอกสารของทางการไทยติดในกระดานข่าวหน้าสำนักงานภาควิชาเศรษฐศาสตร์³

งบประมาณเครือข่าย

กำหนดงบประมาณเครือข่าย คือกำหนดปริมาณการใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผน งบประมาณประจำปีที่ทำไว้ในระยะ 12 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม – กันยายน หรือตั้งงบประมาณ แบบเหมาจ่ายรายเดือน หรือรายหกเดือนตามที่ตกลงของหน่วยงานนั้น ๆ โดยหลักการใหญ่ มีหมวด รายจ่าย ดังนี้

งบดำเนินการ : ค่าตอบแทนบุคลากร

งบดำเนินการ : ค่าใช้สอย

งบดำเนินการ : ค่าวัสดุ

งบดำเนินการ : ค่าสาธารณูปโภค

รายละเอียด ของงบดำเนินการค่าใช้จ่ายข้างต้น มีตัวอย่างดังนี้

ปม.	หมวดรายจ่าย	รายละเอียด	จำนวน (บาท)
2561	งบดำเนินการ : ค่าตอบแทน	ผู้ดำเนินงาน จำนวน xx ท่าน x 12 เดือน	75,000
2561	งบดำเนินการ : ค่าใช้สอย	1) เก็บข้อมูลภาคสนาม 2) ค่าไปรษณีย์ 3) จัดทำเล่มรายงาน 4) ลงบทความเผยแพร่รายงาน 5) นำเสนอรายงานเวทีระดับนานาชาติ	180,000
2561	งบดำเนินการ : ค่าวัสดุ	1) วัสดุสำนักงาน 2) อุปกรณ์ถ่ายรูปรูป 3) วัสดุคอมพิวเตอร์	22,500
2561	งบดำเนินการ : ค่าสาธารณูปโภค	1) ค่าไฟฟ้า ค่าประปา ค่าโดยสารประจำทาง อาหาร เครื่องดื่ม 2) สัญญาณอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์	22,500
	รวมตลอดโครงการ		300,000

ตาราง 4.4.1 แสดงงบประมาณบริหารเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

³ธิดา กุญ ศาสตราจารย์ และ หัวหน้าภาควิชาเศรษฐศาสตร์และผู้อำนวยการโครงการพัฒนา MDevSProgramme, มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, (สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2561).

แหล่งงบประมาณเครือข่าย

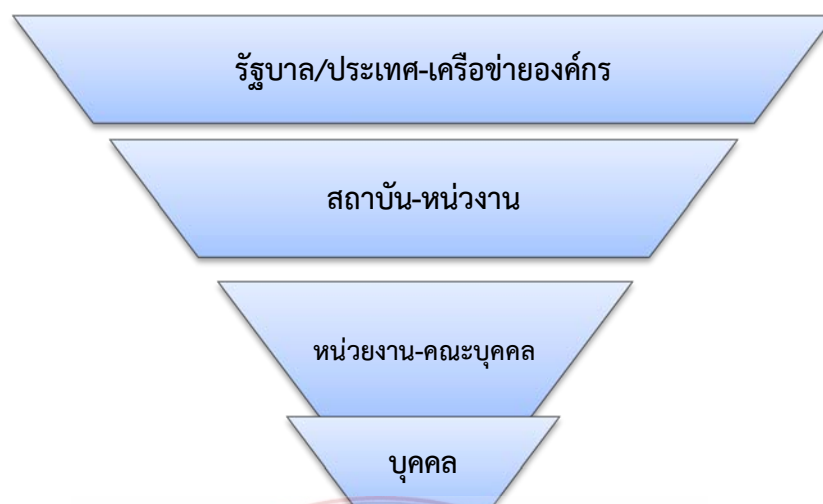
การกำหนดแหล่งงบประมาณเครือข่ายนี้ ถ้าเป็นโครงการระดับประเทศ ซึ่งเป็นงานภาครัฐกับภาครัฐแล้วงบประมาณจะมาจากงบประมาณแผ่นดิน เช่น งบประมาณการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (สกว.) สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) แต่อีกแหล่งหนึ่งของงบประมาณดำเนินงานของโครงการ คืองบรายได้ ซึ่งเป็นแหล่งเงินที่ได้จากการบริหารจัดการจากค่าธรรมเนียม ค่าบำรุงโครงการ ค่าระวางการประกัน เป็นต้น ซึ่งอาจจะนำเงินที่เป็นงบรายได้นี้เข้ากองคลังของแผ่นดินก่อนแล้วเบิกจ่ายตามแผนงานที่ตั้งไว้รายปีก็ได้ หรือบางกรณีก็ไม่ต้องนำเข้ากองคลังตามข้อตกลงกัน แต่ใช้จ่ายโดยรายงานตั้งงบประมาณแผ่นดิน โดยงบประมาณนี้จะได้รับการตรวจสอบโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ตามที่สัมภาษณ์อาจารย์หัวหน้าแผนกภาษาไทยชาวเมียนมาประจำมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร ภายหลังจากได้รับคำตอบว่า “โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์นี้ เป็นข้อตกลง MOU ระหว่างประเทศโดยปฏิญญาอาเซียน ซึ่งเป็นงบประมาณของรัฐบาลไทยกับเมียนมา”⁴

หน่วยงานรับผิดชอบเครือข่าย

การกำหนดหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบ โดยกำหนดหน่วยงานต้นสังกัดผู้รับผิดชอบ ซึ่งสามารถแยกย่อยจนพบผู้รับผิดชอบรายบุคคลหรือคณะบุคคลได้ เพราะลำพังแต่หน่วยงานจะทำหน้าที่รับผิดชอบไม่ได้ ตัวอย่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรสายอาจารย์เพื่อสอนภาษาไทยระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยประเทศเมียนมา ย่อยลงไปจากประเทศสู่ระดับสถาบันการศึกษา คือ โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์ระหว่างมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศของประเทศเมียนมากับมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ และแยกย่อยลงไปจากมหาวิทยาลัย คือ ศูนย์หน่วยงาน เช่น ศูนย์เมียนมาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ แยกย่อยลงไปถึงตัวบุคคลคือ ผู้อำนวยการศูนย์เมียนมาศึกษาอาจารย์วิรัตน์ นิยมธรรม ย่อยลงไปอีก คืออาจารย์อาสาสมัครในฐานะผู้ยินยอมรับแลกเปลี่ยน ชื่อ “นายจักรภพ กิตติจริญภรณ์ ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย นายกฤษกร โชคทวีหิรัญกุล ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญและภาคีเครือข่าย”⁵ เป็นต้น ตามแผนผัง ดังนี้

⁴ บัณฑล (อาจารย์) หัวหน้าแผนกวิชาภาษาไทย (ชาวเมียนมา), มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร (สัมภาษณ์เมื่อ 16 มกราคม 2561)

⁵ จักรภพ กิตติจริญภรณ์ ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย กฤษกร โชคทวีหิรัญกุล ครูผู้ช่วยสอนชาวไทย ในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญและภาคีเครือข่าย เป็นต้น, (สัมภาษณ์เมื่อ 15 ม.ค.61)

แผนผัง 4.4.6 แสดงหน่วยงานที่รับผิดชอบเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

เครือข่ายดำเนินการเครือข่าย

การกำหนดดำเนินการเครือข่าย โดยถือตามยุทธศาสตร์ที่ทําไว้ข้างต้น โดยถือเป็นปัจจัยนำเข้า เพราะมีคำว่า เครือข่ายที่จะแสดงถึงสถานภาพทางสังคม ยิ่งถ้าเป็นเครือข่ายที่จดทะเบียนด้วยยิ่งดี เมื่อดำเนินการเรื่องใด ๆ เช่น จัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ก็จะสามารถจัดซื้อด้วยงบประมาณแผ่นดินได้ ในความรู้สึกของสังคมที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายนี้คือ ความน่าเชื่อถือของเครือข่าย ซึ่งถือมีส่วนสำคัญอย่างมาก สูงสุดถึงระดับว่า ความถาวรหรือความอยู่รอดของเครือข่ายด้วยซ้ำไป ดังนั้น เป็นการดีที่สุด เครือข่ายใด ๆ จะต้องแสดงสถานะของเครือข่ายให้มีที่มาที่ไป ซึ่งจะมีผลต่อนิติกรรมด้วย

ประเมินผลสัมฤทธิ์ด้วยวิธี SWOT

การประเมินผลสำเร็จนี้ แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่มีความจำเป็นของเครือข่ายว่าจะมีหรือไม่ เรื่องนี้จะมีหรือไม่อย่างไรขึ้นอยู่กับความจำเป็น หรือผลประโยชน์ที่สมาชิกเครือข่ายจะได้รับ ตามกระบวนการเครือข่าย 5 ประการนั้น จริงอยู่ความอยู่ได้ของเครือข่ายที่ต่อเนื่องไปนั้นจะมีต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมดี น่าสนใจ มีความสุขอยู่กับการมีเครือข่ายนั้น แต่ถ้าเครือข่ายนั้นไม่ให้คุณประโยชน์แก่เราบ้างเลย แล้วเราจะมีต่อไปอย่างไร สมาชิกเครือข่ายจะเสียเวลาให้กับเครือข่ายหรือไม่

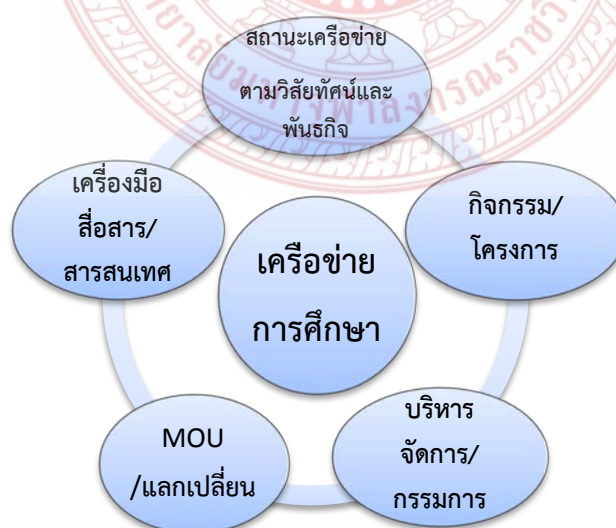
วิธีประเมิน มีการประเมินได้หลายวิธี คือวิธีประเมินจากความรู้สึกต่อชีวิต สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางสังคม ประเมินจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากบุคคล ชุมชน สังคม

ประเมินจากเครื่องมือแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ แบบการประเมินใช้หลักการ จุดอ่อน จุดแข็ง จุดร่วม ปฏิบัติการ (SWOT) ถ้าคะแนนการประเมินออกมามาก ก็ยึดเป็นประจักษ์ได้ว่า ต้องคงอยู่ต่อไป หรือประเมินเป็นรายประเด็นหรือรายกิจกรรม ถ้ารายการไหนด้อยไป ก็ปรับปรุงหรือเสริมสร้างเครือข่ายด้วยการเพิ่มบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สมาชิก ทู่น การมีส่วนร่วมมากขึ้น

(2) ปัจจัยกระบวนการของเครือข่าย

สาระสำคัญของปัจจัยกระบวนการนี้ คือเนื้อหากระบวนการแสดงออกผ่านกิจกรรมที่ทำตามข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ดังนั้น จึงกำหนดโครงสร้างปัจจัยกระบวนการ ดังนี้

1. สร้างเครือข่ายภาครัฐ หรือเอกชน องค์กร หรือชุมชน โดยมียุทธศาสตร์เครือข่าย
2. ทำการแลกเปลี่ยนบุคลากรเพื่อทำกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ที่มีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่ตั้งไว้
3. กำหนดกิจกรรมหรืองานตามเป้าประสงค์ ในส่วนที่เป็นการจัดการศึกษา ก็จะเป็นหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการ
4. ทำข้อตกลง MOU เป็นงานที่จะทำร่วมกันตามกระป๋องปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภาควิชาปฏิบัติการเช่นโครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์เพื่อสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยของประเทศเมียนมา หรือมหาวิทยาลัยของประเทศเมียนมาสอนภาษาเมียนมาในมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ดังที่มหาวิทยาลัยนเรศวรกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีศูนย์เมียนมาศึกษา สังกัดคณะมนุษยศาสตร์
5. บริหารจัดการโครงการ เป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่ายให้ดำเนินไปตามยุทธศาสตร์วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เริ่มจากตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทและหน้าที่ของกรรมการ สิทธิในการออกเสียงและตัดสินใจในกรณีต่าง ๆ ดังแผนผัง ดังนี้

แผนผัง 4.4.7 แสดงสาระกระบวนการของเครือข่าย

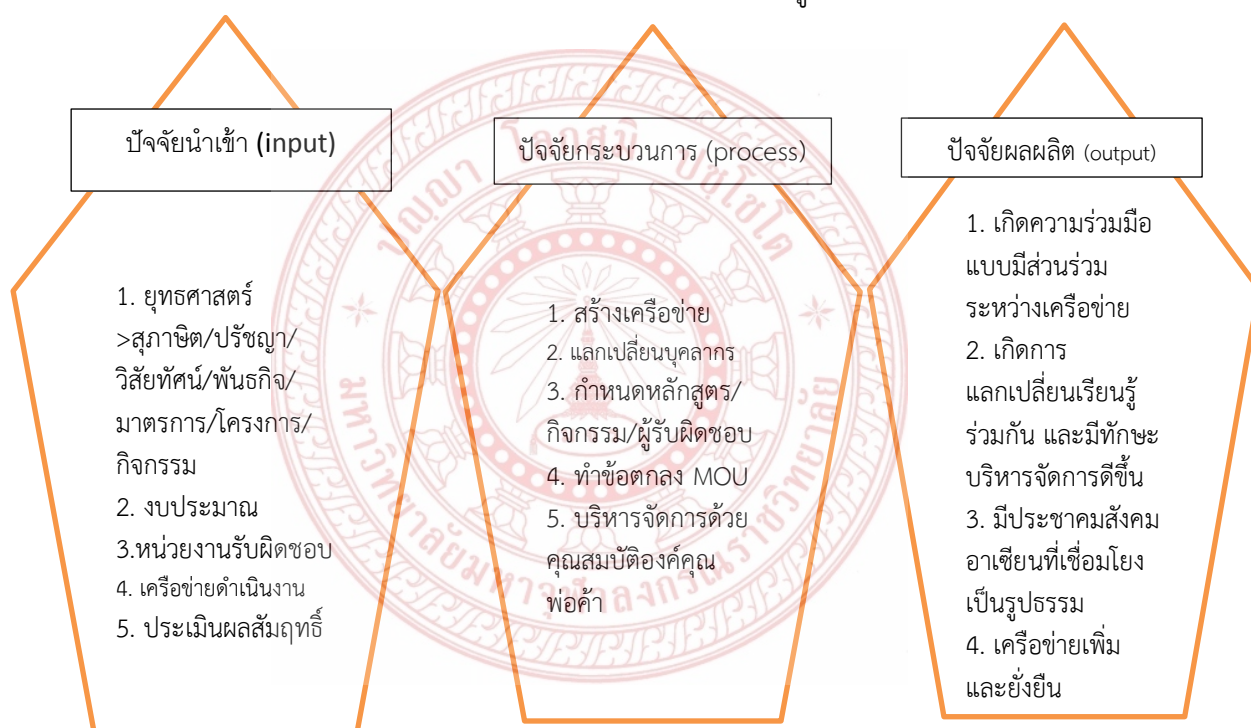
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

(3) ปัจจัยผลผลิตของกระบวนการ

- เกิดความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายการศึกษา
- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และมีทักษะบริหารจัดการเครือข่ายการศึกษาดีขึ้น
- มีประชาคมสังคมอาเซียนที่เชื่อมโยงเป็นรูปธรรมด้านการศึกษา
- เกิดเครือข่ายการศึกษาเพิ่มขึ้นและยั่งยืน
- ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดดังญาติสนิท (วิสาสา ปรมา ญาติ)

3) แผนภูมิโมเดลเครือข่ายการศึกษา

โมเดลเครือข่ายนี้ได้จากปัจจัยหลักของการสร้างเครือข่าย คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ ปัจจัยผลผลิต ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนผัง 4.4.8 แสดงโมเดลโครงสร้างการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาอาเซียน
 แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวตฺร, 2561

4) การดำเนินงานเครือข่ายและภาคีเครือข่ายการศึกษา

ตามที่กล่าวมาแต่ต้นว่า เครือข่ายคือเป้าหมายที่จะให้ข้อมูลการวิจัยแก่เราในเรื่องที่เกี่ยวกับรายงานวิจัยนั้น ๆ วิจัยเรื่องนี้ เกี่ยวข้องกับการศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียน แต่เลือกศึกษาเฉพาะประเทศฟิลิปปินส์กับประเทศเมียนมา โดยทั้งสองประเทศนี้มีสถาบันอุดมศึกษาเป็นภาคีเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ประเทศฟิลิปปินส์ ได้แก่

มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ (University of the Philippines) เมืองเกซอนซิตี
 มหาวิทยาลัย อะเตนีโอ มะลิลา (Ateneo de Manila University) เมืองมะนิลา
 มหาวิทยาลัยเดลา ซเล (De La Salle (De La Salle University) เมืองเกซอนซิตี

ประเทศเมียนมา มหาวิทยาลัยที่เป็นภาคเครือข่าย ได้แก่
 มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง (University of Yangon)
 มหาวิทยาลัยมันดะเลย์ (University of Mandalay)
 มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้ง (Yangon University (Institute) of Economics)

ในการนี้ ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยเป็นภาคีเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน จำนวน
 มากกว่าประเทศอาเซียนอื่น ๆ ได้แก่

มหาวิทยาลัยมหิดล (Mahidol University)
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Chulalongkorn University)
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Chiang Mai University)
 มหาวิทยาลัยบูรพา (Burapha University)
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Prince of Songkla University)

5) ส่วนประกอบการทำงานของเครือข่ายการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม (Related Theory) เป็นลักษณะเครือข่ายที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะบ้างหรือเป็นเครือข่ายจากโครงการสร้างขององค์กรบ้าง และเป็นลักษณะเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของบุคคลหรือผู้แทนฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มองคัพพได้ว่า โดยมีองค์ประกอบเครือข่ายว่า สมาชิกเครือข่ายควรมีวิสัยทัศน์ที่เป็นเป้าหมายในอนาคตร่วมกัน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาได้ สมาชิกที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน มีความเป็นเอกภาพ ในการบริหารจัดการในสถานศึกษา เครือข่ายมีผู้ประสานงานและคณะกรรมการ เป็นคณะบุคคลที่คัดเลือกจากสมาชิกเครือข่าย มีการผลัดเปลี่ยนทำหน้าที่ในการประสานงานและบริหารจัดการเครือข่าย เครือข่ายมีการจัดกิจกรรมต้องนำเสนอและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในเครือข่าย เครือข่ายมีทรัพยากร เพื่อเป็นประโยชน์และเกิดประสิทธิภาพของเครือข่าย ดังแผนภาพนี้

แผนผัง 4.4.9 แสดงองค์ประกอบดำเนินงานเครือข่าย
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวตฺร, 2561

สรุปท้ายเรื่อง

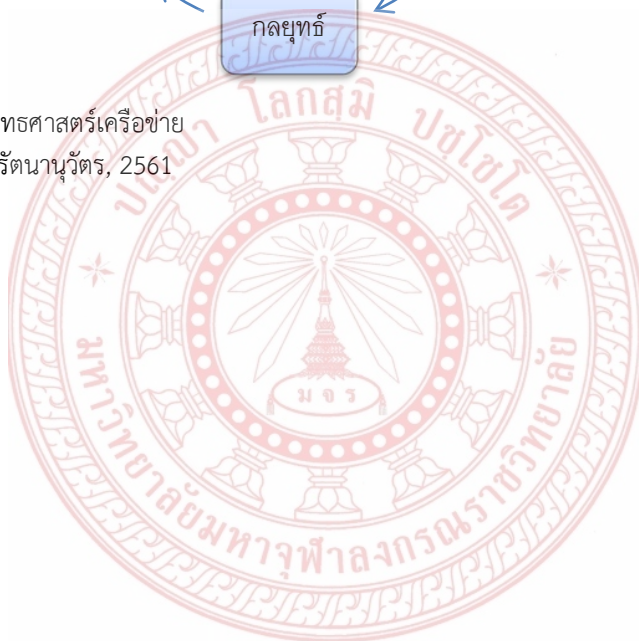
ทุกเครือข่ายมีแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายมีองค์ประกอบหลักอยู่ว่า รับรู้และมองมุมที่เหมือนกัน มีทัศนร่วมกัน มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน มีลักษณะกิจกรรมระยะยาว สร้างความมั่นคงให้แก่เครือข่ายด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ มีกระบวนการสร้างด้วยปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยการผลิต กิจกรรมที่ตามมาบันทึกความเข้าใจ (MOU) มีการบริหารเครือข่ายที่ดี ใจกว้าง ยอมรับในจุดร่วมและจุดต่างของลักษณะเครือข่าย ผู้บริหารเครือข่ายมีคุณสมบัติวิสัยทัศน์ดี จัดการงานดี มีอุปนิสัยกว้าง บริหารคน เงิน งาน มีกระบวนการจัดการด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) บังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) ควบคุมงาน (Controlling) มีการสื่อสาร ระบบการสื่อสาร และเครื่องมือสื่อสารที่คล่องตัว อื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานนั้น ๆ เช่น ความสัมพันธ์ที่เกิดเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network – AUN) เมื่อพฤศจิกายน 2538 ตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 มีเป้าหมายที่จะสร้างอัตลักษณ์อาเซียนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายมหาวิทยาลัยตัวแทนนี้

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมี 3 ส่วน หลัก ๆ คือ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ ปัจจัยผลผลิต ที่มีการสร้าง-เสริมและการรักษาสร้างเครือข่ายด้วยความจำเป็น เสริมเครือข่ายด้วยกิจกรรมเครือข่ายที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวต่อเนื่อง เป็นเครือข่ายที่มีชีวิต มีการบริหารจัดการโดยผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ ใจกว้าง มีความเอื้ออาทร เป็นคนเจ้าสังคม มีคุณสมบัติตามหลักพ่อค้า มีความเข้าใจบริหารด้วยทฤษฎี 4 M กระบวนการสร้างเครือข่าย ที่สำคัญคือ มีแนวคิดการสร้าง การบริหาร

เครือข่ายตามโมเดล จำลอง กำหนดยุทธศาสตร์เครือข่ายที่ชัดเจน โดยสรุปการเครือข่ายคือการทำยุทธศาสตร์เครือข่ายตามประกอบ ดังแผนภาพนี้

แผนผัง 4.4.10 แสดงยุทธศาสตร์เครือข่าย
แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีของฟิลิปปินส์และเมียนมา เพื่อศึกษาการเครือข่ายการศึกษาฟิลิปปินส์และเมียนมาและเพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาฟิลิปปินส์และเมียนมา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน จากนั้นจึงสังเคราะห์ผลการศึกษารูปแบบที่ได้เพื่อจัดทำเป็นกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายประชาคมอาเซียน โดยพบว่า มีเป้าหมายอยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีองค์ความรู้สร้างเครือข่ายผ่านแผนยุทธศาสตร์เครือข่าย ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

ประเทศฟิลิปปินส์จัดการศึกษาตามแบบฉบับสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ปี 2530 มาตรา 14 ว่า “ โรงเรียนควรสอนเรื่องของความรักชาติและเชื้อชาติ รักความเป็นมนุษยชาติ เคารพในสิทธิเสรีภาพ ชำนาญในบทบาทของผู้เสียสละเพื่อมนุษยชาติ ในด้านประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โรงเรียนควรสอนเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ยึดมั่นในคุณธรรมและคุณค่าของจิตวิญญาณ พัฒนาจารีตและวินัยในตนเอง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี พ.ศ. 2544 “พระราชบัญญัติกรมวัฒนธรรมการศึกษาและกีฬา (Department of Education, Culture and Sports - DECS) ถูกเปลี่ยนเป็นกรมศึกษาธิการ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการศึกษาชาติ มีภารกิจของการพัฒนาทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพที่มีความเสมอภาคและทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษได้ โดยกระจายอำนาจออกไป 4 ระดับ คือ จากระดับรัฐ ไปสู่ระดับเขต สู่ระดับอำเภอ และสู่ระดับโรงเรียน กรมศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานภาครัฐขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาและการพัฒนา ด้านอัตรากำลังของชาติ การศึกษาของประเทศนี้มี ระบบการศึกษาแบบ 6+4+2 ตาม โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี (เดิม 10 ปี) ปี จากอายุ 5-17 ปี กำหนดหลักสูตรที่เป็นทางการไว้ 4 ระดับ (รวมภาคพิเศษ) ดังนี้ 1) ระดับอนุบาล เป็นหลักสูตรตั้งแต่ 1 ปี ไปจนถึง 3 ปี 2) ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาระดับภาคบังคับมีหลักสูตร 6- 7 ปี 3) ระดับมัธยมศึกษาต้นและปลายหรืออาชีวศึกษา เป็นหลักสูตร 4 ปี เป็นการศึกษาขั้นเตรียมนักเรียนให้มีความรู้เพื่อการศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย 4) ระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 4-8 ปี (ขึ้นอยู่กับสาขาวิชา) ปริญญาโท 2 ปี ปริญญาเอก 3 ปี สาขาวิชาที่เปิดสอนที่คล้ายคลึงกับสาขาวิชาที่เปิดสอนใน

สหรัฐอเมริกาหรือในประเทศไทย มีระบบการศึกษาแบบทวิภาคและไตรภาคี มีการบริหารศึกษา สถานศึกษา 3 ระดับ/แบบ คือ ระดับพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นสูงและด้านเทคนิคทำหน้าที่จัดการ อบรมฝีมือแรงงานและการชีวิศึกษา มีการบริหารวิชาการแบบโครงการ K to 12 มีมหาวิทยาลัยของ รัฐและเอกชนถึง 1,043 แห่ง แยกเป็นของรัฐบาล 100 แห่ง นอกนั้นเอกชน ที่ส่วนใหญ่ตั้งขึ้นโดย มูลนิธิทางศาสนาคริสต์บริหารจัดการโดยบาทหลวง/มิสชันนารี

ประเทศเมียนมา ในฐานะพื้นที่วิจัยตัวอย่าง มีวิสัยทัศน์การศึกษาระดับอุดมศึกษาว่า “มุ่ง สร้างมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยระดับชาติชั้นนำ” มีระบบการศึกษา 3 แบบ คือ อิสระ บังคับและตาม อัยาศัย จัดการศึกษาแบบทวิภาคและไตรภาคี มีระดับการศึกษา 5 ระดับ มีช่วงชั้นกับอายุ คือ 1) ระดับประถมศึกษา 5 ชั้น อายุ 5-9 ปี (อนุบาล 1 ปี และประถม 4 ปี) 2) มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น อายุ 10-13 ปี 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ชั้น อายุ 14-15 ปี ส่วนอีก 2 ระดับ คือ 1) อาชีวศึกษาใช้เวลาเรียน 1- 3 ปี 2) อุดมศึกษา 4 -6 ปี นอกจากนี้ยังการศึกษอิสระที่รัฐบาล อุดหนุนการศึกษา ไม่จำกัดอายุ/ชั้นเรียน โดยการบริหารการศึกษากระทรวงศึกษาธิการแยกเป็น 6 หน่วยงานในสังกัด คือ 1) สำนักงานอัตรากำลังคน 2) สำนักงานอุดมศึกษา -ในส่วนของการศึกษา ระดับอุดมศึกษาแบ่งความรับผิดชอบย่อยออกเป็น 2 กรม (Departments of Higher Education) ตามภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือของประเทศ (upper Myanmar) ตั้งอยู่ที่มณฑลเเลย์และภาคใต้ของ ประเทศ (lower Myanmar) ตั้งอยู่ที่ย่างกุ้ง 3) สำนักงานการศึกษาพื้นฐาน (Department of Basic Education) 4) สำนักงานคณะกรรมการภาษาเมียนมา 5) สำนักงานคณะกรรมการการสอบของ เมียนมา 6) สำนักงานการวิจัยการศึกษาเมียนมา

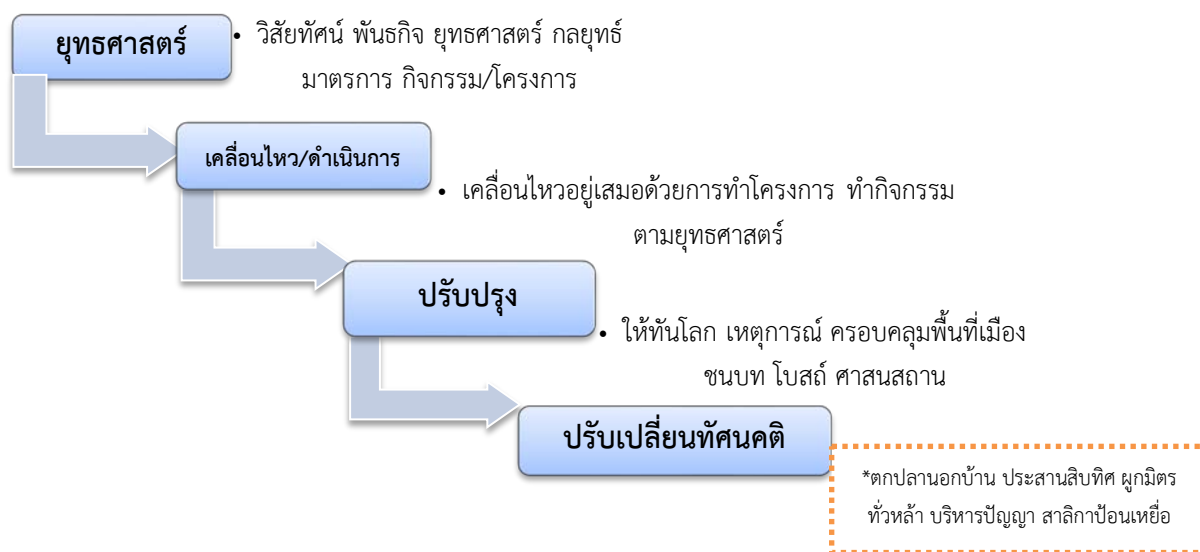
เครือข่ายการศึกษาอาเซียน มีความจำเป็นหรือสำคัญมากในฐานะกลุ่มประเทศอาเซียน เพราะเป็นเครื่องมือติดต่อประสานงานตามภาระหน้าที่ในช่องทางที่จะให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายแห่ง นโยบายระดับอาเซียน ซึ่งหน่วยงานเครือข่ายนี้พัฒนาการมาจากเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ต่อมามีความจำเป็นมากจึงมีเครือข่ายโดยการตั้งขึ้น มีประเภทเครือข่ายของภาครัฐและเอกชน โดย เครือข่ายของรัฐจะมีบริหารตามแนวดิ่งซึ่งสั่งการลงมาถึงภาคปฏิบัติมีข้อดีคือมั่นคง แข็งแรง เป็นระบบ ที่แน่นอน อายุเครือข่ายยาวเพราะขึ้นทะเบียนเป็นทางการ มีข้อเสียคือ อาจจะล่าช้า ส่วนภาคเอกชน นั้นจะบริหารจัดการแนวนราบ มีข้อดีคือรวดเร็ว ตัดสินใจง่าย ขั้นตอนน้อย ส่วนข้อเสียคือ เปลี่ยนแปลงง่าย ไม่ค่อยมั่นคง อายุเครือข่ายสั้น มีลักษณะเป็นเครือข่ายพื้นที่หรือลุ่มน้ำและ เครือข่ายรายประเด็นหรือเชิงสังคมที่ต้องทำงานประสานร่วมกันโดยการขับเคลื่อนด้วยกิจกรรม มี องค์ประกอบของเครือข่าย คือ 1) การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception) 2) การ มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) 6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent) 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

เครือข่ายมหาวิทยาลัยในประเทศอาเซียน มีกำเนิดขึ้นโดยวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักปราชญ์ นักวิชาการ และนักวิทยาศาสตร์ ในภูมิภาค 2) พัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ด้านวิชาการและอาชีพในภูมิภาค 3) ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศระหว่าง ชุมชนนักวิชาการอาเซียน นับแต่ก่อตั้งอาเซียนเป็นทางการมามีภาระงานในรูปแบบเครือข่ายแล้ว 4

กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) ส่งเสริมโปรแกรมอาเซียนศึกษาในภูมิภาค 2) เสริมสร้างความรู้ลึกในอัตลักษณ์ของภูมิภาคในระหว่างเยาวชนในอาเซียน 3) ส่งเสริมการยอมรับในคุณวุฒิวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาค 4) สนับสนุนความร่วมมือด้านงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ในกิจกรรมที่อยู่ในลำดับความสำคัญเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของอาเซียนเพื่อการบูรณาการอย่างใกล้ชิด ในด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงและสังคมและวัฒนธรรม จะเห็นว่าประเทศอาเซียนจะร่วมมือกัน กำหนดให้มหาวิทยาลัยในประเทศของตนเข้าเป็นตัวแทนสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ดังประเทศกลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ประเทศฟิลิปปินส์ ได้แก่มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัย (เอกชน) เดลาซาล มหาวิทยาลัยอะตินิกเด มนิลา ส่วนประเทศเมียนมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง มหาวิทยาลัยมันตะเลย์ มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้ง

ความอยู่รอดของเครือข่าย เป็นการต่ออายุเครือข่ายได้ด้วยกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งกิจกรรมนี้กำหนดเป็นรายประเด็นที่สอดคล้องกับภาระงานแต่ละพื้นที่เครือข่าย คือถ้าเครือข่ายมีกิจกรรมที่เคลื่อนไหวต่อเนื่อง เครือข่ายเชิงพื้นที่ก็มีอยู่ได้ หากไม่แล้วก็จะถูกยุบรวมหรือเปลี่ยนไปในรูปแบบอื่น และเครือข่ายนั้นจะอยู่รอดต่อไปได้ที่สำคัญคือ มีผู้บริหารเครือข่ายด้วย โดยภาครัฐ เช่น องค์การภาวะโลกร้อน เครือข่ายสมาพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย เครือข่ายแลกเปลี่ยนบุคลากร การศึกษาระหว่างประเทศ แลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา หรือในลักษณะทูตวัฒนธรรม เป็นต้น ภาคเอกชน/ชุมชน เช่น เครือข่ายกลุ่มอัครเมืองน่านที่เริ่มต้นโดยพระสงฆ์ปัจจุบันพัฒนาการไประดับนานาชาติ เครือข่ายสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) ภาคองค์กร เช่น เครือข่ายสุขภาพและสิทธิมนุษยชนเด็กเยาวชนและครอบครัว เครือข่ายป้องกันทารุณกรรมสัตว์ เป็นต้น และยังมีเครือข่ายธุรกิจในรูปแบบสมาคม เช่น หอการค้าระดับจังหวัด เครือข่ายรายประเด็นสินค้า เช่น เครือข่ายยางพารา มันสำปะหลัง สิ่งทอ เป็นต้น

กระบวนการสร้างเครือข่าย เมื่อเทียบดูกับนโยบายการศึกษาชาติทุกระดับของทุกหน่วยงานแล้วจะเห็นว่าเป็นลักษณะเดียวกันในการสร้าง นั่นคือยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยส่วนหน้า มีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ส่วนกลาง คือตัวยุทธศาสตร์ ส่วนหลัง คือ กลยุทธ์ มาตรการ/โครงการ มีการดำเนินงานตามกระบวนการ ดังนี้ 1) เริ่มต้นด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดกลยุทธ์ กำหนดมาตรการ และกำหนดโครงการ/กิจกรรม 2) มีความเคลื่อนไหวด้วยการทำงานอยู่เสมอด้วยการทำโครงการ ทำกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ 3) ปรับปรุงเครือข่ายให้ทันโลกทันเหตุการณ์ไปพร้อม ๆ กับขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบท หรือถิ่นทุรกันดาร รวมถึงศาสนสถาน โบสถ์ สุเหร่า ด้วยวิธีการวิจัยเชิงพื้นที่และรายประเด็น 4) ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์แก่ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติการทุกระดับ กระตุ้นให้มีแรงผลักดันขับเคลื่อนทำงานให้บรรลุเป้าหมายอยู่เสมอ ปรับทัศนคติจากโลกทำด้วยมือ (Manual working) สู่การทำงานสมัยใหม่ ด้วยโลกดิจิทัล (Digital Working) สร้างจิตใจ (passion) ให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีโลกทัศน์กว้างไกลด้วยการทำข้อตกลง (MOU) ร่วมกันด้านศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เช่น โครงการ One Belt One Road บนเส้นทางสายไหมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ดังแผนผังดังนี้

แผนผัง 5.1 แสดงกระบวนการสร้างเครือข่าย

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวุธ, 2561

เครือข่ายนี้เมื่อสร้างได้แล้ว ต้องคงสภาพให้ได้และมีกลไกทำงานอยู่เสมอด้วยการ (1) เชื่อมโยงในภาระงานที่ดำเนินการอยู่ (2) ประเมินความพร้อมของเครือข่าย (3) ดำเนินงานปฏิบัติการด้วยเครือข่าย (4) ตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานของเครือข่าย สำหรับเครือข่ายอาเซียน แล้ว ต้องครอบคลุมการส่งเสริมความร่วมมือของเสาประชาสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนนี้ ได้ 5 ด้าน คือ (1) ด้านสังคม โดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่อาศัยในถิ่นทุรกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม (2) ด้านการฝึกอบรม รวมถึงการศึกษา ระหว่างบุคลากรสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม (3) ด้านการส่งเสริมสาธารณสุข การป้องกันและ ควบคุมโรคติดต่อ เช่นโรคเอดส์ และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (4) ด้านการจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (5) ด้านการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน นักคิดและศิลปินในภูมิภาคอาเซียน เครือข่ายราย ประเด็นที่เป็นรูปธรรมที่ดำเนินการอยู่สถาบันอุดมศึกษา คือ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา ประชาชน ทางวัฒนธรรมซึ่งมีกิจกรรมศึกษาดูงานกันอยู่เป็นประจำตามที่บันทึกความทรง MOU ไว้

การบริหารจัดการเครือข่าย เป็นการขับเคลื่อนภาระงานให้มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีอุดมการณ์ มีความจริงใจด้วยการให้ความสำคัญกับ ประเด็นที่คู่สนทนาได้กล่าวมา ต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายต้องคำนึงถึงเงื่อนไข 2 ประการ สำคัญ คือ การคำนึงถึงสภาพของเครือข่ายว่าอยู่ในช่วงใดของวงจรชีวิต การนำแนวทางต่าง ๆ ไปใช้ ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเครือข่ายตามหลักเครือข่ายภาครัฐและเอกชน ผู้บริหารเครือข่ายภาครัฐต้องมีคุณลักษณะ คือ (1) วัตถุประสงค์หลัก (2) สร้างเครือข่ายทำงาน (3) การพึ่งพา (4) อาสาสมัคร/บุคลากร (5) ความสัมพันธ์ของเครือข่าย/ความเชื่อมโยงกับส่วนงานอื่น ๆ (6) ความยั่งยืนทางนิตินัย มีความเด่นบริหารเครือข่าย คือ (1) มีความยืดหยุ่น (2) มีนวัตกรรม (3) มี

ความเชี่ยวชาญ (4) มีความรวดเร็วด้วยเครื่องมือทางการ การขับเคลื่อนเครือข่ายต้องผู้บริหารและเจ้าหน้าที่แผนกต่าง ๆ โดยหลัก ๆ คือ ประธาน/CEO รองประธาน แผนกงานฯ เลขานุการ โดยมีเครื่องมือของเครือข่าย ได้แก่ (1) ธรรมชาติการสื่อสารได้แก่ภาษา (2) เครื่องมือสื่อสาร เชื่อมอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ฯ จัดหมายข่าว เอกสารสารสนเทศ มีวิธีการสื่อสารกับเครือข่ายทางตรง ตามแบบการสื่อสารด้วยวิธีการออนไลน์ ทางไปรษณีย์ การขนส่งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ สามารถวัดความฤทธิ์ผล (KPI) ได้ด้วย คือ (1) มีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน (2) มีระบบบริหารจัดการที่ดี (3) มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (5) มีการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง (6) มีนวัตกรรมที่เกิดจากการทำงานเครือข่าย 7) มีการสรุปบทเรียนร่วมกัน (เพื่อจัดทำแผนปีต่อไป)

ผู้บริหารเครือข่าย สอดคล้องกับหลักการของผู้ค้าขายตามที่ปรากฏในปาณิกสูตร ว่า ใครที่จะเป็นพ่อค้าที่ดี มีกำไร ไม่เหน็ดเหนื่อย ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ (1) มีตาดี (จักขูมา) คือมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล มีอุดมการณ์ มีเป้าหมาย (2) มีธุรกิจดี (วิธูระ) คือ จัดการงานดี มีการประเมินยืดหยุ่น ติดตามติดตามประเมินผล (3) เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย (นิสสยสัมปันโน) คือ มีบุคลิกภาพที่ภายนอกภายในที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้ร่วมงาน งดเว้นการดูหมิ่นดูแคลนด้วยฐานะการเงิน สถานะทางกำเนิด หรือสีผิวรวมถึงหน้าที่และอาชีพ ยึดมั่นอยู่เสมอในพุทธพจน์ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา พุทธิ ให้เกียรติ อุตถจริยา วางตนให้เหมาะสมกับหน้า สมานัตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ด้วยคำสาธิตาป้อนเหยื่อที่ว่า “โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ ปวงชน วางตนพอดี” ทำให้ครบในการครองคน ครองงาน แล้วก็ประสบผลสำเร็จในสามเนื้อหาที่ว่า การจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และการสร้างเครือข่ายการศึกษา ตามแผนผังสรุปเนื้อหาข้างล่างนี้

แผนผัง 5.2 แสดงหน้าที่ของสามเสาอาเซียน

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนาวตฺร, 2561

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในนี้ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

เครือข่าย ตามคำนิยามของพระมหาสุทิตย์ อาภากรโร ว่า ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย สอดคล้องกับความหมายที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ความหมายว่า การร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรประเภทเดียวกัน หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มองค์กรต่างประเภทกัน ซึ่งมีหลายระดับตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจก การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มโดยดำเนินงานภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เครือข่ายมีลักษณะเวที องค์กร สื่อสาร สมาชิก สถานที่ มีเครือข่ายที่เป็นเชิงพื้นที่ เครือข่ายสังคม เครือข่ายตามโครงสร้าง หรือเครือข่ายประเภทติดต่อสาร เครือข่ายประเภทแลกเปลี่ยน เครือข่ายประเภทความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ประชาชน เครือข่ายที่เรียกกันตามอำนาจหน้าที่ คือ เครือข่ายประเภทภาครัฐ เครือข่ายประเภทภาคเอกชน/ประชาชน เครือข่ายประเภทองค์กรพัฒนาชุมชน เครือข่ายประเภทภาคธุรกิจ การบริหารเครือข่ายภาครัฐ แนวคิด ข้อดี มั่นคง ข้อเสีย ข้อการบริหารเครือข่ายภาคเอกชนแนวราบ ข้อดีรวดเร็ว ข้อเสียอ่อนแอ

ความสำคัญของเครือข่ายการศึกษา ในระดับอุดมศึกษานั้น มีความจำเป็นมาก ตามแนวคิดของนายดิเรก ฟันเขียวว่า การสร้างระบบเครือข่าย (Network) กับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศจะช่วยเพิ่มทรัพยากรด้านวิทยาการความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นที่มาของการเรียนรู้ร่วมกันใช้ทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยีร่วมกัน เป็นที่มาของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการพัฒนาคนอาจารย์ การแลกเปลี่ยนคนอาจารย์และการแลกเปลี่ยนนักศึกษา

ทุกเครือข่ายมีแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายมีองค์ประกอบหลักอยู่ว่า รับรู้และมองมุมที่เหมือนกัน มีทัศนร่วมกัน มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน มีลักษณะกิจกรรมระยะยาว สร้างความมั่นคงให้แก่เครือข่ายด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ มีกระบวนการสร้างด้วยปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยการผลิตผล กิจกรรมที่ตามมามีบันทึกความเข้าใจ (MOU) มีการบริหารเครือข่ายที่ดี ใจกว้าง ยอมรับในจุดร่วมและจุดต่างของลักษณะเครือข่าย ผู้บริหารเครือข่ายมีคุณสมบัติตามแนวคิด ทฤษฎีในปาณิกสูตร ว่า จักขุม่า มีจักขุ คือ วิสัยทัศน์ดี วิรุโร คือจัดการงานดี อุปนิสสยสัมปันโน คือ มีอุปนิสัยกว้าง บริหารคน เงิน งานดี มีกระบวนการจัดการตามแนวคิด ทฤษฎีของสมิธ บุญชูติมา ว่า 1) สำรวจความสนใจ 2) ประชุมกลุ่มหรือเริ่มต้นเครือข่าย ขั้นตอนที่ 3) กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน 4) ทดลองทำกิจกรรมร่วมกัน 5) สร้างความชัดเจนของงานที่สมาชิกเครือข่ายทำร่วมกัน 6) พัฒนาเป็นองค์กร โดยมีคณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย 7) จัดการองค์กรเครือข่ายด้วยตนเอง มีองค์ประกอบเครือข่ายที่ดีตามแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ว่า 1) การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception) 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) 4)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) 6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent) 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction) มีระดับการมีส่วนร่วมเครือข่าย ตามแนวคิดของ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร และ ผอ.สมบูรณ์ สุวรรณราช 5 ระดับ คือ 1) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) 2) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (To Consult) 3) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท (To role) 4) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (To Collaborate) 5) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) มีการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างเครือข่ายเป็นระยะด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) บังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) ควบคุมงาน (Controlling) มีการสื่อสาร ระบบการสื่อสาร และเครื่องมือสื่อสารที่คล่องตัว อื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานนั้น ๆ เช่นความสัมฤทธิ์ผลเกิดเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network – AUN) เมื่อ พฤศจิกายน 2538 ตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 มีเป้าหมายที่จะสร้างอัตลักษณ์อาเซียนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายมหาวิทยาลัยตัวแทนนี้

ภาคีการจัดการศึกษา ประเทศฟิลิปปินส์

ค.ศ. 1571 ฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์ได้รับอิทธิพลการศึกษาจากสเปน ดำเนินการศึกษาโดยศาสนาซึ่งเป็นศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เป็นศาสนาที่มีบทบาทจัดวางระบบการศึกษาให้แก่ฟิลิปปินส์ ค.ศ.1863 เรียกว่า กฎหมายการศึกษา (Educational Decree) โดยเน้นให้การศึกษา มีระบบ มีมาตรฐาน และก่อตั้งเรียนโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นตามปัจจัยอำนวยความสะดวกคือที่ดินที่มากมาย ค.ศ. 1571-1898 ตกเป็นอาณานิคมของอเมริกา ทำให้การระบบการศึกษาแบบสเปนเปลี่ยนไปเป็นระบบอเมริกา (Americanization) มีการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้นแทนการใช้ภาษาท้องถิ่น ด้านนโยบายการจัดการศึกษา รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ปี 2530 ตามมาตรา 14 ระบุว่า “ โรงเรียนควรสอนเรื่องของความรักชาติและเชื้อชาติรักความเป็นมนุษยชาติเคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งในบทบาทของผู้เสียสละเพื่อมนุษยชาติ ในด้านประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โรงเรียนควรสอนเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองยึดมั่นในคุณธรรมและคุณค่าของจิตวิญญาณพัฒนาจารีตและวินัยในตนเอง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ปี 2556 สมัยประธานาธิบดีเบนิกโน อาคีโน มีนโยบายเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งหมด จะเป็นระบบ K-12 พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ กำหนดหน้าที่หลักของสำนักงานในพื้นที่ต่างๆ คือการประกันคุณภาพ บริหารโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management-SBM) โดยกระจายอำนาจออกไป 4 ระดับ คือ รัฐบาล →เขตการศึกษา →อำเภอ → โรงเรียน บริหารโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมที่มีแทนชุมชน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนศาสนา ศิษย์เก่า เป็นต้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา ซึ่งถือเป็นภาคีหน่วยงานที่จัดการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์ โดยหลัก ๆ คือ กรมศึกษาธิการเป็นหน่วยงานภาครัฐขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาและการพัฒนาด้าน อัตรากำลังของชาติ มีภารกิจของการพัฒนาทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพที่มีความเสมอภาคและทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษามีการจัดตั้งมูลนิธิสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ทุกคนได้รับการบริการได้ทั่วไประบบ

นอกจากนี้ มีภาคเอกชนร่วมเป็นภาคีจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา จำนวน 943 แห่ง ขณะที่อุดมศึกษาของรัฐบาลเพียง 100 แห่ง องค์กรเอกชนหลัก ๆ ได้แก่ องค์กรศาสนาคริสต์ เช่น ตั้มมหาวิทยาลัยเด ซา ซเล (De La Salle University) หรือ มหาวิทยาลัยอดัมสัน (Adamson University)

ระบบ/ระดับการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์จัดการศึกษาแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ และนอกระบบ และการศึกษาแบบอิสระ (ตามอัธยาศัย) ระบบการศึกษาแบบเป็นทางการระดับพื้นฐานของฟิลิปปินส์เป็นระบบตามสูตร 6+4+2 โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี (เดิม 10 ปี) ปีก่อนอายุ 5-17 ปีกำหนดหลักสูตรที่เป็นทางการไว้ 4 ระดับ (ไม่นับรวมระดับอนุบาลที่เรียกว่าการศึกษาเดย์แคร์ คือเด็กก่อนเกณฑ์หรือวัย สังกัดกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนา) ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตร 6- 7 ปี ฟรีค่าเรียน
2. ระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตร 4 ปี ฟรีค่าเล่าเรียน เป็นการศึกษาขั้นเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ เพื่อการศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยผ่านการทดสอบด้วยข้อสอบระดับชาติ (National Career Assessment Examination –NCAE)

3. ระดับอาชีวศึกษา (Vocational Education) ใช้เวลา 2-3 ปี เป็นการศึกษาภาคบังคับ ฟรีค่าเล่าเรียน จัดการศึกษาโดยนักการพัฒนาทักษะและเทคนิค ทำหน้าที่ฝึกอบรม พัฒนาอาชีพแก่เยาวชนบุคคลที่ไม่ได้เข้าเรียนและผู้ใหญ่ที่ว่างงาน การศึกษาประเภทนี้ เป็นภาคบังคับ 2 ปี น่าจะจัดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา แต่ไม่ใช่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาประเภทนี้จะต้องเรียนตามภาคบังคับ แต่สามารถเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ อายุส่วนใหญ่จะประมาณ 16 ปี

ลักษณะเดียวกันนี้ คือ การศึกษาด้านเทคนิค บริหารโดยเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาทักษะและการศึกษาด้านเทคนิคซึ่งยังมีหน้าที่ปฐมนิเทศ ให้การฝึกอบรมและการพัฒนาด้านทักษะอาชีพแก่เยาวชนที่ไม่ได้เข้าเรียนใน โรงเรียนและผู้ใหญ่ที่ว่างงาน

4. ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ใช้สูตร 4-2-3 ระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 4-8 ปี (ขึ้นอยู่กับสาขาที่เรียน) ปริญญาโท ใช้เวลา 2 ปี ปริญญาเอก ใช้เวลา 3 ปี ระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่อายุประมาณ 16 ปี (แสดงว่าระดับอาชีพนั่นบังคับ แต่จะเรียนระดับอุดมศึกษาได้) และสาขาวิชาที่เปิดสอนที่คล้ายคลึงกับสาขาวิชาที่เปิดสอนใน สหรัฐอเมริกา หรือในประเทศไทย ในระดับนี้เป็น

ระดับที่อนุญาตให้ชาวต่างชาติไปศึกษาได้ระดับอุดมศึกษานี้มี 2 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยของรัฐ และของเอกชน โดยมีมหาวิทยาลัยของรัฐบาลมีจำนวน 100 กว่าแห่งแต่นักศึกษาต่างชาติเข้าศึกษาได้จำนวน 90 แห่ง สำหรับข้าราชการที่ประสงค์จะลาไปศึกษาต่อที่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ก.พ.อนุญาตให้ไปศึกษาได้เฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐ

การจัดระบบภาคการศึกษา ประเทศฟิลิปปินส์ มีระบบภาคการศึกษา 2 แบบ คือ

1. แบบ Semester ภาคการศึกษาที่ 1 มิถุนายน - ตุลาคม (5 เดือน) ภาคการศึกษาที่ 2 พฤศจิกายน - มีนาคม (5 เดือน) ภาคฤดูร้อน เมษายน - พฤษภาคม (2 เดือน) (เหมือนของประเทศไทย มจร.)
2. แบบ Trimester ภาคการศึกษาที่ 1 มิถุนายน - สิงหาคม ภาคการศึกษาที่ 2 กันยายน - ธันวาคม ภาคการศึกษาที่ 3 มกราคม - เมษายน ภาคฤดูร้อน เมษายน - พฤษภาคม

คุณสมบัติของครูในสถานศึกษา

คุณสมบัติของผู้สอนนั้น จะสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการศึกษา รัฐบาลฟิลิปปินส์ โดยกรมศึกษาธิการขั้นพื้นฐานต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือสาขาครุศาสตร์หรือสาขาอื่น ๆ แต่ต้องมีใบประกาศนียบัตรวิชาชีพครู เช่นเดียวกับประเทศไทย สำหรับสอนแต่ละระดับ กล่าวคือ ถ้าสอนระดับประถมศึกษา ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านประถมศึกษา ทั้งโรงเรียนของรัฐและเอกชน เมื่อเทียบดูแล้วจะเห็นว่า หลักสูตรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2545 และ 2546 จะให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับประถมมาก

ผู้สอน ถ้าระดับมัธยมศึกษา ต้องมีคุณวุฒิปริญญาตรีด้านการมัธยมศึกษาพร้อมวิชาเอกและวิชาโทเฉพาะด้านในวิชาระดับมัธยมศึกษา ทั้งสองระดับต้องสำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครูที่ได้รับการรับรอง สำหรับการสอนในระดับวิทยาลัยหรือ มหาวิทยาลัยต้องมีคุณวุฒิน้อยปริญญาโทในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะและคุณวุฒิปริญญา เอกสำหรับการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเดย์แคร์ (เด็กก่อนเกณฑ์หรือวัย) สังกัดกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนา ครูต้องมีคุณสมบัติอายุระหว่าง 18-45 ปี สำเร็จการศึกษอย่างน้อยระดับมัธยมศึกษาด้านสุขภาพ กายภาพ และต้องผ่านการอบรมจากกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนาไม่น้อยกว่า 2 ปี

การจัดการศึกษา ประเทศเมียนมา

รัฐบาลเมียนมามีแผนยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปีการศึกษา ถึง ค.ศ. 2021 โดยปรับปรุงการเรียนการสอน และให้ความสำคัญต่อคนทุกกลุ่มในสังคม ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย มาตรการที่อยู่ระหว่างการเสนอ รวมถึงเพิ่มจำนวนปีสำหรับการศึกษาพื้นฐานอีกสองปีเป็นทั้งหมด 13 ปี และจะมีการใช้หลักสูตรใหม่ การให้ความสำคัญหลักต่อการเรียนรู้ของเด็ก แผนปฏิบัติการศึกษาของรัฐซึ่งถูกเปิดเผยเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างประเทศ หลังจากใช้เวลาศึกษาเตรียมงานเป็นเวลาสามปี นางอง ซาน ซูจี กล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มขึ้นด้วยการศึกษา และเราต้องพิจารณาให้ได้ว่าเราต้องการอะไรบ้างเพื่อที่จะให้เกิดผลสำเร็จต่อแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษา

ระบบ/ระดับการจัดการศึกษา ประเทศเมียนมา

ระบบการศึกษาประเทศเมียนมามีหลักสูตรการศึกษาเป็นระบบ 5+4+2 โดยแยกเป็น 5 ระดับ/ช่วงชั้น 2 ระดับ คือ **ระดับพื้นฐาน** ประกอบด้วย (1) ระดับประถมศึกษา 5 ปี (บังคับ) (2) มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปี (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี **ระดับอุดมศึกษา** ประกอบด้วย (1) อาชีวศึกษา 1-3 ปี (2) อุดมศึกษา 4-6 ปี

จากความข้างต้น รัฐบาลสนับสนุนการศึกษาคือให้การศึกษาฟรีใน 2 ระดับ (ตามคำอธิบายในบทความระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน) คือ

1.ระดับปฐมวัย (Primary) ระดับประถมศึกษาในเมียนมาใช้เวลาเรียน 5 ปี เด็กจะเริ่มเข้าเรียนเมื่ออายุ 5 ปี ระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ (compulsory) ในเกรด 1 ซึ่งเป็นการศึกษาระดับขั้นต้นของนักเรียนที่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษา (ให้การศึกษาฟรี)

2. ระดับมัธยมศึกษา (Secondary) สมัครใจ/อิสระ

2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower-Secondary) เป็นช่วงการศึกษาที่สูงขึ้นมาจากการศึกษาปฐมวัยระยะเวลาเรียน 4 ปีช่วงอายุนักเรียนอยู่ระหว่าง 10-13 ปี (ให้การศึกษาฟรี/สมัครใจ)

2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper-Secondary) ระยะเวลาเรียน 2 ปี ช่วงอายุนักเรียนจะอยู่ระหว่าง 14-15 ปี (มีค่าธรรมเนียมการศึกษา/สมัครใจ)

3. ระดับอาชีวศึกษา (Vocational Education) การศึกษาในระดับนี้ใช้เวลา 1-3 ปี ภายหลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วงอายุ 16-17 ปี

4. ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาใช้เวลา 4-6 ปี ช่วงอายุ 18 ปีเป็นต้นไป (ไม่จำกัด)

5. การศึกษาอิสระ/เลือกศึกษา (voluntary Education)

ระบบการศึกษาอาสาสมัคร/การเลือกศึกษา (Voluntary) คือ รัฐบาลเมียนมาได้ตั้งเป้าหมายที่จะให้มีโรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งแห่งในทุกหมู่บ้าน กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาด้านเกษตรกรรม พณิชยกรรม วิศวกรรมเครื่องกล การประมง คหกรรมและการฝึกหัดครูทางด้านช่างเทคนิค การเรียน-การสอนมีทั้งเต็มเวลาและนอกเวลา มีทั้งหลักสูตรระยะยาวและระยะสั้นเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานในสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเมียนมาที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ประเทศเมียนมา กำกับนโยบายการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีหน่วยงานแยกย่อยบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

1. กรมการศึกษาพื้นฐานของเมียนมา
2. กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีวศึกษา
3. กรมอุดมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education) ของเมียนมา มีหน่วยงานรับผิดชอบการบริหารการศึกษาของประเทศ มี 6 หน่วยงานในสังกัด คือ

1. สำนักงานอัตรากำลังคน (Office Staff)
2. สำนักงานอุดมศึกษา (Department of Higher Education) -ในส่วนของการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งความรับผิดชอบย่อยออกเป็น 2 กรม (Departments of Higher Education) ตามภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือของประเทศ (upper Myanmar) ตั้งอยู่ที่มัณฑะเลย์และภาคใต้ของประเทศ (lower Myanmar) ตั้งอยู่ที่ย่างกุ้ง
3. สำนักงานการศึกษาพื้นฐาน (Department of Basic Education)
4. สำนักงานคณะกรรมการภาษาเมียนมา (Department of Myanmar Language Commission)
5. สำนักงานคณะกรรมการการสอบของเมียนมา (Department of Myanmar Board of Examinations)
6. สำนักงานการวิจัยการศึกษาเมียนมา (Myanmar Education Research Bureau)

ภาคีการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เมียนมา

การจัดการศึกษาในเมียนมา นอกจากจัดการศึกษาที่กำกับนโยบายและกระทรวงที่รับผิดชอบข้างต้นแล้ว ยังมีแบบการจัดการศึกษาอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งการจัดการศึกษาภาครัฐและเอกชน แต่มีเนื้อหาทางธรรมะ นั่นก็หมายถึง พหุภาคีการจัดการที่หลากหลายโดยเมียนมาในฐานะเป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่มีประชากรพุทธถึง 90% และเป็นศาสนาประจำชาติ ต่างจากฟิลิปปินส์ที่มีประชากรพุทธ 1.5 % ส่วนใหญ่เป็นคริสต์ถึง 92% ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ

การศึกษาที่จัดโดยภาครัฐ ได้แก่ -สอบส่วนกลาง/ปฐมเปีย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปิฎกธรร -มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยบาลี)

การศึกษาที่จัดโดยเอกชน ได้แก่ -สอบของภิกษุภิกษุวิงสะ -สอบของเนร/เนรจ่อ

ในฐานะที่ประเทศเมียนมาถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักของชาติ โดยมีชาวพุทธ 90% วัด 45,000 แห่ง พระสงฆ์สามเณร 500,000 รูป จึงการบริหารจัดการศึกษาแบบเอกชนโดยคณะสงฆ์ ผู้บริหารสูงสุด ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณวุฒิคุณสมบัติเพียงพอ แต่ก็อิงอาศัยภาครัฐที่ผ่านการรับรองตามกฎหมาย ทำให้สถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ตั้งอยู่ในฐานะมหาวิทยาลัยการกำกับของรัฐ (กึ่งรัฐ+เอกชน) 10 แห่ง ได้แก่

- 1.Pali University, Yangon
- 2.International Theravada Buddhist Missionary University, Yangon
- 3.Sitagu International Buddhist Academy (SIBA) Sagaing Hill, Myanmar
- 4.State Pariyatti Sasana University, Mandalay
- 5.International Buddhist Education Center,Sagaing
- 6.Buddhist University, Yangon
- 7.Buddhist Universtiy, Mandalay Sitagu (SIBA)
- 8.International Buddhist University (SSBU)
- 9.Mon State Buddhist University
- 10.Sariputta College

หน่วยงานบริหารอุดมศึกษา เมียนมา โดยมีกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาโดยตรง มีมหาวิทยาลัยของรัฐที่ขึ้นตรงกับกระทรวงนี้ จำนวน 58 แห่ง ส่วนมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกำกับดูแลโดยกระทรวงอื่น จำนวน 47 แห่ง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข ดูแลเกี่ยวกับการแพทย์และการสาธารณสุขอื่นๆ กระทรวงเกษตรและการชลประทาน รับผิดชอบสถาบันเกษตรกรรม กระทรวงกลาโหม รับผิดชอบดูแลวิทยาลัยป้องกันประเทศ กระทรวงการป่าไม้ ดูแลกิจการสถาบันไม้ รวมถึงมหาวิทยาลัยพัฒนาเผ่าชนต่าง ๆ

ประเทศเมียนมา มีหลักการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยรัฐบาลออกข้อกำหนดเป็นนโยบายการศึกษาผ่านวิสัยทัศน์ (vision) ว่า มุ่งสร้างมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยระดับชาติชั้นนำ (To strive towards the emergence of a leading National Research University) มี **พันธกิจ (Mission)** 1) ส่งเสริมพื้นฐานการสอนที่มีคุณภาพอย่างมีจริยธรรม มีอาชีพและมีหลักการ 2) ฝึกฝนและพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เป็นนักวิชาการและมีอาชีพ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดีให้สามารถจัดการที่แข็งแกร่งเพื่อความก้าวหน้าของงานวิชาการและการวิจัย 4) นำผลการวิจัยเพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคม 5) เพิ่มภาระงานทำงานร่วมกันกับประชาคมทั่วโลกเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ 6) สนับสนุนการพัฒนาความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ในพื้นที่และในชาติ

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียนได้เสนอไว้เป็นโมเดลการสร้างเครือข่ายปัจจัย 3 หลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลิตผล มีกระบวนการ

จัดการศึกษาเริ่มจาก นโยบาย กระจายอำนาจ มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมวิชาชีพ ระดมทรัพยากร มีส่วนร่วม กำหนดให้มีส่วนร่วมบริหาร วิชาการ บุคลากร งบประมาณ มีแนวการประยุกต์ใช้การจัดการศึกษา คือแผนยุทธศาสตร์ มาตรฐานความรู้ 5 ด้าน การวัดประเมินผล ถือรูปแบบการจัดการศึกษา ประชาคมอาเซียนโดย 3 ปัจจัยหลัก มีพหุภาคีการจัดการโดยหน่วยงานของรัฐหลายกระทรวง หน่วยงานเอกชน องค์กรมูลนิธิ องค์กรศาสนา

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

ภายหลังได้สรุปผลการวิจัยแล้ว ผู้วิจัย จึงใคร่ขอเสนอแนะเชิงในการนำไปใช้และ ข้อเสนอแนะทำวิจัยต่อยอดครั้งต่อไป ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะการศึกษาอาเซียนทั่วไป / นำไปใช้

ภายหลังจากการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้มาครบถ้วนกระบวนการแล้ว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะแนะนำการใช้ตามเนื้อหาการจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และการสร้างเครือข่าย สำหรับ หน่วยงานการศึกษา องค์กรส่วนท้องถิ่น ศาสนาศึกษา หรือส่วนบุคคลผู้สนใจทั่วไป ดังนี้

(1) **การจัดการศึกษา** โดยการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับอาเซียนนั้น ต้องยึดหลักสูตร การศึกษาเป็นส่วนสำคัญ เพราะหลักสูตรนั้นคือหัวใจ เป็นเครื่องจักรที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนออกมาใน รูปแบบใด เป็นต้นนี้บ่งชี้จากหลักสูตร เมื่อเป็นดังนี้ การกำหนดหลักสูตรจะมุ่งเน้นน้ำหนักลงไปใน หมวดวิชาอย่างไร ในระดับประถมและมัธยมจะเห็นว่ามีสาระหลักสูตรอาเซียนปรากฏในหลักสูตร แกนกลาง 7 สาระในจำนวน 8 สาระ มีเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ใน 5 เรื่อง คือ

เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน

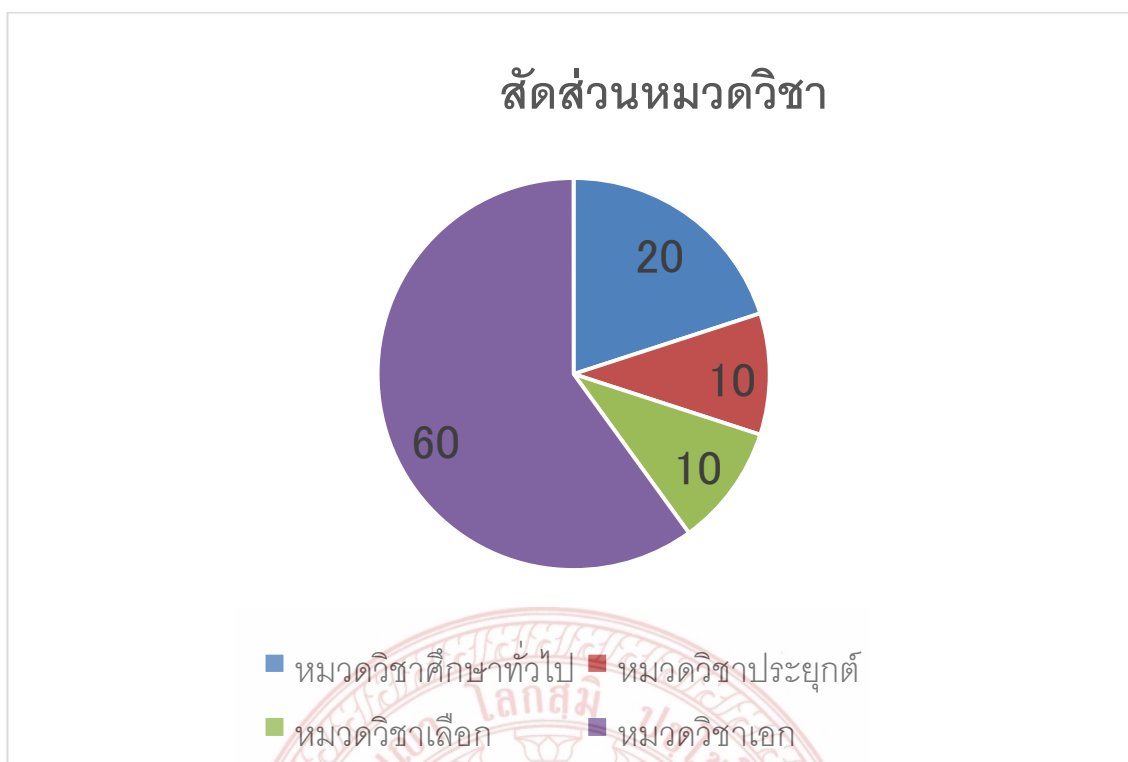
เรื่อง การเห็นคุณค่าความเป็นหนึ่งและความหลากหลาย

เรื่อง การเชื่อมโยงโลกและท้องถิ่น

เรื่อง การส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรม

เรื่อง ทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน

ระดับอุดมศึกษา จะไม่มีกำหนดเหมือนหลักสูตรระดับพื้นฐาน (สพฐ.) แต่จะเปิดเป็น หลักสูตรอาเซียนโดยเฉพาะ เช่น ระดับปริญญาตรี ชื่อว่าหลักสูตรเอเชียศึกษา (ASIA Studies) หลักสูตรปริญญาโท ชื่อหลักสูตรว่า อาเซียนศึกษา (ASEAN Studies) แต่หลักสูตรนั้นก็ควรกำหนด หมวดวิชาทั่วไปพื้นฐาน หมวดวิชาประยุกต์ หมวดวิชาเอกหรือวิชาแกน โดยวิชาเอกนั้นคือ จุดเน้นที่ ต้องศึกษามากกว่าหมวดอื่น ๆ ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ดังแผนภูมิ (ตัวอย่าง) ดังนี้

แผนผัง 5.3 แสดงอัตราร้อยละหน่วยกิตของหมวดวิชา

แหล่งที่มา : พระครูสิริรัตนานุวัตร, 2561

(2) เวลาการศึกษาอาเซียน คือการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับเวลาในอาเซียน ณ ปัจจุบันถือว่าอาเซียนเป็นหนึ่งกลุ่ม ดังปรัชญาอาเซียนที่ว่า หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม (One Vision, One Identity, One Community) นัยสำคัญคือ ให้เหมือนกันนั่นเอง ดังนั้น เรื่องเวลานี้ต้องปรับให้ตรงกัน ณ ปัจจุบันที่หลายประเทศอาเซียนทำแล้วคือ ปรับเวลาเรียนให้ตรงกัน โดยกำหนดเปิดภาคการศึกษาประจำปีให้ตรงกัน คือ

ภาคการศึกษาที่ 1 สิงหาคม - พฤศจิกายน คิดเป็นสัปดาห์ 16 สัปดาห์

ภาคการศึกษาที่ 2 มกราคม - เมษายน คิดเป็นสัปดาห์ 16 สัปดาห์

จากช่วงการศึกษาข้างต้น คิดเป็นภาคการศึกษาละ 4 เดือน 16 สัปดาห์ วันและเวลาปิด-เปิดจะเหลื่อมกันไม่มากนัก เพราะวัฒนธรรมบางประเทศอาจเป็นช่วงหยุดเทศกาล เช่น เทศกาลโฮลีของประเทศอินเดียจะหยุดฉลองกันทั่วประเทศ ประมาณ 15 วัน ทำให้การศึกษาต้องหยุดไปด้วย จึงต้องเรียนชดเชยในวัน/เดือนถัดไป ประเทศไทยก็จะหยุดในช่วงเทศกาลสงกรานต์ประมาณ 7 วันตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี นอกนั้นก็หยุดกันประปรายแต่ไม่ถึงสัปดาห์

(3) การจัดการศึกษาด้านอาชีวะ ด้านนี้ควรกำหนดหลักสูตรสายอาชีพที่สอดคล้องกับแรงงานในอาเซียน โดยกำหนดภูมิภาคอาเซียนนี้ว่า มีแบรนด์เนมในด้ายข้าว ยางพารา สิ่งทอ ก็เน้น

หลักสูตรลงไปทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมกับทักษะด้านภาษาที่เป็นกลาง ๆ คือ ภาษาอังกฤษลงไป อาจจะลดเวลาปีเรียนระดับมัธยมให้น้อยลง เพื่อจะได้ใช้เวลาศึกษาอาชีวะให้มาก ๆ

2) ข้อเสนอแนะการศึกษาอาเซียนที่จะทำการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ทราบการศึกษาของประเทศไทยและระดับอาเซียนได้เป็นอย่างดี แทนที่จะรู้ในขอบข่ายการศึกษาในประเทศไทยเท่านั้น นับว่าเปิดโลกทัศน์ด้านการศึกษามากที่สุด แม้ว่า จะใช้กลุ่มประเทศตัวอย่างเพียง 2 ประเทศก็ตาม เพราะบทที่ 2 นั้น ทำให้ทราบยุทธศาสตร์การศึกษาของไทยและอาเซียน หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาประเทศอาเซียนที่ไม่เหมือนกัน พัฒนาการศึกษาไม่เหมือนกัน ต้นแบบการศึกษาที่ไม่เหมือนกัน เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ มีต้นแบบการศึกษาคือแบบอเมริกา ประเทศเมียนมามีต้นแบบคือแบบอังกฤษโดยแบบมหาวิทยาลัยแคมบริดจ์และมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ปัจจุบัน ประเทศไทยมียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย 20 ปี ประการที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป คือ การศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยใครแนะนำศึกษาวิจัยต่อไป คือ

ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาอาเซียนเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น 3 ประเทศ

ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาอาเซียนเชิงเปรียบสายอาชีพของประเทศสิงคโปร์กับประเทศ

ฮ่องกง

ศึกษาวิจัย เรื่อง ศักยภาพนวัตกรรมของอาเซียน ยุค 4.0

ศึกษาวิจัย เรื่อง ความคาดหวังผลสัมฤทธิ์การส่งออกของอาเซียน ยุค 4.0

ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของศาสนสถานต่อการจัดการศึกษาในอาเซียน

บรรณานุกรม

เอกสารปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

เอกสารทุติยภูมิ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป
การศึกษา. กรุงเทพฯ: ซัคเซส มีเดีย. 2543.

กลุ่มงานจัดการฐานข้อมูล กลุ่มพัฒนาระบบสารสนเทศ.พระราชบัญญัติการศึกษา หนังสือพระราช
กิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. (ม.ป.ป.).

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, (ม.ป.ป.).

ถ้วน เป่าชีกุจิ,ถ้วนเป่าชี กุจิ. 2554. การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย: กรณีศึกษาสถาบัน
พัฒนาองค์กร ชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคใต้, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554.

ธนวุฒิ แก้วนุช.“การจัดการการศึกษาในประชาคม อาเซียน : รากฐานของการพัฒนา”ในการจัดการ
การศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย
เวียดนาม พม่า และลาว: จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์, ชื่อชุดเอกสารประกอบการ
สัมมนาการจัดการการศึกษาเรื่อง “การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน : รากฐาน
ของการพัฒนา.กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.

ธนศ ศิริกิจ. การสร้าง เครือข่ายและ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ. สื่อการบรรยาย, (ม.ป.ป.).
ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ถิระพันธ์. สื่อสารกับสังคมเครือข่าย. กรุงเทพฯ : สถาบัน
ชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2546.

ประชาสรรค์ แสนภักดี. การจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้าน
สุขภาพ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549

ปิยฉัตร วงศาโรจน์. การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยชุมชน,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

บัณฑิต อ่อนดำ และคณะ. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญ
วิทยาการพิมพ์, 2540.

ผดุง ภูพัฒน์. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรม (ฉบับเดิม), พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา,
2546.

- พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2532.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่) และคณะ. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.นนทบุรี: ดีไซน์ดีไลท์จำกัด, 2556.
- _____.เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2547.
- พระครูสิริรัตนาวุธ. การเขียนเอกสารวิชาการเพื่อขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ. หน่วยวิทยบริการท่านา จ.ตาก, 2556, (ม.ป.ป.)
- _____.รวมบทความ. พิษณุโลก: โพกัสมาสเตอร์ปริ้นต์, 2544.
- สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง.กรุงเทพฯ : บริษัทวงศ์สว่างพับลิชชิ่งแอนด์พริ้นต์จำกัด, 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา. (กรรณการพิมพ์)
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. แผนยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พ.ศ. 2558-2561. (ม.ป.ป.)
- สนธยา พลศรี. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน.กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นต์ติ้งเฮาส์, 2550.
- เสรี พงศ์พิศ. แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ภูมิปัญญาไท, 2546.
- _____. เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, 548.
- สมยศ นาวิการ. ทฤษฎีองค์การ (Organization Theory). พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2540.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, 2545.
- สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง, กรุงเทพฯ : บริษัทวงศ์สว่างพับลิชชิ่งแอนด์พริ้นต์ จำกัด, 2560.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. การบรรยายทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์, 2553.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คู่มือหลักสูตรอาเซียน. (ภาคภาษาไทย). ม.ป.ป.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การประชุม ประจำปี 2556 ของ สศช. เรื่องเส้นทางประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน,พ.ศ. 2556.

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564. จัดพิมพ์เผยแพร่โดยสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี 2558, กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.

สุรชาติ ถีกสถิต. การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียน ปลวกแดงพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2553.

ศูนย์อาเซียนศึกษา. อินโฟกราฟิกพหุอาเซียน. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรีนติ้ง, 2561.

วิชัย แสงสี. การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ ขนบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

อรนุช กนิทสิริรัตน์. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ชินวัตรนายกรัฐมนตรีแถลง ต่อรัฐสภา วันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554, กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2554.

อดิเรก พันเขียว. “ยุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา”. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2556.

ภาษาอังกฤษ

Adam Burke. Communications & Development : a practical guide. London : Social Development Division Department for International Development, 1999.

Actual Quality Assessment at Programme Level (Version No.2.0). Bangkok : Chulalongkorn University, 2011.

AUN Secretariat. ASEAN University Network Quality Assurance, Guide to AUN Actual Quality Assessment at Programme Level (Version No.2.0). Bangkok : Chulalongkorn University, 2011.

Janjiro Takakusu. The Essentials of Buddhist Philosophy. New Delhi: Oriental Books Reprint Corporation, edition 2, 1975.

Jeremy Boissevain. Friends of Friends. Network, Manipulators and Coalitions. Oxford : Basil Blackwell, 1974.

Henri Fayol. General and Industrial Management. London: Sir Issac Pitman & Sons Ltd. 1949.

Martin Kilduff และ Wenpin Tsai. Social Networks and Organizations. London : SAGE Publication Ltd., 2003. แปลโดย เกษม นครเขตต์, เอกสารวิชาการ แนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม, โครงการสร้างพันธมิตรการสร้างสุขภาพ (พสส.) กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.),

รายงานการวิจัย

กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย. รายงานการวิจัยสถานการณ์เครือข่ายด้านเด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547. 7.อ้างจาก, สรัญญา จุฑานิล

,

การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสำนักงานปฏิบัติการภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2556,

เกษมศานต์ ชัยศิลป์. การพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ เยาวชน. สาขาสังคมวิทยาการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ฌนุ ศรีทอง. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรม (ฉบับเดิม), พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา, 2546.

พระครูสิริรัตนาวุธ และคณะ.มุมมองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม : กรณีศึกษา วิเคราะห์สมาชิก อสม. ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร กับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเวียตนาม.รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

_____. “สัมพันธ์ภาพแห่งพุทธศาสนา : การศึกษา ภาษา และประเพณีวัฒนธรรมที่มีผลต่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิต. รายงานการวิจัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช, 2558.

_____. ศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพขององค์กรรวมตามแนวพุทธจิตวิทยา. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559.

_____.รูปแบบการ (จัด) การเรียนการสอนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยตามหลักอริยสัจ 4. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2548

พระดาวเหนือ บุตรสีทา. การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของชุมชนบ้านพบรมมนาสุขอำเภอกู่เหล็กจังหวัดสุโขทัย. สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์, 2557.

พรศักดิ์ สุจริตรักษ์. ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ประชาคม อาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม. รายงานวิจัย,มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้าน จอมบึง, 2556.

- สร้อยญา จุฑานิล. การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2556
- สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.
- ศิริพงษ์ บุญถูก. การศึกษาเครือข่ายทางสังคมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของสังคมอีสาน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.
- อัฉณพร หิรัญอมรกุล. มาตรฐานสมรรถนะครูสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.
- อรรถสิทธิ์ สุทธิวราร. รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน. มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.
- อรนุช กนิทสิริรัตน์. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ชินวัตรนายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภาวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2554.

วารสาร

- จดหมายข่าวสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (HEC Newsletter). ตอนที่ 15 ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2558, ปีที่ 2 ฉบับที่ 52 (7 มีนาคม 2554).
- งานวิเทศสัมพันธ์กองนโยบายและแผน. ระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ธนา ประมุขกุล. เครือข่าย. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 กค-กย, 2544.
- สุบิน ยุระรัช. การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตไทยสู่อาเซียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ 15 ฉบับ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2556.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์เว็บไซต์

- กระทรวงศึกษาธิการ. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินการด้านการศึกษาดำเนินการตามปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล
<<http://region6.prd.go.th/main.php?filename=asean04>>,
กิเลน ประลองเชิง. ทฤษฎี ทิ้งค์ วิน วิน. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล
><https://www.thairath.co.th/content/75776>>

กฏบัตรอาเซียน, [ออนไลน์] แหล่งอ้างอิง >

<http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=1324><

ข้อมูลเพิ่มเติม “ระบบการศึกษาฟิลิปปินส์” [แหล่งข้อมูล]

www.ASEANthai.net/ewt_news.php?nid=3185&filename=index

จิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ, การพัฒนาระบบภาคีเครือข่ายสถานศึกษา, [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

<<https://www.gotoknow.org/posts>>

ปิยณัฐ สร้อยคำ, จากคนสู่ประชาคม เรียนรู้อาเซียนในมิติวัฒนธรรมประเด็น รู้จัก “คน” เพื่อเป็น

“ประชาคม” หัวข้อบรรยายวิชาการ, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน),

www.google.com/http://www.sac.or.th/main/content_.

พีรธร บุญยรัตน์ และคณะ. กระบวนการพัฒนาเครือข่ายอย่างยั่งยืน. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

>google:borc.anamai.moph.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขที่ 962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อม

ปราบฯ กรุงเทพฯ <http://www.nesdb.go.th>

ประชาสัมพันธ์ สกอ. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล <<http://www.moe.go.th/moe/th/news>

จิตใจที่แจ่มใส อยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ SOUND MIND IN SOUND BODY [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

<http://www.sahavicha.com> .

เจ็ดวิธีการสร้างเครือข่ายในการทำงาน [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล ><https://www.sumrej.com>

[networking-skills-with-these-7-tips-8-2017/](https://www.sumrej.com/networking-skills-with-these-7-tips-8-2017/)<

มูลนิธิเครือข่ายและครอบครัว. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล ><http://www.familynetwork.or.th><

เมียนมาร์ลงทุนหลายแสนล้านบาทฟื้นฟูระบบการศึกษาที่เคยดีเลิศอันดับต้นๆ ของเอเชีย

[ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

<<https://www.voathai.com/a/myanmar-education-ro/3817989.html><

รู้จัก "เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน" (ASEAN University Network), [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

[www//th.interscholarship.com/chanitsiree/707](http://www.th.interscholarship.com/chanitsiree/707)

Education in the Philippines : การจัดการศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์ [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

<http://aseancorner.blogspot.com/2014/01/education-in-philippines.html>

KERO uAsean.com เรียบเรียง, เนื้อหาอ้างอิงจาก หนังสือ รู้รอบตอบได้ เรื่องอาเซียนบริษัทสหภาพ

บูคส์ จำกัด [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล <http://www.uasean.com/kerobow01/222>

AUN Secretariat, ASEAN University Network Quality Assurance, Guideto.AUN

Paul Starkey, เครือข่ายสังคม (Social Network), [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

<www.teacher.ssru.ac.th/pokkrong_ma/pluginfile.php/50/<

The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) Bangkok, 8 August 1967, [ออนไลน์]

แหล่งข้อมูล <http://asean.org>.

UNESCO. The Four Pillars of Education. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล [www//the four-pillars of learning](http://www.the-four-pillars-of-learning.org).

อะหมัด ยี่สุนทร และ สมบูรณ์ สุวรรณราช, การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory), [ออนไลน์]แหล่งข้อมูล

><https://hasbulah.wordpress.com><

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [ออนไลน์]แหล่งข้อมูล ><https://th.wikipedia.org/wiki/ฟิลิปปินส์><.

วิมล นาวารัตน์. การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

กรุงเทพฯ: (2553). กพร. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

><https://www.gotoknow.org/posts/417505><

ภาคผนวก

ก

บทความวิจัย

การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน (AEC) The Reinforce of Educational Network in ASEAN Community (AEC)

ผู้เขียน - พระครูสิริรัตนาวุธ, รศ.ดร. บัณฑิตศึกษา, วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พิษณุโลก

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีของ ประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา (2) เพื่อศึกษาเครือข่ายทางการศึกษา ฯ (3) เพื่อศึกษากระบวนการ เสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตพื้นที่เครือข่ายหลักได้แก่ มหาวิทยาลัยเดลา ซเล ฟิลิปปินส์ และมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เมียนมา เก็บข้อมูลภาคเอกสารจากเอกสาร สารสนเทศ พระราชบัญญัติ แผนพัฒนา นโยบาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ เก็บข้อมูลภาคสนามโดยลง พื้นที่จริงจากการคัดเลือกพื้นที่และรายประเด็นเชิงพื้นที่ในฐานะมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียนที่มี เอกลักษณะทางการศึกษาและวัฒนธรรมโดยสนทนากลุ่มย่อยและสัมภาษณ์รายบุคคลจากผู้ให้ข้อมูล สำคัญ 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่าย ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ บันทึก กิจกรรม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

ประเทศฟิลิปปินส์ มีภาคีจัดการศึกษา 2 ภาคใหญ่ ๆ คือ ภาครัฐกับภาคเอกชน โดย ภาคเอกชนมีองค์กรศาสนาคริสต์เป็นหลักจัดการ นอกนั้นองค์กรมุสลิม องค์กรประชาชน เห็นได้ชัด คือ ระดับมหาวิทยาลัยเอกชนมีจำนวน 943 แห่งขณะที่รัฐบาลมีเพียง 100 แห่ง มีระบบการศึกษาขั้น พื้นฐานเป็นทางการ ทั้งไม่เป็นทางการ และการศึกษาอิสระ หลักสูตรการศึกษาแบบอเมริกา รัฐบาล มีนโยบายจัดการศึกษาแก่ทุกคน (Education for all) ให้ความสำคัญแก่วิชาชีพ กระจายอำนาจ การศึกษาด้วยการถือโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้สูตรช่วงปีอายุเข้าศึกษา 3+6+4 ตามด้วยอาชีวะ 2 ปี เป็นการศึกษาภาคบังคับและเรียนฟรี ระดับอุดมศึกษาใช้สูตรช่วงปีเข้าศึกษา 4-2-3. รัฐมีนโยบายจัดการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขยายไป ออกไป ชื่อว่า K-12 กระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่กำกับนโยบายการศึกษา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา ตามระดับและประเภท คือการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเทคนิคและอุดมศึกษา ถือวิสัยทัศน์ว่า

การศึกษาคือเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชาติที่ยั่งยืนที่สุด และได้ชื่อว่า เป็นศูนย์กลางการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประเทศเมียนมา มีภาคีจัดการศึกษา 2 ภาคคือภาครัฐกับภาคเอกชน โดยภาคเอกชนที่เป็นหลัก ๆ คือ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งจัดการศึกษาภาคปริยัติธรรม และภาคสามัญที่รัฐบาลรับรอง ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้สูตร 5+4+2 ระดับประถมศึกษาเป็นภาคบังคับ ระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาสมัครใจ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้เรียนฟรี มีประเภทการศึกษา 2 ประเภทคือ สายสามัญ กับ สายอาชีวะ ส่วนระดับอุดมศึกษาใช้สูตร 4-6 ปี จะเห็นได้ชัดว่า มีระดับอุดมศึกษาของพระสงฆ์ 10 แห่ง จัดการศึกษาแบบอังกฤษ มีหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษา 3 หน่วย คือ 1) กรมการศึกษาพื้นฐานรับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีวศึกษา ดูแลด้านเกษตรกรรม พณิชยกรรม และการฝึกหัดครู มีทั้งเรียนเต็มเวลาและนอกเวลา 3) กรมอุดมศึกษา ทำหน้าที่วางแผนนโยบายและดำเนินการด้านอุดมศึกษาของประเทศ นอกจากนี้ยังมีสถาบันเทคโนโลยีที่จัดการศึกษาวิชาชีพพระระดับสูงที่ใช้เวลาในการศึกษา 4-6 ปี

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา ด้วยความจำเป็น สมาชิก กิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนส่งเสริมเครือข่ายด้วย การมีแผนการ -เคลื่อนไหว -ปรับปรุง -เปลี่ยนแนวคิดบริหารจัดการและสร้างทักษะ กำหนดคุณสมบัติผู้บริหารเครือข่ายที่มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี มีอุปนิสัยที่รับใช้สังคม มีทฤษฎีบริหารเครือข่ายด้วย 4M สร้างโมเดลเครือข่ายด้วยแผนยุทธศาสตร์ที่แยกเป็น 3 ปัจจัยหลัก คือ (1) ปัจจัยนำเข้าหลัก (2) ปัจจัยกระบวนการ (3) ปัจจัยผลิตผล ดำรงรักษาเครือข่ายโดยผู้บริหารเครือข่ายที่มีวิสัยทัศน์ จัดการงานดี มีอุปนิสัย และเสริมสร้างเครือข่ายให้มีชีวิตด้วยกิจกรรมต่อเนื่อง และท้ายสุด มีการรักษาเครือข่ายด้วย การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง มีการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย กำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา และมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

Keywords: – การจัดการศึกษา, เครือข่ายการศึกษา, กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษา, ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศเมียนมา

ABSTRACT

The objectives of this research were to study to study multiple educational management of Philippines and Myanmar, to study educational network ၁ (3) to study the process of reinforce for educational network. It is quality research. Its main scope of area is De La Salle University including associated university, Philippines and Yangon University including associated university, Myanmar. It is study of data from documental information in the forms of enactment, developing planning, policy, regulation, law. The field data focuses on its directed area from selecting the area and case area as the network universities which are relating with educational, cultural identity by seminar focus group and personal interview in 4 groups, namely :- administrators, teachers, students and participant network. Its research tools are interview form and notebook form. Its analysis is characterized by description.

Philippines, there is associate of educational management in main 2 parts, namely;- governmental and private associates. The main private is religious organization, i.e. Christianity. Out of this, it is foundation, community organization. It is clearly seen that the private university is more than the governmental university in amount of 943, meanwhile the governmental university is only 100. The system of education in Philippines is formal and non-formal including voluntary. It is used the educational form of America. The policy of government is the management of education for all. The government pays the significance for vocation. The educational extension from thought is School Based Management. The basic education is the yearly form in age of 3+6+4 with vocation, as compulsory and free for all. There is educational policy is extended in year old of K-12. The Upper high school is the learning form 4+2+3 for students. The ministry of education controls educational policies governing offices under these, namely;- the office of primary education region, technology and university. The vision of government is “education is tool for the development of human resource in sustainability” and named the center of education in ASEAN.

Myanmar, there is the associate of educational management in main parts, namely;- governmental and private associates. The private is the main roles in management, especially Buddhism administrating Dhamma School and Dhamma – general education in law. The government approves this management. The primary education of Myanmar takes the yearly form in age of 5+4+2. The primary school is compulsory, the secondary school is voluntary and the primary and the secondary school are free cost. The kind of education is general and vocation. The degree of upper high school takes learning form of 4+6. In which, the private is the participant

of educational management as Buddhist organization. It is clearly seen that there are 10 religious universities being administrated by scholar Buddhist monks of Myanmar. The form of management in Myanmar is English. The office of educational administration is (1) the department of primary school for primary development of school, (2) the department of technology and agriculture for agricultures, trading and teaching training and (3) university department for development of policy and administration of university. Moreover, the institution of technology gives vocational education in learning year of 4-6.

The process of promotion for education network in 5 steps is (1) necessity (2) member (3) activity (4) relation (5) exchange and learning. The support of network in 4 forms is (1) planning, (2) movement, (3) reforming and (4) new vision of administration and skill. The definition of network administrator by vision, good working and social service personality. There is the theory of network administration in 4 Ms is (1) Man, (2) Money, (3) management and (4) material. To build network model with strategy divided 3 main factors is (1) input, (2) process and (3) output. Finally, to do network for sustainability in 6 steps is (1) continuing activity, (2) good relation, (3) to do motivation, (4) full media equipment, (5) helping and solution and (6) to find new generation of network in all time.

Keywords: – management of education, network of education, process for reinforce of educational network, Philippines, Myanmar

บทนำ

การศึกษาถือว่าเป็นเสาหนึ่งในสามเสานี้ จะสามารถบริหารจัดการให้สัมฤทธิ์ได้ในระดับอาเซียนด้วยการประสานงานในรูปแบบของเครือข่ายการศึกษา เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางการเมือง ที่ต้องเตรียมการมาด้วยการศึกษา วางรากฐานการพัฒนาดังแต่ระบบการศึกษาเมื่อการศึกษาสอดคล้องกันในระดับอาเซียนแล้ว ในกลุ่มประชาคมอาเซียนนี้จะพัฒนาก้าวหน้าต่อไป ไม่แพ้กลุ่มประเทศที่ตั้งเป็น G7 หรือในรูปแบบสหภาพ สหพันธ์ของโลกตะวันตก โดยโมเดลจากพื้นที่วิจัยตัวอย่าง คือ ประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา

การศึกษาเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์หลัก 7 ประการข้อที่เกี่ยวกับการศึกษาอาเซียน คือ การส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาอาเซียน รองลงมาคือ การส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย และรองลงมาอีกคือ การส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นเสาที่ 3 แห่งอาเซียนนี้ จะเห็นว่า ประชาคมอาเซียนให้ความสำคัญด้านการศึกษาไปพร้อม ๆ กับการเมือง/ความมั่นคงและเศรษฐกิจด้วย

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยอุดมการณ์ 3 สายงานหลักและถือเป็นเสาหลักแห่งประชาคมอาเซียน โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของเสาแต่ละต้น/ด้าน ดังนี้

เสาที่ 1 ด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

เสาที่ 2 ด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC)

เสาที่ 3 ด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)¹

เสาที่ 3 นี้แลเป็นเสาประชาคมสังคมในฐานะเป็นเสาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและศาสนา ในฐานะวัฒนธรรม เป็นเสาเตรียมการเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศในฐานะระดับอาเซียนและเป็นการต่อระบบการค้าขายกับประเทศตะวันตกต่อไป

วัตถุประสงค์ : (1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีของประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา (2) เพื่อศึกษาเครือข่ายทางการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา (3) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา

เครื่องมือและวิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งวิธีการศึกษา 2 ภาค คือ (1) การศึกษาในภาคเอกสาร (Documentary Study) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงบทบาท ความสัมพันธ์ทั้งในระดับผู้บริหารการศึกษา ผู้ศึกษา/องค์กร/ศาสนาที่จัดการศึกษา รวมทั้งประเภทการศึกษาพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์ และเมียนมาที่มีเนื้อหาหลัก ๆ คือ -การจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และการสร้างเครือข่ายการศึกษา (2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) โดยลงพื้นที่ตรงจากการคัดเลือกพื้นที่ศึกษาได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ โดยมหาวิทยาลัยเด ลาซาล (De La Salle University) และประเทศเมียนมา โดยมหาวิทยาลัยย่างกุ้งและที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่ายโดยสนทนากลุ่มย่อยและสัมภาษณ์รายบุคคลรวม 20 ท่าน ใช้วิธีเผยแพร่รายงานวิจัยแบบชุดความรู้ บทความวิจัย โพสต์เตอร์ทางวารสารที่มีฐาน TCI หรือเอกสารผ่านการคัดกรองของผู้ทรงคุณวุฒิ (Proceeding) และเสนอรายงานบนเวทีระดับชาติหรือนานาชาติ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive)

¹ พรศักดิ์ สุจริตรักษ์, ความพร้อมของผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้สู่ ประชาคมอาเซียน ในจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม, สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2556, หน้า 11.

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน (AEC) ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน จากนั้นจึงสังเคราะห์ผลการศึกษารูปแบบที่ได้เพื่อจัดทำเป็นกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายประชาคมอาเซียน โดยพบว่า มีเป้าหมายอยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีองค์ความรู้สร้างเครือข่ายผ่านแผนยุทธศาสตร์เครือข่าย ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

ประเทศฟิลิปปินส์จัดการศึกษาตามแบบฉบับสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ปี 2530 มาตรา 14 ว่า “ โรงเรียนควรสอนเรื่องของความรักชาติและเชื้อชาติ รักความเป็นมนุษยชาติ เคารพในสิทธิเสรีภาพ ชำบชึ่งในบทบาทของผู้เสียสละเพื่อมนุษยชาติ ในด้านประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โรงเรียนควรสอนเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ยึดมั่นในคุณธรรมและคุณค่าของจิตวิญญาณ พัฒนาจารีตและวินัยในตนเอง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี”² พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติกรมวัฒนธรรมการศึกษาและกีฬา (Department of Education, Culture and Sports - DECS) ถูกเปลี่ยนเป็นกรมศึกษาธิการ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการศึกษาชาติ มีภารกิจของการพัฒนาทำให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพที่มีความเสมอภาคและทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษได้ โดยกระจายอำนาจออกไป 4 ระดับ คือ “จากระดับรัฐ ไปสู่ระดับเขต สู่ระดับอำเภอ และสู่ระดับโรงเรียน”³

กรมศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานภาครัฐขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาและการพัฒนาด้านอัตราการรู้หนังสือ การศึกษาของประเทศนี้มี “ระบบการศึกษาแบบ 6+4+2 ตาม โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี (เดิม 10 ปี) ปี จากอายุ 5-17 ปี กำหนดหลักสูตรที่เป็นทางการไว้ 4 ระดับ (รวมภาคพิเศษ) ดังนี้ 1) ระดับอนุบาล เป็นหลักสูตรตั้งแต่ 1 ปี ไปจนถึง 3 ปี 2) ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับมีหลักสูตร 6- 7 ปี 3) ระดับมัธยมศึกษาต้นและปลายหรืออาชีวศึกษา เป็นหลักสูตร 4 ปี เป็นการศึกษาขั้นเตรียมนักเรียนให้มีความรู้เพื่อการศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย 4) ระดับอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 4-8 ปี (ขึ้นอยู่กับสาขาวิชา) ปริญญาโท 2 ปี ปริญญาเอก 3 ปี สาขาวิชาที่เปิดสอนที่คล้ายคลึงกับสาขาวิชาที่เปิดสอนในสหรัฐอเมริกา”⁴ หรือในประเทศไทย มีระบบการศึกษาแบบทวิภาคและไตรภาคี มีการบริหารศึกษาสถานศึกษา 3 ระดับ/

² วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี[ออนไลน์] แหล่งข้อมูล ><https://th.wikipedia.org/wiki/ฟิลิปปินส์>< (29 ธ.ค.60)

³ ธนวุฒิ แก้วนุช, “การจัดการการศึกษาในประชาคม อาเซียน : รากฐานของการพัฒนา” ใน การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า และลาว: จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์, หน้า 35.

⁴ งานวิเทศสัมพันธ์กองนโยบายและแผน, ระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, (11 กันยายน 2558), หน้า 13.

แบบ คือ ระดับพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นสูงและด้านเทคนิคทำหน้าที่จัดการอบรมฝีมือแรงงานและการชีวศึกษา มีการบริหารวิชาการแบบโครงการ K to 12 มีมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนถึง 1,043 แห่ง แยกเป็นของรัฐบาล 100 แห่ง นอกนั้นเอกชน ที่ส่วนใหญ่ตั้งขึ้นโดยมูลนิธิทางศาสนาคริสต์บริหารจัดการโดยบาทหลวง/มิสชันนารี

ประเทศเมียนมา ในฐานะพื้นที่วิจัยตัวอย่าง มีวิสัยทัศน์การศึกษาระดับอุดมศึกษาว่า “มุ่งสร้างมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยระดับชาติชั้นนำ” สอดคล้องกับนโยบายของ นางออง ซาน ซู จี ว่า “การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มขึ้นด้วยการศึกษา และเราต้องพิจารณาให้ได้ว่าเราต้องการอะไรบ้างเพื่อที่จะให้เกิดผลสำเร็จต่อแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษา”⁵ มีระบบการศึกษา 3 แบบ คือ อิสระ บังคับและตามอัธยาศัย จัดการศึกษาแบบทวีภาคและไตรภาคี มีระดับการศึกษา 5 ระดับ มีช่วงชั้นกับอายุ คือ 1) ระดับประถมศึกษา 5 ชั้น อายุ 5-9 ปี (อนุบาล 1 ปี และประถม 4 ปี) 2) มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ชั้น อายุ 10-13 ปี 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ชั้น อายุ 14-15 ปี ส่วนอีก 2 ระดับ คือ 1) อาชีวศึกษาใช้เวลาเรียน 1- 3 ปี 2) อุดมศึกษา 4 -6 ปี”⁶ นอกจากนี้ยังการศึกษาอิสระที่รัฐบาลอุดหนุนการศึกษา ไม่จำกัดอายุ/ชั้นเรียน โดยการบริหารการศึกษากระทรวงศึกษาธิการแยกเป็น 6 หน่วยงานในสังกัด คือ 1) สำนักงานอัตรากำลังคน 2) สำนักงานอุดมศึกษา -ในส่วนของศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งความรับผิดชอบย่อยออกเป็น 2 กรม (Departments of Higher Education) ตามภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือของประเทศ (upper Myanmar) ตั้งอยู่ที่มณฑลเลยและภาคใต้ของประเทศ (lower Myanmar) ตั้งอยู่ที่ย่างกุ้ง 3) สำนักงานการศึกษาพื้นฐาน (Department of Basic Education) 4) สำนักงานคณะกรรมการภาษาเมียนมา 5) สำนักงานคณะกรรมการการสอบของเมียนมา 6) สำนักงานการวิจัยการศึกษาเมียนมา

เครือข่ายการศึกษาอาเซียน มีความจำเป็นหรือสำคัญมากในฐานะกลุ่มประเทศอาเซียน เพราะเป็นเครื่องมือติดต่อประสานงานตามภาระหน้าที่ในช่องทางที่จะให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายแห่งนโยบายระดับอาเซียน ซึ่งหน่วยงานเครือข่ายนี้พัฒนาการมาจากเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติต่อมา มีความจำเป็นมากจึงมีเครือข่ายโดยการตั้งขึ้น มีประเภทเครือข่ายของภาครัฐและเอกชน โดยเครือข่ายของรัฐจะมีบริหารตามแนวดิ่งซึ่งสั่งการลงมาสู่ภาคปฏิบัติมีข้อดีคือมั่นคง แข็งแรง เป็นระบบที่แน่นอน อายุเครือข่ายยาวเพราะขึ้นทะเบียนเป็นทางการ มีข้อเสียคือ อาจจะล่าช้า ส่วนภาคเอกชนนั้นจะบริหารจัดการแนวราบ มีข้อดีคือรวดเร็ว ตัดสินใจง่าย ขั้นตอนน้อย ส่วนข้อเสียคือ เปลี่ยนแปลงง่าย ไม่ค่อยมั่นคง อายุเครือข่ายสั้น มีลักษณะเป็นเครือข่ายพื้นที่หรือลุ่มน้ำและเครือข่ายรายประเด็นหรือเชิงสังคมที่ต้องทำงานประสานร่วมกันโดยการขับเคลื่อนด้วยกิจกรรม มีองค์ประกอบของเครือข่าย คือ 1) การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception) 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

⁵เมียนมาร์ลงทุนหลายแสนล้านบาฟพื้นระบบการศึกษาที่เคยดีเลิศอันดับต้นๆ ของเอเชีย[ออนไลน์] แหล่งข้อมูล<<https://www.voathai.com/a/myanmar-education-ro/3817989.html><(26 ธ.ค.60)

⁶สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา(กรณกการพิมพ์), หน้า 65-66.

(complementary relationship) 6) มีการเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependent) 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

ภาคี การจัดการศึกษาในเมียนมา นอกจากจัดการศึกษาที่กำกับนโยบายและกระทรวงที่รับผิดชอบข้างต้นแล้ว ยังมีแบบการจัดการศึกษาอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งการจัดการศึกษาภาครัฐและเอกชน แต่มีเนื้อหาทางธรรมะ นั่นก็หมายถึง พหุภาคีการจัดการที่หลากหลายโดยเมียนมาในฐานะเป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่มีประชากรพุทธถึง 90% และเป็นศาสนาประจำชาติ ต่างจากฟิลิปปินส์ที่มีประชากรพุทธ 1.5 % ส่วนใหญ่เป็นคริสต์ถึง 92% ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ

การศึกษาที่จัดโดยภาครัฐ ได้แก่ -สอบส่วนกลาง/ปฐมเปีย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปิฎกธร -มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยบาลี)

การศึกษาที่จัดโดยเอกชน ได้แก่ -สอบของภิกษุภิกษุวิงสะ -สอบของเนร/เนรจ่อ

เมื่อเทียบมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทยทั้ง 2 แห่งที่มีการบริหารจัดการแบบเอกชนโดยคณะสงฆ์ผู้บริหารสูงสุด ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณวุฒิคุณสมบัติเพียงพอ แต่ก็อิงอาศัยภาครัฐที่ผ่านการรับรองตามกฎหมาย ทำให้สถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ตั้งอยู่ในฐานะมหาวิทยาลัยการกำกับของรัฐ (กึ่งรัฐ+เอกชน) มหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา ได้แก่

1. Pali University, Yangon
2. International Theravada Buddhist Missionary University, Yangon
3. Sitagu International Buddhist Academy (SIBA) Sagaing Hill, Myanmar
4. State Pariyatti Sasana University, Mandalay
5. International Buddhist Education Center, Sagaing
6. Buddhist University, Yangon
7. Buddhist University, Mandalay Sitagu (SIBA)
8. International Buddhist University (SSBU)
9. Mon State Buddhist University
10. Sariputta College⁷

เครือข่ายมหาวิทยาลัยในประเทศอาเซียน มีกำเนิดขึ้นโดยวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

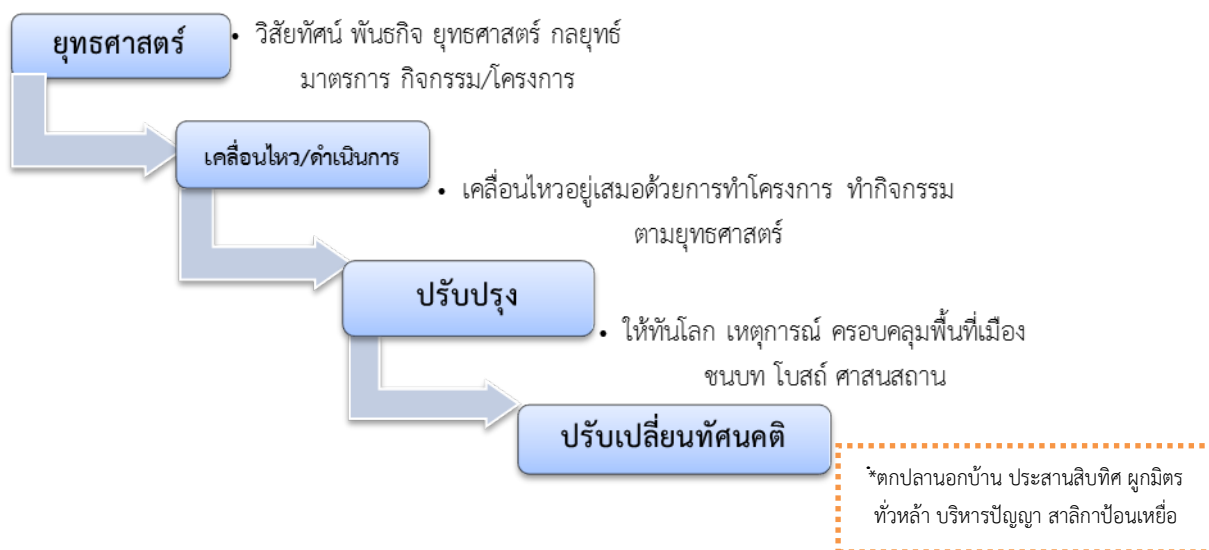
- 1) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักปราชญ์ นักวิชาการ และนักวิทยาศาสตร์ ในภูมิภาค 2) พัฒนาศักยภาพคนด้านวิชาการและอาชีพในภูมิภาค 3) ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศระหว่างชุมชนนักวิชาการอาเซียน นับแต่ก่อตั้งอาเซียนเป็นทางการมา มีการทำงานในรูปแบบเครือข่ายแล้ว 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) ส่งเสริมโปรแกรมอาเซียนศึกษาในภูมิภาค 2) เสริมสร้างความรู้สึกร่วมในอัตลักษณ์ของภูมิภาคในระหว่างเยาวชนในอาเซียน 3) ส่งเสริมการยอมรับในคุณวุฒิวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาค 4) สนับสนุนความร่วมมือด้านงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกิจกรรมที่อยู่ในลำดับความสำคัญเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของอาเซียนเพื่อการบูรณาการอย่างใกล้ชิด

⁷ ศูนย์อาเซียนศึกษา มจร. อินโฟกราฟิกพุทธอาเซียน, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง, 2561), หน้า 98-100.

ในด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงและสังคมและวัฒนธรรม จะเห็นว่าประเทศอาเซียนจะร่วมมือกัน กำหนดให้มหาวิทยาลัยในประเทศของตนเข้าเป็นตัวแทนสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ดังประเทศกลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ประเทศฟิลิปปินส์ ได้แก่มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัย (เอกชน) เดลาซาล มหาวิทยาลัยอะตีนิวเด มนิลา ส่วนประเทศเมียนมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง มหาวิทยาลัยมันตะเล่ย์ มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้ง

ความอยู่รอดของเครือข่าย เป็นการต่ออายุเครือข่ายได้ด้วยกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งกิจกรรมนี้กำหนดเป็นรายประเด็นที่สอดคล้องกับภาระงานแต่ละพื้นที่เครือข่าย คือถ้าเครือข่ายมีกิจกรรมที่เคลื่อนไหวต่อเนื่อง เครือข่ายเชิงพื้นที่ก็มีอยู่ได้ หากไม่แล้วก็จะถูกยุบรวมหรือเปลี่ยนไปในรูปแบบอื่น และเครือข่ายนั้นจะอยู่รอดต่อไปได้ที่สำคัญคือ มีผู้บริหารเครือข่ายด้วย โดยภาครัฐ เช่น องค์การภาวะโลกร้อน เครือข่ายสมาพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย เครือข่ายแลกเปลี่ยนบุคลากร การศึกษาระหว่างประเทศ แลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา หรือในลักษณะทูตวัฒนธรรม เป็นต้น ภาคเอกชน/ชุมชน เช่น เครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่านที่เริ่มต้นโดยพระสงฆ์ปัจจุบันพัฒนาการไประดับนานาชาติ เครือข่ายสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) ภาคองค์กร เช่น เครือข่ายสุขภาพและสิทธิมนุษยชน เด็กเยาวชนและครอบครัว เครือข่ายป้องกันทารุณกรรมสัตว์ เป็นต้น และยังมีเครือข่ายธุรกิจในรูปแบบสมาคม เช่น หอการค้าระดับจังหวัด เครือข่ายรายประเด็นสินค้า เช่น เครือข่ายยางพารา มันสำปะหลัง สิ่งทอ เป็นต้น

กระบวนการสร้างเครือข่าย เมื่อเทียบดูกับนโยบายการศึกษาชาติทุกระดับของทุกหน่วยงานแล้วจะเห็นว่าเป็นลักษณะเดียวกันในการสร้าง นั่นคือยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยส่วนหน้า มีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ส่วนกลาง คือตัวยุทธศาสตร์ ส่วนหลัง คือ กลยุทธ์ มาตรการ/โครงการ มีการดำเนินงานตามกระบวนการ ดังนี้ 1) เริ่มต้นด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดกลยุทธ์ กำหนดมาตรการ และกำหนดโครงการ/กิจกรรม 2) มีความเคลื่อนไหวด้วยการทำงานอยู่เสมอด้วยการทำโครงการ ทำกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ 3) ปรับปรุงเครือข่ายให้ทันโลกทันเหตุการณ์ไปพร้อม ๆ กับขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบท หรือถิ่นทุรกันดาร รวมถึงศาสนสถาน โบสถ์ สุเหร่า ด้วยวิธีการวิจัยเชิงพื้นที่และรายประเด็น 4) ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์แก่ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติการทุกระดับ กระตุ้นให้มีแรงผลักดันขับเคลื่อนทำงานให้บรรลุเป้าหมายอยู่เสมอ ปรับทัศนคติจากโลกทำด้วยมือ (Manual working) สู่การทำงานสมัยใหม่ ด้วยโลกดิจิทัล (Digital Working) สร้างจิตใจ (passion) ให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีโลกทัศน์กว้างไกลด้วยการทำข้อตกลง (MOU) ร่วมกันด้านศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เช่น โครงการ One Belt One Road บนเส้นทางสายไหมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ดังแผนผัง ดังนี้

แผนผัง แสดงกระบวนการสร้างเครือข่าย

เครือข่ายนี้เมื่อสร้างได้แล้ว ต้องคงสภาพให้ได้และมีกลไกทำงานอยู่เสมอด้วยการ (1) เชื่อมโยงในภาระงานที่ดำเนินการอยู่ (2) ประเมินความพร้อมของเครือข่าย (3) ดำเนินงานปฏิบัติการด้วยเครือข่าย (4) ตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานของเครือข่าย สำหรับเครือข่ายอาเซียนแล้ว ต้องครอบคลุมการส่งเสริมความร่วมมือของเสาประชาสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนนี้ ได้ 5 ด้าน คือ (1) ด้านสังคม โดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากลำบากในถิ่นทุรกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม (2) ด้านการฝึกอบรม รวมถึงการศึกษาระหว่างบุคลากรสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม (3) ด้านการส่งเสริมสาธารณสุข การป้องกันและ ควบคุมโรคติดต่อ เช่นโรคเอดส์ และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (4) ด้านการจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (5) ด้านการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิดและศิลปินในภูมิภาคอาเซียน เครือข่ายรายประเด็นที่เป็นรูปธรรมที่ดำเนินการอยู่สถาบันอุดมศึกษาคือ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา ประชาชนทางวัฒนธรรม ซึ่งมีกิจกรรมศึกษาดูงานกันอยู่เป็นประจำตามที่บันทึกความทรง MOU ไว้

การบริหารจัดการเครือข่าย เป็นการขับเคลื่อนภาระงานให้มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีอุดมการณ์ มีความจริงจังด้วยการให้ความสำคัญกับประเด็นที่คู่สนทนาได้กล่าวมา ต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายต้องคำนึงถึงเงื่อนไข 2 ประการสำคัญ คือ การคำนึงถึงสภาพของเครือข่ายว่าอยู่ในช่วงใดของวงจรชีวิต การนำแนวทางต่าง ๆ ไปใช้ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเครือข่ายตามหลักเครือข่ายภาครัฐและเอกชน ผู้บริหารเครือข่ายภาครัฐต้องมีคุณลักษณะ คือ (1) วัตถุประสงค์หลัก (2) สร้างเครือข่ายทำงาน (3) การพึ่งพา (4) อาสาสมัคร/บุคลากร (5) ความสัมพันธ์ของเครือข่าย/ความเชื่อมโยงกับส่วนงานอื่น ๆ (6) ความยั่งยืนทางนิตินัย มีความเด่นบริหารเครือข่าย คือ (1) มีความยืดหยุ่น (2) มีนวัตกรรม (3) มีความเชี่ยวชาญ (4) มีความรวดเร็วด้วยเครื่องมือทางการ การขับเคลื่อนเครือข่ายต้องผู้บริหารและ

เจ้าหน้าที่แผนกต่าง ๆ โดยหลัก ๆ คือ ประธาน/CEO รองประธาน แผนกงานฯ เลขานุการ โดยมีเครื่องมือของเครือข่าย ได้แก่ (1) ธรรมชาติการสื่อสารได้แก่ภาษา (2) เครื่องมือสื่อสาร เชื่อมอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ฯ จัดหมายข่าว เอกสารสารสนเทศ มีวิธีการสื่อสารกับเครือข่ายทางตรง ตามแบบการสื่อสารด้วยวิธีการออนไลน์ ทางไปรษณีย์ การขนส่งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ สามารถวัดความพึงพอใจ (KPI) ได้ด้วย คือ (1) มีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน (2) มีระบบบริหารจัดการที่ดี (3) มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (5) มีการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง (6) มีนวัตกรรมที่เกิดจากการทำงานเครือข่าย 7) มีการสรุปบทเรียนร่วมกัน (เพื่อจัดทำแผนปีต่อไป)

ผู้บริหารเครือข่าย สอดคล้องกับหลักการของผู้ค้าขายตามที่ปรากฏในปาณิกสูตร ว่า ใครที่จะเป็นพ่อค้าที่ดี มีกำไร ไม่เหน็ดเหนื่อยมาก ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ (1) มีตาดี (จักขุมา) คือมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล มีอุดมการณ์ มีเป้าหมาย (2) มีธุระกิจดี (วิธุระ) คือ จัดการงานดี มีการประเมินยึดหยุ่น ติดตาม ประเมินผล (3) เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย (นิสสยสัมปันโน) คือ มีบุคลิกภาพที่ภายนอกภายในที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้ร่วมงาน งดเว้นการดูหมิ่นดูแคลนด้วยฐานะการเงิน สถานะทางกำเนิด หรือสีผิวรวมถึงหน้าที่และอาชีพ ยึดมั่นอยู่เสมอในพุทธพจน์ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา พูดดี ให้เกียรติ อุตถจริยา วางตนให้เหมาะสมกับหน้า สมานัตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ด้วยคำสาธิตาป้อนเหยื่อที่ว่า “โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ ปวงชน วางตนพอดี” ทำให้ครบในการครองคน ครองงาน แล้วก็ประสบผลสำเร็จในสามเรื่องนี้ว่า การจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และการสร้างเครือข่ายการศึกษา ตามแผนผังสรุปเนื้อหาข้างล่างนี้

แผนผัง แสดงหน้าที่ของสามเสาอาเซียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในนี้ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

เครือข่าย ตามคำนิยามของพระมหาสุทิตย์ อาภากรโร ว่า ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย⁸ สอดคล้องกับความหมายที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้ความหมายว่า การร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรประเภทเดียวกัน หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มองค์กรต่างประเภทกัน ซึ่งมีหลายระดับตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อยปัจเจก การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกันโดยดำเนินงานภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เครือข่ายมีลักษณะเวที องค์กร สื่อสาร สมาชิก สถานที่ มีเครือข่ายที่เป็นเชิงพื้นที่ เครือข่ายสังคม เครือข่ายตามโครงสร้าง หรือเครือข่ายประเภทติดต่อสาร เครือข่ายประเภทแลกเปลี่ยน เครือข่ายประเภทความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ประชาชน เครือข่ายที่เรียกกันตามอำนาจหน้าที่ คือ เครือข่ายประเภทภาครัฐ เครือข่ายประเภทภาคเอกชน/ประชาชน เครือข่ายประเภทองค์กรพัฒนาชุมชน เครือข่ายประเภทภาคธุรกิจ การบริหารเครือข่ายภาครัฐแนวคิด ข้อดี มั่นคง ข้อเสีย ข้อการบริหารเครือข่ายภาคเอกชนแนวราบ ข้อดีรวดเร็ว ข้อเสียอ่อนแอ

ความสำคัญของเครือข่ายการศึกษา ในระดับอุดมศึกษานั้น มีความจำเป็นอย่างมาก ตามแนวคิดของนายดิเรก พันเพ็ญว่า การสร้างระบบเครือข่าย (Network) กับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศจะช่วยเพิ่มทรัพยากรด้านวิชาการความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นที่มาของการเรียนรู้ร่วมกันใช้ทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยีร่วมกัน เป็นที่มาของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการพัฒนา คณาจารย์ การแลกเปลี่ยนคณาจารย์และการแลกเปลี่ยนนักศึกษา

ทุกเครือข่ายมีแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายมีองค์ประกอบหลักอยู่ว่า รับรู้และมองมุมที่เหมือนกัน มีทัศนร่วมกัน มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน มีลักษณะกิจกรรมระยะยาว สร้างความมั่นคงให้แก่เครือข่ายด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ มีกระบวนการสร้างด้วยปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยการผลิต กิจกรรมที่ตามมามีบันทึกความเข้าใจ (MOU) มีการบริหารเครือข่ายที่ดี ใจกว้าง ยอมรับในจุดร่วมและจุดต่างของลักษณะเครือข่าย ผู้บริหารเครือข่ายมีคุณสมบัติตามแนวคิด ทฤษฎีในปาปนิสสูตร ว่า จักขุม่า มีจักขุ คือ วิสัยทัศน์ดี วิรุโร คือจัดการงานดี อุปนิสสยสัมปันโน คือ มีอุปนิสัยกว้าง บริหารคน เงิน งานดี มีกระบวนการจัดการตามแนวคิด ทฤษฎีของสมิธ บุญชูติมา ว่า 1) สำรวจความสนใจ 2) ประชุมกลุ่มหรือเริ่มต้นเครือข่าย ขั้นตอนที่ 3) กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน 4) ทดลองทำกิจกรรมร่วมกัน 5) สร้างความชัดเจนของงานที่สมาชิกเครือข่ายทำร่วมกัน 6) พัฒนาเป็นองค์กร โดยมีคณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย 7)

⁸ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร, เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: โครงการสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2547), หน้า 6.

จัดการองค์กรเครือข่ายด้วยตนเอง มีองค์ประกอบเครือข่ายที่ดีตามแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ว่า 1) การรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception) 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) 6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (interdependent) 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction) มีระดับการมีส่วนร่วมเครือข่าย ตามแนวคิดของ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร และ ผอ.สมบูรณ์ สุวรรณราช 5 ระดับ คือ 1) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) 2) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (To Consult) 3) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท (To role) 4) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (To Collaborate) 5) ระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้เสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) มีการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างเครือข่ายเป็นระยะด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) บังคับบัญชาหรือการสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) ควบคุมงาน (Controlling) มีการสื่อสาร ระบบการสื่อสาร และเครื่องมือสื่อสารที่คล่องตัว อื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานนั้น ๆ เช่น ความสัมฤทธิ์ผลเกิดเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network – AUN) เมื่อ พฤศจิกายน 2538 ตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 มีเป้าหมายที่จะสร้างอัตลักษณ์อาเซียนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายมหาวิทยาลัยตัวแทนนี้

ภาคีการจัดการศึกษา ประเทศฟิลิปปินส์

ค.ศ. 1571 ฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์ได้รับอิทธิพลการศึกษาจากสเปน ดำเนินการศึกษาโดยศาสนาซึ่งเป็นศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก เป็นศาสนาที่มีบทบาทจัดวางระบบการศึกษาให้แก่ฟิลิปปินส์ ค.ศ.1863 เรียกว่า กฎหมายการศึกษา (Educational Decree) โดยเน้นให้การศึกษา มีระบบ มีมาตรฐาน และก่อตั้งเรียนโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นตามปัจจัยอำนวยความสะดวกคือที่ดินที่มากมาย ค.ศ. 1571-1898 ตกเป็นอาณานิคมของอเมริกา ทำให้การระบบการศึกษาแบบสเปนเปลี่ยนไปเป็นระบบอเมริกา (Americanization) มีการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้นแทนการใช้ภาษาท้องถิ่น ด้านนโยบายการจัดการศึกษา รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ปี 2530 ตามมาตรา 14 ระบุว่า “โรงเรียนควรสอนเรื่องของความรักชาติและเชื้อชาติรักความเป็นมนุษยชาติเคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งในบทบาทของผู้เสียสละเพื่อมนุษยชาติ ในด้านประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โรงเรียนควรสอนเรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองยึดมั่นในคุณธรรมและคุณค่าของจิตวิญญาณพัฒนาจารีตและวินัยในตนเอง กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ปี 2556 สมัยประธานาธิบดีเบนิกโน อาคีโน มีนโยบายเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งหมด จะเป็นระบบ K-12 พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ กำหนดหน้าที่หลักของสำนักงานในพื้นที่ต่างๆ คือการประกันคุณภาพ บริหารโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management-SBM) โดยกระจายอำนาจออกไป 4 ระดับ คือ รัฐบาล → เขตการศึกษา → อำเภอ → โรงเรียน บริหารโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมที่มีแทนชุมชน ผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนศาสนา ศิษย์เก่า เป็นต้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษา ซึ่งถือเป็นภาคีหน่วยงานที่จัดการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์ โดยหลัก ๆ คือ กรมศึกษาธิการเป็นหน่วยงานภาครัฐขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาและการพัฒนาด้าน อัตรากำลังของชาติ มีภารกิจของการพัฒนาทำการให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพที่มีความเสมอภาคและทุกคนสามารถเข้ารับการศึกษามีการจัดตั้งมูลนิธิสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ทุกคนได้รับการบริการได้ทั่วป้อย่างดี

นอกจากนี้ มีภาคเอกชนร่วมเป็นภาคีจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษา จำนวน 943 แห่ง ขณะที่อุดมศึกษาของรัฐบาลเพียง 100 แห่ง องค์กรเอกชนหลัก ๆ ได้แก่ องค์กรศาสนาคริสต์ เช่น ตั้่งมหาวิทยาลัยเด ซา ซเล (De La Salle University) หรือ มหาวิทยาลัยอดัมสัน (Adamson University)

ระบบ/ระดับการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์จัดการศึกษาแบบเป็นทางการหรือในระบบ และนอกระบบ และการศึกษาแบบอิสระ (ตามอัธยาศัย) ระบบการศึกษาแบบเป็นทางการระดับพื้นฐานของฟิลิปปินส์เป็นระบบตามสูตร 6+4+2 โดยมีระบบการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี (เดิม 10 ปี) ปีก่อนอายุ 5-17 ปีกำหนดหลักสูตรที่เป็นทางการไว้ 4 ระดับ (ไม่นับรวมระดับอนุบาลที่เรียกว่าการศึกษาเดย์แคร์ คือเด็กก่อนเกณฑ์หรือวัย สังกัดกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนา) ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตร 6-7 ปี ฟรีค่าเรียน
2. ระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตร 4 ปี ฟรีค่าเล่าเรียน เป็นการศึกษาขั้นเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ เพื่อการศึกษาต่อในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยผ่านการทดสอบด้วยข้อสอบระดับชาติ (National Career Assessment Examination –NCAE)

3. ระดับอาชีวศึกษา (Vocational Education) ใช้เวลา 2-3 ปี เป็นการศึกษาภาคบังคับ ฟรีค่าเล่าเรียน จัดการศึกษาโดยนักการพัฒนาทักษะและเทคนิค ทำหน้าที่ฝึกอบรม พัฒนาอาชีพแก่เยาวชนบุคคลที่ไม่ได้เข้าเรียนและผู้ใหญ่ที่ว่างงาน การศึกษาประเภทนี้ เป็นภาคบังคับ 2 ปี น่าจะจัดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา แต่ไม่ใช่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาประเภทนี้จะต้องเรียนตามภาคบังคับ แต่สามารถเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ อายุส่วนใหญ่จะประมาณ 16 ปี

ลักษณะเดียวกันนี้ คือ การศึกษาด้านเทคนิค บริหารโดยเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาทักษะและการศึกษาด้านเทคนิคซึ่งยังมีหน้าที่ปฐมนิเทศ ให้การฝึกอบรมและการพัฒนาด้านทักษะอาชีพแก่เยาวชนที่ไม่ได้เข้าเรียนใน โรงเรียนและผู้ใหญ่ที่ว่างงาน

4. ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ใช้สูตร 4-2-3 ระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 4-8 ปี (ขึ้นอยู่กับสาขาที่เรียน) ปริญญาโท ใช้เวลา 2 ปี ปริญญาเอก ใช้เวลา 3 ปี ระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่อายุประมาณ 16 ปี (แสดงว่าระดับอาชีพนั่นบังคับ แต่จะเรียนระดับอุดมศึกษาได้) และสาขาวิชาที่เปิดสอนที่คล้ายคลึงกับสาขาวิชาที่เปิดสอนใน สหรัฐอเมริกา หรือในประเทศไทย ในระดับนี้เป็น

ระดับที่อนุญาตให้ชาวต่างชาติไปศึกษาได้ระดับอุดมศึกษานี้มี 2 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยของรัฐและของเอกชน โดยมีมหาวิทยาลัยของรัฐบาลมีจำนวน 100 กว่าแห่งแต่นักศึกษาต่างชาติเข้าศึกษาได้จำนวน 90 แห่ง สำหรับข้าราชการที่ประสงค์จะลาไปศึกษาต่อที่สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ก.พ.อนุญาตให้ไปศึกษาได้เฉพาะมหาวิทยาลัยของรัฐ

การจัดระบบภาคการศึกษา ประเทศฟิลิปปินส์ มีระบบภาคการศึกษา 2 แบบ คือ

1. แบบ Semester ภาคการศึกษาที่ 1 มิถุนายน - ตุลาคม (5 เดือน) ภาคการศึกษาที่ 2 พฤศจิกายน - มีนาคม (5 เดือน) ภาคฤดูร้อน เมษายน - พฤษภาคม (2 เดือน) (เหมือนของประเทศไทย มจร.)
2. แบบ Trimester ภาคการศึกษาที่ 1 มิถุนายน - สิงหาคม ภาคการศึกษาที่ 2 กันยายน - ธันวาคม ภาคการศึกษาที่ 3 มกราคม - เมษายน ภาคฤดูร้อน เมษายน - พฤษภาคม

คุณสมบัติของครูในสถานศึกษา

คุณสมบัติของผู้สอนนั้น จะสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของการศึกษา รัฐบาลฟิลิปปินส์ โดยกรมศึกษาธิการขั้นพื้นฐานต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือสาขาครุศาสตร์หรือสาขาอื่น ๆ แต่ต้องมีใบประกาศนียบัตรวิชาชีพครู เช่นเดียวกับประเทศไทย สำหรับสอนแต่ละระดับ กล่าวคือ ถ้าสอนระดับประถมศึกษา ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านประถมศึกษา ทั้งโรงเรียนของรัฐและเอกชน เมื่อเทียบดูแล้วจะเห็นว่า หลักสูตรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2545 และ 2546 จะให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับประถมมาก

ผู้สอน ถ้าระดับมัธยมศึกษา ต้องมีคุณวุฒิปริญญาตรีด้านการมัธยมศึกษาพร้อมวิชาเอกและวิชาโทเฉพาะด้านในวิชาระดับมัธยมศึกษา ทั้งสองระดับต้องสำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครูที่ได้รับการรับรอง สำหรับการสอนในระดับวิทยาลัยหรือ มหาวิทยาลัยต้องมีคุณวุฒิต่ำอย่างน้อยปริญญาโทในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะและคุณวุฒิปริญญา เอกสำหรับการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเคอร์แคร์ (เด็กก่อนเกณฑ์หรือวัย) สังกัดกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนา ครูต้องมีคุณสมบัติอายุระหว่าง 18-45 ปี สำเร็จการศึกษอย่างน้อยระดับมัธยมศึกษาด้านสุขภาพ กายภาพ และต้องผ่านการอบรมจากกรมสวัสดิการสังคมและการพัฒนาไม่น้อยกว่า 2 ปี

การจัดการศึกษา ประเทศเมียนมา

รัฐบาลเมียนมามีแผนยุทธศาสตร์ ระยะ 5 ปีการศึกษา ถึง ค.ศ. 2021 โดยปรับปรุงการเรียนการสอน และให้ความสำคัญต่อคนทุกกลุ่มในสังคม ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย มาตรการที่อยู่ระหว่างการเสนอ รวมถึงเพิ่มจำนวนปีสำหรับการศึกษาพื้นฐานอีกสองปีเป็นทั้งหมด 13 ปี และจะมีการใช้หลักสูตรใหม่ การให้ความสำคัญหลักต่อการเรียนรู้ของเด็ก แผนปฏิรูปการศึกษาของรัฐซึ่งถูกเปิดเผยเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างประเทศ หลังจากใช้

เวลาศึกษาเตรียมงานเป็นเวลาสามปี นางออง ซาน ซูจี กล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มขึ้นด้วยการศึกษา และเราต้องพิจารณาให้ได้ว่าเราต้องการอะไรบ้างเพื่อที่จะให้เกิดผลสำเร็จต่อแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านการศึกษา

ระบบ/ระดับการจัดการศึกษา ประเทศเมียนมา

ระบบการศึกษาประเทศเมียนมามีหลักสูตรการศึกษาเป็นระบบ 5+4+2 โดยแยกเป็น 5 ระดับ/ช่วงชั้น 2 ระดับ คือ **ระดับพื้นฐาน** ประกอบด้วย (1) ระดับประถมศึกษา 5 ปี (บังคับ) (2) มัธยมศึกษาตอนต้น 4 ปี (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี **ระดับอุดมศึกษา** ประกอบด้วย (1) อาชีวศึกษา 1-3 ปี (2) อุดมศึกษา 4-6 ปี

จากความข้างต้น รัฐบาลสนับสนุนการศึกษาคือให้การศึกษาฟรีใน 2 ระดับ (ตามคำอธิบายในบทความระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน) คือ

1.ระดับปฐมวัย (Primary) ระดับประถมศึกษาในเมียนมาใช้เวลาเรียน 5 ปี เด็กจะเริ่มเข้าเรียนเมื่ออายุ 5 ปี ระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ (compulsory) ในเกรด 1 ซึ่งเป็นการศึกษาระดับขั้นต้นของนักเรียนที่สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษา (ให้การศึกษาฟรี)

2. ระดับมัธยมศึกษา (Secondary) สมครใจ/อิสระ

2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower-Secondary) เป็นช่วงการศึกษาที่สูงขึ้นมาจากการศึกษาปฐมวัยระยะเวลาเรียน 4 ปีช่วงอายุนักเรียนอยู่ระหว่าง 10-13 ปี (ให้การศึกษาฟรี/สมครใจ)

2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Upper-Secondary) ระยะเวลาเรียน 2 ปี ช่วงอายุนักเรียนจะอยู่ระหว่าง 14-15 ปี (มีค่าธรรมเนียมการศึกษา/สมครใจ)

3. ระดับอาชีวศึกษา (Vocational Education) การศึกษาในระดับนี้ใช้เวลา 1-3 ปี ภายหลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ช่วงอายุ 16-17 ปี

4. ระดับอุดมศึกษา (Higher Education) ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาใช้เวลา 4-6 ปี ช่วงอายุ 18 ปีเป็นต้นไป (ไม่จำกัด)

5. การศึกษาอิสระ/เลือกศึกษา (voluntary Education)

ระบบการศึกษาอาสาอิสระ/การเลือกศึกษา (Voluntary) คือ รัฐบาลเมียนมาได้ตั้งเป้าหมายที่จะให้มีโรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งแห่งในทุกหมู่บ้าน กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่ดูแลจัดการศึกษาด้านเกษตรกรรม พณิชยกรรม วิศวกรรมเครื่องกล การประมง คหกรรมและการฝึกหัดครูทางด้านช่างเทคนิค การเรียน-การสอนมีทั้งเต็มเวลาและนอกเวลามีทั้งหลักสูตรระยะยาวและระยะสั้นเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานในสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเมียนมาที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ประเทศเมียนมา กำกับนโยบายการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ มีหน่วยงานแยกย่อยบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

1. กรมการศึกษาพื้นฐานของเมียนมา
2. กรมการเทคโนโลยีเกษตรและอาชีวศึกษา
3. กรมอุดมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education) ของเมียนมา มีหน่วยงานรับผิดชอบการบริหารการศึกษาของประเทศ มี 6 หน่วยงานในสังกัด คือ

1. สำนักงานอัตรากำลังคน (Office Staff)
2. สำนักงานอุดมศึกษา (Department of Higher Education) -ในส่วนของการศึกษา ระดับอุดมศึกษาแบ่งความรับผิดชอบย่อยออกเป็น 2 กรม (Departments of Higher Education) ตามภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือของประเทศ (upper Myanmar) ตั้งอยู่ที่มณฑลสะเลย์และภาคใต้ของประเทศ (lower Myanmar) ตั้งอยู่ที่ย่างกุ้ง
3. สำนักงานการศึกษาพื้นฐาน (Department of Basic Education)
4. สำนักงานคณะกรรมการภาษาเมียนมา (Department of Myanmar Language Commission)
5. สำนักงานคณะกรรมการการสอบของเมียนมา (Department of Myanmar Board of Examinations)
6. สำนักงานการวิจัยการศึกษาเมียนมา (Myanmar Education Research Bureau)

ภาคีการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เมียนมา

การจัดการศึกษาในเมียนมา นอกจากจัดการศึกษาที่กำกับนโยบายและกระทรวงที่รับผิดชอบข้างต้นแล้ว ยังมีแบบการจัดการศึกษาอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งการจัดการศึกษาภาครัฐและเอกชน แต่มีเนื้อหาทางธรรมะ นั่นก็หมายถึง พหุภาคีการจัดการที่หลากหลายโดยเมียนมาในฐานะเป็นเมืองพระพุทธศาสนาที่มีประชากรพุทธถึง 90% และเป็นศาสนาประจำชาติ ต่างจากฟิลิปปินส์ที่มีประชากรพุทธ 1.5 % ส่วนใหญ่เป็นคริสต์ถึง 92% ซึ่งแยกเป็น 2 ส่วน คือ

การศึกษาที่จัดโดยภาครัฐ ได้แก่ -สอบส่วนกลาง/ปฐมเปีย -สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ -สอบปิฎกธร -มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยบาลี)

การศึกษาที่จัดโดยเอกชน ได้แก่ -สอบของภิกษุอุภยวิงสะ -สอบของเณร/เณรจ่อ

ในฐานะที่ประเทศเมียนมาถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักของชาติ โดยมีชาวพุทธ 90% วัด 45,000 แห่ง พระสงฆ์สามเณร 500,000 รูป จึงการบริหารจัดการศึกษาแบบเอกชนโดยคณะสงฆ์ ผู้บริหารสูงสุด ผู้อำนวยการ จะต้องเป็นพระสงฆ์ที่มีคุณวุฒิคุณสมบัติเพียงพอ แต่ก็อิงอาศัยภาครัฐที่ผ่านการรับรองตามกฎหมาย ทำให้สถานภาพมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ตั้งอยู่ในฐานะมหาวิทยาลัยการกำกับของรัฐ (กึ่งรัฐ+เอกชน) 10 แห่งตามที่กล่าวมา

หน่วยงานบริหารอุดมศึกษา เมียนมา โดยมีกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่บริหารจัดการ การศึกษาโดยตรง มีมหาวิทยาลัยของรัฐที่ขึ้นตรงกับกระทรวงนี้ จำนวน 58 แห่ง ส่วนมหาวิทยาลัยที่ อยู่ในการกำกับดูแลโดยกระทรวงอื่น จำนวน 47 แห่ง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข ดูแลเกี่ยวกับ

การแพทย์และการสาธารณสุขอื่นๆ กระทรวงเกษตรและการชลประทาน รับผิดชอบสถาบัน
เกษตรกรรม กระทรวงกลาโหม รับผิดชอบดูแลวิทยาลัยป้องกันประเทศ กระทรวงการป่าไม้ ดูแล
กิจการสถาบันไม้ รวมถึงมหาวิทยาลัยพัฒนาเผ่าชนต่าง ๆ

ประเทศเมียนมา มีหลักการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยรัฐบาลออกข้อกำหนดเป็น
นโยบายการศึกษาผ่านวิสัยทัศน์ (vision) ว่า มุ่งสร้างมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัยระดับชาติชั้นนำ (To
strive towards the emergence of a leading National Research University) มี พันธกิจ
(Mission) 1) ส่งเสริมพื้นฐานการสอนที่มีคุณภาพอย่างมีจริยธรรม มีอาชีพและมีหลักการ 2)
ฝึกฝนและพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เป็นนักวิชาการและมีอาชีพ 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดีให้สามารถ
จัดการที่แข็งแกร่งเพื่อความก้าวหน้าของงานวิชาการและการวิจัย 4) นำผลการวิจัยเพื่อประยุกต์ใช้ให้
เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคม 5) เพิ่มภาระงานทำงานร่วมกันกับประชาคมทั่วโลกเพื่อตอบสนองความ
ต้องการที่เปลี่ยนไปของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ 6) สนับสนุนการพัฒนาความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้มีส่วนได้
ในพื้นที่และในชาติ

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาประชาคมอาเซียนได้เสนอไว้เป็นโมเดลการสร้าง
เครือข่ายปัจจัย 3 หลัก ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยกระบวนการ และปัจจัยผลลัพธ์ มีกระบวนการจัด
การศึกษาเริ่มจาก นโยบาย กระจายอำนาจ มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมวิชาชีพ ระดมทรัพยากร มี
ส่วนร่วม กำหนดให้มีส่วนร่วมบริหาร วิชาการ บุคลากร งบประมาณ มีแนวการประยุกต์ใช้การจัด
การศึกษา คือแผนยุทธศาสตร์ มาตรฐานความรู้ 5 ด้าน การวัดประเมินผล ถูกรูปแบบการจัดการศึกษา
ประชาคมอาเซียนโดย 3 ปัจจัยหลัก มีพหุภาคีการจัดการโดยหน่วยงานของรัฐหลายกระทรวง
หน่วยงานเอกชน องค์กรมูลนิธิ องค์กรศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ภายหลังได้สรุปผลการวิจัยแล้ว ผู้วิจัย จึงใคร่ขอเสนอแนะเชิงในการนำไปใช้และ
ข้อเสนอแนะทำวิจัยต่อยอดครั้งต่อไป ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะการศึกษาอาเซียนทั่วไป / นำไปใช้

ภายหลังจากการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้มาครบถ้วนกระบวนการความแล้ว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่
จะแนะนำการใช้ตามเนื้อหาการจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และการสร้างเครือข่าย สำหรับ
หน่วยงานการศึกษา องค์กรส่วนท้องถิ่น ศาสนาศึกษา หรือส่วนบุคคลผู้สนใจทั่วไป ดังนี้

(1) การจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับอาเซียนนั้น ต้องยึดหลักสูตร
การศึกษาเป็นส่วนสำคัญ เพราะหลักสูตรนั้นคือหัวใจ เป็นเครื่องจักรที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนออกมาใน
รูปแบบใด เป็นดัชนีบ่งชี้จากหลักสูตร เมื่อเป็นดังนี้ การกำหนดหลักสูตรจะมุ่งเน้นน้ำหนักลงไป
หมวดวิชาอย่างไร ในระดับประถมและมัธยมจะเห็นว่ามีสาระหลักสูตรอาเซียนปรากฏในหลักสูตร
แกนกลาง 7 สาระในจำนวน 8 สาระ มีเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ใน 5 เรื่อง คือ

เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน
 เรื่อง การเห็นคุณค่าความเป็นหนึ่งและความหลากหลาย
 เรื่อง การเชื่อมโยงโลกและท้องถิ่น
 เรื่อง การส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรม
 เรื่อง ทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน

ระดับอุดมศึกษา จะไม่มีกำหนดเหมือนหลักสูตรระดับพื้นฐาน (สพฐ.) แต่จะเปิดเป็นหลักสูตรอาเซียนโดยเฉพาะ เช่น ระดับปริญญาตรี ชื่อว่าหลักสูตรเอเชียศึกษา (ASIA Studies) หลักสูตรปริญญาโท ชื่อหลักสูตรว่า อาเซียนศึกษา (ASEAN Studies) แต่หลักสูตรนั้นก็ควรกำหนดหมวดวิชาทั่วไปพื้นฐาน หมวดวิชาประยุกต์ หมวดวิชาเอกหรือวิชาแกน โดยวิชาเอกนั้นคือ จุดเน้นที่ต้องศึกษามากกว่าหมวดอื่น ๆ

2) ข้อเสนอแนะการศึกษาอาเซียนที่จะทำการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ทราบการศึกษาของประเทศไทยและระดับอาเซียนได้เป็นอย่างดี แทนที่จะรู้ในขอบข่ายการศึกษาในประเทศไทยเท่านั้น นับว่าเปิดโลกทัศน์ด้านการศึกษามากที่สุด แม้ว่า จะใช้กลุ่มประเทศตัวอย่างเพียง 2 ประเทศก็ตาม เพราะบทที่ 2 นั้น ทำให้ทราบยุทธศาสตร์การศึกษาของไทยและอาเซียน หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาประเทศอาเซียนที่ไม่เหมือนกัน พัฒนาการศึกษาไม่เหมือนกัน ต้นแบบการศึกษาที่ไม่เหมือนกัน เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ มีต้นแบบการศึกษาคือแบบอเมริกา ประเทศเมียนมามีต้นแบบคือแบบอังกฤษโดยแบบมหาวิทยาลัยแคมบริดจ์และมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ปัจจุบัน ประเทศไทยมียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย 20 ปี ประการที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป คือ การศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยใครแนะนำศึกษาวิจัยต่อไป คือ

ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาอาเซียนเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น 3 ประเทศ
 ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาอาเซียนเชิงเปรียบสายอาชีพของประเทศสิงคโปร์กับฮ่องกง
 ศึกษาวิจัย เรื่อง ศักยภาพนวัตกรรมของอาเซียน ยุค 4.0
 ศึกษาวิจัย เรื่อง ความคาดหวังผลสัมฤทธิ์การส่งออกของอาเซียน ยุค 4.0
 ศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของศาสนสถานต่อการจัดการศึกษาในอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน ปีงบประมาณ 2561 สำเร็จลงได้ด้วยดีตามแผนดำเนินการของการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อพระเดชพระคุณพระธรรมเสนานันวัตร เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ประธานที่ปรึกษาวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และขอขอบคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พร้อมด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์ฯ ที่มีส่วนส่งเสริมการทำวิจัยนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษา เจ้าหน้าที่มหาเครือข่ายอาเซียนประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา ขอขอบคุณนิสิตของบัณฑิตศึกษาและศิษย์เก่าที่มีส่วนช่วยให้ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้คำแนะนำอันมีค่า ตลอดถึงมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง ที่มีส่วนร่วมกับงานวิจัยด้านอื่น ๆ ที่ได้เอื้อนามเป็นการเฉพาะนี้ หากคุณความดีใดที่จะเกิดจากการวิจัยนี้ ขอมอบให้เป็นปฏิการะคุณแก่ทุกท่านและสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ องค์กร คณะบุคคลต่าง ๆ ของให้ทุกท่าน องค์กร หน่วยงาน ประสบในสิ่งที่พึงหวังทุกประการ

พระครูสิริรัตนานันวัตร, รศ.ดร.

ผู้วิจัย

..... /มิถุนายน/2561

เอกสารอ้างอิง

ธนวุฒิ แก้วนุช. “การจัดการการศึกษาในประชาคม อาเซียน : รากฐานของการพัฒนา” ในการจัดการ
การศึกษาในประชาคมอาเซียน และคู่เจรจา : สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย
เวียดนาม พม่า และลาว: จีน อินเดีย ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์, ชื่อชุดเอกสารประกอบการ
สัมมนาการจัดการการศึกษาเรื่อง “การจัดการการศึกษาในประชาคมอาเซียน : รากฐาน
ของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), ระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐแห่งสหภาพ
เมียนมา. (กรรณการพิมพ์)

ศูนย์อาเซียนศึกษา. อินโฟกราฟิกพหุอาเซียน. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน บรินตึง, 2561.

งานวิเทศสัมพันธ์กองนโยบายและแผน. ระบบการศึกษาในประเทศอาเซียน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลสุวรรณภูมิ.

เมียนมาร์ลงทุนหลายแสนล้านบาทฟื้นฟูระบบการศึกษาที่เคยดีเลิศอันดับต้นๆ ของเอเชีย

[ออนไลน์] แหล่งข้อมูล

<<https://www.voathai.com/a/myanmar-education-ro/3817989.html><

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [ออนไลน์] แหล่งข้อมูล ><https://th.wikipedia.org/wiki/ฟิลิปปินส์><.

ภาคผนวก

ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การใช้ประโยชน์ในระดับนโยบาย เช่น การนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจในการ
นโยบายของหน่วยงาน/อปต. /คณะสงฆ์
-แนวคิดและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงประจักษ์
-มีการปรับปรุง มคอ.3 ต่อเนื่องตามหลักประกันคุณภาพการศึกษา
-ผ่านการรับรองประกันคุณภาพการศึกษา
-อาจารย์มีคุณสมบัติครบต่อการเป็นผู้รับผิดชอบหลักสูตร ที่ปรีชาวิทยานิพนธ์ เป็น
กรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์และสอนระดับปริญญาโท
2. การใช้ประโยชน์มิติเศรษฐกิจ/พาณิชย์ เช่น การเจรจากับกลุ่มธุรกิจ จดลิขสิทธิ์ เป็น
ต้น
-พัฒนาจากคู่มือเป็นตำรารายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธศาสนา ระดับปริญญาโท หรือ
ระดับอื่น ๆ
3. การใช้ประโยชน์มิติการพัฒนาสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น เช่น ถ่ายทอดเทคโนโลยี/
กระบวนการ ความรู้ให้กับชุมชน
เป็นคู่มือเขียนโครงการ โครงเสนองบประมาณ โครงเสนอวิทยานิพนธ์และโครงเสนอการ
วิจัย
4. การใช้ประโยชน์มิติวิชาการ เช่น มีการอ้างอิงผลงานที่ตีพิมพ์วารสารวิชาการ
ระดับประเทศ/ระดับนานาชาติ การนำไปสอนในรายวิชาต่างๆ
-นำเสนอรายงานการวิจัย ในการสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
5. การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์ เช่น การเผยแพร่ในวารสาร/การนำเสนอในที่
ประชุม/เว็บไซต์
- เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์วิทยาลัย แบบสื่อออนไลน์ประเภทเฟสบุ๊ก, ยูทูบ
- เผยแพร่ผ่านรูปแบบของบทความ นิทรรศการ เสนอบทความสดและวารสาร มหจุฬ
วิชาการ สารนิพนธ์พุทธบัณฑิต บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ พุทธชินราชปริทรรศน์ สื่อสิ่งพิมพ์
-เผยแพร่ผ่าน ชุดความรู้/บูรณาการความรู้โดยตรงต่อวิทยาลัยเขต วิทยาลัยสงฆ์ หน่วย
วิทยบริการ และห้องเรียนฯ โรงเรียนฯ ค่ายพุทธธรรม, ค่ายอบรมเยาวชน ค่ายคุณธรรมจริยธรรม
ทหาร ตำรวจ เนกขัมมบารมี โครงการบวชหมู่วัดต่าง ๆ

ภาคผนวก

ค

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลु วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์
1.ศึกษาข้อมูลปฐม ภูมิจากพระไตรปิฎก/หุติย ภูมิจากเอกสาร รายงาน การวิจัย	ทบทวนเอกสาร เก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล/ตีความ	ข้อ 1 ข้อ 2	ระบบการจัดเก็บข้อมูล ตามแบบการวิจัย
2.ศึกษาเครือข่าย/ ประเภท/ลักษณะ/การ สร้าง/ประโยชน์	ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ เครือข่าย ประเภท ลักษณะ การสร้าง ประโยชน์	ข้อที่ 1 ข้อ 2	แนวคิด หลักการ ลักษณะ ประเภท เครือข่ายภาครัฐ ประชาชน องค์กร ธุรกิจ
3. การเสริมสร้างเครือข่าย ความมั่นคง ยั่งยืน การทำ MOU เครื่องมือสื่อสาร	ทราบกระบวนการสร้าง จิตสำนึกต่อวัฒนธรรมของ วัด/ชุมชน	ข้อที่ 3	องค์ความรู้เรื่อง กระบวนการเสริมสร้าง เครือข่ายมหาวิทยาลัยใน อาเซียน
4. สังเคราะห์แนวคิด จาก เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การนำเสนอ รายงานวิจัย	ได้หลักการสร้างเครือข่าย เริ่มจาก กำหนด ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ	ข้อ 3	องค์ความรู้การทำชุดความ / การบูรณาการวิจัยเพื่อ เผยแพร่ การนำเสนอต่อ เวทีระดับชาติหรือ นานาชาติ

ภาคผนวก

ง

เครื่องมือวิจัย

บันทึกคำแบบสัมภาษณ์/เสวนากลุ่มย่อย
เพื่อการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อนามสกุล.....

สถานะผู้บริหาร / อาจารย์ / นักศึกษา / ภาควิชาเครือข่ายพระสงฆ์.....

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาที่นี่ มีการเตรียมอะไรพิเศษเพื่อรองรับอาเซียนบ้าง
(concerning education management, what is special point for ASEAN ?)

มีโครงการศึกษาอะไร เกี่ยวกับอาเซียนบ้าง
(what is programme for ASEAN ?)

มีหลักสูตรอาเซียนเฉพาะไหม
(your university, is there ASEAN Curriculum ?)

ยุคนี้เป็นยุคอาเซียน ต่างจากยุคก่อน ๆ อย่างไร
(This is the age of ASEAN, what is difference of last one ?)

มหาวิทยาลัยแห่งนี้ มีโครงการทำ MOU ไปประเทศอะไรบ้าง
(This University, the MOU is done by any country ?)

มหาวิทยาลัยแห่งนี้ มีนักศึกษาแลกเปลี่ยนไหม
(Are there exchanging students ?)

มหาวิทยาลัย (ฟิลิปปินส์ / ย่างกุ้ง) เน้นการศึกษาแบบสายศิลปะหรือสายอาชีพจะมากกว่า
(This University, what kind of study is stressed, meaning arts or professional ?)

ประเทศ ฟิลิปปินส์ ได้ชื่อ การศึกษาเป็นหนึ่งในอาเซียน รู้สึกอย่างไร
(The Philippines named as the education if one of ASEAN, what about this ?)

การศึกษาที่นี่ มีกิจกรรมอะไรแสดงเอกลักษณ์อาเซียนบ้าง
(Here, in this country, what is the activity showing the identity of ASEAN ?)

การศึกษาที่นี่ มุ่งความเลิศในด้านใดของอาเซียน
(What is the destination of alert ?)

ตอนที่ 2 ประเด็นเครือข่ายการศึกษา

ที่นี่ มีอะไรรองรับเครือข่ายอาเซียนบ้าง ในด้านสำนักงาน บุคลากร และเครื่องมือสื่อสาร
(There is the preparing of ASEAN concerning hardware;- office, man and Media tools ?)

ที่นี่เป็นมหาวิทยาลัยเครือข่ายอาเซียน มีกิจกรรมอะไรบ้าง
(What is the activities of networking University of ASEAN ?)

เครือข่ายที่นี่ มีความคล่องตัวดีไหม
(Is this networking facility ?)

ที่นี่ ทำ MOU เพื่อแลกเปลี่ยนบุคลากรการศึกษาหรือนักศึกษากันไหม ด้านสาขาวิชาอะไร
(MOU of this for the exchanging of educational guys ?, what is field ?)

ความก้าวหน้าของเครือข่าย ในทศวรรษหน้า จะเป็นอย่างไร
(What is the progress of networking in education, next decade, how about this ?)

ที่นี่ เป็นเครือข่ายกับกี่มหาวิทยาลัยในอาเซียน
(Here, how many university is arranged in networking university of ASEAN ?)

ตอนที่ 3 กระบวนการสร้างเครือข่าย

ท่านคิดว่า ส่วนประกอบของเครือข่ายต้องมีอะไรที่จำเป็นบ้าง
(What is components of Networking for University as you think ?)

ลักษณะของเครือข่ายมหาวิทยาลัยที่นี่ เป็นแนวดิ่ง หรือ แนวนราบ

((The form of this networking, is it vertical or horizontal ?)

ในอุดมคติของท่าน การสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในอาเซียน ต้องเป็นเครือข่ายแบบใด (ภาครัฐ / ภาคประชาชน / ภาคองค์กร)

((Your networking of ASEAN University, what should it be the vertical or horizontal between government, people and organization ?)

การสร้างเครือข่ายจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ไหม

(Must it be strategy in the construction of networking university ?)

รัฐบาลสร้างความเชื่อมโยงของอาเซียนด้านการศึกษาโดยอาศัยมหาวิทยาลัย หรือไม่

(Does your government manage the educational relation of ASEAN by depending on university ?)

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ภาคผนวก

จ

ภาคีเครือข่ายร่วมไม่เจาะจง

โดยพระนักศึกษานักธุรกิจการท่องเที่ยว อาจารย์ นักศึกษาแลกเปลี่ยน ดังนี้

-หม่อง อชิน ปิอินยา ธิปะ	ชาวเมืองมณฑลทะเล ในเมืองย่างกุ้ง	
-หม่อง อชิน ซู มะนะ	ชาวเมืองย่างกุ้ง	
-หม่อง ชิน ธัมมเถระ	ชาวเมืองย่างกุ้ง	
-อาจารย์วันดี	อาจารย์ผู้บรรยาย	ชาวเมียนมา
-นายตัวย ออง กยี	ผู้จัดการการท่องเที่ยว	ชาวเมียนมา
-อาจารย์ไข่มุก	อาจารย์ผู้บรรยาย	ชาวเมียนมา
-นายกชกร	อาจารย์ผู้บรรยาย	ชาวเมียนมา
-นายจักรภพ กิตติเจริญภรณ์	ครูแลกเปลี่ยนชาวไทย	
-นายกฤษกร โชคทวีหิรัญกุล	ครูแลกเปลี่ยนชาวไทย	
-นางสาวสุภัค อภิวัฒน์นาวา	ครูแลกเปลี่ยนชาวไทย	
-นางสาวจันทร์ ณีฎไตรภพ	ครูแลกเปลี่ยนชาวไทย	
-นางสาววิศัลย์ศยา กันตพัชร	ครูแลกเปลี่ยนชาวไทย	
-นายชัยชนะ นักศึกษา ปี 4	ชาวเมียนมา	

ภาคผนวก

ฉ

เครื่องมือ /แบบสรุปเอกสาร/แบบบันทึกข้อมูล
เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน

ตอนการจัดการศึกษา (Unit; Education Management)

ผู้ให้ข้อมูล (Informant)
 กลุ่มย่อย (mini focus group)
 ประเด็น (Issues)

ตอนเครือข่าย (Unit; Network)

ผู้ให้ข้อมูล (Informant)
 กลุ่มย่อย (mini focus group)
 ประเด็น (Issues)

ตอนการสร้างเครือข่าย (How to build network)

ผู้ให้ข้อมูล (Informant)
 กลุ่มย่อย (mini focus group)
 ประเด็น (Issues)

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ภาพผนวก

๕

กิจกรรมเสวนากลุ่มย่อย เพื่อการวิจัย

ภาพ : เสวนากลุ่มย่อย
มหาวิทยาลัย เอ เอส ฟิลิปปินส์

ภาพ : เสวนากลุ่มย่อย มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เมียนมา

ภาคผนวก

ซ

อัตราส่วนการมีส่วนร่วมวิจัย

คำนำหน้า	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่งในโครงการ	สัดส่วนการมีส่วนร่วม
นาย	พระครูสิริรัตนนวัตร อ่อนปัสสา	หัวหน้าโครงการ	80
นาย	พระครูสุเมธธรรมธาดา บวบขม	ผู้ร่วมวิจัย	10
นาย	พระครูพิพิธธรรม กวางทอง	ผู้ประสานงาน	10

ภาคผนวก

ณ

ประวัติผู้วิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัย

- 1.1 ชื่อ (ภาษาไทย) - พระครูสิริรัตนาวตฺร
(ภาษาอังกฤษ) Phrakru Siriratananuwat (Tawee Thanavaro)
- 1.2 หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน -
- 1.3 ตำแหน่งปัจจุบัน - รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
- 1.4 หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก :

-วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
เลขที่ 217 หมู่ 6 ต.บึงพระ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000
โทรศัพท์ 089-638 0507
- e-mail/ gurutawee@gmail.com

2. ประวัติการศึกษา :

- เปรียญธรรม 5 ประโยค
- พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาภาษาอังกฤษ มจร. ส่วนกลาง
- พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาปรัชญา มจร. ส่วนกลาง
- ปริญญาเอก (Ph.D.) สาขาศาสนาและปรัชญา BHU, India

3. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

- ธรรมนิเทศ - วรรณกรรม - การวิจัย

4. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เผยแพร่บทความประชุมสัมมนาผลงานวิจัยนานาชาติ เรื่อง การศึกษาเชิงตีความพุทธธรรมที่ปรากฏในพุทธศิลปกรรม ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2557

เผยแพร่บทความ ประชุมสัมมนาผลงานวิจัยนานาชาติ เรื่อง รูปแบบการเรียนการสอนวิธีวิจัยตามหลักอริยสัจ 4 (ชั้นเรียน) ปี 2558 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เฉลิมพระเกียรตินครน่าน

เผยแพร่บทความ ประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 เรื่อง ศึกษาแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรตามแนวพุทธจิตวิทยา พ.ศ. 2559 เมื่อ 3 มีนาคม 2560 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กรุงเทพมหานคร

เผยแพร่; การสัมมนาผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 ม.ค.-มิ.ย. 2560 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ จังหวัดแพร่

เผยแพร่; ประชุมสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 22-23 พฤศจิกายน 2561 (IC-HUSO 2018)

5. งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อหัวข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการวิจัยว่าได้ทำการวิจัยคล่องแล้วประมาณร้อยละเท่าใด

เสนอโครงการชุด; เรื่อง พุทธจิตวิทยามุขการ : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างสุข

ภาวะองค์กรของครอบครัวและสังคม

แหล่งทุน ; สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปงม 2559 คล่องแล้วร้อยละ 50

สถานภาพ; ผู้อำนวยการแผนงาน

เสนอโครงการเดี่ยว ; เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประชาคมอาเซียน

แหล่งทุน ; สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ปงม 2561 คล่องแล้วร้อยละ 100

สถานภาพ ; หัวหน้าโครงการ

ผู้ช่วยโครงการวิจัย คนที่ 1;

1. ชื่อ (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

-พระครูสมุณห์ธรรมธาดา, ดร.

Phrakru Sumondhammdhada, Dr.

2. รหัสประจำตัว

-

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

-ประธานหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาตรี

4. สถานที่สังกัด/ติดต่อ

-วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พิษณุโลก

เลขที่ 217 หมู่ 6 ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง

จังหวัดพิษณุโลก 65000

E-mail-gurutawee@gmail.com สัดส่วน 10%

5. วุฒิการศึกษา

-พธ.บ. (ปรัชญา)

-พธ.ม. (พระพุทธศาสนา)

-พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

ผู้ช่วยโครงการวิจัย คนที่ 2;

1. ชื่อ (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

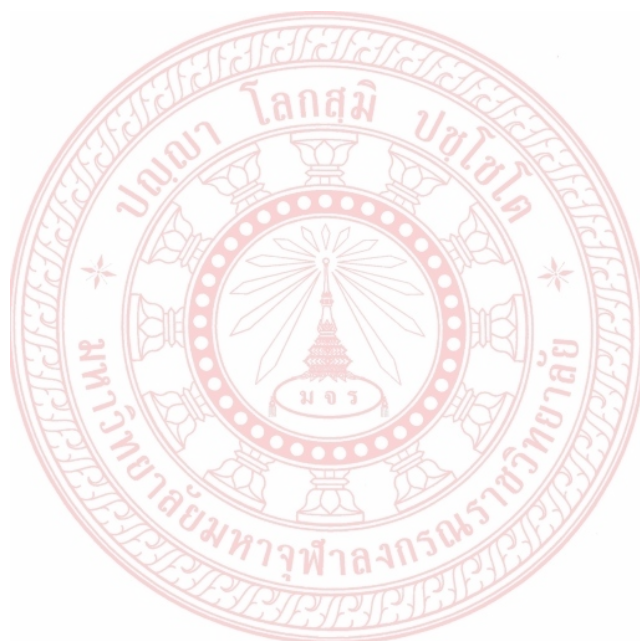
-พระครูพิพิธจารุธรรม, ดร.

Phrakru Phiphitjarutham

2. รหัสประจำตัว

-

3. ตำแหน่งปัจจุบัน -ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
4. สถานที่สังกัด /ติดต่อ -วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พิษณุโลก
เลขที่ 217 หมู่ 6 ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง
จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทรศัพท์มือถือ
-E-mail-gurutawee@gmail.com สัดส่วน 10%
5. วุฒิการศึกษา -พร.บ. (ปรัชญา)
-กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)
-ศน.ด. (พุทธศาสนศึกษา)

สรุปโครงการวิจัย
(เพื่อขออนุมัติจบโครงการวิจัย)
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. สัญญาเลขที่ -ว. 166/2561

2. ชื่อโครงการ -การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน

3. หัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย - พระครูสิริรัตนานวัตร,รศ.ดร.

หน่วยงานที่สังกัด; -วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ต.บึงพระ อ.เมือง จ.พิษณุโลก

โทรศัพท์ 089-6380507

อีเมล E-mail/ gurutawee@gmail.com

4. บทนำ

การศึกษาถือว่าเป็นเสาหนึ่งในสามเสานี้ จะสามารถบริหารจัดการให้สัมฤทธิ์ได้ในระดับอาเซียนด้วยการประสานงานในรูปแบบของเครือข่ายการศึกษา เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางการเมือง ที่ต้องเตรียมการมาด้วยการศึกษา วางรากฐานการพัฒนาตั้งแต่ระบบการศึกษาเมื่อการศึกษาสอดคล้องกันในระดับอาเซียนแล้ว ในกลุ่มประชาคมอาเซียนนี้ก็จะพัฒนาก้าวหน้าต่อไป ไม่แพ้กลุ่มประเทศที่ตั้งเป็น G7 หรือในรูปแบบสหภาพ สหพันธ์ของโลกตะวันตก โดยโมเดลจากพื้นที่วิจัยตัวอย่าง คือ ประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา

การศึกษาเป็นหนึ่งในวัตถุประสงค์หลัก 7 ประการข้อที่เกี่ยวกับการศึกษาอาเซียน คือ การส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาอาเซียน รองลงมาคือ การส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย และรองลงมาอีกคือ การส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นเสาที่ 3 แห่งอาเซียนนี้ จะเห็นว่า ประชาคมอาเซียนให้ความสำคัญด้านการศึกษาไปพร้อม ๆ กับการเมือง/ความมั่นคงและเศรษฐกิจด้วย

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยอุดมการณ์ 3 สายงานหลักและถือเป็นเสาหลักแห่งประชาคมอาเซียน โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของเสาแต่ละต้น/ด้าน ดังนี้

เสาที่ 1 ด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

เสาที่ 2 ด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC)

เสาที่ 3 ด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

เสาที่ 3 นี้แล เป็นเสาประชาคมสังคมในฐานะเป็นเสาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและศาสนา ในฐานะวัฒนธรรม เป็นเสาเตรียมการเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศในฐานะระดับอาเซียนและเป็นการต่อระบบการค้าขายกับประเทศตะวันตกต่อไป

5. วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาแบบพหุภาคีของประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา
- (2) เพื่อศึกษาเครือข่ายทางการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา
- (3) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาประเทศฟิลิปปินส์และเมียนมา

6. ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษา ทราบว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยในประเทศอาเซียน มีกำเนิดขึ้นโดยวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างนักปราชญ์ นักวิชาการ และนักวิทยาศาสตร์ ในภูมิภาค (2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านวิชาการและอาชีพในภูมิภาค (3) ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศระหว่างชุมชนนักวิชาการอาเซียน นับแต่ก่อตั้งอาเซียนเป็นทางการมา มีการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายแล้ว 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (1) ส่งเสริมโปรแกรมอาเซียนศึกษาในภูมิภาค (2) เสริมสร้างความรู้สึกร่วมในอัตลักษณ์ของภูมิภาคในระหว่างเยาวชนในอาเซียน (3) ส่งเสริมการยอมรับในคุณวุฒิวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยในภูมิภาค (4) สนับสนุนความร่วมมือด้านงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศในกิจกรรมที่อยู่ในลำดับความสำคัญเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของอาเซียนเพื่อการบูรณาการอย่างใกล้ชิดในด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงและสังคมและวัฒนธรรม จะเห็นว่าประเทศอาเซียนจะร่วมมือกันกำหนดให้มหาวิทยาลัยในประเทศของตนเข้าเป็นตัวแทนสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ดังประเทศกลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ประเทศฟิลิปปินส์ ได้แก่มหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัย (เอกชน) เดลาซาล มหาวิทยาลัยอะตีนิวเด มินิลา ส่วนประเทศเมียนมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง มหาวิทยาลัยมันตะเลย์ มหาวิทยาลัยหรือสถาบันเศรษฐศาสตร์ย่างกุ้ง

ความอยู่รอดของเครือข่าย เป็นการต่ออายุเครือข่ายได้ด้วยกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งกิจกรรมนี้กำหนดเป็นรายประเด็นที่สอดคล้องกับภาระงานแต่ละพื้นที่เครือข่าย คือถ้าเครือข่ายมีกิจกรรมที่เคลื่อนไหวต่อเนื่อง เครือข่ายเชิงพื้นที่ก็มีอยู่ได้ หากไม่แล้วก็จะถูกยุบรวมหรือเปลี่ยนไปในรูปแบบอื่น และเครือข่ายนั้นจะอยู่รอดต่อไปได้ที่สำคัญคือ มีผู้บริหารเครือข่ายด้วย โดยภาครัฐ เช่น องค์การภาวะโลกร้อน เครือข่ายสมาพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย เครือข่ายแลกเปลี่ยนบุคลากรการศึกษาระหว่างประเทศ แลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา หรือในลักษณะทูตวัฒนธรรม เป็นต้น ภาคเอกชน/ชุมชน เช่น เครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่านที่เริ่มต้นโดยพระสงฆ์ปัจจุบันพัฒนาการไประดับนานาชาติ เครือข่ายสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) ภาคองค์กร เช่น เครือข่ายสุขภาพและสิทธิมนุษยชน เด็กเยาวชนและครอบครัว เครือข่ายป้องกันทารุณกรรมสัตว์ เป็นต้น และยังมีเครือข่ายธุรกิจในรูปแบบสมาคม เช่น หอการค้าระดับจังหวัด เครือข่ายรายประเด็นสินค้า เช่น เครือข่ายยางพารา มันสำปะหลัง สิ่งทอ เป็นต้น

กระบวนการสร้างเครือข่าย เมื่อเทียบดูกับนโยบายการศึกษาชาติทุกระดับของทุกหน่วยงานแล้วจะเห็นว่าเป็นลักษณะเดียวกันในการสร้าง นั่นคือยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยส่วนหน้า มีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ส่วนกลาง คือตัวยุทธศาสตร์ ส่วนหลัง คือ กลยุทธ์ มาตรการ/โครงการ มีการดำเนินงานตามกระบวนการ ดังนี้ 1) เริ่มต้นด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ ด้วยการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดกลยุทธ์ กำหนดมาตรการ และกำหนดโครงการ/กิจกรรม 2) มีความเคลื่อนไหวด้วยการทำงานอยู่เสมอด้วยการทำโครงการ ทำกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ มาตรการ 3) ปรับปรุง

เครือข่ายให้ทันโลกทันเหตุการณ์ไปพร้อม ๆ กับขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบท หรือถิ่นทุรกันดาร รวมถึงศาสนสถาน โบสถ์ สุเหร่า ด้วยวิธีการวิจัยเชิงพื้นที่และรายประเด็น 4) ปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์แก่ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติการทุกระดับ กระตุ้นให้มีแรงผลักดันขับเคลื่อนทำงานให้บรรลุเป้าหมายอยู่เสมอ ปรับทัศนคติจากโลกทำด้วยมือ (Manual working) สู่การทำงานสมัยใหม่ ด้วยโลกดิจิทัล (Digital Working) สร้างจิตใจ (passion) ให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีโลกทัศน์กว้างไกลด้วยการทำข้อตกลง (MOU) ร่วมกันด้านศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เช่น โครงการ One Belt One Road บนเส้นทางสายไหมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน

เครือข่ายนี้ เมื่อสร้างได้แล้ว ต้องคงสภาพให้ได้และมีกลไกทำงานอยู่เสมอด้วยการ 1) เชื่อมโยงในภาระงานที่ดำเนินการอยู่ 2) ประเมินความพร้อมของเครือข่าย 3) ดำเนินงานปฏิบัติการด้วยเครือข่าย 4) ตรวจสอบติดตามและประเมินผลงานของเครือข่าย สำหรับเครือข่ายอาเซียนแล้ว ต้องครอบคลุมการส่งเสริมความร่วมมือของเสาประชาสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนนี้ ได้ 5 ด้าน คือ (1) ด้านสังคม โดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม (2) ด้านการฝึกอบรม รวมถึงการศึกษาระหว่างบุคลากรสถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายเพื่อการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม (3) ด้านการส่งเสริมสาธารณสุข การป้องกันและ ควบคุมโรคติดต่อ เช่น โรคเอดส์ และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (4) ด้านการจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (5) ด้านการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิดและศิลปินในภูมิภาคอาเซียน เครือข่ายรายประเด็นที่เป็นรูปธรรมที่ดำเนินการอยู่สถาบันอุดมศึกษา คือ การแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา ประชาชนทางวัฒนธรรมซึ่งมีกิจกรรมศึกษาดูงานกันอยู่เป็นประจำตามที่บันทึกความทรง MOU ไว้

การบริหารจัดการเครือข่าย เป็นการขับเคลื่อนภาระงานให้มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีอุดมการณ์ มีความจริงจังด้วยการให้ความสำคัญกับประเด็นที่คู่สนทนาได้กล่าวมา ต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายต้องคำนึงถึงเงื่อนไข 2 ประการสำคัญ คือ (1) การคำนึงถึงสภาพของเครือข่ายว่าอยู่ในช่วงใดของวงจรชีวิต (2) การนำแนวทางต่าง ๆ ไปใช้ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเครือข่ายตามหลักเครือข่ายภาครัฐและเอกชน ผู้บริหารเครือข่ายภาครัฐต้องมีคุณลักษณะ คือ (1) วัตถุประสงค์หลัก (2) สร้างเครือข่ายทำงาน (3) การพึ่งพา (4) อาสาสมัคร/บุคลากร (5) ความสัมพันธ์ของเครือข่าย/ความเชื่อมโยงกับส่วนงานอื่น ๆ (6) ความยั่งยืนทางนิเทศน์ มีความเด่นบริหารเครือข่าย คือ (1) มีความยืดหยุ่น (2) มีนวัตกรรม (3) มีความเชี่ยวชาญ (4) มีความรวดเร็วด้วยเครื่องมือทางการ การขับเคลื่อนเครือข่ายต้องผู้บริหารและเจ้าหน้าที่แผนกต่าง ๆ โดยหลัก ๆ คือ ประธาน/CEO รองประธาน แผนกงานฯ เลขานุการ โดยมีเครื่องมือของเครือข่าย ได้แก่ (1) ธรรมชาติการสื่อสารได้แก่ภาษา (2) เครื่องมือสื่อสาร เชื่อมอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ฯ จัดหมายข่าว เอกสารสารสนเทศ มีวิธีการสื่อสารกับเครือข่ายทางตรง ตามแบบการสื่อสารด้วยวิธีการออนไลน์ ทางไปรษณีย์ การขนส่งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ สามารถวัดความฤทธิ์ผล (KPI) ได้ด้วย คือ (1) มีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน (2) มีระบบบริหารจัดการที่ดี (3) มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (4) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (5) มีการไหลเวียนข้อมูลข่าวสาร

อย่างต่อเนื่อง (6) มีนวัตกรรมที่เกิดจากการทำงานเครือข่าย (7) มีการสรุปทบทวนร่วมกัน (เพื่อจัดทำแผนปีต่อไป)

ผู้บริหารเครือข่ายตามนัยพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับหลักการของผู้ค้าขายตามที่ปรากฏในปาณิกสูตร ว่า ใครที่จะเป็นพ่อค้าที่ดี มีกำไร ไม่เหน็ดเหนื่อยมาก ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ (1) มีตาดี (จักขุมา) คือมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล มีอุดมการณ์ มีเป้าหมาย (2) มีธรรมาจริย (วิธะระ) คือจัดการงานดี มีการประเมิน ยึดหยุ่น ติดต่อกับติดตามประเมินผล (3) เพียบพร้อมด้วยที่พักพิงอาศัย (นิสสัยสัมปันโน) คือ มีบุคลิกภาพที่ภายนอกภายในที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้ร่วมงาน งดเว้นการดูหมิ่นดูแคลนด้วยฐานะการเงิน สถานะทางกำเนิด หรือสีผิวรวมถึงหน้าที่และอาชีพ ยึดมั่นอยู่เสมอในพุทธพจน์ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา พูดดี ให้เกียรติ อุตถจริยา วางตนให้เหมาะสมกับหน้า สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ด้วยคำสาธิตาป้อนเหยื่อที่ว่า “โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ปวงชน วางตนพอดี” ทำให้ครบในการครองคน ครองงาน แล้วก็ประสบผลสำเร็จในสามเนื้อหาที่ว่า การจัดการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และการสร้างเครือข่ายการศึกษา

7. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 นำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบาย มีดังนี้

- นโยบายส่งเสริมแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายการศึกษาในประชาคมอาเซียน
- นโยบายประกันคุณภาพการศึกษา นำไปเสริมแผนการสอน (มคอ.3)
- นโยบายพัฒนาความก้าวหน้าอาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ
- นโยบายประกอบการเรียนการสอนและควบคุมวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท

7.2 การใช้ประโยชน์มิติเศรษฐกิจ/พาณิชย์

- พัฒนาจากคู่มือเป็นตำรารายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธศาสนา ระดับปริญญาโท หรือระดับอื่น ๆ

7.3 การใช้ประโยชน์มิติการพัฒนาสังคม/ชุมชน/ท้องถิ่น มีดังนี้

- เป็นคู่มือเขียนโครงการวิจัย โครงงานงบประมาณ โครงเสนอวิทยานิพนธ์และโครงเสนอการวิจัยเพื่อขอทุนสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

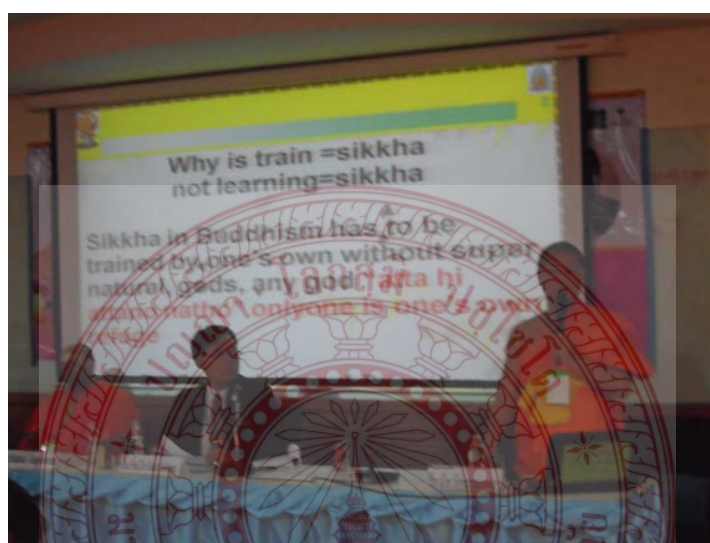
7.4 การใช้ประโยชน์มิติวิชาการ

- ลงในงานที่ตีพิมพ์วารสารวิชาการระดับประเทศ/ระดับนานาชาติ การนำไปสอนในรายวิชาต่าง ๆ

8. การเผยแพร่/การประชาสัมพันธ์

- เผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านเว็บไซต์ มหาวิทยาลัย ในรูปแบบนิทรรศการ นำเสนอบทความสด นำเสนอบทความวารสาร มหาจุฬาราชการ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วารสารพุทธชินราชปริทรรศน์
- เผยแพร่ผลงานวิจัยสื่อออนไลน์ประเภทเฟสบุ๊ก ยูทูบ
- เขียนบทความวิจัยเพื่อประกอบการศึกษา การประกันคุณภาพ และตำแหน่งทางวิชาการ

9. ภาพประกอบเผยแพร่ผลงานวิจัย

ภาพบน เสนอรายงานประเด็นการศึกษา (ไตรสิกขา) / ภาพล่าง โปสเตอร์บทความ

ใบรับรองผลงานวิจัย

ที่ ๑๐๑/๒๕๖๑

ใบรับรองผลงานวิจัย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โครงการวิจัยเรื่อง : การเสริมสร้างเครือข่ายทางการศึกษาในประชาคมอาเซียน (AEC)

ปีงบประมาณ : ๒๕๖๑

คณะผู้วิจัย : พระครูสิริรัตนานุกิตฺต,รศ.ดร.

ผลงานวิจัยดังกล่าว สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ได้ตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญตามสายวิชานั้น เพื่อตรวจสอบผลการวิจัยเรื่องดังกล่าว ให้ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ผู้ทรงคุณวุฒิ : พระครูรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.
ศ.ดร.จางค์ อดิวัฒนสิทธิ์

ได้พิจารณาตรวจสอบแล้วมีมติว่า ผลงานวิจัยเรื่องดังกล่าว มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการได้

จึงขอรับรองผลงานวิจัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑

(พระครูรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
